

www.qbz.gov.al

FLETORJA ZYRTARE E REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Botim i Qendrës së Botimeve Zyrtare

Viti: 2018 – Numri: 12

Tiranë – E hënë, 5 shkurt 2018

PËRMBAJTJA

	Faqe
Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 50, datë 31.1.2018	Për miratimin e programit të reformave ekonomike (ERP) 2018-2020.. 399

VENDIM

Nr. 50, datë 31.1.2018

**PËR MIRATIMIN E PROGRAMIT TË
REFORMAVE EKONOMIKE (ERP)
2018-2020**

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës,
me propozimin e ministrit të Financave dhe
Ekonomisë, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

Miratimin e programit të reformave
ekonomike (ERP) 2018-2020, sipas tekstit që i
bashkëlidhet këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi menjëherë dhe
botohet në Fletoren Zyrtare.

KRYEMINISTRI

Edi Rama

**PROGRAMI I REFORMAVE EKONOMIKE
2018-2020****1. KUADRI I PËRGJITHSHËM I POLITIKAVE DHE OBJEKTIVAT**

Rruga drejt qëndrueshmërisë ekonomike dhe konsolidimit fiskal, në përputhje me objektivat e integritetit të Bashkimit Evropian dhe me kërkesat për rritje të qëndrueshme, i kanë dhënë formë modelit ekonomik dhe reformave të marra përsipër nga qeveria e shqiptare. Shqipëria ka bërë përpjekje drejt krijimit të një ekonomie tregu të mirë strukturuar e aftë për të përballuar presionet e konkurrueshmërisë dhe forcave të tregut pasi t'i jetë bashkuar BE-së. Programi i Reformave Ekonomike të Shqipërisë 2018-2020 nënvizon politikat kryesore makroekonomike dhe ato fiskale duke synuar të vendosë një balancë të qartë midis forcave të brendshme dhe kërcënimeve nga jashtë, për të mundësuar rritje të qëndrueshme, rritje të punësimit dhe ulje të borxhit publik. Për më tepër, ERP paraqet dhe reformat strukturore prioritare të parashikuara nga Qeveria e Shqipërisë për periudhën afatmesme për të rritur prodhimin e brendshëm, për të stimuluar investime të reja dhe për të siguruar rritje të qëndrueshme dhe konkurrueshmëri. Prioritetet e Qeverisë Shqiptare janë të orientuara kah konsolidimit fiskal dhe përmirësimit të menaxhimit të shpenzimeve publike, uljes së deficitit infrastrukturor, reformës rregullatore dhe institucionale dhe përmirësimit të sistemeve të mbrojtjes sociale. Reformat e propozuara janë projektuar për të adresuar pengesat e rritjes dhe të konkurrueshmërisë, ndërkohë duke i mundësuar Shqipërisë të konkurrojë dhe të marrë pjesë në zinxhirët e vlerave rajonale e ato globale.

Politikat ekonomike të 4 viteve të fundit kanë gjeneruar rritje, duke shënuar rikuperim nga 2014, megjithëse rritja e qëndrueshme është një objektiv që ende duhet arritur. Gjenerimi i punësimit të sigurt, përmirësimit të standardit të jetesës të shqiptarëve dhe një ekonomi më konkurruese e aftë për t'u integruar në zinxhirët e vlerave evropiane, janë në thelb të reformave ekonomike. Parashikimi ekonomik pritet të vazhdojë të përmirësohet në periudhën e ardhshme afatmesme, si rezultat i reformave të ndërmarra. Pritshmëritë e Qeverisë Shqiptare janë konfirmuar nga Përfundimet e Përbashkëta të Dialogut Ekonomik dhe Financiar midis BE dhe vendeve të Ballkanit dhe Turqisë në Maj 2017. Shqipëria po përjeton një ngritje graduale ekonomike që pritet të vazhdojë në 2018-2020.

Ritmi i rritjes ekonomike së Shqipërisë ka vijuar të përshpejtohet përgjatë periudhës kumulative nëntë mujore të vitit 2017 dhe pritet të vazhdojë rritje graduale në 2018-2020. Pas rritjes prej 3.37% në vitin 2016, PBB reale u rrit me 3.87% përgjatë nëntë muajve të vitit 2017 dhe pritet që rritja ekonomike të përshpejtojë duke arritur 4.2% në 2018, 4.3% në 2019 dhe 4.4% në 2020.

Politika fiskale për periudhën 2018-2020 do të jetë e orientuar qartësisht drejt konsolidimit fiskal ndërkohë që siguron një nivel optimal investimesh prej mesatarisht rreth 5 përqind të PBB. Konsolidimi fiskal dhe reduktimi i borxhit publik është thelbësor për uljen e risqve makroekonomike, të cilat pengojnë rritjen ekonomike dhe shkaktojnë paqëndrueshmëri makroekonomike. Ky konsolidim fiskal synon që niveli i borxhit publik si raport ndaj PBB-së të vijojë trajektoren e sigurtë rënëse të nisur që në vitin 2016. Borxhi publik pritet që të bjerë rreth nivelit 68.7 përqind të PBB në 2018, 66.4 përqind të PBB në 2019 dhe më tej në 63.5 përqind në 2020.

Në të njëjtën kohë, ky program ekonomik akomodon politika buxhetore për të mbështetur rritjen ekonomike dhe për të kompensuar efektet shtrënguese të konsolidimit fiskal. Investimet publike në periudhën afatshkurtër dhe afatmesme parashikohen të mbahen rreth 5 përqind të PBB-së, nivel i cili vlerësohet si optimal për të ushqyer kërkesën agregate në afat të shkurtër dhe për ta zhvendosur rritjen potenciale ekonomike në një nivel të më të lartë në afat të mesëm dhe të gjatë.

Reforma në energji dhe transport – diversifikimi i mënyrave të ndërlidhjes për Shqipërinë dhe afrimi i korridoreve ekonomike - janë kyçe për një rritje ekonomike të qëndrueshme, rritje të konkurrueshmërisë dhe mbështetje të uljes së kostove të transportit dhe konektivitetit për produktet shqiptare. Për rrjedhojë, Shqipëria vazhdon të thellojë reformat në këto fusha, të cilat janë vazhdim i reformave nga ERP-i i mëparshëm.

Reformat strukturore prioritare burojnë nga buxheti afatmesëm dhe dokumentet strategjike kombëtare, duke pasqyruar sfidat e ekonomisë shqiptare në të njëjtën kohë duke ofruar të formojnë zgjidhje për pengesat e rritjes. Reformat e planifikuara janë në linjë me SKZHI

2015-2020, strategjitë sektoriale, PBA, ligjin e buxhetit për 2017 dhe dokumente të tjera strategjike si SEE 2020, SBA etj. Reformat strukturore kanë një qasje të balancuar midis nevojës për të rritur aftësitë në treg dhe për të përhapur/shpërndarë kontribuuesit e prodhimit, për të siguruar një integritet të lehtë të ekonomisë në tregjet rajonale dhe evropiane. Reformat e propozuara janë një përgjigje ndaj analizave dhe rekomandimeve të BE-së për Shqipërinë dhe raporteve të ndryshme ndërkombëtare (Raporti Ekonomik i OECD, Raporti Doing Business, Raporti Konkurrueshmëria Botërore etj.), të cilat shërbejnë si një bazë e mirë për diagnostikën dhe reformat potenciale. ERP 2018-2020 përfshin një gamë të gjerë të reformave strukturore, të plotësuara me masa të buta dhe investime në infrastrukturë.

Reformat e planifikuara janë një përgjigje ndaj nevojës për të adresuar rekomandimet specifike ndaj vendit propozuar Shqipërisë nga Përfundimet e Përbashkëta të Maj 2017. Disa prej reformave janë vazhdim i reformave të ERP 2017-2019 të pasuruara me prioritetet të reja për periudhën në vijim. ERP 2018-2020 përmban 17 reforma strukturore në të gjitha fushat e metodologjisë së ERP, ku përfshijnë investime dhe masa të buta në infrastrukturë (liberalizimi i mëtejshëm i tregut të energjisë; gazifikimi; studim fizibiliteti për korridorin Adriatik-Jonian; rehabilitimi dhe ndërtimi i segmentit hekurudhor Durrës-TIA-Tiranë) reforma strukturore etj.

Zhvillimi i sektorit privat vazhdon të mbetet një prioritet dhe ky ERP vijon zbatimin e reformave të propozuara në ERP 2016. Fokusi mbetet ulja e pengesave rregullatore ndaj biznesit, përmirësimi i aksesit në financë përmes zbatimit efektiv të planit kombëtar për uljen e nivelit të kredive të këqija, përmirësimi të kapaciteteve institucionale për kërkim dhe inovacion etj. Tregtia si pjesë integrale e axhendës rajonale dhe të procesit të Berlinit adresojnë nevojat primare për të lehtësuar tregtinë në nivel kombëtar – në kufi dhe përtej kufijve – përmes zbatimit efektiv të planit kombëtar për lehtësimin e Tregtisë 2017-2020, ndërkohë duke rregulluar nevojat kombëtare dhe prioritetet me axhendën rajonale të lehtësimi të tregtisë dhe konektivitetit.

Përmirësimi i aftësive në tregun e punës dhe forcimi i përfshirjes sociale, janë paraqitur në këtë ERP përmes reformave për të përmirësuar cilësinë dhe trajtimin e AFP-së, duke siguruar kështu lidhje me tregun e punës, modernizimin e shërbimeve publike të punësimit, rritjen e numrit të grave të punësuar, të rinjve dhe njerëzve në nevojë, forcimin e mbrojtjes sociale dhe masat e përfshirjes sociale, hartimin dhe zbatimin e kurrikulës bazuar në kompetenca dhe trajnimin e mësuesve. Reformat e propozuara për ERP 2018-2020 në këtë fushë janë një vazhdim i ERP 2017-19.

Përgatitja e ERP 2018-2020 ishte rezultat i një bashkërendimi ndërinstitucional të gjatë, konstruktiv dhe frytdhënës midis aktorëve të ndryshëm, me përfaqësues nga institucione të ndryshme të Qeverisë dhe Bankës së Shqipërisë (BSH). Gjatë procesit për përgatitjen e dokumentit të ERP është paraprirë nga prezantime të veçanta të organizuara në bashkëpunim me OECD dhe Komisionin Evropian. Takime të posaçme janë zhvilluar edhe për të diskutuar metodologjinë, pengesat për rritjen dhe përcaktimin e fushave, si dhe metoda mbi përcaktimin e përparësive të masave reformuese. Ministria e Financave dhe Ekonomisë (MFE) ka ndjekur nga afër progresin dhe zbatimin e reformave të paraqitura në ERP 2017-2019 duke mundësuar vazhdimin logjik të reformave dhe për të siguruar qëndrueshmëri në agjendën prioritare të reformave. Krahës kësaj, rekomandimet e Përfundimeve të Përbashkëta të Dialogut Ekonomik dhe Financiar ndërmjet BE-së dhe Ballkanit Perëndimor dhe Turqisë 2017 janë monitoruar e trajtuar në këtë ERP, për të treguar progresin dhe për të siguruar vazhdimësi.

Programi i Reformave Ekonomike 2018-2020 është konsultuar gjerësisht me grupet e ndryshme të interesit (organizata ndërkombëtare, misione diplomatike, etj.) me qëllim pasurimin me opinione dhe qasje të palëve të ndryshme, të cilat janë përfshirë në Aneksin 2 të dokumentit.

2. KUADRI MAKROEKONOMIK

Perspektiva e jashtme

Ritmi i rritjes së ekonomisë globale parashikohet të arrijë nivelin 3.6% për vitin 2017, duke treguar një përmirësim nga viti 2016 (ku rritja e regjistruar shënoi vlerën 3.2%). Ndërkohë, për vitin 2018 parashikohet që ritmi i rritjes do të forcohet edhe më tej duke u rritur në vlerën 3.7%. Për të evidentuar është fakti se, ky parashikim është rreth 0.1 pikë përqindje më i lartë se parashikimi fillestar, duke mbajtur parasysh faktin se ekonomitë e zhvilluara kanë patur një ndikim disi frenues nga efektet e largimit të Mbretërisë së Bashkuar në qershor 2016 nga Bashkimi Europian. Megjithatë, ky ritëm pozitiv ekonomik u mbështet kryesisht nga një performancë pozitive e: (i) investimeve; (ii) tregtisë; (iii) një indeks të përmirësuar të besimit të biznesit dhe konsumatorit. Sidoqoftë, edhe pse perspektiva pritet pozitive, disa shtete kanë performuar me një ritëm rënës për sa i përket rritjes ekonomike. Në të kundërt me eurozonën, shumë shtete ende vijnë të kenë inflacion të ulët, duke u përballur edhe me një tkurrje të ritmit të PBB-së për banorë, si rezultat: (i) i uljes së ritmit të produktivitetit; (ii) dhe të plakjes së popullsisë (fenomen ky që vazhdon të qëndroj edhe pas kaq shumë vitesh).

Për periudhën afat-mesme, pritet që sfidat më të mëdha dhe kyçe për zhvillimin ekonomik global do të jenë ato të sektorit financiar. Kështu, autoritet kineze janë përballë një sfide të rëndësishme dhe të vështirë të tyre se si duhet të krijojnë incentivat e duhura për të vijuar të mbajnë të lartë kredidhënien, teksa aktiviteti i tyre ekonomik ka shënuar një ngadalësim të ritmit të tij që prej disa tremujorëve më parë. Po ashtu, perspektiva ekonomike e shumë shteteve të tjera qëndron ende e paqartë; për shkak të ekspozimit ndaj risqeve të mundshme financiare ndaj të cilave politikat monetare të bankave qendrore në shumë shtete nuk kanë mundur të krijojnë stimujt e nevojshëm për t'u përballur me paqëndrueshmëritë në sektorin financiar.

Pavarësisht se është arritur një përparim në tregun financiar dhe bankar europian, sfidat mbeten ende dhe shumë shtete duhet të përshpejtojnë përpjekjet e tyre në drejtim të përmirësimit të besimit (të biznesit dhe konsumatorit) dhe të përpiqen të eliminojnë disbalancën që krijohet midis: (i) kërkesës së ulët; (ii) dhe nivelit të çmimeve (në shumicën e shteteve të eurozonës). Niveli i ulët i vazhdueshëm i inflacionit (sidomos në ekonomitë e zhvilluara), mund të sjellë një parashikim të ulët të inflacionit të pritshëm ndërkohë që normat e interesit qëndrojnë të ulta, duke mos u lënë kështu hapsirë të nevojshme bankave qendrore që të ndërhyjnë nëpërmjet politikës së tyre monetare, në rastet e një rënie ekonomike.

Përsa i përket risqeve jo ekonomike (në ekonomitë e zhvilluara), prania e tyre vijon të ndjehet konsiderueshëm, duke përmendur këtu konfliktet dhe tensionet gjeo-politike, të cilat do të vazhdojnë të ndikojnë edhe për periudhën afat-mesme këto shtete. Po ashtu, pritet që politika monetare të vazhdojë të jetë akomoduese për aq kohë sa niveli i inflacionit nuk do të konvergojë në drejtim të objektivit të bankave qendrore.

Në shkallën globale, çmimet e produkteve dhe të mirave industriale kanë vijuar të performojnë pozitivisht përgjatë tremujorit të tretë të vitit 2017, teksa shumica e produkteve bujqësore nuk shënuan ndonjë ndryshim për t'u evidentuar. Ndërkohë, në tregun e naftës rezervat kanë vijuar të pakësohen (pavarësisht një kërkesë në rritje), kryesisht si rezultat i vendimit të shteteve të OPEK-ut për të kufizuar prodhimin. Çmimi i naftës bruto pritet të arrijë nivelin mesatar prej 53\$/fuçi në vitin 2017 (në rritje nga 43\$/fuçi që u regjistrua në vitin 2016) dhe të vazhdojë të rritet në 56\$/fuçi në vitin 2018. Po ashtu, çmimet e metaleve pritet të rriten konsiderueshëm me 22% në vitin 2017, si rezultat i një ndërprerje të furnizimit nga vendi që ka volumn më të madh, nga Kina.

Ndërkohë, në rajonin e ballkanit, rritja e PBB-së pritet të performojë pozitivisht në 2.6% për vitin 2017. Shtetet që përjetuan rritjen më të madhe ishin ato ekonomi që u udhëhoqën nga investimet (si: Shqipëria, Kosova dhe Mali i Zi), teksa në Bosnje dhe Hercegovinë aktiviteti ekonomik u mbështet kryesisht nga konsumi. Pavarësisht një numri të lartë të papunësisë, rreth 230 mijë vende të reja pune u krijuan në rajon përgjatë 12 muajve të fundit deri në qershor 2017 (ose rreth 3.8% rritje - ku gjysma e tyre erdhën vetëm nga sektori privat). Në

perspektiva afat-mesme parashikohet që ky rajon të rritet me 3.6% në vitin 2019, kryesisht e gjeneruar nga kërkesa e brëndshme, si konsumi privat ashtu edhe investimet. Ndërkohë, eksportet pritet që të rriten si impakt direkt i përmirësimit të ritmit ekonomik në eurozonë. Sidoqoftë, aktiviteti ekonomik vijon të jetë i ekspozuar ndaj risqeve nga paqartësitë e masave fiskale disa vendeve, të cilat në mënyrë të drejtpërdrejtë mund të ngadalësojnë rritjen ekonomike dhe investimet.

Në vitin 2016, inflacioni në ekonominë e zhvilluara ishte 0.77%, duke u rimëkëmbur nga një nivel i ulët i vitit 2015 (në rreth 0.27%). Në fund të vitit 2017, parashikohet që inflacioni të arrijë nivelin prej 1.67%, duke shënuar kështu një trajektore drejt nivelit të targetuar. Por megjithatë, duhet theksuar se një nivel çmimesh më i lartë në këtë vit, krahasuar me vitin e kaluar (2016) ka zvogëluar disi fuqinë blerëse të konsumatorit.

Në eurozonë, inflacioni ka shënuar luhatshmëri përgjatë nëntë muajve të vitit 2017 (nga 1.3% në 2%), kryesisht e rritur nga ndikimi i sektorit energjitik. Vetëm në nëntor 2017, inflacioni në eurozonë shënoi vlerën 1.5%, në rritje nga 1.4% që ishte në tetor 2017. Ndërkohë, në BE inflacioni për nëntor 2017 shënoi vlerën 1.8%, ose 0.1 pikë përqindje më shumë nga muaji mëparshëm. Në muajin dhejtor 2017, sipas vlerësimeve të Eurostat, inflacioni pritet të arrijë vlerën 1.4% (në rënie nga niveli i një muaji më parë). Përsa i përket kursit të këmbimit, monedha europiane ka shënuar një zhvlerësim kundrejt monedhave të shteteve në zhvillim. Kjo mund t'i atribuohet paqëndrueshmërisë politike dhe masave ushtarake që janë ndërmarrë nga vende të sulmuara nga terroristët.

Aktiviteti ekonomik në eurozonë shënoi rritje prej 0.6% përgjatë tremujorit të tretë të vitit 2017 (krahasuar me një tremujor më parë), ndërsa në terma vjetore PBB-ja u rrit me 2.6%. Konsumi final i konsumatorit dhe formimi bruto i kapitalit fiks (për eurozonën) ishin kontribuesit kryesorë në rritjen e PBB-së. Po ashtu, eksportet patën një performancë pozitive dhe u rritën me 1.2%, ndërsa importet u rritën me rreth 1.1% përgjatë tremujorit të tretë të vitit 2017.

Sipas prodhimit, (në eurozonë), industria u rrit me 1.3% përgjatë tremujorit të tretë të vitit 2017 (në terma tremujore), e mbështetur edhe nga industria përpunuese (me rreth +1.5% nga 0.9% që ishte në tremujorin e dytë të vitit 2017). Sektori i Ndërtimit u rrit me 0.4% në T3-2017 (në terma tremujore), duke shënuar një rënie të vogël nga 0.7% që ishte në T2-2017. Për sektorët e tjerë, për t'u evidentuar përgjatë T3-2017 në shenjë rritëse ishin (në terma tremujore): (i) tregtia, transporti, akomodimi dhe aktivitete në lidhje me shërbimet mbi ushqimet (+0.6%); (ii) administrim dhe aktivitete të tjera shërbimi (+0.4%); (iii) aktivitete të pasurisë së paluajtshme (+0.5%); (iv) aktivitete profesionale dhe mbështetëse (+0.7%); (v) aktivitete finaciare dhe të sigurimit (+0.1% nga 0.5% që ishin në T2-2017). Si për kontrast, përgjatë T3-2017 i vetmi sektor që shënoi performancë negative ishet bujqësia me -0.2%, duke ndjekur ritmin negativ të T2-2017 që ishte -0.5%, edhe pse në T1-2017 u shënuar një rritje prej 1.9% (në terma tremujore).

Edhe sa i takon dy vendeve kryesore partnere në aspektin ekonomik të Shqipërisë, Italisë dhe Greqisë, zhvillimet dhe perspektiva në vijim duket disi më pozitive. Aktiviteti ekonomik në Itali ka shënuar një performancë pozitive përgjatë nëntë muajve të vitit 2017, duke u rritur me një mesatare prej 0.4% (në terma tremujore), ndërsa vetëm për tremujorin e tretë të vitit 2017 PBB-ja u rrit me 1.7% (në terma vjetore). Parashikohet që PBB-ja do të rritet me 1.1% në vitin 2017 dhe me 0.9% në vitin 2018.

Pasi shënoi një ngadalësim të rritjes ekonomike prej -0.5% në T4-2016, aktiviteti ekonomik në Greqi ka vijuar gradualisht të rritet përgjatë nëntë muajve të vitit 2017, ku vetëm përgjatë T3-2017 PBB-ja u rrit me 0.3% në terma tremujore, ndërsa u rrit me 1.3% në terma vjetore. Ky përshpejtim u ndikua edhe nga rritja e besimit të biznesit dhe konsumatorit pas rishikimit të programit ESM dhe të stabilizimit të financave publike. Po ashtu, pritet që niveli i papunësisë të vijoi rënien e saj graduale edhe në periudhën afat-mesme.

Duke supozuar të gjitha zhvillimet ekonomike pozitive në Eurozonë, BE dhe tregun global dhe kryesisht të dy partnerëve kryesorë (Italia dhe Greqia), pritet që kjo të ndikojë pozitivisht edhe në ekonominë e Shqipërisë.

2.1. Zhvillimet e fundit ekonomike

Ritmi i rritjes ekonomike ka vijuar të përshpejtohet edhe përgjatë periudhës kumulative nëntë mujore të vitit 2017. Pas rritjes prej 3.37% në vitin 2016, PBB reale u rrit me 3.87% përgjatë nëntë muajve të vitit 2017, bazuar në vlerësimet tremujore të INSTAT, ndërkohë që vetëm për tremujorin e tretë të vitit 2017 ritmi i rritjes rezultoi disi më i ngadaltë se sa dy tremujorët e mëparshëm në rreth 3.55%.

Sipas optikës së kërkesës agregate, rritja përgjatë nëntë muajve të vitit 2017 u gjenerua si nga kërkesa e brendshme ashtu edhe nga ajo e huaj. Ndërsa për tremujorin e katërt kërkesa e brendshme vlerësohet se duhet të jetë nxitur kryesisht nga kontributi i konsumit, ndërkohë që, performanca më e lartë e eksporteve të të mirave dhe shërbimeve (krahësuar me vitin e kaluar) vlerësohet të ketë qenë kontribuesi kryesor i rritjes për nga kërkesa e jashtme. Duke marrë në konsideratë performancën e nëntë muajve të vitit 2017 dhe pritshmëritë për tremujorin e katërt 2017, rritja ekonomike për të gjithë vitin 2017 pritet të jetë në linjë me parashikimet e Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë (MFE) prej 3.9%.

Konsumi final total, i cili përbën peshën më të madhe në ekonomi, u rrit me rreth 2.92% në terma real vjetorë përgjatë nëntë muajve të parë të 2017, duke kontribuar me rreth 1.49 pikë përqindje në rritjen respektive të PBB-së, ndërsa u përshpejtua në rreth 3.37% përgjatë tremujorit të tretë të vitit 2017, kryesisht e mbështetur nga përmirësimi i besimit të konsumatorëve si edhe nga normat relativisht të ulëta të interesit (indeksi i ndjeshmërisë ekonomike u përmirësua me rreth 8.4 pikë përqindje, krahësuar me tremujorin e tretë të vitit 2016 dhe indeksi i besimit të konsumatorit u përmirësua me rreth 1.3 pikë përqindje përgjatë tremujorit të tretë të vitit 2017 - në terma vjetorë). Konsumi final privat (i familjeve) u rrit me rreth 2.56% përgjatë nëntë muajve të vitit 2017 duke kontribuar me rreth 1.14 pikë përqindje në rritjen respektive të PBB, ndërsa u rrit me rreth 3.25% përgjatë tremujorit të tretë të këtij viti.

Formimi i Kapitalit Fiks Bruto (investimet totale) u rrit konsiderueshëm me rreth 9.7% në terma real vjetorë përgjatë nëntë muajve të vitit 2017, duke kontribuar me rreth 1.36 pikë përqindje në rritjen respektive të PBB. Ndërkohë, vetëm për tremujorin e tretë të vitit 2017 norma e rritjes për investimet u ngadalësua në 3.78%.

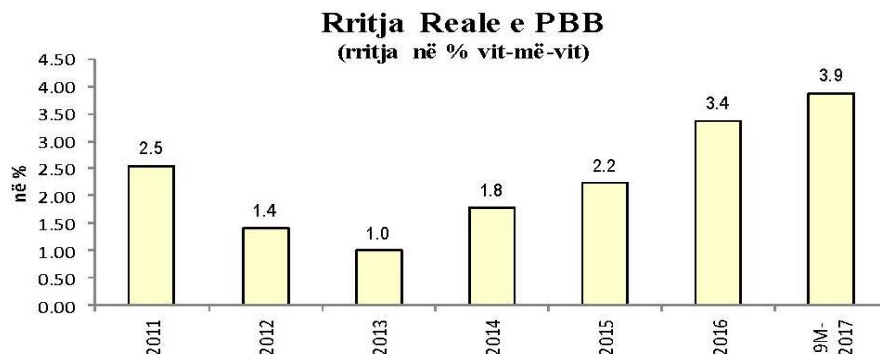
Referuar statistikave të llogarive kombëtare tremujore të INSTAT, përgjatë nëntë muajve të vitit 2017 rritja relativisht e lartë e eksporteve të të mirave dhe shërbimeve ka përmirësuar konsiderueshëm eksportet neto dhe po ashtu ka zbutur kontributin negativ të importeve të larta, kjo e fundit në reflektim gjithashtu edhe të rritjes së konsiderueshme të investimeve. Përgjatë kësaj periudhe (janar-shtator), eksportet e të mirave dhe shërbimeve u rritën me rreth 13.73% në terma real vjetorë, duke kontribuar me rreth 2.67 pikë përqindje në rritjen e PBB, ndërkohë që importet e të mirave dhe shërbimeve u rritën me rreth 7.21%, me një kontribut negativ prej rreth 1.98 pikë përqindje. Tabela në vijim ilustron një pamje më të detajuar të PBB-së sipas komponentëve të kërkesës për nëntë muajt e parë të vitit 2017.

Tabela: Rritja Reale PBB sipas komponentëve të ofertës, 9M për vitit 2017

Prodhimi i Brendshëm Bruto - sipas Shpenzimeve	Rritja	Kontributi
	(in %, 9M-17 krahasuar me 9M-16)	
Konsumi Final	2.92	1.49
Konsumi Final i Popullatës	2.56	1.14
Konsumi Final i Administratës Publike	5.86	0.38
Formimi Bruto i Kapitalit Fiks	9.70	1.36
Kërkesa e brendshme	4.26	2.78
Eksporti neto	-3.83	0.32
Eksportet e mallrave e shërbimeve (fob)	13.73	2.67
Importet e mallrave e shërbimeve (fob)	7.21	1.98
Prodhimi i Brendshëm Bruto	3.87	3.87

Source: Institute of Statistics (INSTAT), December 2017

Grafiku: Dinamika e rritjes reale të PBB-së;

Burimi: INSTAT (Dhjetor 2017)

Sipas perspektivës së ofertës agregate, rritja e PBB prej 3.87% përgjatë nëntë muajve të vitit 2017 u gjenerua në një masë të konsiderueshme nga vazhdimi i performancës pozitive të sektorit të ndërtimit. Ky sektor regjistroi një rritje reale vjetore prej rreth 14.88% përgjatë nëntë muajve të vitit 2017, duke dhënë kontributin më të lartë në rritjen e PBB-së prej rreth 1.24 pikë përqindje, në linjë me dinamikën e investimeve totale. Ndërkohë, vetëm për tremujorin e tretë ritmi i rritjes së ndërtimit u ngadalësua në rreth 7.64% në terma vjetorë.

Të tjerë sektorë të ofertës agregate që dhanë një kontribut të qenësishëm pozitiv në rritjen ekonomike përgjatë nëntë muajve të vitit 2017 ishin: (i) Aktivitetet financiare dhe të sigurimit me një rritje reale vjetore prej rreth 10.81% dhe një kontribut prej 0.3 pikë përqindje; (ii) Industria me një rritje vjetore prej rreth 2.8% dhe një kontribut prej 0.37 pikë përqindje; (iii) Administrata publike dhe mbrojtja me një rritje vjetore prej rreth 5.48% dhe një kontribut prej 0.6 pikë përqindje; (iv) Shitje me shumicë dhe pakicë me një rritje reale vjetore prej rreth 4.12% dhe një kontribut prej 0.65 pikë përqindje. Tabela në vijim ilustron një pamje më të detajuar të PBB-së sipas komponentëve të ofertës për gjysmë e parë të vitit 2017.

Prodhimi i Brendshëm Bruto - sipas Aktivitetit Ekonomik	Rritja	Kontributi
	(in %, 9M-17 krahasuar me 9M-16)	
Bujqësia, pyjet dhe peshkimi	0.54	0.11
Industria	2.80	0.37
Ndërtimi	14.88	1.24
Tregtia me shumicë dhe me pakicë; riparimi i automjeteve dhe motorcikletave	4.12	0.65
Informacioni dhe komunikacioni	2.05	0.06
Aktivitetet financiare dhe të sigurimit	10.81	0.30
Aktivitetet të pasurive të paluajtshme	0.20	0.01
Aktivitetet profesionale, shkencore dhe teknike	2.04	0.11
Administrim publik dhe mbrojtja; sigurimi social i detyrueshëm	5.48	0.60
Arte, argëtim dhe çlodhje	0.53	0.01
Taksa neto mbi produktet	4.08	0.51
Subvencionet mbi produktet	21.09	0.03
Prodhimi i Brendshëm Bruto	3.87	3.87

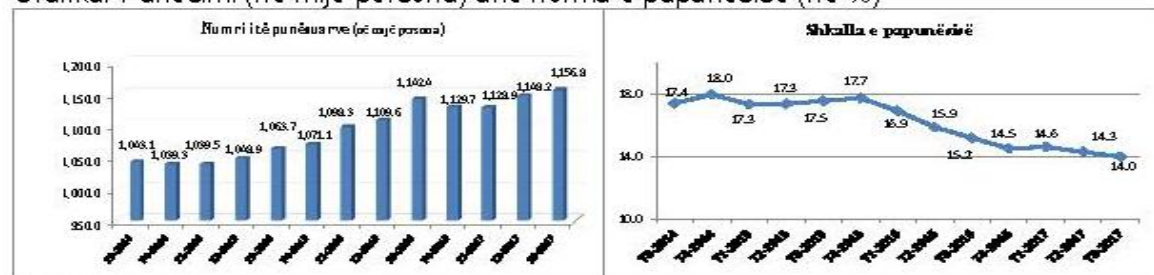
Burimi: Instituti i Statistikave (INSTAT), Dhjetor 2017

Në linjë me përshpejtimin e aktivitetit ekonomik ka rezultuar edhe dinamika e tregut të punës. Referuar anketës tremujore të forcës së punës nga INSTAT, punësimi deri në tremujorin e tretë të vitit 2017 u rrit me 1.3% krahasuar me të njëjtin tremujor të një viti më parë, ose me rreth 14.4 mijë të punësuar. Norma e papunësisë (për grup moshën 15-64 vjeç) ka vijuar trendin e saj rënës që prej T1-2014 ku regjistori vlerën e saj më të lartë prej 18%, duke zbritur tashmë në nivelin 14% në T3-2017, me një reduktim prej 1.2 pikë përqindje krahasuar me një vit më parë (T3-2016), ose me një reduktim të numrit të personave të papunë prej rreth 16.3 mijë në harkun kohor të një viti. Ndërkohë, për grup

moshën 15 vjeç e sipër, norma e papunësisë gjatë tremujorit të tretë të vitit 2017 regjistroi nivelin prej 13.6%. Po ashtu, norma e pjesëmarrjes (për grup moshën 15-64 vjeç) regjistroi vlerën 67.1% në tremujorin e tretë të vitit 2017, paga minimale nuk ndryshoi krahasuar me tremujorin e dytë të vitit 2017, por u rrit me 9.1%, duke ndryshuar nga 2,000 Lekë (dhe arriti shifrën 24,000 Lekë), krahasuar me tremujorin e tretë të vitit 2016. Ndërkohë që paga mesatare në sektorin publik përgjatë tremujorit të tretë të vitit 2017 ishte 11% më e lartë se sa e njëjta periudhë e një viti më parë dhe rreth 0.3% më e lartë se në tremujorin e dytë të vitit 2017.

Grafiku: Punësimi (në mijë persona) dhe norma e papunësisë (në %)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë

Bazuar në statistikën e bilancit të pagesave të BSH, bilanci i pagesave (BP) për periudhën janar-shtator të vitit 2017, megjithëse rezultoi me një balancë lehtësisht negative, shënoi përmirësim kundrejt të njëjtës periudhë të një viti më parë duke arritur vlerën -30.0 milion euro, nga -105.4 milion euro në 2016. Ndërsa vetëm për tremujorin e tretë të 2017, BP regjistroi balancë pozitive prej 37.5 milion euro, në kontrast të dukshëm krahasuar me tremujorin e tretë të 2016 ku shënoi një balancë negative prej -56.0 milion euro.

Deficiti tregtar u thellua gjatë nëntë muajve të parë të vitit 2017 me rreth 5.2%, si rezultat i një rritje të lartë të volumit të importeve. Megjithatë, deficiti i llogarisë korrente u tkurr me rreth 18%, teksa zgjerimi i deficitit tregtar u mbulua kryesisht nga përmirësimi i eksporteve neto të shërbimeve, të cilat regjistruan një rritje të fortë prej rreth 52.5%. Në gamën e eksporteve të shërbimeve, ato që ndikuan më së shumti ishin shërbimet e ndërldhura kryesisht me aktivitetin e sektorit turistik, të cilat u rritën me rreth 12.8%, duke kontribuar konsiderueshëm në reduktimin e deficitit të llogarisë korrente. Po ashtu, remitanat u rritën me rreth 14.5%, megjithatë kontributi i tyre në përmirësimin e llogarisë korrente ishte disi më marxhinal duke qenë se pesha e tyre është zvogëluar ndjeshëm përgjatë viteve të fundit.

Llogaria financiare dhe kapitale u zgjerua në vlerën +725.1 milion euro gjatë nëntë muajve të vitit 2017 krahasuar me +408.5 milion euro që ishte në të njëjtën periudhë të një viti më parë. Ndërsa vetëm për tremujorin e tretë të 2017, llogaria financiare dhe kapitale u zgjerua në +254.8 mln euro, krahasuar me +38.1 mln euro në tremujorin e tretë të 2016. (Një shpjegim më i detajuar i bilancit të pagesave është reflektuar në seksionin 2.21).

Inflacioni ka ndjekur një trajektore rënëse në tre tremujorët e parë të vitit 2017, duke rënë nga 2.4% në tremujorin e parë në 2.0 dhe 1.7% në tremujorët e dytë dhe të tretë përkatësisht. Në nëntor, inflacioni vjetor rezultoi 1.9%. Inflacioni ka qëndruar në vlera të ulëta si pasojë e mbiqimit të monedhës vendase që nisi në fund të vitit 2015 dhe normave të ulëta të inflacionit në botë. Ngadalësimi i normës së inflacionit është shkaktuar kryesisht si pasojë e lëvizjeve kalimtare në disa kategori. Inflacioni pritet të qëndrojë rreth vlerës mesatare 2.0% për vitin 2017, nga 1.3% që ishte në vitin 2016. Banka e Shqipërisë pret që inflacioni të lëvizë në norma më të larta në dy vitet e ardhshëm, në linjë me përmirësimin e rritjes ekonomike dhe tendencën rritëse të pritjeve inflacioniste. Konvergimi i ekonomisë drejt potencialit të saj do të ushtrojë presione për lart në pagat dhe kostot e prodhimit, duke kontribuar në kthimin e inflacionit në objektiv në afatin e mesëm.

¹ Në nëncështjen "Politikat Monetare dhe të Kursit të Këmbimit e Inflacionit" si pjesë e seksionit të përgjithshëm 2.2;

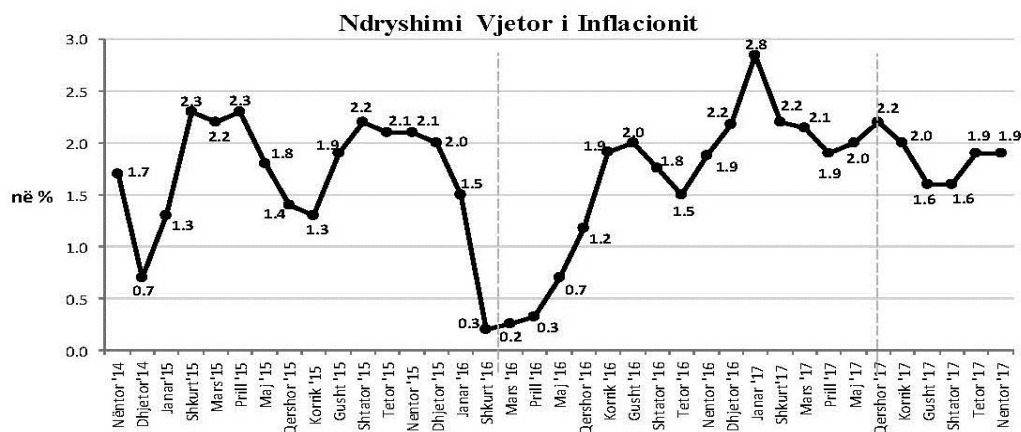

Tabela: Rritja vjetore e çmimeve (nëntor '17/ nëntor '16) dhe kontributi në inflacionin e përgjithshëm

	Rritja (në %)	Kontributi në inflacion (në pikë %)
Ushqime	3.7	1.39
Pije alkoolike dhe duhan	0.9	0.04
Veshje dhe këpucë	-0.4	-0.02
Qera, ujë lëndë djegëse dhe energji	0.6	0.12
Mobilim, pajisje shtëpie dhe mirëmbajtje e shtëpisë	-0.5	-0.03
Shëndeti	0.2	0.00
Transport	1.9	0.12
Komunikim	0.0	0.00
Argëtim dhe kulturë	0.8	0.02
Shërbimi arsimor	0.5	0.01
Hotele, kafene dhe restorante	0.2	0.00
Mallra dhe shërbime të ndryshme	0.3	0.01
Inflacioni i përgjithshëm	1.9	1.9

Burimi: INSTAT, dhjetor 2017

Grafiku: Ndryshimi vjetor indeksit të çmimeve të konsumatorit (Nëntor'14 - Nëntor'17)

Burimi: INSTAT, dhjetor 2017

Pritet që politika monetare të qëndrojë akomoduese në përputhje me objektivat e stabilitetit të çmimeve. Stimujt e politikës monetare janë transmetuar plotësisht në drejtim të tregut financiar. Normat e interesit kanë shënuar nivele të ulëta historike dhe standartet e kredihënies janë lehtësuar për konsumatorët e për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme. Po ashtu, kredia në lekë është rritur në nivel mesatar me 10% vit-më-vit në 2017 (deri në Tetor) duke mbështetur një ndërrim të portofolit të kredites drejt kredihënies së brëndshme. Sidoqoftë, rritja e përgjithshme e kredisë së dhënë qëndron e moderuar, në një nivel mesatar prej 2.9% në terma vjetore si rezultat i një kërkese jo të qëndrueshme dhe të standarteve të shtrënguara të kredisë dhënë korporatave.²

Ndërkohë, gjatë tremujorit të tretë të vitit 2017, depozitat vijuan të ndryshonin, kryesisht ndaj maturimit, drejt maturimeve mbi dy vjeçare, të cilat nuk mbahen parasysh kur përlogariten agregatët monetar. Depozitat në sistemin bankar regjistruan një rritje mesatare vjetore prej 3.5% në tremujorin e tretë të vitit 2017, rreth 1 pikë përqindje më pak se një tremujor më parë. Depozitat në valutë regjistruan një rritje mesatare vjetore prej 4.6%, ndërsa ato në lekë shënuan një rritje mesatare vjetore prej 2.4%. Rritja sezonale e depozitave përgjatë muajve të stinës së verës, sidomos të atyre në valutë, ishte më e ulët se një vit më parë. Kjo

² Rritja e kreditimit është e rregulluar duke mbajtur parasysh efektet e sjella nga fshirja e kredive të këqija gjatë vitit;

performancë, e shoqëruar edhe me efektet e vlerësimit të valutës vendase, është e pasqyruar në ngadalësimin e rritjes vjetore të depozitave. Rritja e depozitave në sistemin bankar është e mbështetur nga depozitimi i konsumatorit sidomos në valutë të huaj. Po ashtu, depozitat e bizneseve shënuan rritje, pothuajse të tëra në valutë vendase. Në fund të muajit Shtator, depozitat aktuale përbënin rreth 40.8% të totalit të depozitave, ose rreth 0.5 pikë përqindje më shumë se në fund të tremujorit të dytë.

Monedha vendase ka vijuar të vlerësohet edhe më tej gjatë 2017, duke reflektuar përmirësimin e sektorit të jashtëm të ekonomisë - ngushtimin e deficitit të llogarisë korrente dhe rritjes së të hyrave nga jashtë, si dhe të reduktimit të riskut. Në terma nominal (NEER)³ Lek-u u vlerësua me 4.5% vit-më-vit nga Janari deri në Tetor 2017. Kursi i këmbimit Euro/Lekë ishte mesatarisht 2.5% më i ulët se e njëjta periudhë e vitit 2016. Lek-u ka vijuar të zhvlerësohet kundrejt monedhës europiane që prej muajit Gusht 2017 deri në Tetor duke ndikuar kështu në një vlerësim më njëtrajtshëm të monedhës vendase (Lek-ut).

2.2. Skenari makroekonomik afatmesëm

Ekonomia pritet të vazhdojë trendin pozitiv në periudhën afatmesme. Rritja ekonomike parashikohet të vijojë të qëndrojë mbi nivelin prej 4% edhe gjatë tre viteve të tjera 2019-2021, madje duke vijuar ende një përshpejtim, megjithëse marxhinal, edhe gjatë këtyre viteve. Më konkretisht, rritja ekonomike afatmesme në Shqipëri parashikohet të shënojë nivelet prej 4.2% në vitin 2018; 4.3% në vitin 2019; dhe 4.4% në vitin 2020.

Gjatë periudhës afatmesme rritja pritet të gjenerohet kryesisht nga kërkesa e brendshme, si konsumi privat ashtu edhe investimet. Ndërkohë kërkesa e huaj neto (eksport – import) pritet të sjellë gjithashtu një efekt pozitiv, por fare marxhinal. Konsumi privat pritet të nxitet kryesisht nga përmirësimi i besimit të konsumatorit (në reflektim të ecurisë së indikatorit të besimit të konsumatorit në periudhën e kaluar), si dhe nga përmirësimet në tregun e punës (në reflektim të statistikave të fundit të tregut të punës). Këto të fundit pritet të transmetohen në një rritje graduale të pagave të cilat më tej pritet të stimulojnë të ardhurat reale të disponueshme të individëve, duke krijuar efektin e raundit të dytë në nxitjen e konsumit, si dhe duke intensifikuar prirjen e konsumatorëve për financimin e mëtejshëm të konsumit nëpërmjet një kredi-marrje më të lartë. Ndërkohë, kredimarrja për konsum parashikohet të nxitet si nga përmirësimi i kushteve financiare të individëve, ashtu edhe nga lehtësimi i pritshëm i standardeve të huadhënies nga sistemi bankar. Megjithatë, edhe përgjatë një afati të mesëm ende pritet që konsumatorët të vijnë në të karakterizohen nga një sjellje prudençe sa i takon konsumit.

Ndërsa rritja graduale e investimeve pritet të nxitet nga shfrytëzimi më i intensifikuar i kapaciteteve ekzistuese të prodhimit i vërejtur së fundmi, si dhe nga përshpejtimi i aktivitetit ekonomik gjatë periudhës së parashikuar dhe perceptimi i përmirësuar i biznesit mbi perspektivën ekonomike afatmesme e afatgjatë, si në Shqipëri, ashtu edhe në mjedisin e jashtëm. Njëkohësisht edhe vijimësia e përmirësimit të kushteve financiare dhe lehtësimit të standardeve të huadhënies pritet të jetë një faktor i rëndësishëm i incentivues i investimeve private në afatin e mesëm.

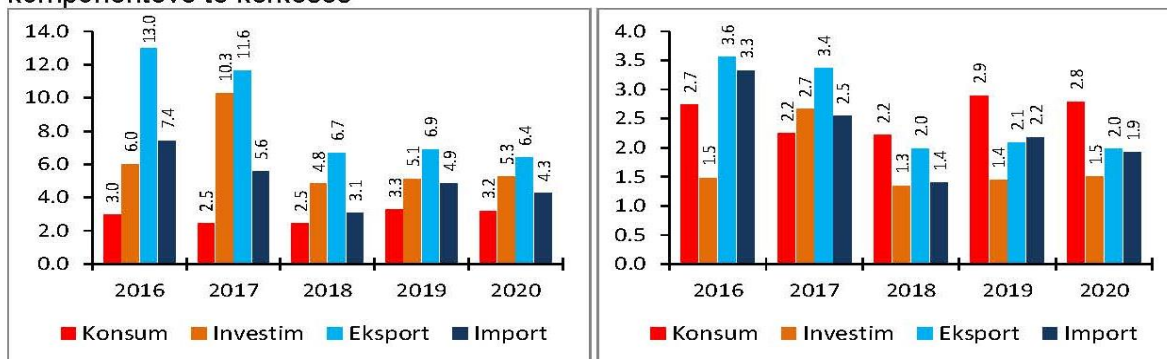
Specifikisht, konsumi final për periudhën afatmesme (2018 – 2020) parashikohet të rritet në terma real me mestarisht 3% në vit, duke kontribuar me mesatarisht 2.6 pikë përqindje në vit në rritjen totale. Ndërsa investimet parashikohen të rriten në terma real me mesatarisht 5.1% në vit, me një përshpejtim në dy vitet e ardhshme, me një kontribut mesatar në rritjen totale prej 1.4 pikë përqindje në vit. Në projeksionet afatmesme të dinamikës së investimeve është faktorizuar edhe pritshmëria për ngadalësimin e ndjeshëm të fazës së ndërtimit të dy projekteve të mëdha, atë të hidrocentralit të Devollit dhe atë të gaz-sjellësit TAP krahasuar me pikun e kësaj faze që ishte gjatë viteve 2016 - 2017. Ky është edhe faktori kryesor që investimet nga një rritje e fortë e parashikuar prej 10.3% në 2017 pritet që ta ngadalësojnë ndjeshëm ritmin e rritjes në rreth 4.8% në 2018. Megjithatë, në të njëjtën kohë, ngadalësimi i

³ NEER - Nominal Effective Exchange Rate - llogaritet nga një shportë me 4 valuta (Euro, Dollari Amerikan, US\$, Lira Turke dhe RMB) dhe të pesë partnerëve tregtar (Itali, Greqi, Gjermani, Turqi dhe Kina). Një rritje të NEER nënkupton një zhvlerësim të Lek-ut;

fazës ndërtuese të këtyre dy projekteve pritet të ketë një efekt negativ shumë më të zbutur në rritjen totale të ekonomisë përfshirë edhe vitin 2018 ku fillon thyerja. Kjo pasi një pjesë e konsiderueshme e inputeve të këtyre dy investimeve ishte e importuar dhe jo e prodhuar në vend. Rrjedhimisht, kjo reflektohet edhe në ngadalësimin e rritjes së parashikuar të importeve të mallrave në vitin 2018 në rreth 2.5% nga 5.1% në 2017, në terma vjetorë realë. Në kohën që këto dy projekte do të bëhen operacionale pritet të sjellin efekte të konsiderueshme pozitive shtesë në ekonomi, megjithatë pritshmëritë që këto projekte të vihen plotësisht në përdorim fillojnë prej vitit 2020 e në vijim.

Kërkesa e jashtme neto pritet të ketë efekte pozitive minimale në periudhën afatmesme. Eksportet e mallrave të cilat kanë patur performancë mjaft të mirë gjatë vitit 2017, priten të vazhdojnë këtë trend pozitiv dhe të ruajnë ritmet e kaluara, duke supozuar se nuk do të ketë goditje të ndjeshme negative të çmimeve të naftës dhe mineraleve në tregjet ndërkombëtare. Eksportet e shërbimeve, veçanërisht shërbimet turistike, priten gjithashtu të vijojnë performancën pozitive në periudhën afatmesme dhe do të jenë elementi kryesor për të kompensuar kontributin negativ të ardhur prej rritjes së importeve. Eksportet e mallrave dhe shërbimeve për periudhën 2018-2020 parashikohen të rriten me mesatarisht 6.2% në vit në terma real, me një kontribut mesatar pozitiv prej 2 pikë përqindje në vit në rritjen totale. Ndërsa importet e mallrave dhe shërbimeve për këtë periudhë afatmesme parashikohen të zgjerohen me 4.1% me një kontribut mesatar negativ në rritjen totale me rreth -1.8 pikë përqindje në vit. Rrjedhimisht, në terma neto kërkesa e huaj parashikohet të ketë një kontribut lehtësisht pozitiv në rritjen totale, me mesatarisht 0.2 pikë përqindje në vit.

Grafiku: Rritja reale (në të majtë, në %) dhe kontributet në rritje (në të djathtë, në p.p.) sipas komponentëve të kërkesës

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë, INSTAT

Tabelë: Rritja reale (në të majtë, në %) dhe kontributet në rritje (në të djathtë, në p.p.) sipas komponentëve të kërkesës:

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
				Est.	For.	For.	For.	For.					Est.	For.	For.	For.	For.
1 Konsumi Final (a+b+c)	2.0	3.2	0.9	3.0	2.5	2.5	3.3	3.2		1.7	3.0	0.8	2.7	2.2	2.2	2.9	2.8
1.1 Konsumi Final i Popullatës	1.8	2.8	1.0	2.9	1.8	2.6	3.4	3.4		1.4	2.2	0.8	2.3	1.4	2.1	2.6	2.6
1.2 Konsumi Final i Administratës Publike	2.9	6.4	-1.1	3.8	7.1	1.3	2.2	1.7		0.3	0.7	-0.1	0.4	0.8	0.1	0.2	0.2
1.2.1 Konsumi Individual	5.2	5.3	-3.9	5.0	7.1	1.1	1.7	1.2		0.3	0.3	-0.2	0.3	0.4	0.1	0.1	0.1
1.2.2 Konsumi Kolektiv	0.7	7.5	1.7	2.7	7.1	1.4	2.8	2.1		0.0	0.4	0.1	0.2	0.4	0.1	0.2	0.1
1.2.3 Konsumi i Institucioneve Jo-fitimprurëse	3.7	10.0	27.2	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0		0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
2 Formimi Bruto i Kapitalit Fiks	-2.0	-4.5	4.0	6.0	10.3	4.8	5.1	5.3		-0.5	-1.2	1.0	1.5	2.7	1.3	1.4	1.5
2.1 Publik	7.7	-3.9	4.6	2.8	19.0	9.1	-0.8	2.3		0.4	-0.2	0.2	0.1	1.0	0.5	-0.1	0.1
2.1.1 nga e cila qeveria qendrore	6.2	-7.2	5.4	-1.0	14.6	10.4	-0.8	2.4		0.3	-0.4	0.2	0.0	0.6	0.5	0.0	0.1
2.1.2 Privat	-4.3	-4.8	3.9	6.9	8.2	3.9	6.9	6.1		-0.9	-1.0	0.7	1.3	1.7	0.8	1.5	1.4
2.2 Kërkesa e brendshme (1+2)	1.1	1.5	1.5	3.6	4.2	3.0	3.7	3.7		1.2	1.8	1.8	4.2	4.9	3.6	4.3	4.3
2.3 Eksporti neto^ (a-b)	-3.1	8.2	-8.6	-1.3	-4.9	-3.7	0.6	-0.4		0.6	-1.5	1.6	0.2	0.8	0.6	-0.1	0.1
2.3.1 Eksportet e mallrave e shërbimeve (fob)	1.0	1.8	1.0	13.0	11.6	6.7	6.9	6.4		0.3	0.5	0.3	3.6	3.4	2.0	2.1	2.0
2.3.1.1 Eksportet e mallrave	21.4	-11.5	-17.1	-6.1	15.1	8.2	7.2	8.3		2.0	-1.3	-1.6	-0.5	1.0	0.6	0.6	0.7
2.3.1.2 Eksportet e shërbimeve	-8.5	9.9	9.9	20.3	10.6	6.2	6.8	5.7		-1.7	1.8	1.9	4.0	2.4	1.4	1.5	1.3
2.3.2 Importet e mallrave e shërbimeve (fob)	-0.6	4.3	-2.9	7.4	5.6	3.1	4.9	4.3		-0.3	2.0	-1.4	3.3	2.5	1.4	2.2	1.9
2.3.2.1 Importet e mallrave	-1.5	4.7	-1.9	8.0	5.1	2.5	4.8	4.5		-0.5	1.5	-0.6	2.4	1.6	0.8	1.5	1.4
2.3.2.2 Importet e shërbimeve	1.3	3.4	-4.9	6.3	6.5	4.3	5.0	3.7		0.2	0.5	-0.77	0.9	1.0	0.6	0.7	0.5
2.4 Ndryshimet e gjendjeve	1.1	-20.2	17.3	-63.5	-303.4	0.0	0.0	0.0		0.0	-0.4	0.3	-1.1	-1.8	0	0	0
2.5 Mospërputhje statistikore	-55.3	-212.8	-136.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		-0.8	1.9	-1.5	0	0	0	0	0
2.6 PRODHIMI BRËNDSHËM BRUTO (3+4+5)	1.0	1.8	2.2	3.4	3.9	4.2	4.3	4.4		1.0	1.8	2.2	3.4	3.9	4.2	4.3	4.4

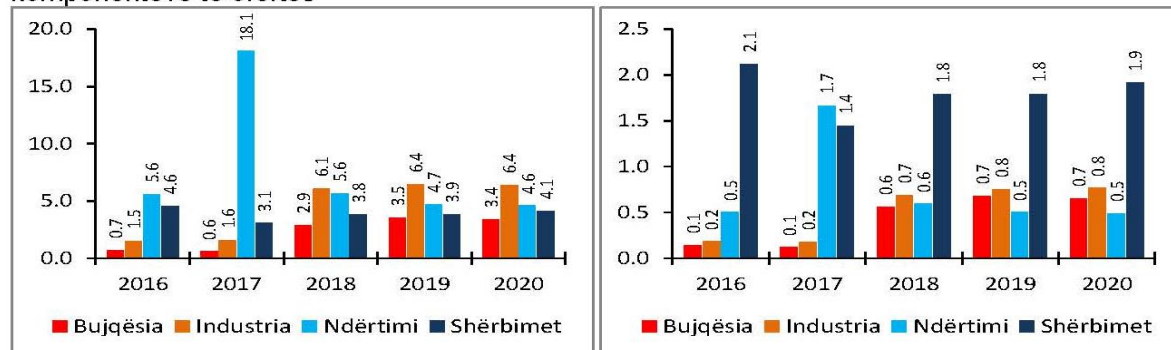
Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë, INSTAT

Megjithëse politika fiskale do të vazhdojë të jetë e orientuar drejt konsolidimit në periudhën afatmesme dhe afatgjatë, politika buxhetore e qeverisë për të ruajtur një nivel të investimeve publike në rreth 5% të PBB në vitet 2018-2020 do të stimulojë formimin e kapitalit fiks bruto në ekonomi, esenciale kjo për të mbështetur nivele relativisht të larta rritje në periudhën afatmesme dhe afatgjatë. Në të njëjtën kohë, vijimi i politikës monetare akomoduese parashikuar në periudhën afatmesme, duke marrë parasysh presionet e ulta inflacioniste, do të mbështesë konsumin privat dhe investimet.

Konsolidimi fiskal i synuar nga qeveria do të kufizojë kërkesën e përgjithshme të sektorit publik. Si i tillë, nuk pritet të jetë një nxitës i rritjes në periudhën afatmesme. Megjithatë, konsolidimi fiskal do të ulë primin e riskut në periudhën afatmesme dhe do të rrisë hapësirat për stimulimin e sektorin privat. Në të njëjtën kohë, komponentët e politikave buxhetore të planifikuara do të mbështesin rritjen dhe për këtë arsye efekti shtrëngues i konsolidimit fiskal pritet të kompensohet.

Nga pikëpamja e ofertës agregate pritet që të gjithë sektorët kryesorë të vazhdojnë rreth të njëjtit trend të mesatares së tyre historike. Specifikisht, bujqësia pritet të rritet mesatarisht me 3.3% në vit në terma real; Industria me një mesatare vjetore prej 6.3%; Ndërtimi me 5% dhe Shërbimet me një mesatare 3.9% në vit. Megjithatë, për shkak të peshës së tyre ndaj strukturës së ofertës agregate, shërbimet pritet të kontribuojnë më shumë se sektorët e tjerë në rritjen e PBB-së.

Grafiku: Rritja reale (në të majtë, në %) dhe kontributet në rritje (në të djathtë, në p.p.) sipas komponentëve të ofertës

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë, INSTAT

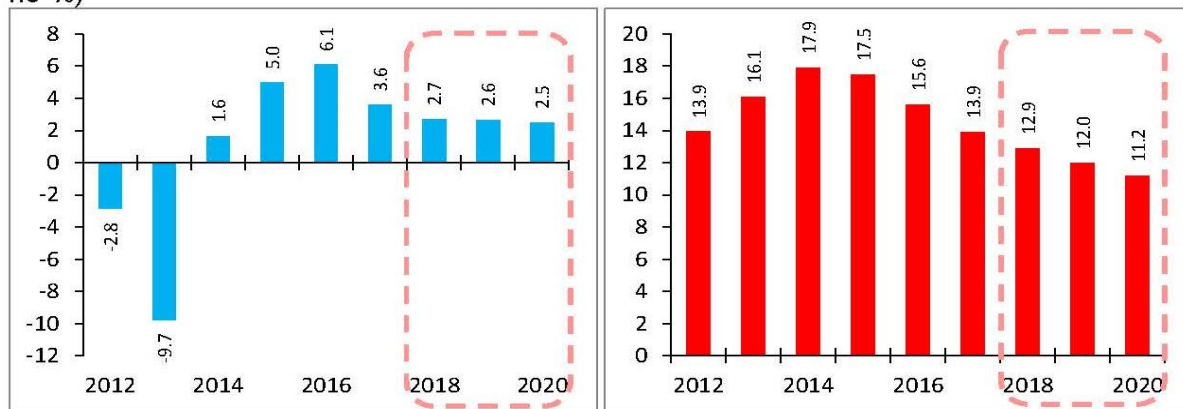
Tabela: Rritja reale (në të majtë, në %) dhe kontributet në rritje (në të djathtë, në p.p.) sipas komponentëve të ofertës

	2013	2014	2015	2016 2017 2018 2019 2020					2013	2014	2015	2016 2017 2018 2019 2020				
				Est.	For.	For.	For.	For.				Est.	For.	For.	For.	For.
1 Bujqësia, pyjet dhe peshkimi	1.1	2.0	0.8	0.7	0.6	2.9	3.5	3.4	0.2	0.4	0.2	0.1	0.1	0.6	0.7	0.7
21 Industria nxjerrëse	13.0	11.7	-8.0	-12.7	9.3	8.7	9.8	9.3	0.6	0.6	-0.4	-0.4	0.2	0.2	0.2	0.2
22 Industria përpunuese	9.8	9.4	7.9	1.6	4.2	5.9	5.9	5.6	0.5	0.5	0.4	0.1	0.2	0.3	0.3	0.3
23 Energjia elektrike, gaz, avull dhe furnizimi me ajër të kondicionuar	36.3	-22.8	13.6	17.8	-8.8	5.0	5.3	5.9	0.6	-0.5	0.3	0.5	-0.3	0.1	0.1	0.2
24 Furnizimi me ujë, aktivitetet e trajnimit dhe menaxhimit të mbështetës	3.9	3.4	2.7	7.3	2.1	2.7	3.2	3.7	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
3 Ndërtimi	-9.3	-13.3	6.6	5.6	18.1	5.6	4.7	4.6	-1.1	-1.4	0.6	0.5	1.7	0.6	0.5	0.5
4 Tregtia me shumicë dhe me pakicë; riparimi i automjeteve dhe	1.4	3.8	-0.2	5.6	3.4	3.7	4.3	4.7	0.2	0.4	0.0	0.6	0.4	0.4	0.5	0.5
5 Transporti dhe magazinimi	-25.1	-2.1	6.7	5.7	3.2	3.4	3.9	3.8	-1.1	-0.1	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1
6 Akomodimi dhe shërbimi ushqimor	-7.1	3.6	6.0	4.4	1.1	2.8	3.3	2.9	-0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1	0.1
7 Informacioni dhe komunikacioni	-10.1	3.0	3.3	4.4	0.9	1.8	2.4	2.3	-0.3	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1
8 Aktivitete financiare dhe të sigurimit	1.7	2.1	5.1	6.8	9.2	2.2	2.0	2.2	0.0	0.0	0.1	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1
9 Aktivitete të pasurive të paluajtshme	8.8	-0.1	0.8	2.3	0.7	1.4	1.9	2.1	0.5	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1
10 Aktivitete profesionale, shkencore dhe teknike	2.2	20.2	5.0	7.3	1.3	5.8	4.7	5.3	0.0	0.4	0.1	0.2	0.0	0.2	0.1	0.2
11 Shërbime administrative dhe mbështetëse	20.7	19.0	12.5	4.1	3.9	8.1	5.8	7.1	0.4	0.4	0.3	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2
12 Administrim publik dhe mbrojtja; sigurimi social i detyrueshë	1.5	6.9	2.2	2.6	3.7	4.8	4.1	5.2	0.1	0.3	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.2
13 Arsimiti	5.7	-4.4	-0.5	3.4	3.8	4.4	4.5	4.8	0.2	-0.2	0.0	0.1	0.2	0.2	0.2	0.2
14 Shëndetësia dhe aktivitetet e punës sociale	4.4	12.4	1.9	2.4	6.5	4.7	4.9	4.2	0.1	0.3	0.1	0.1	0.2	0.1	0.1	0.1
15 Arte, argëtim dhe lodhje	-3.7	48.5	0.6	7.3	0.2	4.1	3.2	2.7	0.0	0.4	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
16 Aktivitete të tjera shërbimi	13.5	4.4	13.4	7.2	0.7	4.3	4.4	3.0	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0
17 Vlera e Shtuar Bruto me çmime bazë	1.1	2.1	2.6	3.4	3.9	4.1	4.2	4.3	1.0	1.9	2.3	3.0	3.4	3.6	3.7	3.8
17.1 Taksa neto mbi produktet	0.2	-0.7	-0.5	3.5	4.0	4.2	4.3	4.4	0.0	-0.1	-0.1	0.4	0.5	0.5	0.5	0.5
18 PBB ME ÇMIMET E TREGUT	1.0	1.8	2.2	3.4	3.9	4.2	4.3	4.4	1.0	1.8	2.2	3.4	3.9	4.2	4.3	4.4

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë, INSTAT

Në përputhje me parashikimet afatmesme të rritjes, punësimi pritet të rritet me një mesatare prej rreth 2.6% në vit gjatë viteve 2018-2020. Shkalla më e lartë e pjesëmarrjes në forcat e punës do të jetë gjeneruesi kryesor i rritjes së ofertës së punës. Ndërsa rritja e kërkesës për punë pritet të reflektojë pak a shumë të njëjtën strukturë të perspektivës së ofertës agregate të aktivitetit ekonomik. Rrjedhimisht pritet që shërbimet të kontribuojnë më shumë në rritjen e kërkesës për punë në krahasim me sektorët e tjerë të ekonomisë. Pavarësisht zgjerimit të pritshëm të punësimit në afatin e mesëm, sërisht produktiviteti i përgjithshëm i punës pritet të ketë një përmirësim të lehtë gjatë kësaj periudhe.

Grafiku: Punësimi (në të majtë, (ritja vjetore në %) dhe norma e papunësisë (në të djathtë, në %)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë, INSTAT

Politika Monetare, Kursit të këmbimit dhe Inflacionit BANKA E SHQIPËRISË

Objektivi kryesor i politikës monetare është sigurimi i stabilitetit të çmimeve. Politika monetare zbatohet nën një regjim inflacioni të shënjestruar, ku objektivi për inflacionin është përcaktuar 3.0%, gjatë termit afatmesëm. Instrumenti kryesor për arritjen e objektivit është norma e interesit e marrëveshjeve të anasjellta të riblerjes me maturitet një javor, e mbështetur dhe nga instrumente të tjerë (operacionet e tregut të hapur, lehtësirat njëditore dhe rezervat e detyrueshme). Në linjë me strategjinë monetare të zgjedhur, Banka e Shqipërisë ndjek një regjim të lirë të kursit të këmbimit, ku banka qendrore nuk ndërhyr në treg, me përjashtim të rasteve të lidhura me rregullimin e nivelit të rezervës valutore dhe korrigjimin e çrregullimeve të mëdha në treg.

Në përputhje me objektivin e stabilitetit të çmimeve, politika monetare ka qenë akomoduese. Inflacioni vjetor ka qëndruar nën nivelin e shënjestruar prej 3%, duke reflektuar presionet e dobëta nga rritja nën potencial dhe presionet disinflacioniste nga tregjet e huaja. Mbiçmimi i kursit të këmbimit ka theksuar presionet disinflacioniste nga inflacioni i importuar. Norma bazë e interesit u ul për herë të fundit në muajin maj të vitit 2016, e ka qëndruar në nivelin më të ulët historik prej 1.25%. Për të forcuar lehtësimin e kushteve financiare, Banka e Shqipërisë vazhdoi të përdorë komunikimin e kursit të politikës monetare për të ardhmen dhe të vejë në dispozicion likuiditet për tregjet financiare, duke synuar të zvogëlojë primet e rrezikut dhe të ankorojë pritjet inflacioniste.

Politika monetare akomoduese ka qenë thelbësore si mbështetëse e rritjes ekonomike dhe forcimin e presioneve inflacioniste. Stimuli monetar është transmetuar në treg në norma më të ulëta interesi dhe rreziqe të zbehura të likuiditetit. Kreditimi ka vijuar të zgjerohet, ndonëse me ritme të ngadalta, duke u mbështetur nga rritja e kreditimit në monedhën vendase. Në periudhën në vijim, masat që pritet të hyjnë në fuqi në muajt e ardhshëm me synim zvogëlimin e euroizimit, do të sjellin një transmetim më të mirë të politikës monetare në sistemin financiar. Aktiviteti ekonomik është përmirësuar ndjeshëm në tremujorët e fundit, i mbështetur kryesisht nga kërkesa e brendshme. Megjithatë, presionet inflacioniste të gjeneruara në vend po rriten në mënyrë të ngadaltë, dhe inflacioni mbetet i luhatshëm. Midis kësaj luhatshmërie, inflacioni shfaq një tendencë rritëse dhe inflacioni mesatar vjetor deri në muajin tetor të vitit 2017 shënon 2.0%. Banka e Shqipërisë parashikon që inflacioni total do të rritet gradualisht në dy vitet e ardhshme, e do të arrijë nivelin e shënjestruar në mesin e vitit 2019, i mbështetur nga zgjerimi i aktivitetit ekonomik dhe mjedisit të huaj inflacionist më të rritur.

Qëndrimi i politikës monetare do të qëndrojë akomodues në termin afatmesëm, në linjë me kthimin e inflacionit në objektiv. Komunikimi i kursit të ardhshëm të politikës monetare sugjeron se norma bazë do të vijojë të qëndrojë nën ekuilibër gjatë këtij horizonti, ndërsa intensiteti i stimulit monetar nuk do të zvogëlohet më parë se tremujori i katërt i vitit 2018. Balanca e rreziqeve mbetet e anuar në kahun e poshtëm. Pasiguritë rreth parashikimeve lidhen kryesisht me zhvillimet në çmimet në botë, zhvillimet në Eurozonë dhe përmirësimit të kredisë në vend. Kjo e fundit pritet të mbështetet nga përmirësimi i bilanceve të sektorit bankar, duke pasqyruar zvogëlimin e shpejtë të raportit të kredive me probleme kundrejt totalit të kredisë.

Politika monetare akomoduese është në linjë me konsolidimin fiskal që synon zvogëlimin e borxhit publik. Politika fiskale pritet të ndjekë një tendencë konsoliduese për të adresuar vulnerabilitetin e borxhi qeveritar dhe për të lehtësuar financimin e sektorit privat. Ky kombinim politikash vlerësohet si i përshtatshëm për të garantuar një rritje ekonomike të qëndrueshme dhe për të siguruar stabilitetin makroekonomik. Për më tepër, ky kombinim politikash pritet të përfitojë nga zbatimi i suksesshëm i reformave strukturore që kanë si qëllim rritjen e konkurrueshmërisë dhe rritjes potenciale të vendit.

Sektori i jashtëm dhe qëndrueshmëria afat-mesme e tij

Zhvillimet në bilancin e pagesave dhe tregtinë e mallrave

Deficiti i llogarisë korente është ngushtuar ndjeshëm gjatë gjysmës së parë të vitit 2017. Këto zhvillime janë përcaktuar gjerësisht nga nën-llogaria e shërbimeve në të cilën është vënë re një rritje e vazhdueshme e të ardhurave nga turizmi. Kontribute pozitive kanë buruar

edhe nga komponentë të tjerë të shërbimeve. Në rastin e mallrave, deficitin tregtar është zgjeruar pasi efekti i rritjes së importeve ka qenë më i lartë se ndikimi pozitiv i lidhur me zgjerimin e eksporteve. Importet e mallrave janë zgjeruar me 6.8% në terma vjetorë gjatë 9 muajve të parë të vitit 2017 duke përshpejtuar normën e rritjes vënë re gjatë vitit të kaluar. Me rritjen e kërkesës së brendshme, kërkesa për importet pritet të mbetet e lartë për muajt e mbetur të vitit 2017 dhe përgjatë vitit 2018.

Eksporti i mallrave ka pasqyruar norma rritjeje të lartë gjatë 9 muajve të parë të vitit 2017, një tipar i vënë re që në muajve të fundit të vitit 2016. Fillimisht, rritja e eksporteve është drejtuar nga mallrat me bazë minerare. Eksportet e kromit në drejtim të Kinës u rritën si pasojë e çmimeve më të favorshme. Në të njëjtën kohë, eksportet e lëndës djegëse në drejtim të vendeve fqinje (kryesisht drejt Kosovës dhe Serbisë) u zgjeruan ndjeshëm. Risia në rastin e karburanteve ka qenë që ndryshe nga periudhat e kaluara ku rritja drejtohej nga lënda djegëse e papërpunuar, rritja gjatë muajve në fjalë është nxitur nga eksporti i lëndës djegëse të përpunuar. Strategjia e re e prodhuesit kryesor të lëndës djegëse bruto (*Bankers Petroleum*) për të zhvendosur shitjet nga eksporti në drejtim të rafinerive vendase kombinuar me zhvillimet pozitive në sektorin rafinues (një kompani me IHD ka marrë përsipër kompleksin rafinues) ka përfaqësuar kombinimin e suksesshëm për këto rezultate. Për fat të keq, rritja e shpejtë e eksporteve të lëndës djegëse rezultoi afatshkurtër pasi performanca ka qenë mjaft e dobët gjatë muajve të fundit. Mbetet për t'u parë nëse rritja do të rikthehet përsëri në të ardhmen e afërt ose zhvillimet e fundit do të mbeten vetëm një goditje e përkohshme.

Performanca e fortë dhe kontribute të larta në rritjen e eksporteve kanë buruar edhe nga kategoria "materiale ndërtimi dhe metale". Kjo përbën një ndryshim të mprehtë nga zhvillimet e vitit të kaluar kur eksportet e kategorisë ishin në rënie të shpejtë. Gjatë vitit 2017, rritja e eksporteve është shoqëruar edhe me diversifikim në terma të partnerëve tregtarë. Përpjesa e Turqisë është pakësuar ndjeshëm, por në të njëjtën kohë janë rritur eksportet drejt vendeve fqinje (kryesisht drejt Kosovës dhe Maqedonisë).

Prirja pozitive ka rezultuar e qëndrueshme në rastin e kategorisë së ushqimeve. Rritja e eksporteve të produkteve bujqësore parësore (kryesisht e zarzavateve në drejtim të vendeve fqinje) ka vazhduar edhe gjatë vitit 2017. Përcaktuesit kryesor mbeten përmirësimi i pikave të grumbullimit dhe burokracitë e thjeshtuara të dërgimit. Në të njëjtën kohë, eksportet e disa kategorive të ushqimeve të përpunuara (kryesisht me bazë peshku) kanë dhënë kontribute suplementare nxitur nga kërkesa prej destinacioneve më të largëta (kryesisht nga vendet Skandinave).

Së fundi, eksportet e "Tekstileve, veshjeve dhe veshjeve të këmbëve" (kryesisht në drejtim të Italisë) kanë ruajtur statusin e tyre si faktor i rëndësishëm në rritjen e përgjithshme të eksporteve. Këto kushte pritet të ruhen edhe gjatë muajve të ardhshëm pasi pritshmëritë për industrinë e veshjeve në Itali janë në rritje dhe kostot e punës në Shqipëri mbeten të ulta. Llogaritjet për koston e punës njësi tregojnë se me gjithë rritjen e përgjithshme të treguesit, norma e rritjes ka ardhur në ngadalësim gjatë viteve të fundit.

Si pasojë e këtyre zhvillimeve, rritja agregate vjetore e eksportit të mallrave gjatë 9 muajve të parë të vitit 2017 shënoi 13.3%. Kjo normë ka rezultuar lehtësisht më e lartë gjatë gjysmës së parë të vitit si rrjedhojë e eksporteve të larta të lëndës djegëse dhe mineraleve gjatë kësaj periudhe. Pavarësisht kontributeve negative që kanë shoqëruar këtë kategori gjatë muajve në vazhdim, rritja me bazë të gjerë e eksporteve nga kategoritë e tjerë ka qenë mëse e mjaftueshme për të kompensuar. Rritja vjetore e eksportit të mallrave ka rezultuar rreth 10% në korrik, 12.0% në gusht dhe 16.8% në shtator.

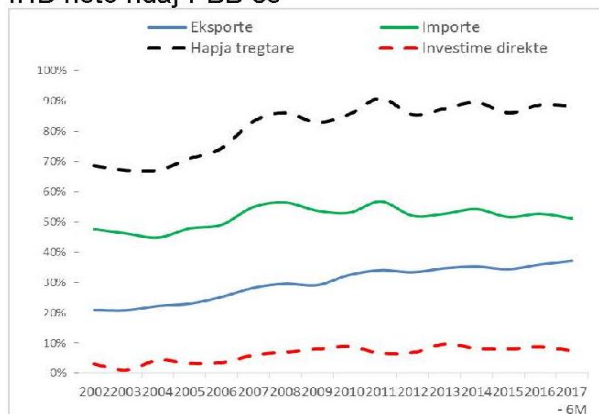
Kjo prirje nuk është ndikuar nga mbiçmimi i vazhduar i monedhës vendase. Kursi real i këmbimit ka vazhduar të mbiçmohet gjatë vitit 2017 duke ndjekur prirjen e kursit nominal të këmbimit. Diferencat e inflacionit me vendet partnere kanë rezultuar minimale. Në terma vjetorë, mbiçmimi real i kursit të këmbimit rezultoi 4.0% gjatë tremujorit të parë, një vlerë e njëjtë me gjysmën e dytë të vitit 2016. Më pas, norma u përshpejtua në 5.6% në qershor, për t'u ngadalësuar përsëri gjatë tremujorit të tretë të vitit. Në shtator, norma e rritjes vjetore shënoi 4.6%. Analiza të ndryshme zhvilluar në Bankën e Shqipërisë sugjerojnë se mbiçmimi

në terma realë gjatë kësaj periudhe është gjerësisht në linjë me fondamentet ekonomike dhe nuk përfaqëson devijime të rëndësishme të kursit të këmbimit nga nivelet ekuilibër.

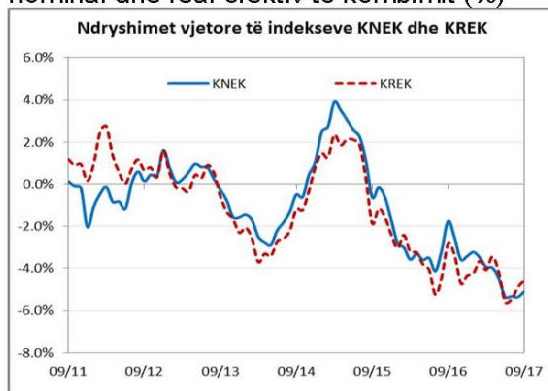
Në të njëjtën kohë, struktura e destinacioneve të eksporteve është diversifikuar me rritje të peshave të vendeve fqinje si Kosova, Serbia, Mali i Zi dhe Maqedonia. Megjithatë, pavarësisht nga këto zhvillime, nuk vihen re përmirësime të dukshme në rastin e strukturës sipas grupmallrave. Tekstilet dhe veshjet kanë konsoliduar më tej përpjesën e tyre brenda strukturës eksportuese (tekstilet dhe veshjet përbënin rreth 43.7% të totalit të eksportuar të mallrave për 9 muajt e parë të vitit 2017).

Grafik: Hapja tregtare, eksportet, importet dhe IHD neto ndaj PBB-së

Burimi: Banka e Shqipërisë, INSTAT

Grafik: Ndryshimet vjetore në kursin nominal dhe real efektiv të këmbimit (%)

Sipas dekompozimit të eksporteve shqiptare sipas Përpjesëve Konstante të Tregut (PKT)⁴, rritja e konkurrueshmërisë (komponenti mbetës) ka qenë kontribuesi kryesor në rritjen e eksporteve drejt vendeve të BE-15 gjatë vitit 2016. Ndikime pozitive kanë buruar edhe nga shpërndarja e tregut. Nga ana tjetër, kontribute negative kanë ardhur nga rritja e eksporteve botërore dhe struktura sipas kategorive.

Në rastin e destinacioneve anëtare të marrëveshjes CEFTA, eksportet e mallrave janë pakësuar gjatë vitit 2016 krahasuar me një vit më parë. Kontributet kryesore në këtë dinamikë lidhen me strukturën sipas kategorive dhe eksportet botërore me disa ndikime të lehta negative nga ana e konkurrueshmërisë. Nga ana tjetër, shpërndarja e tregut ka prodhuar ndikime pozitive por të pamjaftueshme për të kompensuar për kontributet negative të lidhura me komponentët e tjerë.

Tabela: Dekompozimi i eksporteve shqiptare sipas metodologjisë së PKT (milionë Euro)

	2016	
	BE -15	CEFTA
Rritja e eksporteve botërore	-37.7	-8.0
Struktura sipas kategorive	-2.1	-12.9
Shpërndarja e tregut	21.7	18.2
Konkurrueshmëria	78.8	-3.7
Total	60.6	-6.4

Burimi: Banka e Shqipërisë, INSTAT, UN Comtrade.

Llogaria e shërbimeve ka pasqyruar zhvillime pozitive si në vitin 2016 ashtu edhe në gjysmën e parë të vitit 2017. Eksportet e shërbimeve kanë përjetuar rritje të shpejtë ndikuar

⁴ Shih <http://go.worldbank.org/KQCHUD4JN0> për sqarime mbi PKT.

nga përmirësimet në sektorin e turizmit. Këto përmirësime kanë të bëjnë me zgjerimin dhe modernizimin e infrastrukturës akomoduese si dhe me ndërgjegjësim më të lartë për Shqipërinë si destinacion turistik. Gjithashtu, kontribute pozitive kanë ardhur edhe nga komponentët e tjerë të shërbimeve. Si rezultat, eksportet e shërbimeve u zgjeruan me 26.3% në terma vjetorë agregatë gjatë gjysmës së parë të vitit 2017. Importet e shërbimeve kanë përjetuar gjithashtu rritje ndikuar nga kryesisht nga shërbimet e udhëtimit. Në tërësi, suficiti i llogarisë u zgjerua me 63.1% në terma vjetorë gjatë gjysmës së parë të vitit 2017.

Suficiti i të ardhurave primare⁵ u ngushtua me rreth 65.9% në terma agregatë vjetorë gjatë gjysmës së parë të vitit 2017. Kjo u shkaktuar kryesisht nga rritja e të ardhurave dalëse nga investimet dhe në veçanti ato të lidhura me Investimet Direkte. Duke qenë se rritja e Investimeve të Huaja Direkte hyrëse pritet të vazhdojë ndikuar nga projektet e mëdha infrastrukturore, edhe të ardhurat dalëse nga investimet pritet të jenë të larta në të ardhmen. Nga ana tjetër, meqë të ardhurat hyrëse nga puna mbizotërojnë në këtë llogari, gjendja e suficitit pritet të ruhet gjatë vitit megjithëse vlera do të jenë më e ulët krahasuar me vitin 2016.

Suficiti i të ardhurave dytësore ka mbetur relativisht i pandryshuar gjatë gjysmës së parë të vitit 2017 krahasuar me një vit më parë. Prurjet nga remitancat janë zgjeruar me 3.2%, një karakteristikë e trashëguar nga gjysma e dytë e vitit të kaluar. Për vitin 2017, pritet një rritje e moderuar, ndërkohë që prurjet e remitancave pritet të përshpejtohen gjatë vitit 2018.

Investimet direkte neto janë rritur me 10.7% në terma vjetorë agregatë gjatë gjysmës së parë të vitit 2017. Rritja është përqendruar kryesisht në tremujorin e parë të vitit, ndërkohë që prurjet janë pakësuar në terma vjetorë gjatë tremujorit të dytë. Investimet e Huaja Direkte të lidhura me projektet e mëdha në sektorin energjetik (veçanërisht gazsjellësi Trans-Adriatik) kanë drejtuar këto dinamika. Nivelet e larta që karakterizuan vitin e kaluar pritet të arrijnë maksimumin në vitin 2017 kur pritet që IHD hyrëse të zgjerohen me rreth 13.7% në terma vjetorë. Norma rritëse pritet të ngushtohet gjatë vitit 2018 (në 4.4%) kur dhe projektet e mëdha do të hyjnë në fazën përfundimtare të tyre.

Aktivet në investime portofoli shfaqën një vlerë agregate negative prej 163.3 milionë eurosh gjatë gjysmës së parë të vitit 2017, krahasuar me një vlerë pozitive prej 89.1 milionë eurosh gjatë vitit të kaluar. Kjo u shkaktuar nga pakësimi i investimeve në tituj borxhi jashtë vendit. Nga ana tjetër, detyrimet u zgjeruan për shkak të rritjes së huamarrjes. Balanca e përgjithshme shfaq një pozicion deficitar veçanërisht gjatë tremujorit të parë të vitit 2017.

Gjatë gjysmës së parë të vitit 2017, flukset jo-borxhi-krijuese kanë dhënë kontributet kryesore përsa i përket financimit të deficitit korrent. Këto kontribute pritet të jenë më të larta për pjesën e mbetur të vitit 2017 kryesisht si pasojë e pritjeve për IHD më të larta.

Zhvillimet e Borxhit të Jashtëm

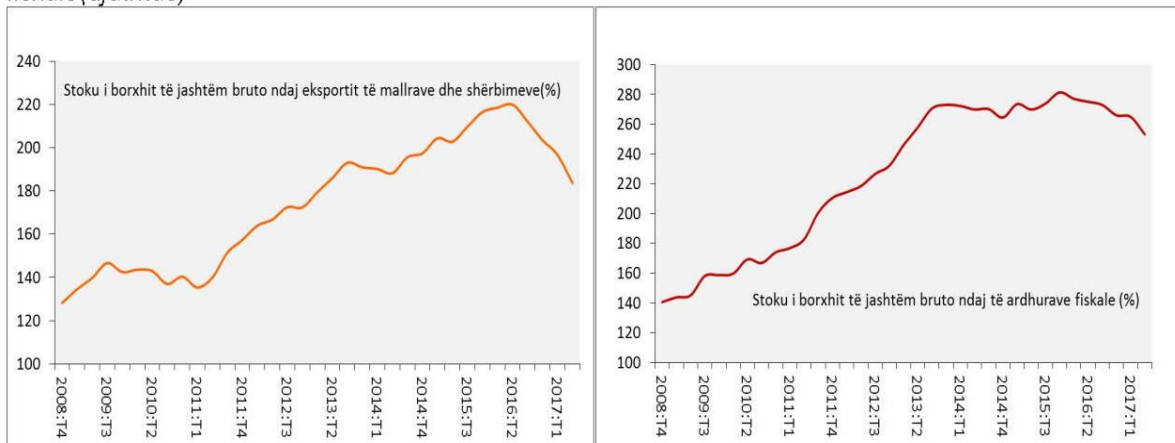
Stoku i borxhit të jashtëm bruto të Shqipërisë arriti vlerën 7,850.6 milion euro në tremujorin e dytë të vitit 2017 duke qëndruar në raportin 70.0% ndaj PBB nominale. Borxhi afatgjatë përbën 79.6% të totalit dhe përbëhet kryesisht nga huamarrja afatgjatë e qeverisë qendrore dhe e sektorëve të tjerë. Borxhi afatshkurtër përbën 20.4% të totalit të borxhit me kontribut kryesor nga huamarrja e huaj e sektorit bankar.

Nga pikëpamja e qëndrueshmërisë, treguesit e aftësisë paguese afatgjatë të borxhit të huaj të Shqipërisë janë përmirësuar gjatë tremujorëve të fundit. Raporti i borxhit të huaj bruto ndaj eksportit të mallrave dhe shërbimeve shënonte 183.6% në fund të tremujorit të dytë 2017 krahasuar me 220.0% një vit më parë. Gjithashtu, raporti i stokut të borxhit të huaj ndaj të ardhurave fiskale shënonte 253.2% krahasuar me 275.1% një vit më parë. Në të njëjtë kohë, raporti i borxhit të qeverisë qendrore ndaj të ardhurave fiskale shënonte 109.4%, një vlerë kjo më e ulët krahasuar me 117.2% gjatë tremujorit të dytë 2016. Treguesit e mjaftueshmërisë së likuiditetit dëshmojnë për tryzni të ulta nga shërbimi i përgjithshëm i borxhit. Raporti i rezervave valutore ndaj borxhit të huaj afatshkurtër shënonte 163% në

⁵ Seritë kohore të të Ardhurave Parësore që kanë të bëjnë me Kompensimin e Punonjësve janë rishikuar kohët e fundit si rrjedhojë e një informacioni më të saktë për këtë çështje. Të dhënat e rishikuara përfshijnë periudhën nga tremujori i parë i vitit 2013 deri në publikimin e fundit të këtyre statistikave (tremujori i dytë 2017).

tremujorin e dytë 2017. Po ashtu, raporti i shërbimit të borxhit ndaj eksportit të mallrave dhe shërbimeve qëndronte në nivelin 10%.

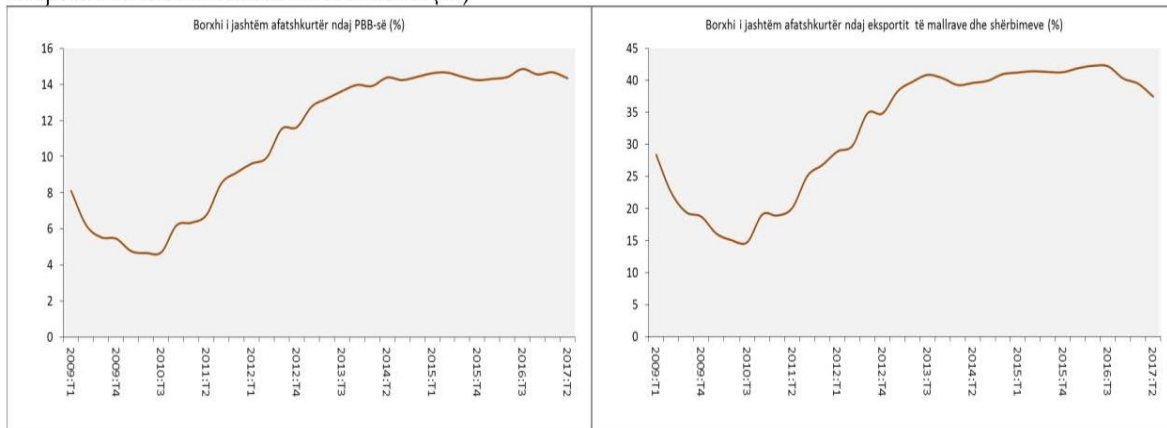
Grafik: Borxhi i huaj ndaj eksportit të mallrave dhe shërbimeve (majtas) dhe ndaj të ardhurave fiskale (djathtas)

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Stoku i borxhit të huaj afatshkurtër ndaj PBB-së nominale qëndronte në nivelin 14.3% në fund të tremujorit të dytë 2017 duke qëndruar në nivel pothuaj të pandryshuar krahasuar me një vit më parë. Në të njëjtën kohë, raporti i borxhit të jashtëm afatshkurtër ndaj eksportit të mallrave dhe shërbimeve shënonte nivelin 37.5% krahasuar me 42.3% në tremujorin e dytë 2016.

Grafik: Borxhi i jashtëm afatshkurtër ndaj PBB-së (majtas) dhe borxhi i jashtëm afatshkurtër ndaj eksportit të mallrave dhe shërbimeve (%)

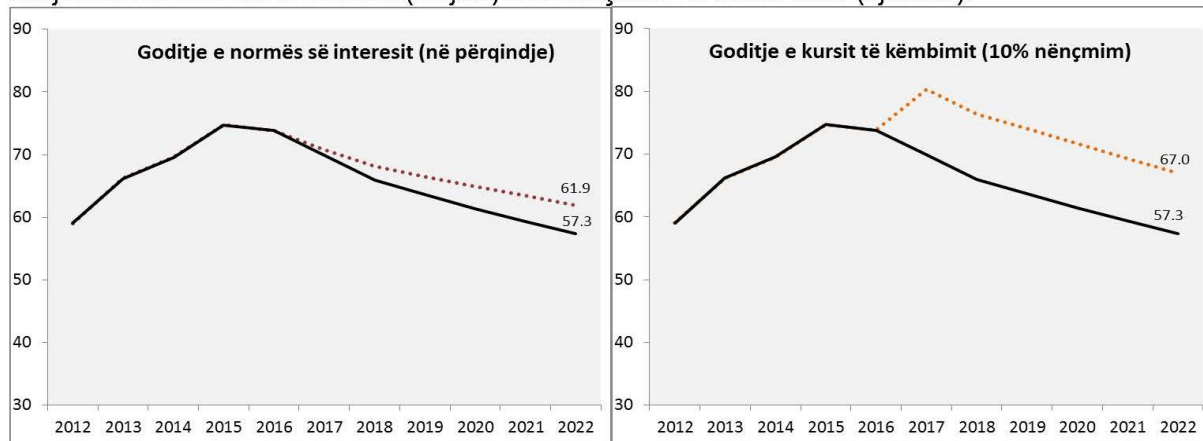

Burimi: Banka e Shqipërisë

Analiza e qëndrueshmërisë së borxhit të huaj dëshmon për rreziqe më të larta në raport me goditje ndaj kursit të këmbimit krahasuar me goditje ndaj normave të interesit në të ardhmen. Për të analizuar këtë zhvillohen dy simulime të veçuara të goditjeve. Në skenarin e parë, normës së interesit të borxhit të huaj i jepet një goditje permanente rritëse prej dy devijimesh standarte përgjatë gjithë horizontit të ardhshëm. Në skenarin e dytë, jepet një goditje në terma të nënçmimit të monedhës në masën 10% gjatë vitit 2017. Devijimi i borxhit të huaj është më i lartë në skenarin e kursit të nënçmuar. Grafikët e mëposhtëm paraqesin ecurinë e raportit të borxhit të huaj ndaj PBB-së nominale sipas skenarit bazë dhe dy skenarëve alternativë në mënyrë të veçantë.

Grafik: Borxhi i jashtëm bruto ndaj PBB-së sipas skenarit bazë dhe sipas skenarëve të riskut: goditja ndaj normës nominale të interesit (majtas) dhe nënçmimi në terma realë (djathtas).

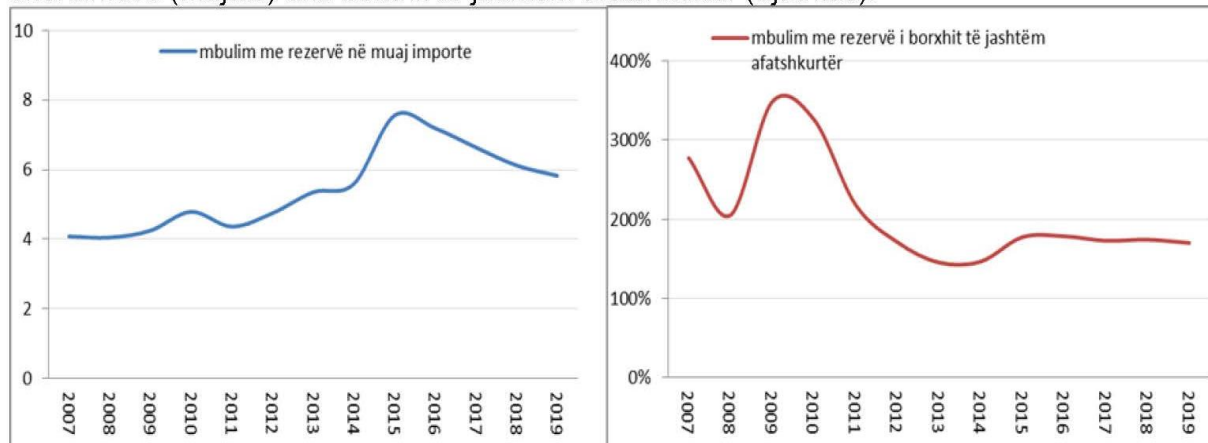

Burimi: Banka e Shqipërisë

Zhvillime në stokun e rezervës ndërkombëtare

Banka e Shqipërisë është e angazhuar të mbajë një nivel të mjaftueshëm të rezervave ndërkombëtare. Banka e Shqipërisë ka hartuar një kuadër për vlerësimin e nivelit të përshtatshëm të rezervave të huaja që merr parasysh rreziqet nga sektori i jashtëm dhe kostot e mbajtjes së rezervave. Përgjatë periudhës afatmesme, rezervat duhet të qëndrojnë minimalisht mbi një nivel ekuivalent me 4 muaj importe mallrash dhe shërbimesh dhe 100% të borxhit të jashtëm afatshkurtër. Në fund të tremujorit të tretë 2017, rezerva ndërkombëtare vlerësohet të mbulojë 6.5 muaj importe mallrash dhe shërbimesh dhe 170% të borxhit të jashtëm afatshkurtër duke qëndruar dukshëm mbi pragun e kërkuar. Niveli pritet të qëndrojë dukshëm mbi pragun e përshtatshëm sipas të dy kritereve përgjatë periudhës afatmesme.

Grafik: Projektionet e rezervës ndërkombëtare si raport ndaj importit të mallrave dhe shërbimeve (majtas) dhe borxhit të jashtëm afatshkurtër (djathtas).

Burimi: Banka e Shqipërisë

*Sistemi financiar**Struktura e sistemit financiar*

Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare mbikëqyr tregun financiar jobankar⁶, ku sipas të dhënave më të fundit aktivet e këtij tregu arritën nivelin e 105.2 miliardë lekë ose 786.7 milionë euro.

- **Tregu i pensioneve private vullnetare**

Në shtator 2017, numërohen 3 fonde pensioni vullnetar dhe 3 banka si depozitar të fondeve të pensionit. Analiza e të dhënave të tregut të pensioneve private vullnetare (deri 30.09.2017)⁷ paraqet një nivel aktivesh prej rreth 1.6 miliardë lekë ose 11.9 milionë euro, me një rritje vjetore prej 39%. Aktiviteti i fondeve të pensionit dominohet nga investime në titujt e borxhit të qeverisë. Vlera e këtyre investimeve ishte rreth 1.5 miliardë lekë ose 35% më e lartë nga një vit më parë. Sipas raportimeve të fundit, numri i anëtarëve të fondeve të pensionit ishte 20,223 anëtarë nga 15,957 një vit më parë.

- **Tregu i sigurimeve**

Gjatë periudhës⁸ 11 shoqëri sigurimi operonin në tregun shqiptar të sigurimeve, nga 10 të tilla në fund të vitit 2016. Privatizimi i kompanisë Insig ndarë në dy pjesë solli rritjen e numrit të kompanive në treg.

Të ardhurat nga primet e shkruara bruto të sigurimit për periudhën janar - shtator 2017 kapën vlerën mbi 12,026 milionë lekë, ose 11.45% më shumë se në periudhën janar - shtator 2016. Gjatë periudhës janar - shtator 2017, numri i kontratave të sigurimit të lidhura arriti në 932,106 me një rritje prej 15.23% krahasuar me periudhën janar - shtator 2016. Tregu vazhdoi të mbetet sërish i orientuar tek sigurimet e Jo-Jetës, të cilat sollën 92.52% të vëllimit të përgjithshëm të primeve. Parë nga këndvështrimi i ndarjes së tregut sipas llojit të sigurimit, i detyrueshëm dhe vullnetar, primet e shkruara bruto të sigurimit vullnetar zunë 38.62% dhe primet e shkruara bruto të sigurimit të detyrueshëm zunë 61.38% të totalit të tregut.

- **Tregu i investimeve në letra me vlerë**

Fondet e investimeve

Gjatë tremujorit të tretë të vitit 2017, në tregun e fondeve të investimeve⁹ ushtruan aktivitetin e tyre tre fonde investimi, përkatësisht fondi i investimeve “Raiffeisen Prestigj”, fondi i investimeve “Raiffeisen Invest Euro” dhe fondi i investimeve “Credins Premium”. Në shtator 2017, vlera neto e asetëve të fondeve, arriti rreth 73.60 miliardë lekë me një rritje prej 5.2% në terma vjetorë. Ky treg dominohet kryesisht nga investimet në obligacione qeveritare, të cilat përbëjnë 62.53% të asetëve të fondeve, me një rritje prej 1.5% referuar një viti më parë. Ndërkohë, numri i anëtarëve që kanë investuar në Fondet e Investimit është 31,710 nga 30,961 anëtarë një vit më parë.

Të dhëna mbi tregun e letrave me vlerë

Gjatë periudhës, segmentet më aktive të tregut të letrave me vlerë ishin shitja me pakicë e letrave me vlerë tregtare të emetuara nga qeveria shqiptare (bono thesari dhe obligacione). 8 banka dhe Posta Shqiptare ishin aktive në këtë treg. Ecuria e rezultateve të tregut të letrave me vlerë të qeverisë mund të ndiqet në baza ditore nëpërmjet faqes zyrtare të internetit të AMF, në rubrikën e Tregut me Pakicë të Letrave me Vlerë të Qeverisë.

⁶ Databaza e sektorit bankar, fondeve të pensionit dhe investimeve i përket muajit Shtator 2017. Për segmentet e tjera (institucionet financiare jobanka dhe shoqëritë e kursim-kreditit), raportimet më të fundit pranë Bankës së Shqipërisë i përkasin tremujorit të dytë të vitit 2017.

⁷ Publikim i Autoritetit të Mbikëqyrjes Financiare “Tregu i pensioneve private vullnetare”, 30.09.2017

⁸ Janar-Shtator 2017.

⁹ AMF, “Të dhëna të përgjithshme të Fondeve të Investimit, 30.09.2017

Të dhënat statistikore të tregut të shitjes me pakicë të letrave me vlerë të qeverisë për periudhën janar - shtator 2017¹⁰ tregojnë një mbizotërim të blerjeve në tregun primar dhe pagesën e vlerës nominale në maturim (përkatësisht 61% dhe 29.1% të vëllimit total). Pjesëmarrja në tregun me pakicë të letrave me vlerë të qeverisë u dominua nga investitorë individualë, të cilët kryejnë rreth 68.1% të totalit të transaksioneve të këtij tregu, në krahasim me personat juridikë.

• **Zhvillime në sektorin bankar¹¹**

Pesha e veprimtarisë së sistemit financiar ndaj Prodhimit të Brendshëm Bruto (PBB) vlerësohet në rënie, në 102.4% në tremujorin e tretë 2017 nga 104.4% një vit më parë, por treguesit kryesorë financiarë janë përmirësuar. Në rënien e peshës së sistemit financiar, ndikoi kryesisht rritja më e lartë e PBB-së së vendit krahasuar me rritjen e aktiveve të sistemit financiar.

Në përgjithësi, zhvillimet pozitive në mjedisin ekonomik ofruan mbështetje më të mirë për veprimtarinë e sistemit financiar. Treguesit e performancës financiare, kapitalizimit dhe likuiditetit janë përmirësuar në përgjithësi. Megjithatë, analiza e faktorëve përcaktues dhe ushtrimet e provës së rezistencës sugjerojnë nevojën për monitorimin e vazhdueshëm të performancës së tyre në vazhdimësi. Zhvillimet në sektorin bankar gjatë vitit 2017 treguan një përmirësim të ndjeshëm të cilësisë së kredisë.

Në terma vjetore, rritja e aktiveve të sektorit bankar ishte 4.3% në muajin shtator 2017, nga 3.1% një vit më parë. Aktiviteti i sektorit bankar është përqendruar drejt zgjerimit të veprimeve me thesarin dhe ndërbankare, kryesisht në formën e marrëdhënieve ndërbankare me jorezidentët (depozita). Kontribut në rritjen e aktiveve ka dhënë edhe zgjerimi i portofolit të letrave me vlerë dhe rënia e fondit të provigjioneve (vjetore) që ka reflektuar përmirësimin e cilësisë së kredisë, si rezultat i shlyerjeve dhe fshirjeve të huave të humbura. Kontribut më të ulët në ecurinë e aktiveve dhanë veprimet me klientët që përfaqësojnë aktivitetin kreditues. Rreth 22.1% e aktiveve përbëhet nga titujt e borxhit qeveritar të mbajtur nga rezidentët.

Krahasuar me një vit më parë, teprica e kredisë u rrit me 1.2% në muajin shtator. Në rritje ka kontribuar kredia afatgjatë (+5.9%); ndërsa kredia afatshkurtër dhe ajo afatmesme shfaqin rënie me përkatësisht 3.6% dhe 2.2%. Kredia për individët u zgjerua me 4.7%, ndërsa kredia për bizneset zbriti me 1%. Aktiviteti bankar vijon të financohet rrënjësisht nga depozitat, të cilat përbëjnë rreth 81.2% të totalit të aktiveve. Raporti kredi-depozitë është rreth 52.4%. Në terma vjetorë, baza e depozitave shënon rritje me 3% ose 34 miliardë lekë, por depozitat me afat shënojnë rënie 14.4 miliardë lekë ose 2.1%. Sipas monedhës, depozitat në Lek dhe në valutë shënojnë rritje me përkatësisht 1.5% dhe 4.4%. Sipas sektorëve, depozitat e sektorit privat dhe ato të individëve u rritën me përkatësisht 16.6% dhe 1.3%. Aktiviteti i sektorit bankar ndaj jorezidentëve kanë shënuar ritme më të ulta rritjeje në 2.6% nga 13.2% një vit më parë. Në shtator 2017, aktivet me jorezidentët përbënin 27.9% të totalit të aktiveve, ndërsa detyrimet ndaj jorezidentëve 6% të detyrimeve të përgjithshme. Pozicioni neto ndaj jorezidentëve vijon të jetë "kreditor" dhe në rritje rreth 2.1% më i lartë në terma vjetorë. Kontributin kryesor në ecurinë e aktivitetit jorezident e ka dhënë zgjerimi i veprimeve ndërbankare dhe portofoli i letrave me vlerë. Varësia e sektorit bankar nga burimet e jashtme të financimit mbetet e kufizuar.

Kapitalizimi i sektorit bankar vlerësohet i kënaqshëm. Norma e mjaftueshmërisë së kapitalit shënoi rritje në 16.4% kundrejt 15.6% një vit më parë, ndikuar nga rënia më e shpejtë e aktiveve të peshuara me rrezik (-2.5%) ndërkohë që kapitali rregullator ka shënuar rritje (+2.3%) në terma vjetorë, si rrjedhojë e përmirësimit të rezultatit financiar.

Përcaktues i ecurisë së aktiveve të peshuara me rrezik ishte rënia e kërkesave për kapital për investimet me jashtë (-55.2 miliardë lekë), të cilat zbritën aktivet e peshuara me rrezik në nivelin 868.6 miliardë lekë. Aktivet e peshuara me rrezik për rrezikun e kredisë u rritën me

¹⁰ AMF, Buletini Statistikor "Tregu me pakicë të letrave me vlerë të qeverisë"- 25 tetor, 2017

¹¹ Të dhënat në këtë seksion i referohen muajit Shtator 2017, si për treguesit mujorë ashtu dhe tremujorë.

4.4% kryesisht si rrjedhojë e shtimit të ekspozimeve ndaj institucioneve të mbikëqyrura, ndaj qeverive qendrore ose bankave qendrore dhe ato të siguruar me kolateral në formën e pasurive të paluajtshme. Kërkesat për kapital për rrezikun e tregut dhe operacional shënuan rënie me një vit më parë me rreth 13.7% dhe 1.6%. Treguesit e rezultatit financiar kanë treguar nivele të larta si pasojë e rënies së theksuar të provigjioneve për kredi, ndërsa rezultati neto nga interesat ka vazhduar të shënojë rënie në terma vjetore. Treguesit mesatarë të rentabilitetit RoA (kthimi nga aktivet) dhe RoE (kthimi nga kapitali) u rritën përkatësisht në 1.6% (nga 0.65% një vit më parë), dhe në 16.3% (nga 6.8% një vit më parë).

Cilësia e portofolit të kredisë u përmirësua gjatë tremujorit të tretë të vitit 2017, si rrjedhojë e procesit të fshirjeve të kredive të humbura¹², shlyerjeve dhe restrukturimeve. Raporti i huave me probleme ndaj tepricës së kredisë ra në nivelin 14.8% nga 21.3% një vit më parë. Raporti i huave me probleme neto ndaj kapitalit rregullator ra në nivelin 16.9% nga 32% një vit më parë.

Sektori bankar shfaqet mjaftueshëm i mbrojtur ndaj rrezikut direkt që vjen nga ndryshimet e menjëhershme të kursit të këmbimit dhe ato të normës së interesit. Ky ekspozim ka ardhur në rënie krahasuar me një vit më parë. Pozicioni i hapur neto në valutë të huaj ndaj kapitalit rregullator vazhdon të qëndrojë “në blerje” (4.9%), duke paraqitur ekspozim të kufizuar ndaj rrezikut të zhvlerësimit të kursit të këmbimit. Megjithatë, ekspozimi ndaj rrezikut indirekt që vjen nga huamarrja e pambrojtur në valutë të huaj vazhdon të mbetet e lartë. Huatë në valutë të huaj të pambuluara nga rreziku i kursit të këmbimit përbëjnë 25.6% të kredisë total. Pozicioni i likuiditetit të sistemit bankar mbeti i fortë. Ekspozimi i sektorit bankar ndaj rrezikut të likuiditetit është i ulët. Raportet e likuiditetit (aktivet likuide ndaj pasiveve afatshkurtra), si në lekë ashtu edhe në valutë, janë mbi raportet minimale rregullatore. Në fund të shtator 2017, aktivet likuide përbënin 29.1% të totalit të aktiveve të sektorit bankar nga 29.9% vitin e kaluar. Sektori bankar në Shqipëri ka kapital të mjaftueshëm dhe rezerva likuiditeti që mund të akomodojnë goditjet e forta të pafavorshme të shkaktuara nga zhvillimet makroekonomike të brendshme dhe të jashtme. Testet e stresit të likuiditetit të sektorit bankar nga një perspektivë makroprudenciale janë tregues i një kapaciteti të mirë për të përballuar një goditje të moderuar të fortë të shkaktuar nga tërheqja e financimit.

Ekspozimi i sektorit bankar ndaj rreziqeve të veprimtarisë

Në lidhje me rreziqet e veprimtarisë me të cilat përballen sektori bankar, Banka e Shqipërisë vlerëson si më poshtë:

- a) Rreziku i kreditit shënoi ulje të ndjeshme gjatë periudhës dhe në krahasim me një vit më parë. Kreditë me probleme ranë me 29.7% në terma vjetorë. Si rezultat, raporti i kredive me probleme zbriti me 6.5 pikë përqindje gjatë periudhës, në nivelin 14.8%. Në uljen e kredive me probleme kanë ndikuar veprimet e bankave për mbledhjen, ristrukturimin dhe largimin e tyre (të kredive të humbura) nga bilanci. Ulja e kredive me probleme është shfaqur në të gjitha kategoritë përbërëse, ku secila prej tyre ka shënuar rënie të vlerës. Në kreditë ekzistuese me probleme, cilësia më e dobët shfaqet në kredinë në valutë kredinë për bizneset dhe kredinë me afat më të gjatë maturimi. Pakësimi i kredive me probleme është shoqëruar me përmirësimin e masës së mbulimit të tyre me fonde rezervë dhe me kapital, ndërkohë që niveli i kolateralizimit të kredisë është përmirësuar lehtë.

Pakësimi i vlerës së kredive me probleme gjatë periudhës është një zhvillim i dukshëm pozitiv, i cili do të çlirojë burimet e bankave që angazhohen në administrimin e kredive me probleme, do të përmirësojë gradualisht perceptimin e tyre për rrezikun e veprimtarisë së kreditimit dhe do të sjellë nxitje më të fortë për rritjen e kreditimit në vazhdim. Në procesin e zgjidhjes së kredive me probleme, bankat po shfaqen me aktive në drejtim të ristrukturimit të tyre që në fazat më të hershme. Si rezultat, kjo do të ndikojë më mirë jo vetëm uljen e stokut

¹²Duke filluar nga muaji Janar 2015, bankat janë të detyruara nga kërkesat rregullatore që të pastrojnë nga bilanci të tyre ato kredi të cilat klasifikohen të “humbura” për mbi 3 vjet. Që nga muaji janar 2015 deri në muajin shtator 2017, nga bilanci të bankave janë fshirë rreth 44.5 miliardë lekë kredi të humbura.

të kredive me probleme, por edhe mbi kontrollin e flukseve të reja të tyre. Megjithë përmirësimin e ndjeshëm, niveli i kredive me probleme në sektorin bankar vlerësohet ende i lartë. Kjo kërkon që angazhimi i bankave në këtë proces të jetë i plotë dhe i vazhdueshëm.

- b) Rreziku i likuiditetit në veprimtarinë bankare vlerësohet i ulët. Raportet e likuiditetit, në lekë dhe valutë, janë ndjeshëm mbi nivelet minimale të kërkuara nga kuadri rregullator dhe burimi kryesor i financimit mbeten depozitat, të cilat mbulojnë gati dy herë vëllimin e kredive të sektorit. Varësia nga linjat e huaja të financimit është mjaft e ulët. Megjithatë, hendeku negativ mes aktiveve dhe detyrimeve sipas segmenteve të maturitetit të mbetur, në raport me totalin e aktiveve, konsiderohet në nivele të larta dhe në rritje kundrejt periudhave të kaluara në afatin e shkurtër. Në ruajtjen e këtij hendeku, kontribuon edhe ndryshimi i strukturës së detyrimeve, në të cilën pesha e depozitave me afat vijon të bjerë kundrejt burimeve të tjera pa afat. Kjo strukturë e burimeve, i imponon sektorit bankar nevojën për të ruajtur nivele të larta të aktiveve likuide si edhe për të kërkuar kthime më të larta nëpërmjet investimeve më afatgjata. Kjo veçori, lidhet me fazën aktuale të ciklit financiar dhe duhet të ndryshojë gradualisht në periudhën kur zhvillimet makroekonomike të kërkojnë rritje të normave të interesit dhe kjo të sjellë rritje të kostos oportune të publikut për mbajtjen e kursimeve në forma likuide.
- c) Ekspozimi i sektorit bankar ndaj rreziqeve të tregut, mbetet i rëndësishëm. Pozicioni i hapur neto valutor i sektorit bankar, është luhatur brenda niveleve afatgjata në raport me kapitalin rregullator, duke dëshmuar për një ekspozim të kufizuar dhe në rënie të sektorit bankar ndaj ndikimit të drejtpërdrejtë në bilanc nga luhatjet në kursin e këmbimit. Gjatë periudhës është vërejtur që kredia në valutë ku huamarrësit i kanë të ardhurat në monedhë tjetër, ka mbetur e qëndrueshme si në raport me kredinë totale ashtu edhe ndaj kredisë në valutë. Në të njëjtën kohë, cilësia e saj është përmirësuar. Përgjithësisht, këto zhvillime tregojnë që gjatë periudhës sektori bankar ka kontrolluar ecurinë e ekspozimit total ndaj lëvizjeve në kursin e këmbimit, por ky ekspozim vlerësohet ende i lartë dhe është e nevojshme të veprohet në mënyrë me aktive për uljen e mëtejshme të tij. Banka e Shqipërisë beson se masat e propozuara në kuadër të strategjisë për uljen e përdorimit të valutave në sistemin financiar dhe në ekonominë shqiptare, do të kontribuojnë drejt këtij objektiv. Në këtë kuadër, këto masa janë diskutuar me industrinë bankare dhe aktualisht ka nisur puna për përgatitjen e akteve të nevojshme rregullative.

Në lidhje me ndikimin e lëvizjeve në normën e interesit, sektori bankar mbetet i ekspozuar ndaj luhatjeve të normës së interesit në kushtet kur diferenca midis mjeteve dhe detyrimeve të ndjeshme ndaj normës së interesit, sipas periudhave të riçimitit, është në vlera relativisht të larta. Mjedisi aktual me norma interesi relativisht të ulëta sugjeron nevojën që sektori bankar dhe institucionet e tjera financiare jobankare, si shoqëritë e sigurimit të jetës apo fondet private suplementare të pensionit dhe fondet e investimit, të vlerësojnë rregullisht ndikimet, e drejtpërdrejta dhe të tërthorta, që do të jepen mbi veprimtaritë e tyre lëvizjet e pafavorshme në normën e interesit.

- d) Disa nga grupet bankare evropiane që veprojnë në vendin tonë, gjenden ende në procesin e ristrukturimit për përmirësimin e gjendjes financiare. Si pjesë e këtij procesi, përfshihen veprimet të tilla si ristrukturimi i rrjetit, ndryshimi i aksionerëve apo bashkimi me institucione të tjera. Zhvillimet në legjislacionin evropian në fushën e rekuperimit dhe zgjidhjes së bankave, i kanë bërë këto procese më efektive dhe më të pandjeshme për klientët e bankave. Në të njëjtën kohë, këto përcaktime ligjore dhe veprimet operationale evidentojnë rëndësinë e koordinimit të veprimeve mes autoriteteve përgjegjëse në vendet ku e shtrin veprimtarinë grupi bankar që ristrukturohet. Në këtë drejtim, Banka e Shqipërisë mbetet e angazhuar për të monitoruar zhvillimet dhe për të koordinuar veprimet potencialisht të nevojshme, me autoritetet përkatëse vendase dhe të huaja, në mënyrë që të përmbushet objektivi final i ruajtjes së stabilitetit të sistemit financiar.

Eficienca e ndërmjetësimit financiar

Sektori bankar vijoi të shfaqë një trend të qëndrueshëm në drejtim të shpërndarjes dhe përdorimit të burimeve financiare. Kjo u pasqyrua edhe në Indeksin Herfindahl, i cili mat nivelin e përqendrimit në sektorin bankar. Treguesit e përqendrimit, të matur nga Indeksi Herfindahl, për totalin e aktiveve, depozitave dhe huave, kanë dëshmuar për një përqendrim relativisht të lartë në sektorin bankar në terma të aktiveve, depozitave dhe më pak për kreditë. Megjithatë, ka një shpërndarje pak më të mirë të peshave në treg gjatë viteve të fundit që rrjedhimisht tregon rritjen e konkurrueshmërisë.

Indeksi i përqendrimit Herfindahl i aktiveve, kredive dhe depozitave.

Indikator	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	09/2017
HI_aktivet	0.15	0.14	0.14	0.15	0.15	0.14	0.14	0.15	0.15	0.15
HI_depozita	0.17	0.15	0.16	0.16	0.15	0.14	0.14	0.14	0.14	0.15
HI_kredi	0.11	0.11	0.11	0.12	0.12	0.12	0.12	0.12	0.13	0.13

Hua me probleme (në përqindje).

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	09/2017
Raporti i huave me probleme ¹³	6.64	10.48	13.96	18.77	22.49	23.49	22.80	18.22	18.27	14.78

Spread i normave të interesit.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	09/2017
Spread i normave të interesit (mesatarja e normave të kredisë dhe depozitave) ¹⁴	5.69	6.81	5.96	5.60	5.40	6.1	5.89	5.67	4.76	4.69

Treguesit kryesorë bazë të përfitueshmërisë, në përqindje.

Raportet	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	09/2017
Të ardhura nga interesi/aktiveve mesatare që sjellin të ardhura (1)	8.10	8.11	7.78	7.73	7.31	6.28	5.72	5.20	4.9
Shpenzime interesi/pasive mesatare që shkaktojnë shpenzime (2)	4.06	3.78	3.57	3.72	3.42	2.14	1.29	0.94	0.68
Marzhi neto i interesave (NIM) {(1)-(2)}	4.04	4.32	4.20	4.01	3.88	4.15	4.42	4.23	3.89

Burimi: Banka e Shqipërisë

Plani i masave lidhur me de-euroizimin në sektorin bankar

Për të ulur rreziqet ndaj stabilitetit financiar si dhe për të përmirësuar efektivitetin e politikës monetare, Banka e Shqipërisë synon të zbatojë një sërë masash që synojnë rritjen e përdorimit të monedhës kombëtare. Këto masa përfshijnë (i) diferencimin midis kërkesave të rezervës për depozitat në lekë dhe valutë të huaj; (ii) diferencimi ndërmjet normave

¹³ Hua me probleme ndaj tepricës së kredisë (bruto)

¹⁴ Spread-i mujor mesatar.

rregullatore të likuiditetit që do të mbahen në lekë dhe në valutë; (iii) rritjen e ndërgjegjësimit të huamarrësve për rreziqet që lidhen me kredinë në valutë. Për të arritur këtë, bankave u kërkohet t'u ofrojnë huamarrësve potencialë në valutë, një hua alternative dhe të krahasueshme në lekë. Përveç kësaj, bankat duhet t'u japin huamarrësve të tillë një shembull të shkruar që tregon se si mund të ndryshojë kësti i kredisë në valutë nëse kursi i këmbimit të lekut zhvlerësohet ndjeshëm ose rritet norma e interesit të huaj, në mënyrë që huamarrësi të parashikojë ndikimin në pagesën e tij/saj kapaciteti. Këto ndryshime janë planifikuar të futen gjatë vitit 2018, ndërsa ato tashmë janë diskutuar me palët e interesuara. Masat e planifikuara pritet të forcojnë kanalet e kreditimit dhe të kursit të këmbimit të transmissioinit të politikës monetare, duke rritur kështu efektivitetin e saj. Normat e larta të kërkuara të rezervës për depozitat në valutë pritet të ofrojnë stimuj për bankat për të ulur këto depozita dhe për të ulur në këtë mënyrë burimet e huadhënies në valutë. Përveç kësaj, duke ulur huamarrjen në valutë të pambuluar nga rreziku i kursit të këmbimit, këto masa do të ndihmojnë në zbutjen e ekspozimit të sektorit bankar ndaj rrezikut indirekt të kursit të këmbimit dhe për të forcuar performancën e sektorit bankar. Norma e lartë e kërkuar e rezervës dhe raporti i likuiditetit për detyrimet në valutë të huaj do të ndihmojnë gjithashtu në zbutjen e rrezikut të likuiditetit dhe nga ana tjetër do të kontribuojnë pozitivisht në forcimin e stabilitetit financiar. Në përgjithësi, sektori duhet të jetë më elastik dhe për rrjedhojë më konkurrues.

Megjithatë përdorimi i monedhës së huaj përbën një shqetësim jo vetëm për sektorin bankar, por edhe përtej tij, Banka e Shqipërisë, Ministria e Financave dhe Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare kanë nënshkruar një Memorandum Bashkëpunimi i cili mbështet prezantimin e masave të de-euroizimit të shtrira edhe në pjesën tjetër të sistemit financiar dhe ekonomisë. Këto autoritete do të lëshojnë raporte të rregullta që do të identifikojnë dhe monitorojnë ndikimin e masave të de-euroizimit në treguesit e përzgjedhur.

2.3. Skenarët alternativë dhe risqet

Skenari bazë vlerësohet të ketë probabilitet më të lartë për t'u materializuar. Megjithatë parashikimi i skenarëve alternativ - duke supozuar se një pjesë e risqeve të ndryshme që rrethojnë skenarin bazë mund të materializohen - është një komponent i rëndësishëm i planifikimit të financave publike. Në mënyrë që të rritet cilësia e planifikimit dhe të ketë një menaxhim më efikas të fondeve publike në çdo situatë që ka një probabilitet të caktuar për të ndodhur, më poshtë paraqiten shkurtimisht dy skenarë alternativ, në mënyrë specifike një skenar "pesimist" dhe një skenar "optimist".

Secili nga skenarët alternativ supozon që një grup risqesh negative (në rastin e një skenari "pesimist") ose risqesh pozitive (në rastin e një skenari "optimist") do të materializohen. Ky grup risqesh supozon devijime nga parashikimet në skenarin bazë për treguesit kryesorë makroekonomik, duke përfshirë kreditimin e ekonomisë, ecurinë e ekonomisë së Eurozonës me efektet që ka në eksportin e mallrave dhe shërbimeve, në remitanca, në flukset e kapitaleve të huaja si dhe kursin e këmbimit, normën e interesit, ritmin dhe ndikimin e reformave të politikave strukturore të planifikuara për periudhën afatmesme, etj. Efekti i përgjithshëm neto i të gjitha risqeve të supozuara, negative ose pozitive, për thjeshtësi analize (modelimi) jepet si një goditje fillestare në terma të një variabli të vetëm: rritjes ekonomike reale. Pra, skenarët alternativë bazohen në supozime të ndryshme të rritjes ekonomike nga skenari bazë për secilin vit 2018-2020. Implikimet e skenarëve të ndryshëm makroekonomik mbi kuadrin fiskal janë të detajuara në seksionin 3.6.

Tabela: Supozimet alternative në secilin skenar

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 Est.	2018 Proj.	2019 Proj.	2020 Proj.
Rritja reale e PBB (%)										
<i>Bazë</i>	2.5	1.4	1.0	1.8	2.2	3.4	3.9	4.2	4.3	4.4
<i>Pesimist</i>								2.7	2.8	2.9
<i>Optimist</i>								5.2	5.3	5.4
PBB nominale (ne miliard leke)										
<i>Bazë</i>	1,301	1,333	1,350	1,395	1,428	1,473	1,555	1,650	1,755	1,873
<i>Pesimist</i>								1,626	1,705	1,793
<i>Optimist</i>								1,666	1,789	1,927
Te ardhurat (% e PBB)										
<i>Bazë</i>	25.4	24.8	24.2	26.3	26.6	27.6	28.5	28.2	28.1	28.1
<i>Pesimist</i>								27.7	27.6	27.6
<i>Optimist</i>								28.2	28.1	28.1
Deficiti fiskal (ne miliard leke)										
<i>Shënim: Deficiti i përgjithshëm fiskal në terma nominale për çdo skenar alternativ targetohet të jetë më tepër (më pak) në rastin e skenarit pesimist (optimist) se deficiti nominal i skenarit bazë me diferencë në 50% të të ardhurave totale ndërmjet skenarit bazë dhe skenarëve të tjerë alternativ</i>										
<i>Bazë</i>	-45.8	-45.9	-66.9	-72.1	-58.2	-26.7	-31.2	-32.4	-29.8	-22.7
<i>Pesimist</i>								-39.8	-41.1	-38.4
<i>Optimist</i>								-30.1	-25.0	-15.1

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë

3. KUADRI FISKAL

3.1. Politikat strategjike dhe objektivat afat-mesme

Politika fiskale në periudhën afatmesme do të jetë qartësisht e orientuar drejt konsolidimit fiskal, në përputhje edhe me rregullat fiskale të vendosura në Ligjin Organik të Buxhetit (shih kuadratin më poshtë mbi parimet dhe rregullat fiskal). Konsolidimi fiskal dhe reduktimi i borxhit publik është thelbësor për uljen e risqeve makroekonomike, të cilat pengojnë rritjen ekonomike dhe shkaktojnë paqëndrueshmëri makroekonomike. Për të reduktuar risqet e lidhura me borxhin publik, janë ndërmarrë disa masa për rregullime fiskale gjatë viteve të fundit. Deficiti i përgjithshëm fiskal është përmirësuar me rreth 3 pikë përqind të PBB-së nga viti 2014 në 2017, i mbështetur nga përmirësimi i të ardhurave, kufizimi i shpenzimeve dhe nga implementimi i një serë reformash administrative. Që prej vitit 2016, është arritur të regjistrohet një bilancë primare pozitive (suficit primar), krahasuar me një deficit primar prej 2.3% në vitin 2014. Të ardhurat tatimore si raport ndaj PBB janë rritur konsiderueshëm gjatë vitetve të fundit nga 22.2% e PBB-së në vitin 2013 në rreth 26% në 2017, të nxitura nga politika e taksave dhe përmirësimi i administratës tatimore. Reforma kundër informalitetit ndihmoi gjithashtu në rritjen e mbledhjes së të ardhurave. Në anën e shpenzimeve, janë realizuar kursime të konsiderueshme nga reformat në sektorin e pensioneve dhe të energjisë, si dhe nga rritja e efikasitetit në administratën publike. Gjithashtu gjatë këtyre viteve janë zvogëluar risqet e ndryshimit të termave duke diversifikuar dhe zgjatur ndjeshëm maturitetin e borxhit publik.

Skenari fiskal bazë synon një deficit në nivelin 2.0% të PBB-së në vitin 2018, nivel prej 1.7% të PBB në 2019 dhe synon reduktim të mëtejshëm në 1.2% në vitin 2020. Njëkohësisht targeton në vijimësi një bilancë primare pozitive dhe në rritje për vitet 2018-2020, respektivisht 0.6% të PBB në vitin 2018; 1% në 2019; dhe 1.5 përqind në 2020. Po ashtu edhe balanca korente, pra diferenca midis investimeve publike dhe deficitit (huamarrjes) vjetore, targetohet në nivele të larta dhe në rritje graduale përgjatë horizontit afatmesëm. Respektivisht balanca korente në vitin 2018 targetohet në nivelin 3.3 të PBB, po aq edhe në vitin 2019 dhe më tej targetohet në rritje në nivelin 3.7% në vitin 2020.

Ky konsolidim fiskal synon që niveli i borxhit publik si raport ndaj PBB-së të vijojë trajektoren e sigurtë rënëse të nisur që në vitin 2016. Borxhi publik pritet që të bjerë rreth nivelit 68.7% të PBB në vitin 2018; 66.4% të PBB në 2019 dhe 63.5 përqind në 2020. Targeti indikativ afatmesëm sa i takon borxhit publik është reduktimi i tij poshtë nivelit 60% në vitin 2021.

Në të njëjtën kohë, ky kuadër fiskal akomodon politika buxhetore për të mbështetur rritjen ekonomike dhe për të kompensuar efektet shtrënguese të konsolidimit fiskal. Investimet publike në periudhën afatshkurtër dhe afatmesme parashikohen të mbahen rreth 5 përqind të PBB-së, nivel i cili vlerësohet si optimal për të ushqyer kërkesën agregate në afat të shkurtër dhe për ta zhvendosur rritjen potenciale ekonomike në një nivel të më të lartë në afat të mesëm dhe të gjatë.

Reformat e menaxhimit financiar publik janë vendimtare për të rritur efikasitetin e shpenzimeve buxhetore si dhe për të krijuar hapësirë për shpenzime më produktive në afat të mesëm dhe të gjatë. Ne kemi nisur disa reforma të MFP-së, disa prej të cilave janë afër finalizimit dhe mbetemi plotësisht të përkushtuar për t'i finalizuar të gjitha. Gjendja aktuale e reformave të MFP-së shpjgohet në seksionin 3.8.

PARIMET DHE RREGULLAT FISKALE

Në përputhje të plotë me obligimet që rrjedhin prej ligjit organik të buxhetit (LOB) nr 57/2016, kuadri fiskal 2018-2020 materializon parimet dhe rregullat fiskale të mëposhtme:

1. Në çdo ligj vjetor të buxhetit, fillestar apo të rishikuar, si dhe në planifikimet e buxhetit afatmesëm, raporti i borxhit publik ndaj Produktit të Brendshëm Bruto do të planifikohet më i ulët se niveli i vlerësuar për vitin pararendës, deri atëherë kur niveli i borxhit të arrijë dhe qëndrojë poshtë nivelit 45 përqind të Produktit të Brendshëm Bruto;

Në përputhje me këtë dispozitë (rregull fiskal) të LOB, kuadri fiskal 2018-2020 **targeton çdo vit një nivel të borxhit publik total në përqindje të PBB ndjeshëm më të ulët se sa niveli i vitit pararendës.**

2. Vlera e Produktit të Brendshëm Bruto, nominale në lekë, e cila do të përdoret për llogaritjen e raportit të borxhit publik ndaj Produktit të Brendshëm Bruto për vitet buxhetore që planifikohen dhe për vitin pararendës, nuk mund të jetë më e lartë se vlera respektive e parashikuar ose vlerësuar në raportin “Perspektiva ekonomike botërore” (World Economic Outlook), të Fondit Monetar Ndërkombëtar, më i fundit i publikuar në kohën kur ligji vjetor i buxhetit dorëzohet për miratim në Kuvend. Kjo dokumentohet qartësisht në relacionin shoqërues të ligjit vjetor të buxhetit;

Në përputhje me këtë dispozitë (rregull fiskal) të LOB, kuadri 2018-2020 **bazohet në projeksionet e mëposhtme të PBB nominale, të cilat paraqiten në mënyrë krahasimore kundrejt projeksioneve të raportit “Perspektiva Ekonomike Botërore”** (World Economic Outlook), të Fondit Monetar Ndërkombëtar, më i fundit i publikuar më Tetor 2017.

Parashikimet e PBB nominale të FMN dhe MFE (në miliard Lekë)

në miliard lekë	2015	2016	2017 Para.	2018 Para.	2019 Para.	2020 Para.
FMN - Perspektiva Ekonomike Botërore	1,428	1,473	1,555	1,651	1,755	1,874
MFE	1,428	1,473	1,555	1,650	1,755	1,873
Diferenca FMN - MFE	0	0	0	1	0	1
(duhet të jetë jo më e vogël se zero)						

3. Në çdo vit buxhetor të planifikuar duhet të përfshihet një kontingjencë e veçantë, prej jo më pak se 0.7 për qind e shpenzimeve totale të buxhetit, për të kompensuar rreziqe potenciale nga luhatjet në kurset e këmbimit ose normat e interesit, me ndikim në nivelin e borxhit.

Në përputhje me këtë dispozitë (rregull fiskal) të LOB, kuadri 2018-2020 përfshin për çdo vit në një zë të veçantë të tij, emërtuar “Kontigjencë për luhatjet e normave të interesit, etj.” **një kontigjencë prej mbi 0.7 përqind e shpenzimeve totale.**

4. Të ardhurat nga privatizimi nuk janë pjesë e procesit të programimit buxhetor. Në rastet e arkëtimit ato përdoren, jo më pak se 50 përqind, për uljen e borxhit publik dhe pjesa tjetër për investime publike. Pas amijes së nivelit të borxhit publik, sipas përcaktimeve të shkronjës “a”, të pikës 1, të nenit 4/1 të Ligjit Organik të Buxhetit nr 57/2016, përdorimi i të ardhurave të arkëtuara nga privatizimet përcaktohet në ligjin vjetor të buxhetit.

Në përputhje me këtë dispozitë (rregull fiskal) të LOB, kuadri 2018-2020 **nuk përfshin të hyra nga privatizimet e mundshme.**

5. Masa e deficitit buxhetor nuk mund të tejkalojë masën e shpenzimeve kapitale të parashikuara çdo vit në ligjin e buxhetit.

Në përputhje me këtë dispozitë (rregull fiskal – “rregulli i artë”) të LOB, deficitin e targetuar në kuadrin 2018-2020 **është çdo vit ndjeshëm më i ulët se sa shpenzimet kapitale të planifikuara.** Rrjedhimisht, balanca korrente e targetuar është pozitive prej mesatarisht 3.4 përqind të PBB në çdo vit të programuar.

1. Linku për aksesimin e raportit WEO – <http://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2017/09/19/world-economic-outlook-october-2017>

3.2. Implementimi i buxhetit për 2017

Zbatimi i buxhetit të shtetit në kohë dhe në respekt të përcaktimeve ligjore, përveçse një faktor orientues, është edhe një instrument stimulues për aktivitetin ekonomik nëpërmjet ekzekutimit të shpenzimeve publike. Realizimi me efektivitet i shpenzimeve buxhetore sipas programit, mbetet një prioritet i qeverisë. Ministria e Financave dhe Ekonomisë ka kontribuar në lehtësimin e këtij procesi duke harmonizuar kërkesat e institucioneve buxhetore me politikën fiskale të Qeverisë dhe si rezultat i monitorimit të vazhdueshëm, ka trajtuar me kompetencë çdo specifikë të luhatjes së shpenzimeve qeveritare.

Shpenzimet e përgjithshme publike, për muajin e dhjetë të vitit 2017, arritën në rreth 359.9 miliardë LEK me një realizim në masën 96.8 përqind të planit të periudhës, ndërsa krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit 2016 ky zë ka rezultuar 11.9 përqind më i lartë ose rreth 38.27 miliardë LEK më shumë. *Në terma vjetorë*, shpenzimet e përgjithshme për 10 mujorin e vitit 2017 u realizuan në masën rreth 76.6 përqind të planit vjetor, të ndryshuar me Aktin Normativ Nr.2, datë 16.08.2017.

Shpenzimet korente dhe ato kapitale, kanë shënuar një realizim optimal, respektivisht në masën 98.5 përqind dhe 88.1 përqind të planit të periudhës. Ndërkohë që, *në terma vjetorë* ato janë realizuar përkatësisht në rreth 79.9 përqind dhe 62.7 përqind të tij.

Tabela: Treguesit fiskalë të konsoliduar për 10 mujorin e vitit 2017 (në milion LEK).

Emertimi	Tetor 2017		Diferenca		Viti 2017	
	Plan	Fakt	Fakt-Plan	ne % mbi Plan	Plani Vjetor	% e realizimit vjetor
Shpenzimet e Përgjithshme	371,665	359,881	-11,784	96.8%	469,600	76.6%
<i>Shpenzimet Korente</i>	314,317	309,651	-4,666	98.5%	387,769	79.9%
<i>Shpenzimet Kapitale</i>	52,779	46,510	-6,269	88.1%	74,131	62.7%
Deficit/Suficit	-15,185	-3,505	11,680	23.1%	-31,199	11.2%

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Tabela: Treguesit fiskalë të konsoliduar për 10 mujorin e vitit 2016 dhe 2017 (në milion LEK).

Emertimi	Fakt Tetor 2016	Plan 2017	Fakt 2017	Diferenca		Diferenca	
				Fakt 2017 Plan 2017	Ne % ndaj Plan 2017	Fakt 2017 Fakt 2016	Ne % ndaj Fakt 2016
Te ardhurat e Përgjithshme	334,720	356,480	356,376	-104	100.0%	21,656	106.5%
Shpenzimet e Përgjithshme	321,612	371,665	359,881	-11,784	96.8%	38,269	111.9%
<i>Shpenzimet Korente</i>	282,935	314,317	309,651	-4,666	98.5%	26,716	109.4%
<i>Shpenzimet Kapitale</i>	38,677	52,779	46,510	-6,269	88.1%	7,833	120.3%
Deficit/Suficit	13,108	-15,185	-3,505	11,680	23.1%	-16,613	-26.7%

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

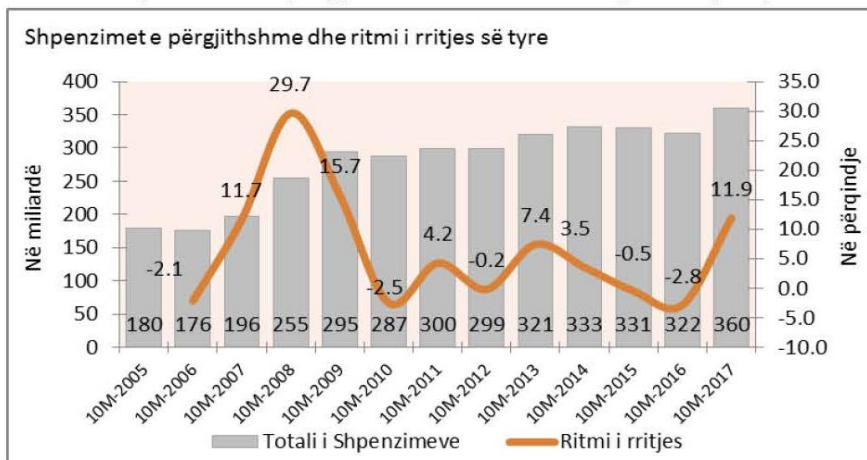
Të ardhurat e përgjithshme, për muajin e dhjetë të vitit 2017, arritën në rreth 356.4 miliardë LEK me një realizim në masën 99.97 përqind të planit të periudhës, ndërsa krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit 2016 ky zë ka rezultuar 6.5 përqind më i lartë ose rreth 21.7 miliardë LEK më shumë. *Në terma vjetorë*, të ardhurat e përgjithshme për 10 mujorin e vitit 2017 u realizuan në masën 81.3 përqind të planit vjetor, të ndryshuar.

Shpenzimet korente për periudhën 10 mujore të këtij viti rezultuan në rreth 309.65 miliardë LEK, ndërsa krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë ky zë ka rezultuar 9.4 përqind më i lartë ose rreth 26.7 miliardë LEK më shumë.

Shpenzimet kapitale për 10 mujorin e vitit 2017 paraqesin një realizim në masën rreth 46.5 miliardë LEK. Krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit 2016, ky zë është 20.3 përqind më i lartë ose rreth 7.8 miliardë LEK më shumë.

Niveli i deficitit në 10 mujorin e parë të vitit 2017 rezultoi rreth 3.5 miliardë LEK, ose rreth 16.6 miliardë LEK më i ulët se e njëjta periudhë e një viti më parë, ose 73.3 përqind më pak.

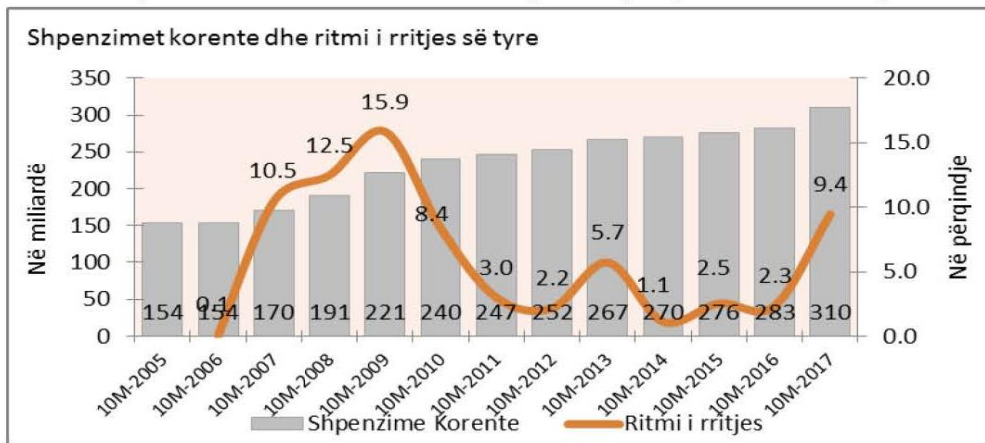
Grafiku: Shpenzimet e përgjithshme dhe ritmi i rritjes së tyre (në miliardë LEK)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Shpenzimet korente në raport me planin 10 mujor të këtij viti, paraqesin një realizim prej 98.5 përqind, duke rezultuar në rreth 309.65 miliardë LEK. Zërat kryesorë që ndikuan në nivelin e realizimit të shpenzimeve korente kundrejt planit 10 mujor janë përkatësisht: shpenzimet e personelit me 98.1 përqind, shpenzimet për fondet speciale me 99.1 përqind, shpenzimet operative mirëmbajtje me rreth 90.2 përqind dhe shpenzimet e tjera sociale me rreth 96.3 përqind. Niveli i realizimit të shpenzimeve publike, është shoqëruar me një nivel deficiti prej rreth 3.5 miliardë LEK.

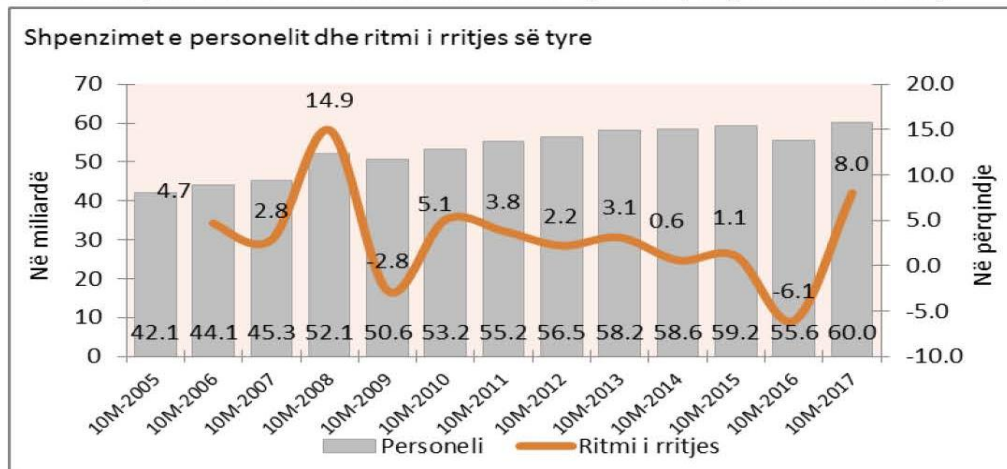
Grafiku: Shpenzimet Korente dhe ritmi i rritjes së tyre (në miliardë LEK)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Shpenzimet e Personelit gjatë muajit Tetor 2017, përfaqësuan rreth 19.4 përqind të totalit të shpenzimeve korente. Niveli i shpenzimeve faktike të personelit prej rreth 60.04 miliardë LEK, realizon nivelin e parashikuar për këtë zë në planin e periudhës 10 mujore, në masën 98.1 përqind. Krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit 2016, ky zë është 8 përqind më i lartë ose rreth 4.44 miliardë më shumë.

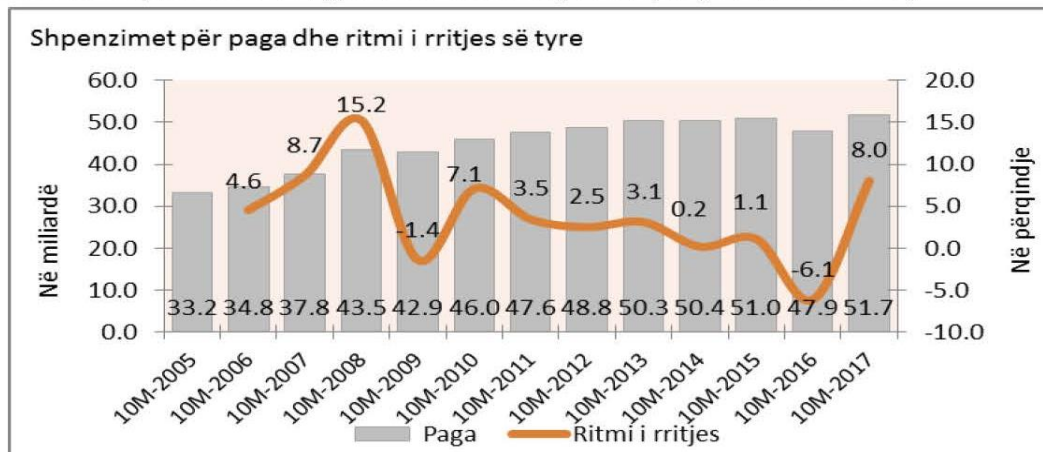
Grafiku: Shpenzimet e Personelit dhe ritmi i rritjes së tyre (në miliardë LEK)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Shpenzimet për Paga në fund të 10 muorit 2017 u realizuan në masën rreth 51.73 miliardë LEK, duke qenë 8 përqind më të larta se e njëjta periudhë e vitit 2016, ose rreth 3.85 miliardë LEK më shumë. Për rrjedhojë, edhe shpenzimet për sigurime shoqërore rezultuan në masën rreth 7.7 përqind më të larta se një vit më parë. Realizimi faktik i këtyre zërave së bashku, është në nivelin 98.1 përqind krahasuar me planin e periudhës, ose rreth 80 përqind e planit vjetor.

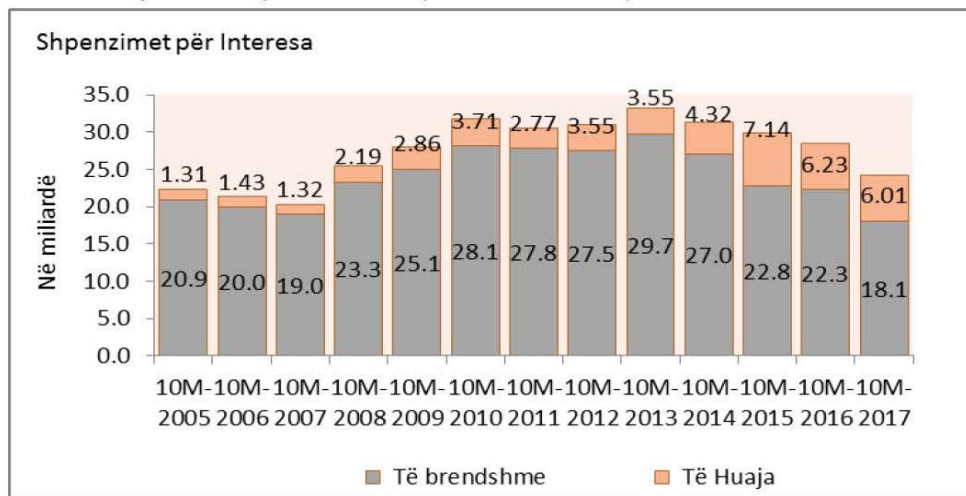
Grafiku: Shpenzimet e Pagave dhe ritmi i rritjes së tyre (në miliardë LEK)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Shpenzimet për Interesa gjatë periudhës 10 mujore 2017 kanë përfaqësuar rreth 7.8 përqind të shpenzimeve korente. Niveli faktik i tyre ka rezultuar në masën rreth 98 përqind të planit të periudhës. Në raport me planin vjetor, të ndryshuar, prej 37.9 miliardë LEK, në nivel 10 muori këto shpenzime janë realizuar në masën rreth 63.6 përqind të tij, ndërsa krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit 2016, ky zë ka rezultuar 15.3 përqind më i ulët, me një kursim nominal në masën rreth 4.4 miliardë LEK.

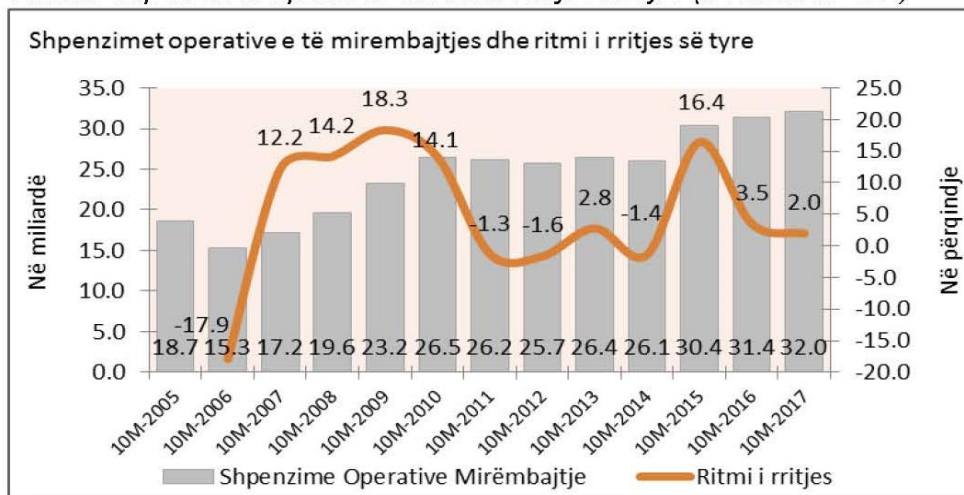
Grafiku: Shpenzimet për Interesa (në miliardë LEK)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Shpenzimet Operative & Mirëmbajtje, gjatë 10 mujorit që lamë pas, kanë shënuar një realizim në masën rreth 32 miliardë LEK, ose rreth 71.4 përqind e planit vjetor. Krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit 2016, ky zë ka rezultuar 2 përqind më i lartë, ose 614 milion LEK më shumë.

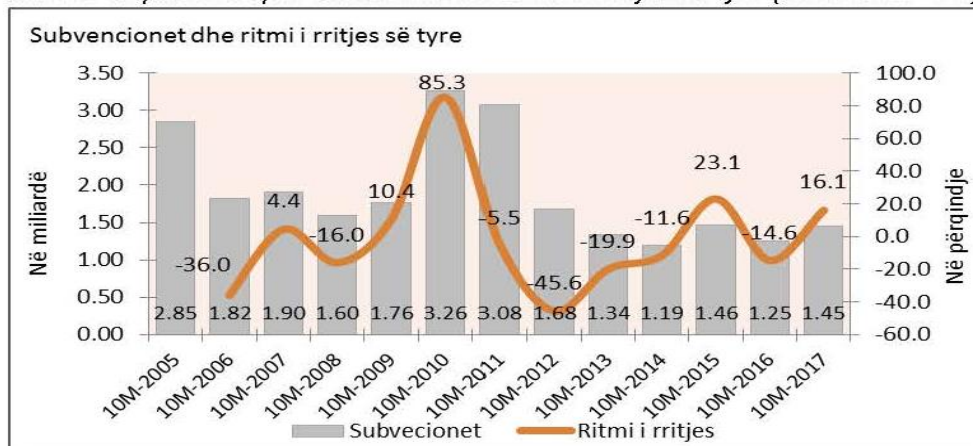
Grafiku: Shpenzimet Operative dhe ritmi i rritjes së tyre (në miliardë LEK)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Shpenzimet për Subvencione, në fund të periudhës 10 mujore 2017, arritën nivelin rreth 1.45 miliardë LEK, me një realizim në masën rreth 83.6 përqind ose 285 milion LEK më pak se plani i periudhës. Në raport me planin vjetor, të ndryshuar, ky zë është realizuar në masën rreth 62.2 përqind, ndërkohë që kundrejt të njëjtës periudhë të vitit 2016 shpenzimet për subvencione rezultojnë 16.1 përqind më të larta ose 201 milion LEK më shumë.

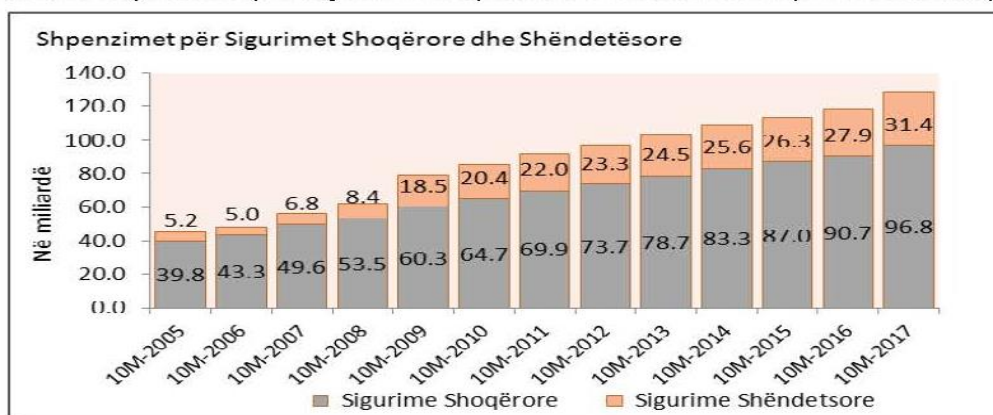
Grafiku: Shpenzimet për Subvencione dhe ritmi i rritjes së tyre (në miliardë LEK)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Shpenzimet për Fondet Speciale për 10 mujorin e vitit 2017 rezultuan në nivelin rreth 132.2 miliardë LEK, me një realizim prej 99.1 përqind kundrejt planit të periudhës. Përkatësisht, shpenzimet për Sigurime Shoqërore u realizuan në masën rreth 96.8 miliardë LEK dhe shpenzimet për sigurime shëndetësore në rreth 31.4 miliardë LEK. Kundrejt të njëjtës periudhë të vitit 2016, shpenzimet për sigurime shoqërore janë rreth 6.1 miliardë LEK më të larta, ndërsa shpenzimet për sigurime shëndetësore janë rreth 3.55 miliardë LEK më shumë.

Grafiku: Shpenzimet për Sigurime Shoqërore dhe Shëndetësore (në miliardë LEK)

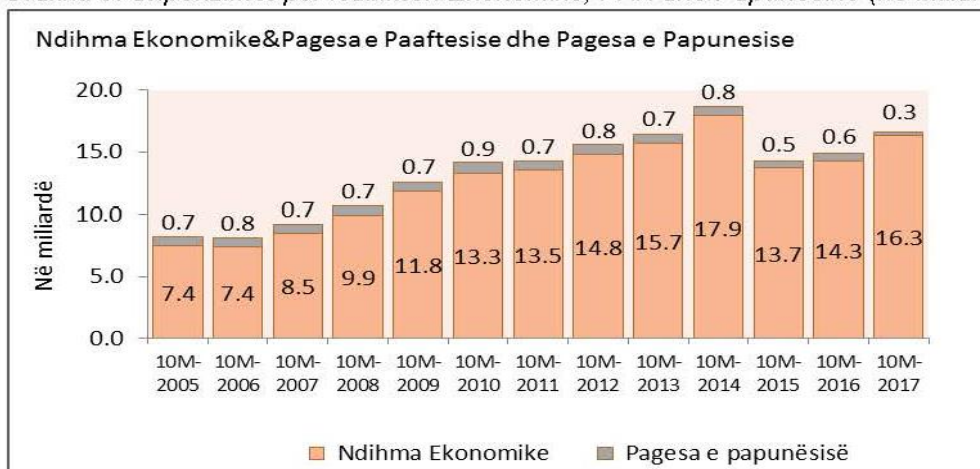

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Shpenzimet për Papunësinë për 10 mujorin 2017 janë realizuar në masën rreth 69.7 përqind e planit të periudhës ose rreth 49.2 përqind e planit vjetor, të ndryshuar. Kundrejt të njëjtës periudhë të vitit 2016 shpenzimet për këtë zë rezultojnë me një ulje në masën rreth 49.7 përqind, ose 292 milion LEK në terma nominalë.

Shpenzimet për Ndihmën Ekonomike dhe Pagesën e Paaftësisë (PAK) në 10 mujorin 2017 u realizuan në masën 97.7 përqind ose 386 milion LEK më pak kundrejt planit të periudhës. Në raport me planin vjetor ato janë realizuar në masën 79.6 përqind të tij. Kundrejt të njëjtës periudhë të vitit 2016 shpenzimet për këtë zë rezultojnë me një rritje në masën 14.3 përqind ose rreth 2.05 miliardë LEK më shumë në terma nominalë.

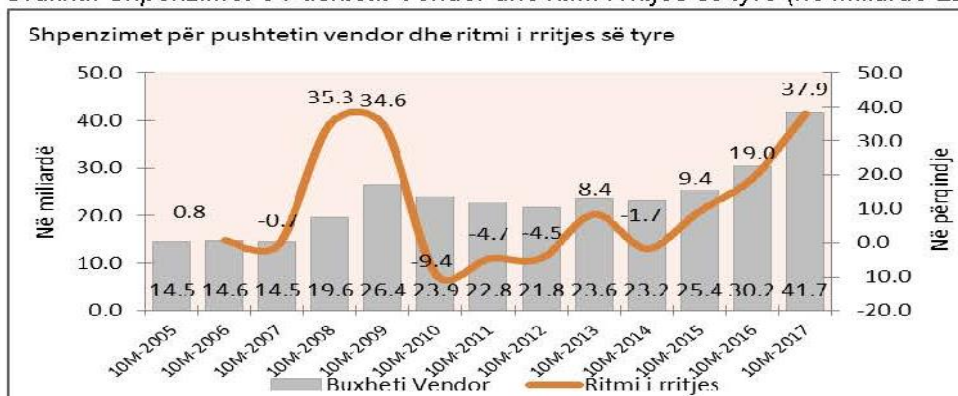
Grafiku 9: Shpenzimet për Ndhimën Ekonomike, PAK dhe Papunësinë (në miliardë LEK)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Shpenzimet për Pushtetin Vendor, gjatë periudhës 10 mujore kanë përbërë rreth 13.5 përqind të shpenzimeve korente. Kundrejt të njëjtës periudhë të vitit 2016 ky nivel rezultoi rreth 11.46 miliardë më i lartë ose 37.9 përqind më shumë. Kjo rritje vjen në kuadër të përf forcimit të rolit të njësive të reja të riorganizuar të qeverisjes vendore.

Grafiku: Shpenzimet e Pushtetit Vendor dhe ritmi i rritjes së tyre (në miliardë LEK)

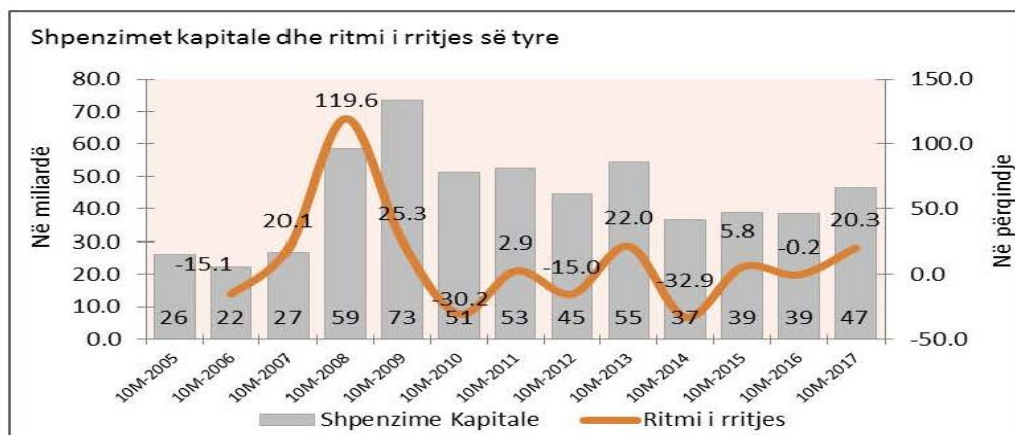

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Shpenzimet kapitale, në vijim të analizës së ecursisë së realizimit të investimeve publike, për 10 mujorin e vitit 2017 është konstatuar një realizim në masën rreth 46.5 miliardë LEK ose rreth 88.1 përqind në raport me fondet e planifikuara për këtë periudhë. Respektivisht, projektet e investimeve me financim të brendshëm kanë shënuar një realizim në masën rreth 28.8 miliardë LEK ose rreth 84.8 përqind të planit të periudhës, ndërkohë që ato me financim të huaj janë realizuar në masën rreth 17.3 miliardë LEK ose rreth 95.5 përqind të planit të periudhës.

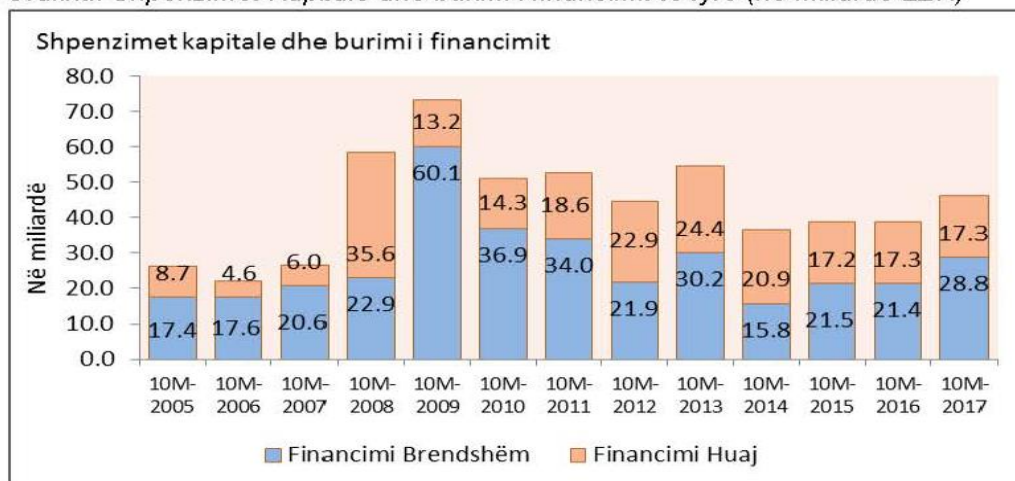
Krahasuar me planin vjetor, për 10 mujorin e vitit 2017 është konstatuar një realizim i përgjithshëm i investimeve publike në masën rreth 46.5 miliardë LEK ose rreth 62.7 përqind e tyre. Financimi i brendshëm dhe financimi i huaj janë realizuar respektivisht në masën 60.3 përqind dhe rreth 68.1 përqind të planit vjetor.

Grafiku: Shpenzimet Kapitale dhe ritmi i rritjes së tyre (në miliardë LEK)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

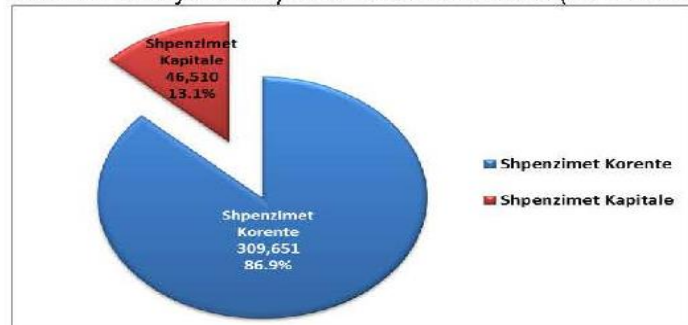
Grafiku: Shpenzimet Kapitale dhe burimi i financimit të tyre (në miliardë LEK)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Grafiku i mëposhtëm paraqet ndarjen e shpenzimeve publike faktike për 10 mujorin e vitit 2017. Shpenzimet korente për këtë periudhë përbëjnë pjesën më të madhe të shpenzimeve totale faktike me 86.9 përqind, kurse shpenzimet kapitale përbëjnë 13.1 përqind.

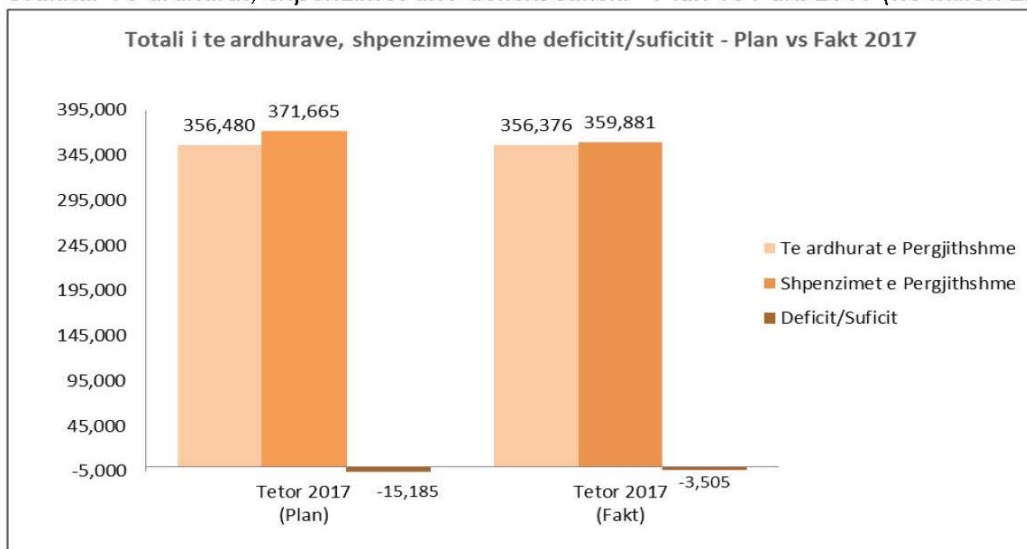
Grafiku: Detajimi i Shpenzimeve Buxhetore (në milion LEK)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Sikurse evidentohet nga tabela e treguesve fiskal të konsoliduar, realizimi i shpenzimeve të përgjithshme është rreth 359.9 miliardë LEK ose 96.8 përqind kundrejt planit të periudhës. Kjo situatë është shoqëruar me një deficit buxhetor prej rreth 3.5 miliardë LEK. Grafiku i mëposhtëm tregon tendencat pozitive të treguesve kryesorë të buxhetit të shtetit.

Grafiku: Të ardhurat, shpenzimet dhe deficitit/suficiti - Plan vs Fakt 2017 (në milion LEK)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Të ardhurat totale për periudhën Janar- Tetor 2017 u realizuan në vlerën 356 miliard lekë ose 100% të planit të periudhës, dhe 21.4 miliard lekë ose 6.4% më shumë se e njëjta periudhë e vitit të kaluar. Të ardhurat nga grantet u realizuan në vlerën 6.8 miliard lekë, 0.9 miliard lekë më pak se plani dhe 2.1 miliard lekë më pak se e njëjta periudhë e vitit të kaluar.

Të ardhurat nga “Tatime dhe Dogana” (përfshirë kontributet e mbledhura nga DPT) për 10 mujorin 2017, u realizuan në vlerën 311.9 miliard lekë, dhe me një realizim të planit prej 100.6%, duke shënuar një përmirësim të vazhdueshëm në performancën e të ardhurave krahasuar me vitin 2016. Këto të ardhura përbëjnë 20.1% të PBB, 0.4% më shumë se viti 2016. Faktorët që kanë ndikuar në këtë rezultat përmendim: (i) përpjekjet intensive për reduktimin e ekonomisë informale (ii) mirëadministrimi në DPT dhe DPD gjatë vitit 2017; dhe (iii) rritja e ndërgjegjësimit të taksapaguesve për deklarimin real të transaksioneve deri tek konsumatorët fundorë.

Tabela 3.1.1: Të ardhurat nga Tatime & Dogana (Janar- Tetor 2017)

DPT & DPD	Fakt 10-M 2017	Plan 2017	10M	Fakt/Plan	% +/-
Tatimi mbi Vlerën e Shtuar	114,448	114,178	270	0.2%	
Tatim Fitimi	25,336	25,304	32	0.1%	
Akciza	37,447	38,194	(747)	-2.0%	
Tatimi mbi të Ardhurat Personale	27,016	28,628	(1,612)	-6.0%	
Taksat Nacionale dhe të tjera	32,908	32,894	14	0.0%	
Taksë Doganore	5,330	5,295	35	0.7%	
Total "Tatime & Dogana"	242,485	244,493	(2,008)	-0.8%	
Kontributet nga DPT	69,396	65,610	3,786	5.8%	
Total	311,881	310,103	1,778	0.6%	

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Të ardhurat nga Drejtoria e Përgjithshme e Doganave u realizuan në vlerën 129.9 miliard lekë, 8.2 miliard lekë ose 6.8% më shumë se e njëjta periudhë e vitit të kaluar, dhe me një realizim të planit prej 100.7%.

Tabela 3.1.2: Performanca e të ardhurave e Drejtorisë së Përgjithshme të Doganave

<i>DPD</i>	<i>Fakt10-M 2017</i>	<i>Plan 10M 2017</i>	<i>Fakt /Plan</i>	<i>+/- %</i>
TVSH në import	85,135	83,594	1,541	1.8%
Akciza	37,447	38,194	(747)	-2.0%
Taksë Doganore	5,330	5,295	35	0.7%
Rentë	1,909	1,797	112	5.9%
Total	129,821	128,880	941	0.7%

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Të ardhurat nga TVSH-ja në import janë realizuar në vlerën 85.1 miliard lekë, 6.5% ose rreth 5.2 miliard lekë më shumë se 10 mujori i vitit 2016 dhe 1.8% ose rreth 1.5 miliard lekë më shumë se plani. Performanca e të ardhurave nga TVSH në import u ndikua nga një sërë faktorësh:

- Rritja e prodhimit vendas të karburantit ka ulur importin e këtij produkti dhe si rrjedhojë të ardhurat nga TVSH-ja në import. Karburanti prodhim vendas mbuloi rreth 30.4% të konsumit gjatë 10 mujorit të vitit 2017 krahasuar me 1.7% që ishte ky tregues vitin e kaluar.
- Efekti negativ për shkak të uljes së sasisë së importuar është zbutur nga rritja e çmimeve ndërkombëtare të karburanteve, në tregjet ku kuotohen këto produkte.
- Rritja e importit të energjisë elektrike si rezultat i rënies së prodhimit vendas dhe disiplinimit të konsumatorit në konsumin e energjisë elektrike.

Të ardhurat nga akciza janë realizuar në vlerën 37.4 miliard lekë, 8.5% ose 2.9 miliard lekë më shumë se 10 mujori i vitit 2016, dhe 2% ose rreth 747 milion lekë më pak se plani. Ndikim kryesor ka pasur importi dhe prodhimi vendas i karburanteve që rezultoi rreth 467 mijë ton, me një rritje prej 40,390 ton ose + 9.5% krahasuar me 10 mujorin e vitit 2016. Gjithashtu rritje kanë shënuar, importi i Gazit të Lëngët me 20.3%, importi dhe prodhimi i birrës me 14.2%, importi i pijeve energjike me 16.9%, Importi dhe prodhimi i verës me 12.2%, dhe importi i cigareve me 5.3%. Importi i kafes ka shënuar një rritje prej 0.5% krahasuar me Janar- Tetor 2016 ndërkohë që është rritur deklarimi i prodhimit vendas të duhanit nga 0.8 ton në 9.3 ton të deklaruar në periudhën Janar- Tetor 2017.

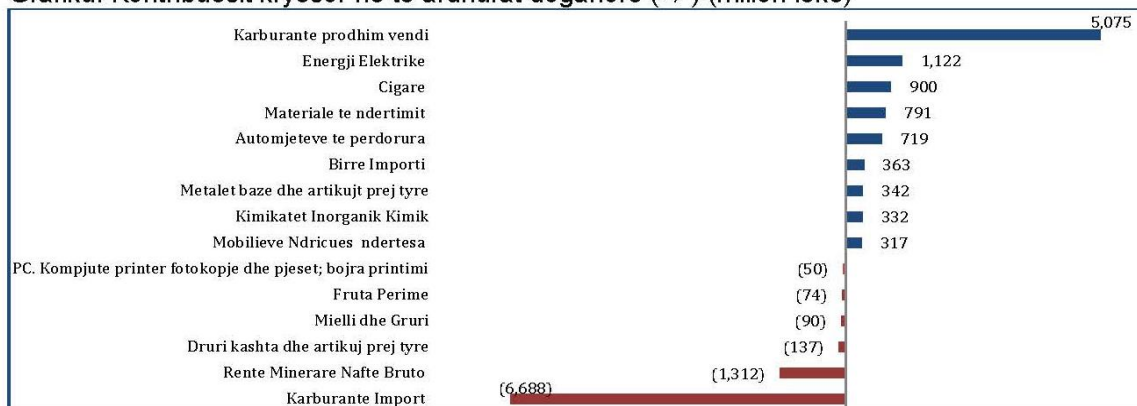
Të ardhurat nga renta minerare në eksport janë realizuar në vlerën 1.9 miliard lekë, 13.5% ose 298 milion lekë më pak krahasuar me 10 mujorin e vitit 2016, dhe 6.2% ose 112 milion lekë më shumë se plani. Ndikim kryesor ka patur rritja e sasisë së mineraleve të eksportuara me 16.7% krahasuar me Janar- Tetor 2016. Të ardhurat nga renta minerare për naftën bruto janë ulur me 1,312 milion lekë për shkak të rënies së sasisë së eksportuar, me rreth 379 mijë ton e destinuar kjo për përpunim vendas dhe janë rritur me 245 milion lekë për shkak të rritjes së çmimit të naftës bruto në tregjet ndërkombëtare krahasuar me Janar- Tetor 2016, duke sjellë rritje të rentës për njësi nga 3.5 Lek për kg në 4.1 lekë për kg.

Të ardhurat nga taksa doganore janë realizuar në vlerën 5.3 miliard lekë, 7.4% ose rreth 366 milion lekë më shumë se 10 mujori i vitit 2016, dhe 0.7% ose 35 milion lekë më shumë se plani. Importi i taksuar është rritur me 5.8% krahasuar me Janar – Tetor 2016.

Grafiku i mëposhtëm paraqet kontribuesit kryesor në të ardhurat doganore.

Grafiku: Kontribuesit kryesor në të ardhurat doganore (+/-) (milion lekë)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Të ardhurat nga Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve (përfshirë kontributet) u realizuan në vlerën 183 miliard lekë, 837 milion lekë ose 0.5% më shumë se e njëjta periudhë e vitit të kaluar, dhe 13.6 miliard lekë ose 8.1% më shumë se e njëjta periudhë e vitit të kaluar.

Tabela në vijim paraqet të dhëna të detajuara mbi performancën e të ardhurave tatimore.

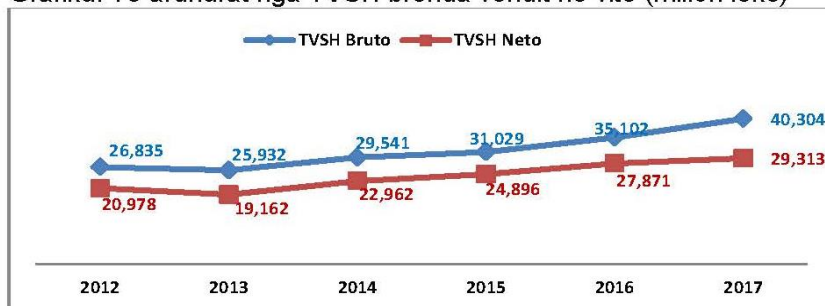
Tabela 3.1.3: Performanca e të ardhurave e Drejtorisë së Përgjithshme të Tatimeve

DPT	Fakt 10-M 2017	Plan 10-M 2017	Fakt/Plan	+/- %
TVSH brenda vendit	29,313	30,584	(1,271)	-4.2%
Tatim Fitimi	25,336	25,304	32	0.1%
Tatimi mbi të Ardhurat Personale	27,016	28,628	(1,612)	-5.6%
Taksat Nacionale	30,999	31,097	(98)	-0.3%
Total	112,664	115,613	(2,949)	-2.6%
Kontributet e DPT	69,396	65,610	3,786	5.8%
Total DPT	182,060	181,223	837	0.5%

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë 2017

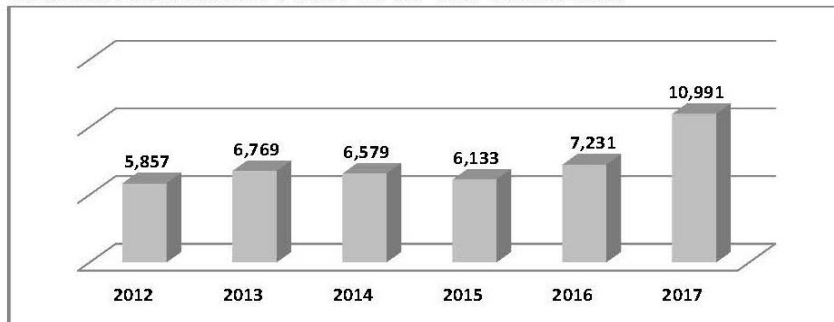
Të ardhurat nga TVSH-ja brenda vendit janë realizuar në vlerën 29.3 miliard lekë, 5.2% ose 1.4 miliard lekë më shumë se 10 muhori i vitit 2016 dhe me një realizim të planit të periudhës në masën 95.8% ose rreth 1.3 miliard lekë më pak. Rimbursimi i TVSH është realizuar në vlerën 11 miliard lekë, rreth 3.8 miliard lekë ose 52% më shumë se 10 muhori i vitit 2016, për shkak të rritjes së intensitetit të punimeve dhe e kërkesave për rimbursim nga investitorët e mëdhenj.

Grafiku: Të ardhurat nga TVSH brenda vendit në vite (milion lekë)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë 2017

Grafiku: Rimbursimi i TVSH-së në vite/ milion lekë

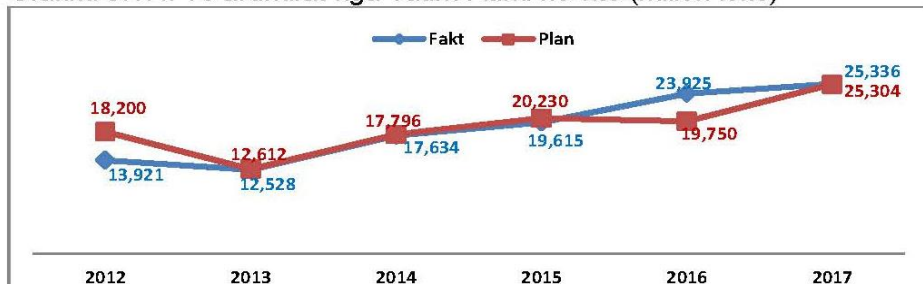

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë 2017

Të ardhurat nga tatimi mbi fitimin janë realizuar në vlerën 25.3 miliard lekë, 5.9% ose reth 1.4 miliard lekë më shumë se e njëjta periudhë e vitit të kaluar dhe 0.1% ose 32 milion lekë më shumë se plani.

Faktorët kryesorë të cilët kanë ndikuar në këtë rezultat janë: (i) Faza e dytë e fushatës kundër informalitetit; (ii) rritja e ndërgjegjësimit të taksapaguesve për deklarimin real të transaksioneve deri tek konsumatorët fundorë; and (iii) intensifikimi i komunikimit të Administratës Tatimore me tatimpaguesit.

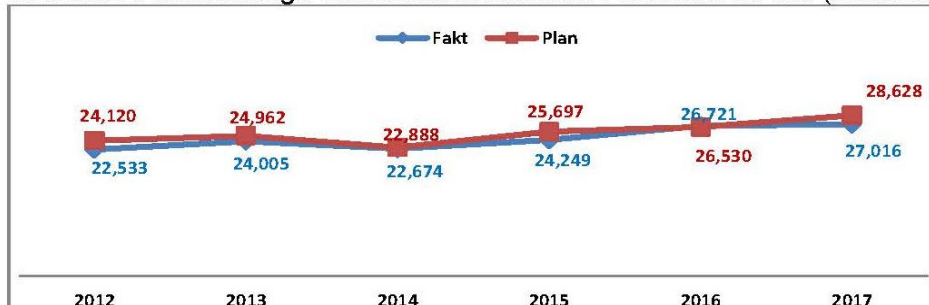
Grafiku 3.1.4: Të ardhurat nga Tatim Fitimi në vite (milion lekë)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë 2017

Nga tatimi mbi të ardhurat personale janë realizuar 27 miliard lekë, 1.1% ose 295 milion lekë më shumë se 10 muhori i vitit 2016 dhe 5.6% ose 1.6 miliard lekë më pak se plani. Ndikim në deklarimet e kësaj takse ka pasur reduktimi i pagesës së tatimit në burim për shitjet e pasurive të paluajtshme për shkak të ligjit të rivlerësimit në 2% nga 15% që është niveli bazë.

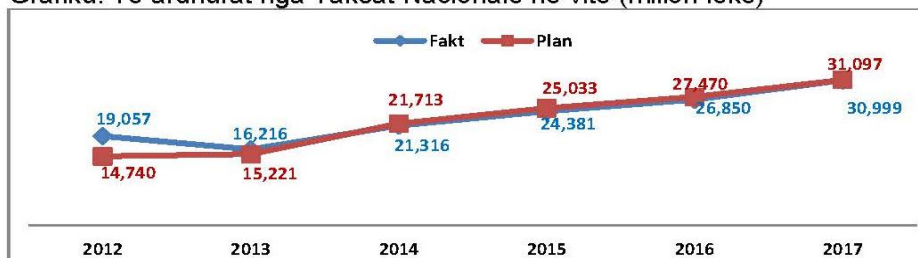
Grafiku: Të ardhurat nga Tatimi mbi të Ardhurat Personale në vite (milion lekë)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë 2017

Të ardhurat nga Taksat Nacionale janë realizuar në vlerën 31 miliard lekë, 15.5% ose 4.1 miliard lekë më shumë se 10 mujori i vitit 2016 dhe me një realizim të planit në masën 99.7% ose 98 milion lekë. Faktor kryesor me ndikim në këtë realizim kanë qenë të ardhurat nga rivlerësimi i pasurive të paluajtshme rreth 3.6 miliard lekë.

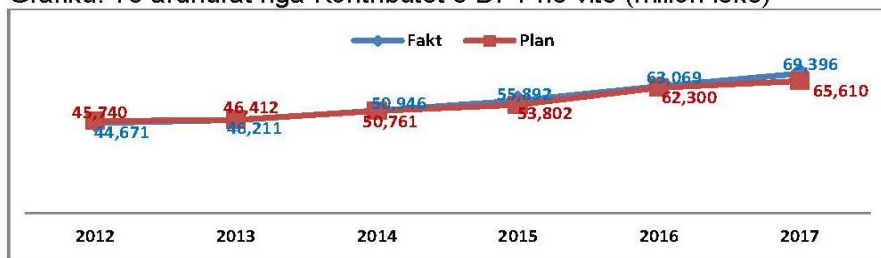
Grafiku: Të ardhurat nga Taksat Nacionale në vite (milion lekë)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë 2017

Të ardhurat nga kontributet e DPT janë realizuar në vlerën 69 miliard lekë, 10% ose rreth 6.3 miliard lekë më shumë se 10 mujori i vitit 2016 dhe 5.8% ose rreth 3.8 miliard lekë më shumë se plani. Rezultati shumë i lartë me rritje të qëndrueshme buron kryesisht nga situata pozitive ekonomike dhe rritja si rrjedhojë e numrit të të punësuarve.

Grafiku: Të ardhurat nga Kontributet e DPT në vite (milion lekë)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë 2017

3.3. Perspektiva buxhetore afatmesme

Në programimin e të ardhurave nga Tatimet e Doganat për vitin 2018, janë marrë në konsideratë të gjithë faktorët kryesorë me ndikim në buxhet, përfshirë efektin e rritjes ekonomike; politikat e kujdesshme fiskale si dhe efektet me fokus rritjen e nivelit të pajtimit me ligjin nga tatimpaguesit.

Metodologjia e parashikimit të të ardhurave nga tatimet e doganat, është bazuar në modelet bashkëkohore të programimit, të sugjeruara dhe aplikuar nga Fondi Monetar Ndërkombëtar dhe në analizën e detajuar të faktorëve që ndikojnë në secilën taksë.

Modelet bazë të përdorur janë:

- ✓ Parashikimet makroekonomike.
- ✓ Modeli bazuar në analizën e 60-grup produkteve kryesore në import.
- ✓ Modeli i bazuar në Analizën e Serive Kohore.
- ✓ Modeli bazuar në koeficientin e elasticitetit "Buoyancy" dhe "Effective Tax Rate" për çdo taksë.

Këto modele:

Bazohen në të dhëna historike 3-vjeçare të importeve dhe të ardhurave doganore për 60-grup produktet kryesore;

- Analizojnë tendencën e ndryshimit të sasive të importuara për të njëjtat periudha në 3 vite;

- Marrin në konsideratë faktorë të tjerë të konstatuar gjatë vitit korrent;
- Matin dhe vlerësojnë efektet bazuar në indikatorë makroekonomikë duke analizuar efektin në ndryshimin e të ardhurave për një % të ndryshimit në PBB (“Buoyancy” dhe “Effective Tax Rate”) etj.

Në terma konkretë, në planifikim janë harmonizuar faktorët makroekonomikë, me treguesit kryesorë që ndikojnë në taksa specifike. Janë analizuar në veçanti sasitë dhe çmimet e mallrave kryesorë të importit dhe prodhimit vendas që mbulojnë mbi 90% të vlerës së të ardhurave totale, duke marrë në konsideratë gjithashtu:

- Rritjen nominale të PBB-së duke analizuar këtë efekt në mënyrë të integruar me faktorë të tjerë për çdo taksë në veçanti, të ndërlidhur me të dhënat historike dhe projeksionet e çmimeve në tregjeve ndërkombëtare tek taksat ad-valorem si Tatimi mbi Vlerën e Shtuar, Renta minerare dhe Taksa doganore.
- Kursin e pritshëm të këmbimit të dy monedhave kryesore: USD dhe EURO me Lekun.
- Çmimet në Bursë që ndikojnë në të ardhurat nga TVSH-ja dhe Renta minerare.
- Sasitë e pritshme të importit të mallrave.
- Rritjen e të ardhurave nga akciza për karburantet, cigaret, pijet etj, si rezultat i rritjes së pritshme në sasi të tyre.
- Rritjen e çmimit të karburanteve. Sipas “EIA- U.S Energy Information Administration”, parashikohet që çmimi i naftës bruto të rritet me rreth 18%, krahasuar me muajin Gusht 2017.
- Rritjen e të ardhurave nga TVSH-ja në import dhe TVSH-ja brenda vendit, e shoqëruar me programimin e fondeve të nevojshme për rimbursimin në kohë të tatimpaguesve.
- Rritjen e të ardhurave nga Tatimi mbi Fitimin, e cila reflekton rritjen e deklarimit dhe qarkullimit të realizuar të operatorëve ekonomikë.

Një faktor shumë i rëndësishëm që do të mbështesë dhe garantojë realizimin e programit të të ardhurave të buxhetit për vitin 2018 do të jetë Lufta Kundër Informalitetit, e cila do të thellohet më tej dhe do të shoqërohet me një fushatë të fortë sqaruese dhe edukuese për tatimpaguesit. Fokusi i Luftës Anti Informalitet do të jetë segment i bizneseve të mëdha, atje ku krijohet vlera e shtuar dhe ku kryhet volumni më i madh i transaksioneve.

Të ardhurat nga Tatime e Dogana për vitin 2018, vlerësohen të jenë rreth 21 miliard lekë ose 6% më shumë se parashikimi i vitit 2017. Pa përfshirë kontributet, këto të ardhura parashikohet të jenë 317 miliard lekë, +18.5 miliard lekë ose 6% më shumë se viti 2017, ndërkohë që të ardhurat nga pushteti vendor parashikohen të rriten mbi 8% krahasuar me vitin korrent.

Tabela: Të ardhurat nga Tatime E Dogana sipas taksave (milion lekë)

Tatime dhe Dogana	Fakt 2016	Plan 2017	I pritshmi 2017	Diferenca I pritshmi 2017 / Plan 2017	Buxhet 2018	Diferenca buxhet 2018- i pritshmi 2017	Buxhet 2018/ I pritshmi 2017 ne %
TVSH	131,390	141,200	139,317	(1,883)	150,734	11,417	8.2%
Tatim fitimi	29,151	29,200	31,700	2,500	33,913	2,213	7.0%
Akciza	41,896	46,700	46,000	(700)	49,900	3,900	8.5%
Tatimi mbi të ardhurat personale	31,412	36,200	34,000	(2,200)	37,300	3,300	9.7%
Taksa nacionale	35,794	39,700	41,200	1,500	38,340	(2,860)	-6.9%
Taksa doganore	6,137	6,400	6,400	-	7,000	600	9.4%
Total të Ardhurat	275,780	299,400	298,617	(783)	317,187	18,570	6.0%
Kontributet nga DPT	74,947	80,050	80,833	783	83,100	2,267	2.7%
Total	350,727	379,450	379,450	-	400,287	20,837	5.5%

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Të ardhurat doganore janë parashikuar duke u bazuar në analizën e trendit historik të 60 grup-produkteve kryesore, për një periudhë tre-vjeçare. Ky parashikim është korrigjuar me efektet e faktorëve të tjerë të jashtëm në secilën taksë. E njëjta procedurë është ndjekur edhe për të ardhurat nga tatimet, duke marrë për bazë modelin statistikor të projeksonit të të ardhurave të pritshme si dhe faktorët ekzogjenë me ndikim në çdo taksë.

Faktorët e jashtëm të marrë në konsideratë të cilët ndikojnë në rritjen e të ardhurave për vitin 2018 janë:

➤ **Kuadri Makroekonomik**

Rritja nominale e Prodhimit të Brendshëm Bruto e skontuar me Koeficientin e Elasticitetit, është aplikuar duke analizuar këtë efekt në mënyrë të integruar me faktorë të tjerë për çdo taksë në veçanti, të ndërlidhur me të dhënat historike dhe projeksonet e çmimeve në tregjeve ndërkombëtare tek taksat ad-valorem si Tatimi mbi Vlerën e Shtuar, Renta minerare dhe Taksa doganore.

Në projektion janë përfshirë, faktorët e mëposhtëm:

- Rritja nominale e PBB-së.
- Kursi mesatar i këmbimit Euro –Lek dhe USD-Lek.
- Çmimet Brent të naftës bruto dhe mineraleve të tjera.

➤ **Efektet e politikave fiskale**

1. Rishikimi në ulje i kufirit të regjistrimit në T.V.SH. do të ketë një efekt shtesë në të ardhura me rreth 1-1.5 miliard lekë në vit. Në fakt qëllimi i rishikimit të këtij pragu nuk është sigurimi i të ardhurave shtesë, pasi shumica e parashikuar e tyre, krahasuar me numrin e bizneseve të vogla është e vogël. Qëllimi madhor i kësaj nisme ka të bëjë kryesisht me formalizimin e tregut dhe verifikimin e zinxhirit të transaksioneve deri tek konsumatori final.
2. Rritja e akcizës për cigaret në 5,850 lekë/1000 cigare, me qëllim përafrimin e mëtejshëm me Direktivën e BE-së 2011/64. Riskedulimi i rritjes synon ruajtjen e ekuilibrit në nivelin e ngarkesës fiskale me atë të shteteve fqinje, me qëllim shmangien e fenomeneve të kontrabandës dhe tregtisë ilegale në rajonet kufitare. Efekti shtesë në të ardhurat pritet të jetë rreth 1 miliard lekë.

Parashikimi i të ardhurave sipas zërave për vitin 2018

Të ardhurat nga T.V.SH.-ja parashikohet të jenë në masën 150.7 miliard lekë, 11.4 miliard lekë më shumë se pritshmëria për vitin 2017 ose 8.2 %. Krahas TVSH-së që do të gjenerohet si rezultat i rritjes ekonomike, rritjes së volumit të importeve dhe konjunkturës së çmimeve ndërkombëtare, burimi kryesor i të ardhurave shtesë nga TVSH-ja për vitin 2017, do të jetë përmirësimi i administrimit të këtij tatimi, lufta ndaj informalitetit si dhe kontrolli i zinxhirit të transaksioneve të subjekteve në TVSH.

Të ardhurat nga akciza vlerësohen të jenë 49.9 miliard lekë me një rritje prej 3.9 miliard lekë ose 8.5% më shumë se pritshmëritë për vitin 2017. Faktorët kryesorë që ndikojnë në rritjen e parashikuar të të ardhurave nga akciza, krahas rritjes së importeve të mallrave të akcizës, do të jetë lufta kundër informalitetit, kontrolli më rigoroz i subjekteve të akcizës si dhe disiplinimi i mëtejshëm i procedurave të përfitimit të përjashtimeve dhe rimbursimeve nga kjo taksë.

Të ardhurat nga Tatimi mbi Fitimin vlerësohen me rritje 7% më shumë se viti 2017, duke u realizuar në masën 33.9 miliard lekë. Kjo si rezultat i rritjes së deklarimit dhe qarkullimit të realizuar të operatorëve ekonomikë.

Të ardhurat nga tatimi mbi të ardhurat personale vlerësohen me rritje 9.7% më shumë se viti 2017, me një realizim në masën 37.3 miliard lekë. Në parashikimin e të ardhurave nga tatimi mbi të ardhurat personale janë marrë në konsideratë rritja e numrit të kontribuesve aktivë

bazuar në ecurinë e vitit 2017 dhe pritshmëritë për formalizim të mëtejshëm të të ardhurave nga punësimi.

Të ardhurat nga taksa nacionale dhe të tjera vlerësohen në masën 38 miliard lekë. Parashikimet për këtë taksë për vitin 2018 janë 2.9 miliard lekë më pak se i pritshmi 2017, dhe lidhen me pasqyrimin në vitin 2017 në këtë zë të të ardhurave nga rivlerësimi i pasurisë (one off revenue) për rreth 3,6 miliard lekë, të cilat nuk do të jenë në vitin 2017.

Të ardhurat nga taksa doganore vlerësohen me rritje prej 600 milionë lekë më shumë se viti 2017, me realizim 7 miliard lekë. Ndikim në këtë zë kanë të ardhurat shtesë nga rritja e importeve.

Të ardhurat nga Kontributet për Sigurime Shoqërore e Shëndetësore vlerësohen me një rritje 3 % më shumë krahasuar me pritshmërinë për vitin 2017, me një realizim në masën rreth 83.1 miliard lekë. Gjenerimi i të ardhurave shtesë për kontributet do të ndikohet nga rritja e performancës kontrolluese të administratës tatimore.

RISQET FISKALE

Në krahun e të ardhurave buxhetore risqet fiskale për vitin 2018 konsistojnë në:

- Rritja me rreth 18% i çmimit të karburanteve. Parashikimet e agjensive të specializuara ndërkombëtare minimizojnë mundësitë që kjo rritje të mos ndodhë në këtë nivel. Në planifikimin e të ardhurave, është vlerësuar kompensimi i ndonjë oshilacioni të mundshëm të çmimeve, nëpërmjet disiplinimit maksimal të rasteve të përjashtimeve dhe rimbursimeve përtej normave ligjore dhe parashikimeve.
- Është parashikuar një rritje me 200 ton e importit të cigareve me një efekt në të ardhura nga TVSH, Akciza dhe Taksa Doganore prej 1.8 miliard lekë, bazuar në performancën e vitit 2017. Ky parashikim mund të mos realizohet në 100% të tij dhe mund të ketë rriskun e rritjes së importit të cigareve me 150 ton dhe jo me 200 ton sa është parashikuar, me një efekt negativ rreth 0.4 miliard lekë.
- Është parashikuar rritje e importit dhe prodhimit vendas të karburantit me 7% bazuar në performancën e vitit 2017. Në rast se nuk verifikohet kjo rritje mund të shkojë në 5% me një efekt negativ në të ardhurat me -0.5 miliard lekë.

Risqet	Efektet negative në të ardhurat në mln lekë			
	Akcizë	Taksë Doganore	TVSH	Total
Rritja e çmimeve Brent jo 18% sipas parashikimit por 10%			(400)	(400)
Rritja e Import + Prodhim vendi të karburantit jo me 7% sipas ecurisë 2017 por 5%	(289)		(213)	(502)
Rritja e importit të cigareve jo me 200 ton sipas parashikimit por +100 ton	(274)	(11)	(76)	(362)
Total	(563)	(11)	(689)	(1,263)

PAKETA FISKALE 2018

Paketa Fiskale 2018 parashikon disa ndryshime në legjislacioni Fiskal. Ndër ndryshimet kryesore renditen:

➤ Tatimin Mbi Vlerën e Shtuar

- Ulja e pragut të regjistrimit në skemën e TVSH-së në 2 milion lekë. Ky ndryshim pritet të japë një efekt prej +1-1.5 Miliard Lekë për vitin 2018. Argumentat që mbështesin këtë ndryshim kanë të bëjnë kryesisht me formalizimin dhe kontrollin e zinxhirit të transaksioneve nga kompanitë e mëdha tek biznesi i vogël, duke synuar formalizim të qarkullimit të mallrave dhe shërbimeve dhe një mbulim tërësor të TVSH-së. Kjo vjen në frymën e krijimit të një mjedisi sa më të ndershëm dhe konkurrues të të bërit biznes.

- Shkallë e reduktuar e tatimit mbi vlerën e shtuar 6 për qind, e cila do të aplikohet për çdo furnizim shërbimi të ofruar brenda strukturave akomoduese të çertifikuara "Hotel me pesë yje, status special" sipas përcaktimit në legjislacionin e fushës së turizmit.

Ligji për Akcizat

- Për vitin 2018 akciza për cigaret bëhet nga 5750 lekë/1000 cigare në 5850 lekë/1000 cigare. Ky ndryshim bazohet në argumentat e mëposhtëm:
 - ✓ Nevojën e ekuilibrit të ngarkesës fiskale të cigareve me vendet e rajonit, për të shmangur tregtinë ilegale të tyre.
 - ✓ Përafrimin e mëtejshëm me Direktivën e BE 2011/64 e cila përcakton se nga 1 janar 2014 niveli minimal i akcizës për cigaret do të jetë të paktën 60% e çmimit mesatar të ponderuar të shitjes për cigaret.
 - ✓ Rritja e akcizës për cigaret është një nga politikat e përdorura për frenimin dhe uljen e konsumit të cigareve nga popullata si produkt me efekte negative në shëndet duke rritur çmimin e shitjes së tyre, argument që vjen në një linjë me rymën e direktivës.
 - ✓ Heqje e akcizës për pijet energjike; vendosje e akcizës për rërën bituminoze 2 lekë/kg dhe nikotinë lëng për mbushje 10l/ml.

Taksat Vendore

Ndryshimi i mënyrës së taksimit të ndërtesave, duke ndryshuar metodologjinë e llogaritjes së kësaj takse nga taksa fikse që bazohet në sipërfaqen e ndërtesës, e shprehur në metër katror, në taksë në përqindje e cila aplikohet mbi vlerën e tregut të ndërtesës;

- 0.05% për ndërtesën që përdoret, shfrytëzohet për banim;
 - 0.2% për ndërtesën që përdoret, shfrytëzohet për veprimtari ekonomike;
 - 30 % e shkallës së taksës përkatëse për të gjithë sipërfaqen ndërtimore, për të cilën zhvilluesi është pajisur me leje ndërtimi dhe nuk ka arritur ta përfundojë atë sipas afatit të përcaktuar në aktin e miratimit të kërkesës për leje ndërtimi."
- Ngritja e Kadastrës Fiskale (regjistrin e të dhënave të pasurive të paluajtshme) e cila do të mbështesë dhe do të rrisë efikasitetin e mbledhjes së taksës së ndërtesës;

Riklasifikim i taksës së tabelës, për të pasur një vendosje më të drejtë të taksës referuar llojit të tabelës (e thjeshtë, me ndriçim, elektronike);

Përfshirja nga taksa e ndikimit në infrastrukturë e investimeve të kryera për ndërtimin e strukturave akomoduese me 5 yje, "status special" sipas përcaktimit në legjislacionin përkatës për fushën e turizmit.

Tatimi mbi të ardhurat.

- U përjashtuan nga tatimi mbi fitimin Strukturat akomoduese "Hotel/Resort me katër dhe pesë yje, status special", sipas përcaktimit në legjislacionin e fushës së turizmit dhe që janë mbajtur të një marke tregtare të regjistruar dhe njohur ndërkombëtarisht "brand name. Përfshirja nga tatim fitimi, aplikohet për një periudhë 10 vjeçare për ato struktura të cilat përfitojnë autorizimin nga Këshilli i Ministrave deri në vitin dhjetor 2024. Efektet e përjashtimit fillojnë në momentin e fillimit të veprimtarisë ekonomike të strukturës akomoduese, por jo më vonë se 3 vjet nga marrja e statusit special.
- U ul tatim fitimi nga 15% në 5% për personat juridik të cilët ushtrojnë aktivitet në fushën e prodhimit të software-ve.

Tarifat doganore

U reduktuan disa tarifa doganore të aplikuara në import të cilat kanë të bëjnë me produktet që përdoren në fushën e teknologjisë së informacionit. Ky reduktim vjen si pjesë e detyrimeve që rrjedhin nga MSA-ja, dhe duke iu përgjigjur kërkesës së BE-së që në kuadër të plotësimit të angazhimeve që Shqipëria ka në OBT të mbështesë listën e produkteve që duhet të tregtohen pa tarifa doganore, duke u bërë kështu, pjesë e procesit të zgjerimit të listës së produkteve të marrëveshjes ITA.

Në periudhën afatmesme, rreth 75% deri në 90% e nevojave të përgjithshme për financim të Qeverisjes Qendrore do të bazohet në burimet e brendshme. Mbështetja e gjerë e huamarrjes kryesisht në tregun e brendshëm do të ketë për qëllim të mbështesë zhvillimin e tregut vendas të titujve shtetërorë dhe njëkohësisht të kufizojë implikimet në treguesit makroekonomik, që mund të shkaktohen nga rritja e borxhit në valutë përtej kufijve të përcaktuar në analizat e qëndrueshmërisë së borxhit (*borxhi në monedhë të huaj/totalit jo më shumë se 60%*).

Nëpërmjet titujve afatshkurtër kryesisht do të synohet rifinancimi me sukses i titujve ekzistues që maturohen dhe menaxhimi aktiv i nevojave për likuiditet. Ndërkohë, nëpërmjet titujve afatgjatë do të synohet të mbulohet financimi i deficitit në tregun e brendshëm në përputhje me kufizimet e tregut. Struktura e financimit të brendshëm do të jetë fleksibël në terma të përzgjedhjes së titujve shtetërorë, në varësi të kushteve të tregut të brendshëm (*niveli i kërkesës, normat e interesit, etj.*), duke synuar në këtë mënyrë optimizimin e kostove në përputhje me objektivat e vendosura për të menaxhuar risqet e portofolit të borxhit.

Burimet e huaja të financimit, në periudhën afatmesme, do të shërbejnë si një plotësues i mirë i burimeve të brendshme dhe përveç të tjerash edhe si optimizues i kostove të borxhit (*duke qenë se këto burime paraqiten të mirëdiversifikuara dhe ofrojnë mundësi financimi jo vetëm me terma tregtare, por edhe me terma koncensionale*).

Huamarrja nëpërmjet burimeve të huaja do të plotësojë nevojat vjetore për hua (*në terma bruto*) të Qeverisjes Qendrore nga 10% deri në 25%, në varësi të nevojës për realizimin e objektivave të mëposhtme:

- Sigurimi i financimit të nevojshëm në rastet kur huamarrja e brendshme tejkalon kufizimet e tregut;
- Sigurimi i valutës së nevojshme për të mbuluar nivelin në rritje të shërbimit të borxhit në valutë;
- Ulja e presionit për hua në tregun e brendshëm për të mos kufizuar kreditimin e sektorit privat;
- Garantimi i pranisë së vendit në tregjet ndërkombëtare të kapitalit mbi baza oportuniste.

Huamarrja e huaj do të bazohet kryesisht në burimet dypalëshe dhe shumëpalëshe të financimit (*kryesisht me terma koncensionale dhe gjysëm koncensionale*). Ndërkohë, për realizimin e objektivave të lartpërmendura pritet të përdoren më së shumti burimet e financimit të sektorit privat, duke përfshirë edhe emetimin e mundshëm të Eurobondit në tregjet kapitale gjatë vitit 2018 dhe 2020 mbi baza oportuniste.

3.4. Bilanci strukturor

Metodologjitë dhe teknikat standarte janë përdorur për të vlerësuar bilancin fiskal të rregulluar ciklikisht për rastin e Shqipërisë. Megjithatë, për shkak të kufizimeve tek të dhënat, si në nivelin e tyre relativ të disagregimit dhe në periudhën e shkurtër që ato disponohen, analiza e mëposhtme ka disa kufizime. Për këtë arsye të dhënat duhet të shihen me kujdes.

Vlerësimi i PBB-së potenciale dhe hendekut të prodhimit

Teknika e filtrimit Hodrick-Prescott (HP) është përdorur për të vlerësuar serinë e PBB-së potenciale. Aplikimi i drejtpërdrejtë i filtrimit HP në nivelin aktual të PBB-së ose në nivelin logaritmik të saj në mënyrë që të ekstrahojë prej saj një seri për PBB-në potenciale, na dha disa rezultate për hendekun e prodhimit (OG). Veçanërisht vlen të përmendet marrja e një

hendemu pozitiv prodhimi në vitet 2009, 2010 dhe 2011. Pavarësisht procesit të ristrukturimit në të cilin ekonomia ndodhej, që nga goditja e krizës financiare (2009), e cila me shumë gjasa ka çuar në uljen e produktit potencial, dukej se nuk ishte e mundshme pasja e hendeqeve pozitive në prodhim gjatë atyre viteve.

Prandaj, filtrimi HP është aplikuar në rritjen ekonomike aktuale vjetore, duke marrë parasysh vlerat më të përshtatshme të parametrit lambda në rastin e të dhënave vjetore, përkatësisht $\lambda = 100$; $\lambda = 30$; $\lambda = 6.5$

Rritja e PBB-së potenciale u nxorr më pas si një mesatare e serive të filtrimit HP bazuar në këto tre parametra të ndryshëm të lambda-s. Bazuar në rritjen potenciale të përfutur, u nxorr më pas niveli i PBB-së potenciale dhe në përputhje me të u llogarit dhe niveli i outputit. Parashikimet e FMN-së ËEO (tetor 2017) për 2019 dhe 2021 u përdorën për të adresuar problemin e të dhënës së fundit që shfaq teknika e filtrimit HP

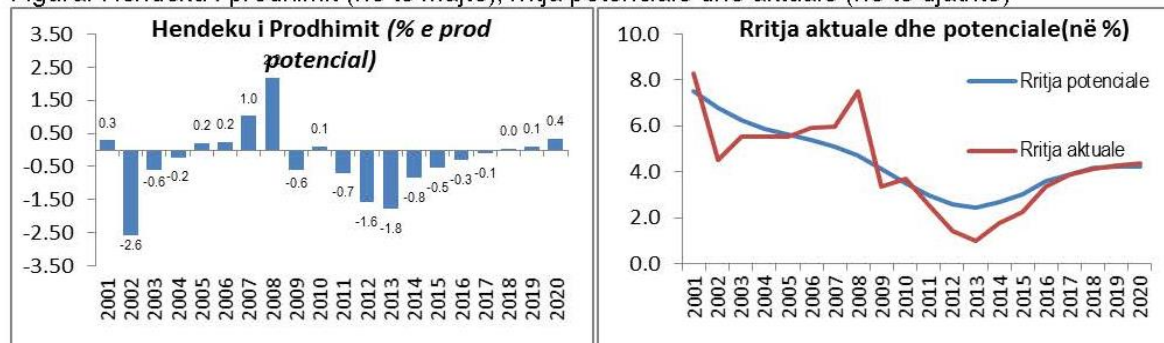
$$Hend.Prodhitit_t = \frac{PBB_{t,aktuale} - PBB_{t,potencial}}{PBB_{t,potencial}}$$

Hendeku i prodhimit:

majtë të figurës së mëposhtme.

është paraqitur në anën e

Figura: Hendeku i prodhimit (në të majtë), rritja potenciale dhe aktuale (në të djathtë)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë

Rezultatet na tregojnë se prodhimi aktual ka qenë nën potencialin e tij gjatë 2002 - 2003 dhe ka mbetur pothuajse në potencialin e tij gjatë 2004 - 2006. Ekonomia ka filluar të operojë mbi potencialin e saj në vitin 2007, ndërsa është tejkaluar në mënyrë të konsiderueshme në vitin 2008. Që nga goditja e krizës globale në 2009, ekonomia ka operuar nën potencialin e saj deri në vitin 2016. Ky rritëm ishte deri në vitin 2013 dhe prej atëherë ekonomia ka mbyllur gradualisht hendekun negativ duke konvergjuar në potencialin e saj. Në vitin 2017, ekonomia duket se ka operuar pothuajse në potencialin e saj dhe parashikohet të mbetet rreth potencialit të saj për periudhën afatmesme, edhe pse në vitin 2020 mund të ndodhin disa shenja të para të mbiprodhimit.

Vlerësimi i elasticiteteve dhe ndjeshmërisë së buxhetit ndaj hendekut të prodhimit

Pasi u hoqën faktorët që kanë pasur ndikime vetëm në një periudhë të caktuar, u vlerësuan elasticitetet e të ardhurave dhe shpenzimeve edhe me metodën e disagregimit (sipas qasjes së OECD-së 2005) dhe me metodën aggregate (sipas qasjes së FMN-së 2010). Gjithsesi, elasticitetet finale totale të marra nga secila metodë ishin pothuajse të ngjashme. Për të qenë më konkretë, elasticiteti i përgjithshëm i të ardhurave, i nxjerrë nga elasticitetet specifike të zërave kryesorë të të ardhurave me metodën e disagregimit ishte 1.14, ndërsa elasticiteti i vlerësuar nga metoda aggregate ishte 1.46.¹⁵ Të ardhurat totale u rregulluan për efektet e ciklit, duke aplikuar mbi to elasticitetin mesatar të përfutur nga të dyja qasjet, i cili është:

$$\varepsilon_{R,Y} = \text{mesatare}(1.14, 1.46) = 1.30$$

¹⁵ Për shkak të mungesës së të dhënave dhe serive relativisht të shkurtra, në rastin e qasjes së disagregimit disa nga elasticitetet / koeficientet e vlerësuar nuk ishin të rëndësishëm në nivelet konvencionale dhe disa supozime u vendosën

Përsa u përket elasticiteteve të shpenzimeve, ato nuk ishin të ndryshme nga niveli zero. Analiza e regresionit na prodhoi elasticitete të shpenzimeve me shenjë negative, sipas të dyja metodave, por asnjëra prej tyre nuk ishte statistikisht e rëndësishme, duke na treguar

se koeficienti i elasticitetit është i barabartë me zero $\varepsilon_{G,Y} = 0$. Për më tepër shpenzimet totale nuk u rregulluan për efekte ciklike. Aplikimi direkt i formulës së ndjeshmërisë për bilancin e buxhetit ndaj hendekut të prodhimit (ose i ashtuquajtur elasticitet i pjesshëm) na dha vlerën e mëposhtme:

$$\sigma_B \equiv r(\varepsilon_{R,Y} - 1) - g(\varepsilon_{G,Y} - 1) = 0.256(1.30 - 1) - 0.260(0 - 1) = 0.336$$

ku: $r = 0.256$ është norma mesatare e të ardhurave totale ndaj PBB-së (duke përjashtuar faktorët një ndikimësh) për 5 vitet e fundit (2012 - 2016), $g = 0.260$ është norma mesatare e shpenzimeve primare ndaj PBB-së (duke përjashtuar faktorët një ndikimësh) për 5 vitet e fundit (2012 - 2016). Parametri i vlerësuar i ndjeshmërisë buxhetit na thotë se për çdo pikë përpqindje negative (positive) të hendekut të prodhimit, bilanci i përgjithshëm fiskal primar do të përqendrohet (përmirësohet) me 0.336 pikë përqindje të PBB-së potenciale.

Llogaritja e bilancit fiskal të rregulluar ciklikisht dhe vlerësimi i politikës fiskale në ekonomi

Bazuar tek hendeku i prodhimit (OG) dhe parametri i ndjeshmërisë së buxhetit (σ_B), komponenti ciklik i bilancit fiskal primar (CPB) në terma të PBB-së potenciale është llogaritur si: $CBT_t = \sigma_B * OG_t$. Ndërkohë, stabilizatorët automatikë janë përkufizuar si ndryshimi i CPB

të dy viteve rresht (AS), pra: $AS_t = CPB_t - CPB_{t-1}$

Bilanci primar i rregulluar ciklikisht (CAPB) llogaritet si diferencë mes bilancit primar fiskal

aktual (PB) dhe komponentit të tij ciklik (CPB): $CAPB_t = PB_t - CPB_t$. Bilanci i përgjithshëm i rregulluar ciklikisht (CAB) del pasi bilancit primar të rregulluar ciklikisht i hiqen shpenzimet

për interesat (INT): $CAB_t = CAPB_t - INT_t$

Impulsi fiskal (FI) në terma të PBB-së potenciale është ndryshimi i bilancit primar të rregulluar ciklikisht çdo vit, relativisht me vitin e kaluar: $FI_t = CAPB_{t-1} - CAPB_t$.

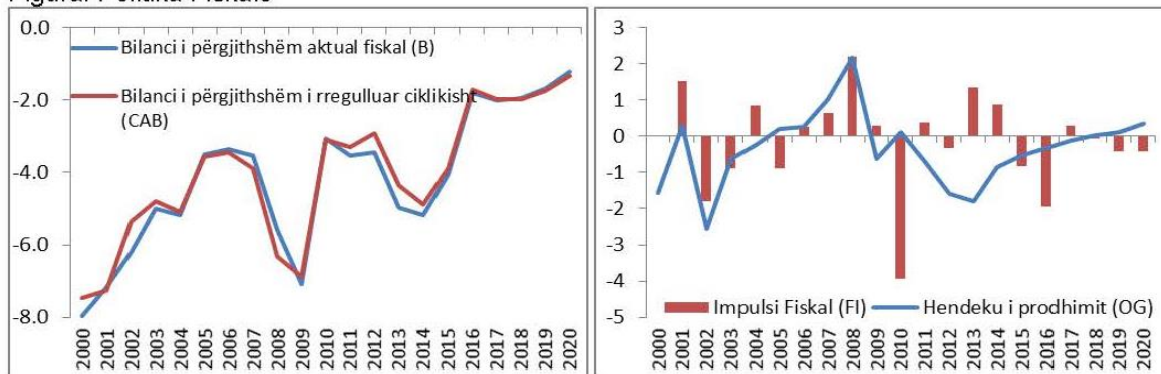
Bazuar në drejtimin e impulsit fiskal (ngushtues apo zgjerues) dhe hendekut të prodhimit (negative ose pozitive), ne po japim një paraqitje të thjeshtë përsa i përket natyrës së politikës fiskale, nqs ajo ka qënë pro-ciklike, kundër-ciklike apo neutrale. Rezultatet e marra janë paraqitur në tabelën dhe grafikun më poshtë.

Tab: Politika Fiskale

Viti	Hendeku i Prodimit	Bilancia e Përgjithshme Fiskale Aktuale	Bilancia Primare Fiskale	Bilancia Primare Ciklike	Bilancia Primare e rregulluar Ciklikisht	Shpenzimet e Interesit	Bilancia e Përgjithshme e rregulluar	Stabilizuesit Automatik	Impulsi Fiskal	Politika Fiskale krahasuar me hendekun e
2000	-1.6	-8.0	-2.1	-0.5	-1.6	5.9	-7.5	-	-	
2001	0.3	-7.2	-3.0	0.1	-3.1	4.2	-7.3	0.6	1.5	Pro-ciklike
2002	-2.6	-6.2	-2.2	-0.9	-1.3	4.1	-5.3	-1.0	-1.8	Pro-ciklike
2003	-0.6	-5.0	-0.6	-0.2	-0.4	4.4	-4.8	0.7	-0.9	Pro-ciklike
2004	-0.2	-5.2	-1.3	-0.1	-1.2	3.9	-5.1	0.1	0.8	Kundër-ciklike
2005	0.2	-3.5	-0.3	0.1	-0.3	3.2	-3.6	0.1	-0.9	Pro-ciklike
2006	0.2	-3.4	-0.5	0.1	-0.6	2.9	-3.4	0.0	0.2	Pro-ciklike
2007	1.0	-3.5	-0.9	0.3	-1.2	2.7	-3.9	0.3	0.6	Pro-ciklike
2008	2.2	-5.6	-2.7	0.7	-3.4	2.9	-6.3	0.4	2.2	Pro-ciklike
2009	-0.6	-7.1	-3.9	-0.2	-3.7	3.2	-6.9	-0.9	0.3	Kundër-ciklike
2010	0.1	-3.1	0.3	0.0	0.3	3.4	-3.1	0.2	-3.9	Kundër-ciklike
2011	-0.7	-3.5	-0.4	-0.2	-0.1	3.2	-3.3	-0.3	0.4	Kundër-ciklike
2012	-1.6	-3.4	-0.3	-0.5	0.2	3.1	-2.9	-0.3	-0.3	Pro-ciklike
2013	-1.8	-5.0	-1.7	-0.6	-1.1	3.2	-4.4	-0.1	1.4	Kundër-ciklike
2014	-0.8	-5.2	-2.3	-0.3	-2.0	2.9	-4.9	0.3	0.9	Kundër-ciklike
2015	-0.5	-4.1	-1.4	-0.2	-1.2	2.7	-3.9	0.1	-0.8	Pro-ciklike
2016	-0.3	-1.8	0.7	-0.1	0.8	2.5	-1.7	0.1	-1.9	Pro-ciklike
2017	-0.1	-2.0	0.4	0.0	0.5	2.4	-2.0	0.1	0.3	Kundër-ciklike
2018	0.0	-2.0	0.6	0.0	0.5	2.5	-2.0	0.0	-0.1	Kundër-ciklike
2019	0.1	-1.7	1.0	0.0	1.0	2.7	-1.7	0.0	-0.4	Kundër-ciklike
2020	0.4	-1.2	1.5	0.1	1.4	2.7	-1.3	0.1	-0.4	Kundër-ciklike

Figura: Politika Fiskale

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë

Kjo analizë e thjeshtë empirike na tregon se gjatë viteve 2000 – 2008, politika fiskale në Shqipëri ka qënë më së shumti pro-ciklike përkundrejt zhvillimeve dinamike të ekonomisë, duke i përforcuar lëvizjet ciklike të ekonomisë. Pro-ciklikaliteti i politikës fiskale ka qënë më së shumti i dukshëm gjatë viteve 2002 dhe 2008. Me kalimin e performancës së ekonomisë nga një hendek prodhimi pozitiv në 2001, drejt një hendeku të konsiderueshëm negativ në 2002, bilanci primar i rregulluar ciklikisht u ngushtua shumë në 2002 krahasuar me vitin e mëparshëm. E kundërta ndodhi në 2008, ku impulsi fiskal arriti majën prej 2.2 pikë përqindje të PBB-së ndërsa ekonomia ishte qartësisht duke u zhvilluar, duke arritur një hendek prodhimi të së njëjtës vlerë. Që nga goditja e krizës globale në 2009, komponenti diskret i politikës fiskale duket se ka qënë më së shumti i natyrës kundër-ciklike, duke luajtur rol stabilizues në ekonomi dhe duke aneksuar lëvizjet ciklike. E njëjta rrugë kundërciklike e politikës fiskale është parashikuar të shihet gjerësisht dhe për periudhën afatmesme.

3.5. Niveli i borxhit dhe zhvillimet

Borxhi publik, gjatë nëntëmujorit 2017, u karakterizua nga një ecure pozitive, duke qënë në përputhje me buxhetin e planifikuar për vitin 2017 dhe objektivat e Strategjisë Afatmesme të Menaxhimit të Borxhit (SAMB). Në përputhje me objektivat e Strategjisë Afatmesme të Menaxhimit të Borxhit, u mundësua: (i) realizimi me sukses i huamarrjes; (ii) përmirësimi i mëtejshëm i raportit ndërmjet kostos dhe risqeve si edhe; (ii) ndërmarrja e nismave në kuadër të përmirësimit të tregut primar të titujve shtetërorë.

Në përputhje me buxhetin e vitit 2017, gjatë nëntëmujorit u realizua me sukses huamarrja, e cila mundësoi rifinancimin e borxhit ekzistues, mbulimin e nevojave të Qeverisë për likuiditet, si edhe financimin e deficitit buxhetor të planifikuar. Nëpërmjet burimeve të brendshme dhe të huaja, huamarrja është realizuar përkatësisht në nivelin 68% dhe 93% e planit vjetor¹⁶. Në linjë me objektivat e Strategjisë Afatmesme të Menaxhimit të Borxhit, gjatë vitit 2017 u menaxhua ulja e mëtejshme e ekspozimit ndaj risqeve duke mbajtur nën kontroll kostot e borxhit, si edhe u vijua me aktivitetet e planifikuara në kuadër të zhvillimit të tregut primar të titujve shtetërorë.

Ecuria e Borxhit të Qeverisjes Qendrore

Në fund të nëntëmujorit 2017, Borxhi i Qeverisjes Qendrore u vlerësua në 1,075.3 miliard Lek, ose 69.14% e PBB¹⁷. Krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit të kaluar, niveli i borxhit të Qeverisjes Qendrore në raport me PBB ka shënuar një rënie prej 3.3 pikë përqindje. Në terma absolut, stoku i Borxhit Shtetëror është rritur me rreth 12.2 miliard Lek, krahasuar me fundin e vitit 2016, nga të cilat 13.5 miliard Lek i korrespondojnë rritjes së borxhit të

¹⁶ Referuar Ligjit Nr. 130/2016, datë 15.12.2016 "Për Buxhetin e vitit 2017".

¹⁷ PBB me bazë mujore, bazuar në kuadrin Makro-Fiskal 2018-2021, datë 26.10.2017.

brendshëm dhe -1.3 miliard Lek borxhit të jashtëm. Borxhi i jashtëm shtetëror paraqitet me rënie për shkak të mbiçmimit të monedhës vendase kundrejt të gjitha monedhave që kompozojnë portofolin e borxhit në valutë, ku efektin më të lartë e ka mbiçmimi ndaj monedhës USD dhe EUR.

Rritja e borxhit në terma nominal është brenda kufijve të parashikuara në ligjin vjetor të buxhetit për vitin 2017 dhe në përputhje me objektivat afatmesme makro-fiskale për uljen e nivelit të borxhit në raport me PBB.

Tabela: Stoku i Borxhit të Qeverisjes Qendrore në milion Lek

	2012	2013	2014	2015	2016	Sht-17
Stoku i Borxhit Gjithsej (I+II)	827,981	884,692	977,102	1,042,272	1,065,709	1,075,269
I. Stoku i Borxhit të Brendshëm	470,358	520,786	564,673	551,374	561,120	574,544
-shtetëror	454,695	500,868	538,641	520,936	530,834	544,371
-garantuar	15,663	19,918	26,033	30,439	30,286	30,172
II. Stoku i Borxhit të Jashtëm	357,622	363,906	412,429	490,898	504,589	500,725
-shtetëror	319,833	332,500	383,922	465,306	481,407	480,120
-garantuar	37,790	31,406	28,507	25,591	23,182	20,605
PBB	1,332,811	1,350,053	1,395,305	1,427,799	1,472,791	1,555,202
Stoku i Borxhit Gjithsej/PBB	62.12%	65.53%	70.03%	73.00%	72.36%	69.14%
Stoku i Borxhit të Brendshëm/PBB	35.29%	38.58%	40.47%	38.62%	38.10%	36.94%
Stoku i Borxhit të Jashtëm/PBB	26.83%	26.95%	29.56%	34.38%	34.26%	32.20%

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Gjatë nëntëmuorit 2017, Qeveria ka emetuar në tregun e brendshëm tituj në vlerën 265.3 miliard Lek, nga të cilat 251.5 miliard Lek shërbyen për refinancimin e titujve ekszistues. Financimi neto në tregun e brendshëm është realizuar në përputhje me objektivat strategjikë, pasi është siguruar tërësisht nëpërmjet titujve afatgjatë dhe njëkohësisht është shoqëruar me maturim të titujve afatshkurtër. Kjo strategji financimi ka kontribuar në përmirësimin e strukturës së borxhit të brendshëm duke reduktuar më tej ekspozimin ndaj risqeve. Gjithashtu menaxhimi i borxhit ka bërë të mundur mbajtjen e një raporti të qëndrueshëm ndërmjet kostos dhe risqeve, duke përfutur nga niveli i ulët i normave të interesit gjatë vitit 2017.

Tabela: Huamarrja e Brendshme

Huamarrja Bruto	9m. 2016		9m. 2017	
	Shuma (në mld Lek)	%/Totalit	Shuma (në mld Lek)	%/Totalit
Burime të Brendshme	273.0	100.0%	265.3	100.0%
- Bono Thesari	201.3	73.8%	179.8	67.8%
- Obligacione	71.6	26.2%	85.5	32.2%

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Kompozimi i Borxhit të Qeverisjes Qendrore

Gjatë nëntëmuorit të vitit 2017, në përputhje me politikat menaxhuese për uljen e ekspozimit ndaj risqeve, ka vazhduar tendenca e rritjes së peshës së instrumenteve afatgjata në portofolin e borxhit të brendshëm. Gjatë kësaj periudhe, pesha e instrumenteve afatgjata është rritur me 1.0 pikë përqindje, ku në veçanti rritje më të madhe ka pasur në kategorinë e obligacioneve 7 dhe 10 vjeçare.

Tabela: Kompozimi i stokut të Borxhit të Qeverisjes Qendrore

	2015		2016		Sht-17	
	mln Lek	%/totalit	mln Lek	%/totalit	mln Lek	%/totalit
I. Sipas Maturitetit Original	1,042,271	100.0%	1,065,709	100.0%	1,075,269	100.00%
i. Afatshkurtër	223,824	21.5%	239,694	22.5%	231,626	21.5%
-Tituj Shtetërorë	223,824	21.5%	209,409	19.6%	201,454	18.7%
-Kredi	0	0.0%	30,286	2.8%	30,172	2.8%
ii. Afatgjatë	818,447	78.5%	826,015	77.5%	843,643	78.5%
-Tituj Shtetërorë	358,887	34.4%	382,279	35.9%	403,082	37.5%
-Kredi	459,560	44.1%	443,736	41.6%	440,560	41.0%
II. Sipas Monedhës	1,042,271	100.0%	1,065,709	100.0%	1,075,269	100.0%
-Monedhë Kombëtare	526,875	50.6%	540,614	50.7%	549,125	51.1%
-Monedhë e Huaj	515,396	49.4%	525,095	49.3%	526,144	48.9%
III. Sipas Residencës	1,042,271	100.0%	1,065,709	100.0%	1,075,269	100.0%
-Kreditorë Vendas	566,060	54.3%	583,933	54.8%	597,093	55.5%
-Kreditorë të Huaj	476,211	45.7%	481,776	45.2%	478,176	44.5%
IV. Sipas Tipit të Interesit*	1,011,833	97.1%	1,035,424	97.2%	1,045,096	97.2%
-Interesa Fikse	691,971	66.4%	738,313	69.3%	755,253	70.2%
-Interesa të Ndryshueshme	319,862	30.7%	297,111	27.9%	289,843	27.0%
V. Sipas Koncesionalitetit*	1,011,833	97.1%	1,035,424	97.2%	1,045,096	97.2%
-Interesa Koncesionale	235,862	22.6%	252,257	23.7%	249,906	23.2%
-Interesa Tregtare	775,971	74.5%	783,167	73.5%	795,191	74.0%

* Nuk përfshihet borxhi i brendshëm i garantuar

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

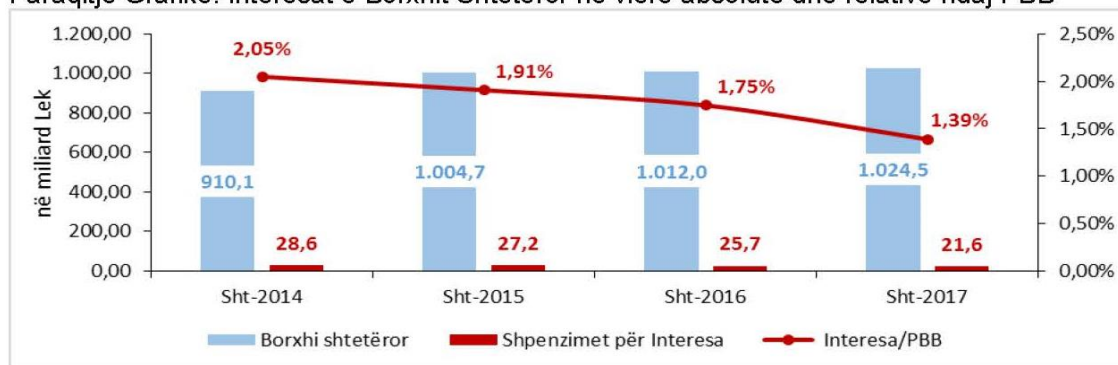
Kostot dhe Risqet

Gjatë periudhës janar-shtator 2017, ka vazhduar tendenca e uljes së kostos së borxhit dhe përmirësimit të treguesve të riskut. Struktura e borxhit ka shfaqur përmirësim, kryesisht në aspektin e reduktimit të ekspozimit ndaj riskut të rifinancimit dhe riskut të normave të interesit. Përmirësimi i risqeve është i lidhur ngushtë me rritjen e peshës së borxhit afatgjatë dhe me reduktimin e borxhit me norma interesi të ndryshueshme.

Kosto

Gjatë vitit 2017, shpenzimet për interesa të borxhit janë reduktuar ndjeshëm, kryesisht si rezultat i rënies së normave të interesit gjatë 3 viteve të fundit. Krahasuar me periudhën janar-shtator 2016, shpenzimet për interesa janë reduktuar me 4.1 miliard Lek, duke u vlerësuar në 21.6 miliard Lek ose 1.39% e PBB.

Paraqitje Grafike: Interesat e Borxhit Shtetëror në vlerë absolute dhe relative ndaj PBB

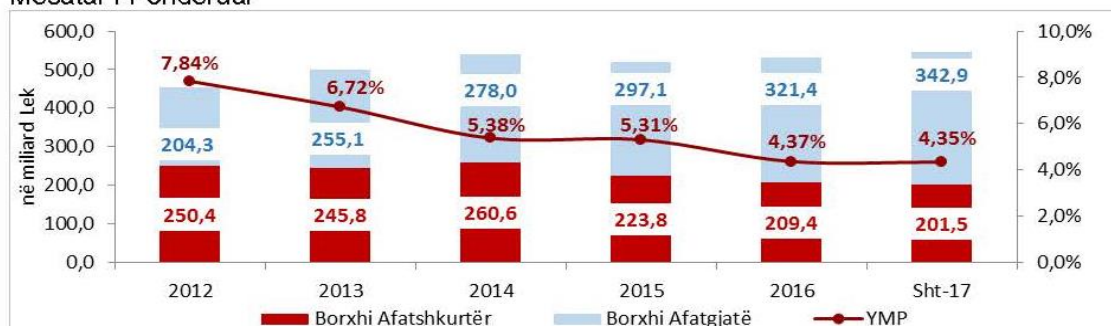

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Nga ana tjetër kosto mesatare e borxhit të brendshëm (*yield-i mesatar i ponderuar*) gjatë vitit 2017 ka qëndruar pothuajse në të njëjtat nivele krahasuar me fundin e vitit 2016, megjithëse në portofolin e borxhit është rritur ndjeshëm pesha e borxhit afatgjatë, duke reflektuar një përmirësim të ndjeshëm në riskun fiskal të Qeverisë.

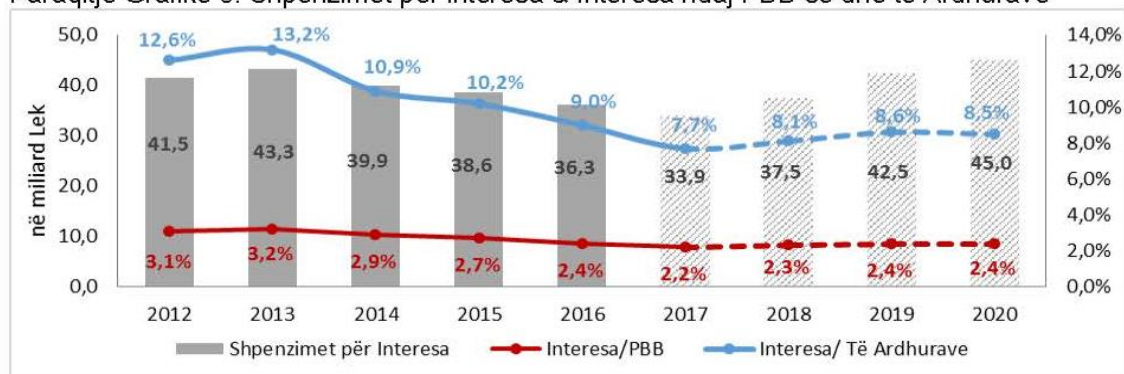
Paraqitje Grafike: Borxhi i Brendshëm Afatshkurtër/ Borxhi i Brendshëm Afatgjatë & Yieldi Mesatar i Ponderuar

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Në periudhën afatmesme, pritet një rritje e koston së borxhit në vlerë absolute, si rezultat i rritjes së stokut të borxhit në vlerë absolute dhe pritshmërive në rritje të normave të interesit në tregun e brendshëm dhe të jashtëm. Pavarësisht kësaj, kosto e borxhit ndaj të ardhurave dhe PBB-së pritet të qëndrojë në nivele të krahasueshme me mesataren e tre viteve të fundit.

Paraqitje Grafike 3: Shpenzimet për interesa & Interesa ndaj PBB-së dhe të Ardhurave

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

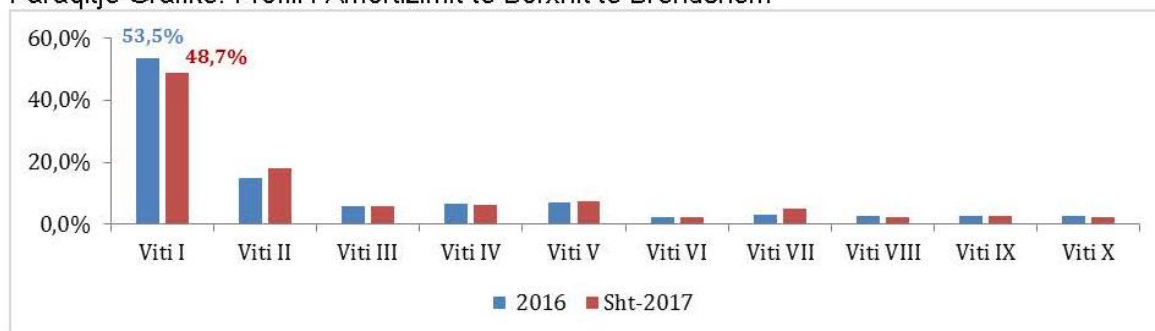
Risqet

Reduktimi i riskut të rifinancimit dhe riskut të normave të interesit në tregun e brendshëm është ndër objektivat parësore në menaxhimin e portofolit të borxhit. Në këtë drejtim, progres është bërë edhe gjatë nëntëmuajorit të vitit 2017.

Borxhi i jashtëm paraqet më pak risk se borxhi i brendshëm, kryesisht pasi është i kompozuar nga instrumente me afat të gjatë maturimi, një pjesë e konsiderueshme e tij është me terma koncesionale dhe pothuajse gjysma është huazuar me norma interesi fikse.

Risku i rifinancimit është përmirësuar ndjeshëm si rezultat i uljes së peshës së borxhit afatshkurtër. Në harkun kohor të nëntë muajve, jetëgjatësia e borxhit të brendshëm shtetëror është rritur me 44 ditë duke prekur nivelin e 797 ditëve në fund të muajit shtator 2017, krahasuar me 753 ditë në fund të vitit 2016. Ndërkohë, vlera e instrumenteve që maturohen në harkun kohor të një viti është ulur nga 53.5% në dhjetor 2016 në 48.7% në shtator 2017.

Paraqitje Grafike: Profili i Amortizimit të Borxhit të Brendshëm

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Risku i normave të interesit gjithashtu është përmirësuar, si rezultat i reduktimit të peshës së instrumenteve me afat të shkurtër maturimi dhe instrumenteve me norma interesi të ndryshueshme, përkatësisht me 2.4 dhe 2.9 pikë përqindje. Gjithashtu, pesha e instrumenteve që rivlerësojnë normën e interesit në harkun kohor të një viti është ulur nga 62.6% në dhjetor 2016 në 56.3% në shtator 2017.

Tabela: Risku i normave të interesit të borxhit të brendshëm shtetëror

Treguesi	2015	2016	Sht-2017
Obligacionet me norma interesi variabël/Totalit	13.8%	12.7%	9.8%
Obligacionet me norma interesi fikse/Totalit	43.2%	47.9%	53.2%
Borxhi i rivlerësuar në një vit/Totalit	67.7%	62.6%	56.3%

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

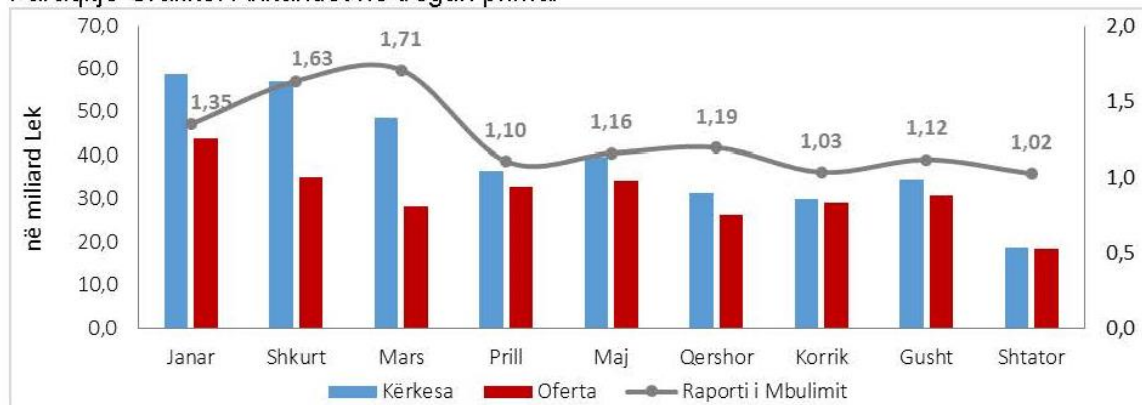
Pavarësisht zhvillimeve pozitive të tregut të brendshëm, portofoli i borxhit vazhdon të jetë i ekspozuar ndaj riskut të rifinancimit dhe riskut të normave të interesit. Në këtë aspekt, është e rëndësishme që në të ardhmen, të vazhdojë përpjekjet për zgjatjen e mëtejshme të jetëgjatësisë së borxhit të brendshëm si edhe mbajtjen nën kontroll të peshës së instrumenteve me norma interesi të ndryshueshme.

Zhvillimet e tregut primar të titujve shtetërorë

Tregu primar i titujve shtetërorë gjatë nëntëmujorit 2017 përgjithësisht është karakterizuar nga zhvillime pozitive, ndër të cilat mund të përmenden: i) kërkesa e tregut për tituj shtetërorë në nivele të kënaqshme, e cila ka arritur të mbulojë nevojat e Qeverisë për huamarrje; ii) diversifikimi i kërkesës në drejtim të kategorisë së Institucioneve Financiare dhe Institucioneve Jofinanciare dhe iii) qëndrimi i normave të interesit në nivele të krahasueshme me ato të vitit 2016.

Gjatë nëntëmujorit 2017, kërkesa për tituj shtetërorë ka rezultuar në vlerën 354.8 miliard Lek, nga të cilat 230.8 miliard Lek i përkasin kërkesës për Bono Thesari dhe 124.0 miliard Lek asaj për Obligacione. Kërkesa gjatë nëntëmujorit ka qenë relativisht më e lartë se oferta e Qeverisë për tituj shtetërorë, duke rezultuar në një raport të përgjithshëm mbulimi prej 1.27.

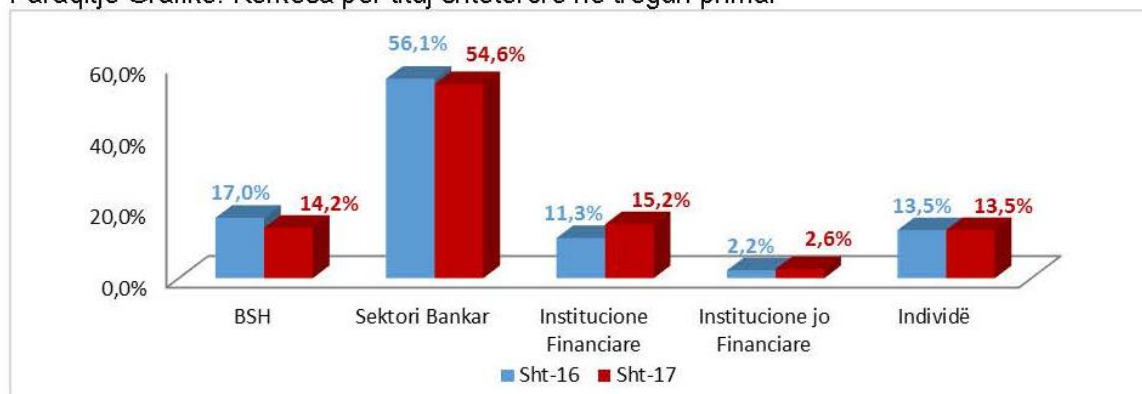
Paraqitje Grafike: Ankandet në tregun primar

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Kërkesa për tituj shtetërorë është dominuar nga ajo e sektorit Bankar, Institucioneve Financiare dhe Bankës së Shqipërisë. Kërkesa e lartë për tituj shtetërorë në kategorinë e Institucioneve Financiare dhe sektorin Bankar ka ardhur si rezultat i normave të interesit më të favorshme dhe riskut më të ulët që ofrojnë titujt shtetërorë krahasuar me alternativa të tjera investimi.

Paraqitje Grafike: Kërkesa për tituj shtetërorë në tregun primar

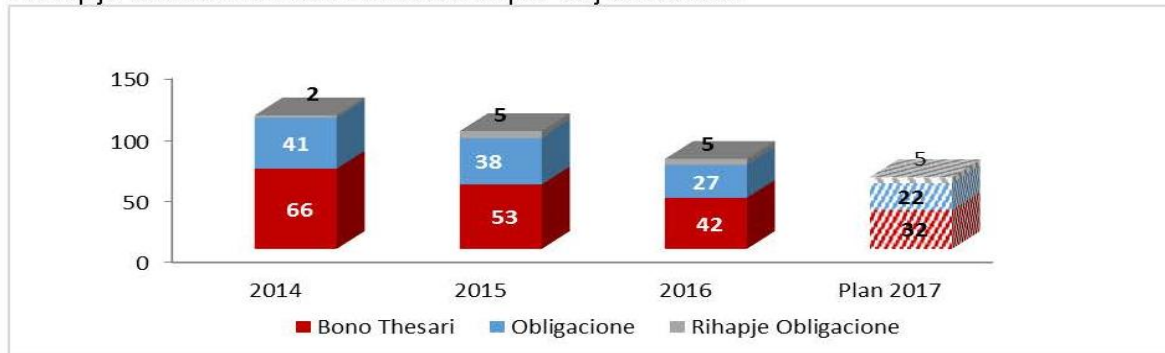
Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Në vazhdim të angazhimit të marrë në lidhje me përmirësimin e mëtejshëm të tregut primar të titujve shtetërorë, si edhe hedhjen e hapave për funksionimin e tregut sekondar, përgjatë vitit 2017 janë ndërmarrë aktivitete që kanë për qëllim reduktimin e fragmentimit të kërkesës dhe krijimin e madhësive *benchmark* për titujt afatgjatë.

Për sa i përket reduktimit të fragmentimit të kërkesës, është mundësuar tërheqja nga tregu pjesërisht e obligacionit 3 vjeçar, si edhe tërheqja e plotë e obligacioni 5 vjeçar norma interesi të ndryshueshme.

Ndërkohë për sa i përket krijimit të madhësive *benchmark*, është arritur të konsolidohet numri i ankandëve të titujve shtetërorë, duke përdorur rihapjet frekvente të ankandëve ekzistuese në vend të zhvillimit të ankandëve të reja.

Paraqitje Grafike: Zhvillimi i ankandeve për tituj shtetërorë

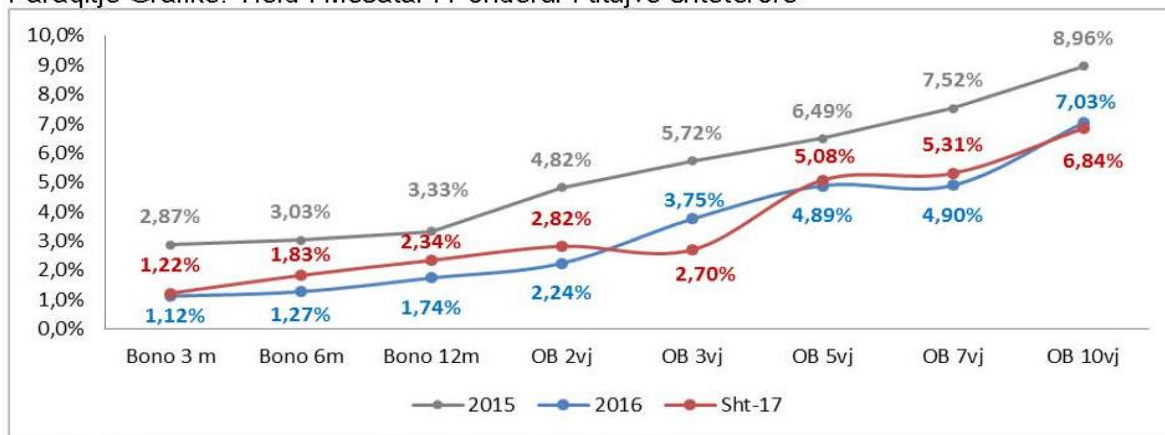
Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Në periudhën afatmesme, zhvillimi i tregut të titujve shtetërorë do të bazohet kryesisht në aktivitete të cilat do të kenë si objektiv rritjen e likuiditetit, efencës dhe transparencës.

Ecuria e Normave të Interesit

Normat mesatare të ponderuara (me përjashtim të normave të obligacioneve 3 dhe 10 vjeçare) të titujve shtetërorë kanë pësuar një rritje të moderuar krahasuar me ato të vitit 2016. Megjithatë, kjo rritje ka qenë brenda pritshmërive dhe nuk ka pasur ndikim në koston mesatare të portofolit të borxhit të brendshëm, pasi në fund të muajit shtator kosto mesatare vlerësohet pothuajse në të njëjtat nivele me fundin e dhjetorit 2016 (përkatesisht 4.37% në dhjetor 2016 dhe 4.35% në shtator 2017).

Paraqitje Grafike: Yield-i Mesatar i Ponderur i titujve shtetërorë

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

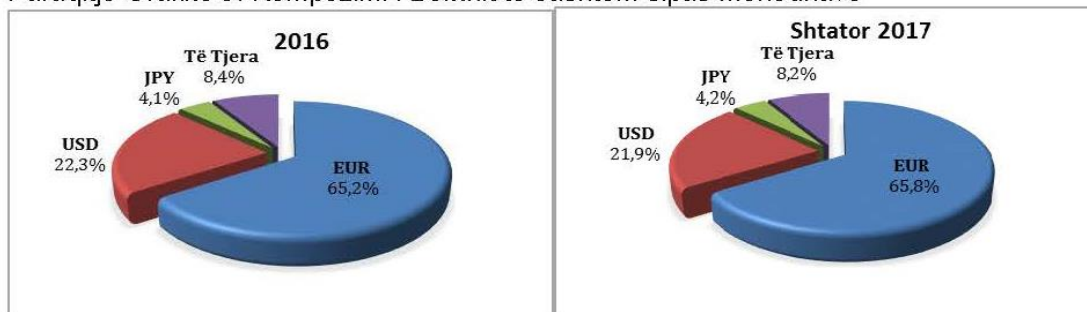
Gjatë periudhës së mbetur të vitit 2017 pritet një rritje graduale e normave të interesit për titujt shtetërorë, por duke qëndruar nën nivelin mesatar të tre viteve të fundit. Rritje më e madhe pritet në kategorinë e bonove të thesarit dhe në kategorinë e instrumenteve me norma interesi të ndryshueshme.

Borxhi i Jashtëm

Në fund të nëntëmujorit 2017, stoku i borxhit të jashtëm të Qeverisjes Qendrore u vlerësua në nivelin 3.75 miliard Lek ose 32.2% e PBB. Portofoli i borxhit të jashtëm Shtetëror kompozohet nga tre monedha kryesore EUR, USD dhe JPY, ku peshën më të madhe vazhdon ta mbajë monedha EUR me 65.79% të totalit.

Krahasuar me fundin e vitit 2016, peshat e monedhave EUR dhe JPY u rritën përkatësisht me 0.57 dhe 0.13 pikë përqindje, ndërkohë që pesha e monedhës USD u reduktua me 0.44 pikë përqindje.

Paraqitje Grafike 9: Kompozimi i Borxhit të Jashtëm sipas monedhave

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Pesha e lartë e monedhës Euro në portofol rrit ekspozimin e borxhit ndaj riskut të kursit të këmbimit. Megjithatë, përqëndrimi i lartë i borxhit në valutë në drejtim të monedhës Euro nuk ka krijuar probleme në menaxhimin e borxhit, kryesisht për shkak të qëndrueshmërisë së monedhës vendase kundrejt kësaj monedhe. Nga ana tjetër, huamarrja në drejtim të kësaj monedhe rezulton të jetë në përputhje me objektivat strategjike, si edhe me aspiratat e vendit për t'u integruar në një të ardhme të afërt në Bashkimin Evropian.

Gjatë 5 viteve të fundit, kursi EUR/ALL është luhatur maksimalisht me 1.9%, ndërkohë që luhatjet e kursit USD/ALL kanë arritur në nivelin 6.1%. Kostot shtesë të krijuara nga luhatjet e kursit të këmbimit kanë qenë të moderuara për shkak të qëndrueshmërisë së monedhës vendase me monedhën EUR, si edhe për shkak të lëvizjes së monedhës EUR përgjithësisht në kah të kundërt me monedhën USD.

Paraqitje Grafike: Luhatjet e kursit të këmbimit EUR/ALL dhe USD/ALL (2012 – 9m. 2017)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Pavarësisht kostove të moderuara nga luhatjet e kursit të këmbimit, borxhi i Qeverisjes Qendrore në monedhë të huaj është planifikuar të mos e kalojë nivelin prej 55% të totalit në periudhën afatmesme.

Disbursimet

Gjatë nëntëmuorit 2017, marrëdhëniet me kreditorët ndërkombëtarë kanë qenë të qëndrueshme dhe huamarrja e huaj është realizuar në vlerën 276.6 milion Euro. Rreth 146.1 milion Euro u realizuan nëpërmjet burimeve shumëpalëshe të akorduara në formën e mbështetjes buxhetore, ndërkohë që pjesa e mbetur në formën e financimit të projekteve ekzistuese. Krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit të kaluar, niveli i disbursimeve është relativisht më i lartë, kryesisht në drejtim të financimit të projekteve ekzistuese, duke reflektuar një rritje të performancës në implementimin e projekteve.

Tabela: Huamarrja e Huaj

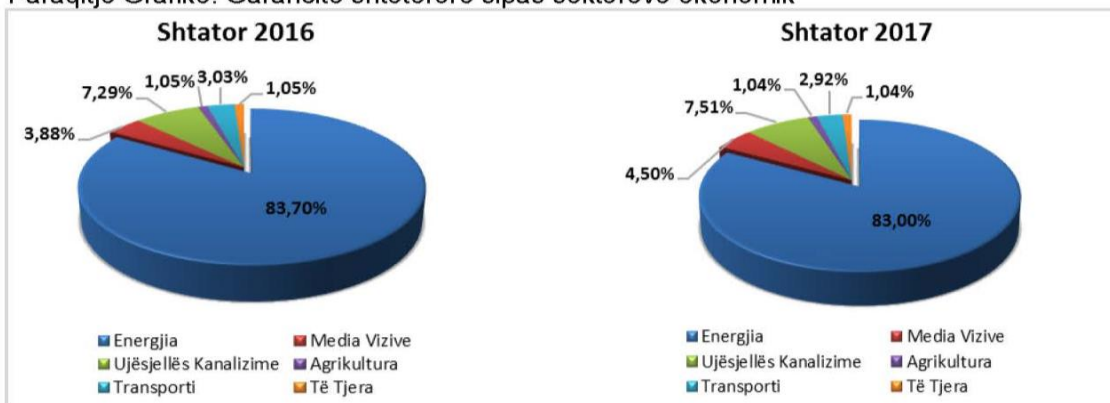
	9m. 2016		9m. 2017	
	Shuma (mln EUR)	%/Totalit	Shuma (mln EUR)	%/Totalit
Disbursimet Totale	246.7	100.0%	276.6	100.0%
(i) Mbështetje Buxhetore	153.2	62.1%	146.1	52.8%
(ii) Financim Projektsh	93.5	37.9%	130.5	47.2%

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Garancitë

Në fund të muajit shtator 2017, portofoli i Borxhit të Garantuar është rreth 50.8 miliard Lek ose 3.27% e PBB. Garancitë në tregun e brendshëm përfaqësojnë 59.4% të totalit të stokut të borxhit të garantuar ose 30.2 miliard Lek, ndërsa garancitë e emetuara në favor të kreditorëve të huaj përfaqësojnë 40.6% të stokut të borxhit të garantuar ose 20.6 miliard Lek. Garancitë e brendshme përbëhen nga linja kredie afatshkurtra dhe norma interesi tregtare, të cilat i janë akorduar Korporatës Elektroenergjitike Shqiptare (KESH sh.a.). Në dallim nga garancitë e brendshme, garancitë e huaja janë kredi afatgjata të akorduara kryesisht me norma interesi koncesionale.

Paraqitje Grafike: Garancitë shtetërore sipas sektorëve ekonomik

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë (2017)

Krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit të kaluar, borxhi i garantuar është ulur në vlerë absolute me 4.2 miliard Lek, për shkak të nivelit relativisht më të lartë të ripagesave në raport me disbursimet. Rreth 83% e totalit të garancive shtetërore i përket sektorit të Energjisë. Akumulimi i lartë i garancive në drejtim të këtij sektori është në përputhje me objektivat e Qeverisë për të mbështetur sektorin e Energjisë, me qëllim përmirësimin e performancës financiare dhe rritjen e efikasitetit.

Për të shfrytëzuar avantazhet që burojnë nga përdorimi i garancive si politika ekonomike shtetërore, si edhe për të mbajtur nën kontroll riskun që mund të burojë nga emetimi i këtyre instrumenteve, qëllimi i përdorimit të tyre do të jetë:

- Të mbështesë projektet me natyrë zhvillimore, që mbështesin ngritjen e infrastrukturës, zhvillimin rajonal, mbrojtjen mjedisore dhe krijimin e vendeve të reja të punës;
- Të mbështesë masat që mund të ndërmerren në rastet e ndonjë krize të mundshme në sistemin financiar;
- Të reduktojë ose shkëmbejë instrumentet e borxhit, të cilat kanë nivel të lartë rreziku potencial (psh. garancitë e brendshme që janë emetuar në favor të sektorit të Energjisë).

Në periudhën afatmesme niveli i garancive shtetërore është planifikuar të qëndrojë në intervalin 5%-6% të totalit të Borxhit të Qeverisjes Qendrore.

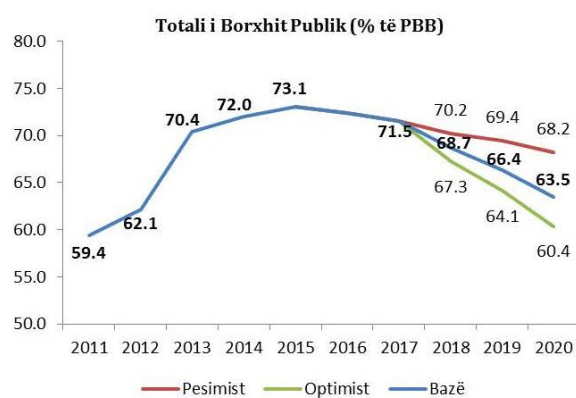
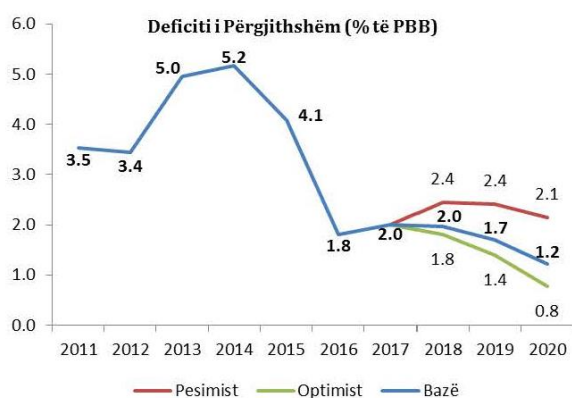
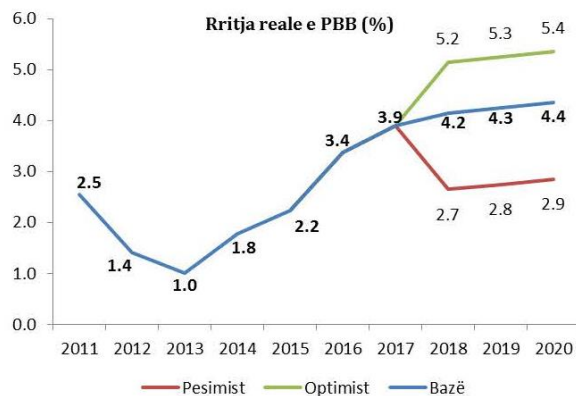
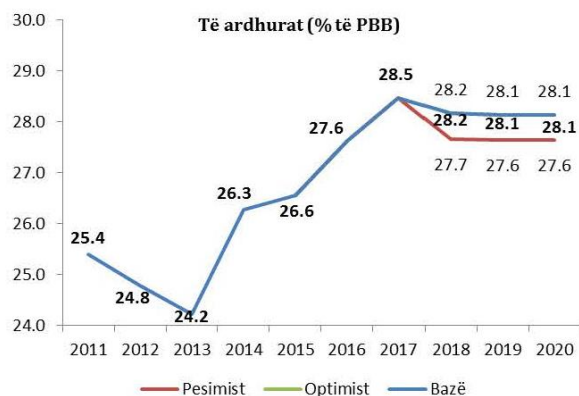
3.6. Analiza e ndjeshmërisë dhe krahasimi me programin e mëparshëm

Ky seksion paraqet ndikimet e pritshme në kuadrin fiskal, si dhe rregullimet e mundshme të politikave fiskale. Kjo është në përputhje me të dy skenarët alternativë makroekonomike të paraqitura në nenin 2.3.

Në rastin e skenarit "pesimist", i cili supozon një rritje të konsiderueshme më të ulët se parashikimi i skenarit bazë gjatë çdo viti, kuadri fiskal përkatës do të bazohet në elasticitetin e ulët të taksave se në skenarin bazë. Ky supozim reflekton arsyetimin se në përgjithësi një nivel dukshëm më i ulët i rritjes ekonomike pritet të çojë në arkëtim më të ulët të taksave për një numër komponentesh kryesorë të taksave. Ndërsa në rastin e skenarit "optimist" makroekonomik, të ardhurat ndaj PBB-së është supozuar në të njëjtin nivel si në skenarin bazë.

Politika e konsoliduar fiskale është planifikuar të ruhet në çdo skenar makroekonomik. Megjithatë, objektivi sasior i deficitit fiskal vjetor ndryshon pak në çdo skenar duke pasqyruar një rregullim kundërciklike ndaj dinamikave të ndryshme të supozuara të ciklit ekonomik. Më konkretisht, është parashikuar një relaksim të objektivit të deficitit fiskal në rastin e skenarit "pesimist" dhe një konsolidim i fortë fiskale në rastin e skenarit "optimist". Pjesa e humbur (shtrëngim) e objektivit nominal të deficitit në skenarin "pesimist" ("optimist") është sa gjysma e devijimit të të ardhurave totale në secilin prej skenarëve alternativë kundrejt skenarit bazë. Borxhi publik pritet të reduktohet në çdo skenar. Megjithatë, në kundërshtim me skenarin bazë makroekonomik, trajektorja e reduktimit të borxhit publik është më i zbutur në rastin e skenarit "pesimist". Nga ana tjetër, në rastin e skenarit "optimist" ajo formon një kurbë që shkon poshtë më shpejt se në skenarin bazë.

Pjesa kryesore e shpenzimeve të cilat janë planifikuar për të absorbuar shumicën e efekteve fiskale në rastin e secilit skenar alternativ janë: "shpenzimet kapitale me financim të brendshëm". Edhe pse ekziston një linjë e qartë e kontigjencave për goditjet në normat e interesit në buxhetet afatmesme si dhe kontingjenca të tjera të nënkuptuara, ne nuk llogarisim përdorimin ex ante të tyre për të përmbushur objektivat e deficitit në skenarin pesimist. Sidoqoftë, në praktikë (ex post), në rast se të ardhurat rezultojnë të jenë më të ulëta se në skenarin bazë, por në të njëjtën kohë nuk do të ketë goditje të normave të interesit (që është rasti më i besueshëm) dhe për më tepër nuk ka shpenzime shtesë në zërin e interesave si tek skenari i buxhetimit bazë, atëherë një hapsirë fiskale që varion prej 0.4% deri 0.5% të PBB-së për çdo vit do të ishte automatikisht në dispozicion për të absorbuar një pjesë të presioneve fiskale në rast të një skenari pesimist. Gjithashtu, nevojat më të larta për financimin e deficitit në rastin e skenarit "pesimist" pritet të mbulohen nga huamarrja e brendshme neto më e lartë. Implikimet fiskale të skenarëve alternativë makroekonomikë janë paraqitur në tabelën dhe grafikut në vijim.

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë

Tab: Indikatorët kryesorë fiskalë për çdo skenar

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 vler	2018 par	2019 par	2020 par
Të ardhurat totale (në miliard Lek)										
<i>Bazë</i>	330.5	330.4	327.2	366.7	379.2	407.0	442.9	464.7	493.9	527.1
<i>Pesimist</i>								449.9	471.2	495.7
<i>Optimist</i>								469.2	503.4	542.4
Shpenzimet totale (në miliard Lek)										
<i>Baza nga e cila:</i>	376.3	376.2	394.1	438.8	437.4	433.7	474.1	497.1	523.6	549.8
<i>(% PBB)</i>	28.9%	28.2%	29.2%	31.5%	30.6%	29.4%	30.5%	30.1%	29.8%	29.4%
Shpenzimet korrente	305.6	312.6	328.6	341.0	350.8	368.7	393.4	408.0	432.5	454.2
<i>(% PBB)</i>	23.5%	23.5%	24.3%	24.4%	24.6%	25.0%	25.3%	24.7%	24.6%	24.3%
Shpenzimet kapitale nga të cilat:	69.1	61.7	65.5	60.7	63.1	59.5	73.3	86.4	87.8	92.2
<i>(% PBB)</i>	5.3%	4.6%	4.8%	4.4%	4.4%	4.0%	4.7%	5.2%	5.0%	4.9%
Financim i brëndshëm	41.1	27.4	36.7	34.0	38.1	39.1	48.8	55.9	51.4	55.5
Financim i jashtëm	28.0	34.3	28.8	26.8	24.9	20.4	24.6	30.5	36.4	36.7
<i>Pesimist nga e cila:</i>								489.7	512.3	534.1
<i>(% PBB)</i>								30.1%	30.1%	29.8%
Shpenzimet korrente								408.0	432.5	454.2
<i>(% PBB)</i>								25.1%	25.4%	25.3%
Shpenzimet kapitale nga të cilat:								79.0	76.5	76.6
<i>(% PBB)</i>								4.9%	4.5%	4.3%
Financim i brëndshëm								48.5	40.1	39.8
Financim i jashtëm								30.5	36.4	36.7
<i>Optimist nga e cila:</i>								499.3	528.4	557.4
<i>(% PBB)</i>								30.0%	29.5%	28.9%
Shpenzimet korrente								408.0	432.5	454.2
<i>(% PBB)</i>								24.5%	24.2%	23.6%
Shpenzimet kapitale nga të cilat:								88.6	92.6	99.9
<i>(% PBB)</i>								5.3%	5.2%	5.2%
Financim i brëndshëm								58.1	56.2	63.2
Financim i jashtëm								30.5	36.4	36.7
Deficit i Përgjithshëm (% PBB)										
<i>Bazë</i>	-3.5	-3.4	-5.0	-5.2	-4.1	-1.8	-2.0	-2.0	-1.7	-1.2
<i>Pesimist</i>								-2.4	-2.4	-2.1
<i>Optimist</i>								-1.8	-1.4	-0.8
Financimi i deficitit të përgjithshëm (në miliard Lek)										
<i>Bazë nga e cila:</i>	45.8	45.9	66.9	72.1	58.2	26.7	31.2	32.4	29.8	22.7
Huamarrja e brëndshme neto	28.2	24.8	46.3	38.2	-17.3	10.6	20.6	29.9	22.6	21.4
Huamarrja neto e jashtme nga e cila:	19.8	19.4	10.8	29.9	64.6	17.5	22.3	-9.6	7.1	1.3
Mbështetje buxhetore nga IFIs	0.0	0.0	0.0	30.5	111.5	21.1	33.0	7.0	5.0	0.0
Tjetër, huamarrja e jashtme	17.6	21.6	9.6	1.3	-43.9	-3.2	-10.7	-16.6	2.1	1.3
<i>Pesimist nga e cila:</i>								39.8	41.1	38.4
Huamarrja neto e brëndshme								37.4	34.0	37.1
Huamarrja neto e jashtme nga e cila:								-9.6	7.1	1.3
Mbështetje buxhetore nga IFIs								7.0	5.0	0.0
Tjetër, huamarrja e jashtme								-16.6	2.1	1.3
<i>Optimist nga e cila:</i>								30.1	25.0	15.1
Huamarrja neto e brëndshme								27.7	17.9	13.7
Huamarrja neto e jashtme nga e cila:								-9.6	7.1	1.3
Mbështetje buxhetore nga IFIs								7.0	5.0	0.0
Tjetër, huamarrja e jashtme								-16.6	2.1	1.3
Borxhi publik total (% PBB)										
<i>Bazë</i>	59.4	62.1	70.4	72.0	73.1	72.4	71.5	68.7	66.4	63.5
<i>Pesimist</i>								70.2	69.4	68.2
<i>Optimist</i>								67.3	64.1	60.4

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë

4. REFORMAT STRUKTURE PARËSORE NË 2018-2020

4.1. Identifikimi i pengesave kryesore për rritjen dhe konkurrueshmërinë

4.2. Përmbledhje e reformave parësore

Qeveria e Shqipërisë, në përputhje me dokumente të rëndësishme strategjike si, SEE 2020, SKZHI 2015-2020 dhe strategjitë e tjera sektoriale, si dhe bazuar në rekomandimet e përfundimeve të përbashkëta të dialogut midis BE-së dhe Vendeve të Ballkanit dhe Turqisë, ka përfshirë në këtë Program të Reformave Ekonomike 2018-2020 një total prej 17 reformash parësore, që mbulojnë një spektër të gjerë fushash tematike: financë publike, energji, transport, telekomunikacion, bujqësi, sektori bankar, industri, infrastrukture, klima e biznesit, integrimi tregtar, arsimi dhe AFP, punësimi dhe përfshirja sociale. Në vijim, do të gjeni të renditur listën e 17 reformave strukturore të ERP 2018-2020:

Reforma 01: Krijimi i një kadastro fiskale

Reforma 02: Liberalizimi i mëtejshëm i tregut të energjisë

Reforma 03: Diversifikimi i burimeve të energjisë (gazifikimi)

Reforma 04: Studim fizibiliteti për ndërtimin dhe përmirësimin e Korridorit Adriatik-Jonian

Reforma 05: Rehabilitimi dhe ndërtimi i segmentit hekurudhor Durrës-Rinas-Tiranë

Reforma 06: Konsolidimi dhe defragmentimi i tokës bujqësore

Reforma 07: Politika për zhvillimin e industrisë jo-ushqimore

Reforma 08: Reforma në sektorin e ujësjellës-kanalizimeve

Reforma 09: Reduktimi i barrierave për biznesin

Reforma 10: Implementimi efektiv i planit kombëtar për uljen e nivelit të kredive të këqija në sektorin bankar

Reforma 11: Përmirësimi i kapaciteteve institucionale të sistemit për kërkim shkencor dhe inovacion

Reforma 12: Implementimi i kuadrit ligjor dhe rregullator për zhvillimin e infrastrukturës të bandës së gjerë (broadband)

Reforma 13: Lehtësimi i tregtisë dhe arritja e sinergjisë më të madhe në implementimin e masave kombëtare lehtësuese për tregtinë dhe MAP REA

Reforma 14: Hartimi dhe implementimi i kurikulave të bazuara në kompetenca dhe trajnimi i mësuesve

Reforma 15: Përmirësimi i cilësisë dhe mbulimit të AFP duke siguruar lidhje me tregun e punës

Reforma 16: Modernizimi i shërbimeve publike të punësimit, rritja e punësimit për gratë, të rinjtë dhe grupet e cenuara

Reforma 17: Forcimi i mbrojtjes sociale dhe masat për përfshirjen sociale

4.3. Analizë sipas fushave dhe reformat strukturore parësore

4.3.1. Menaxhimi i Financave Publike

1. Situata aktuale dhe pengesat kryesore në konkurrueshmëri

Reforma e Menaxhimit të Financave Publike do të sigurojë një sistem financiar publik që; (i) promovon transparencën, (ii) përgjegjshmërinë, (iii) disiplinën fiskale dhe (iv) efikasitetin në menaxhimin dhe përdorimin e burimeve publike për përmirësimin e ofrimit të shërbimeve dhe zhvillimin ekonomik. Pengesat kryesore që pengojnë konkurrueshmërinë dhe rritjen e qëndrueshme ekonomike, të cilat janë adresuar përmes reformës së MFP-së, si të zbuten dhe eliminohen, janë; (a) niveli i lartë i informalitetit dhe korrupsionit, (b) mungesa e transparencës për përdorimin e parave publike, (c) kapaciteti i dobët për fondet e BE-së nga institucionet shqiptare, (d) infrastruktura e dobët e TIK-së, (e) pronësia e paqartë e tokës, qasjen në financa. Me qëllim të përmirësimit të zbatimit të reformës së MFP-së, Qeveria e Shqipërisë ka punuar duke u fokusuar në secilin parim të veçantë:

(i) *Disiplina e përgjithshme fiskale* - Me këtë qëllim, qeveria është e angazhuar të ndjekë rregullin fiskal të futur në Ligjin Organik të Buxhetit në 2016. Ligji vjetor i buxhetit 2017

synon që borxhi publik të jetë në nivel 69.1% të PBB-së nga objektivi 71.8% të PBB-së për vitin 2016. Në një nivel të përgjithshëm, qeveria ka përmbushur objektivat e saj fiskal, deri tani, trendët rënës janë të pranishëm. Përveç kësaj, qeveria po punon për monitorimin, raportimin dhe menaxhimin e rreziqeve fiskale siç janë veprimtaritë thuajse-fiskale të kompanive publike, PPP-ve ose detyrimeve të tjera kontingjente të shprehura. Ministria e Financave dhe Ekonomisë, me mbështetjen e FMN-së dhe Bankës Botërore, ka krijuar, plotësuar me staf dhe trajnuar Njësinë e Riskut Fiskal. Puna e deritanishme është përqendruar në hapin e parë kritik të identifikimit të burimeve të risqeve fiskale. Një risk fiskal potencialisht i nënvlerësuar mbetet paqartësia rreth mekanizmave për të parandaluar akumulimin e borxheve të reja dhe trajtimin e projekteve infrastrukturore jo të plota, të vjetra dhe pa buxhet.

(ii) *Alokimi strategjik i burimeve* - Alokimet buxhetore pasqyrojnë objektivat dhe prioritetet afatmesme të politikave, të formuluar në kërkesat e ministrisë së linjës për procesin e planifikimit afatmesëm të buxhetit (PBA). Qeveria e Shqipërisë ka punuar drejt zhvillimit të strategjive sektoriale të SKZHI-së në bazë të rrugës së kujdesshme të rritjes për shpenzimet e përgjithshme. Progres është bërë në përmirësimin e raportit të totalit të fondeve të vlerësuara në strategjitë sektoriale ndaj totalit të fondeve të identifikuara për sektorët korrespondues në PBA (nga 42% në 2014 në 53% në 2015 dhe 56% në 2016). Megjithatë disa nga strategjitë sektoriale të analizuar ishin të harmonizuara me programet e planifikuara në PBA, për strategjitë e tjera mbulimi ishte minimal dhe informacioni gjithëpërfshirës për financimin shtesë nuk ishte përfshirë në vlerësimet financiare të strategjive as në PBA. Një draft i ri është përgatitur mbi udhëzimet dhe kriteret për priorizimin e projekteve të mëdha të investimeve publike dhe për të krijuar një paketë të projekteve të vlerësuara.

(iii) *Përdorimi efikas i burimeve për ofrimin e shërbimeve* – bazat e kuadrit të MFP-së në Shqipëri janë krijuar, por do të nevojitet punë e mëtejshme për të ndërtuar kapacitete për t'u përqendruar në performancën dhe efikasitetin dhe efektivitetin e ofrimit të shërbimeve. Praktikrat e prokurimit publik po përmirësohen. Në lidhje me informacionet e rëndësishme të ofruara nga Organizatat e Shoqërisë Civile (OSHC-të) për të rritur transparencën, Open Spending Albania ka zgjeruar informacionin mbi përdorimin e fondeve publike edhe informacionin mbi Kontratat e Hapura për kompanitë private që zbatojnë projekte publike. Është hapur një portal i ri për Financat Lokale në bashkëpunim me OShC-të. Ai siguron informacion të përditësuar mbi të ardhurat dhe shpenzimet për nivelin lokal me raporte të tjera për qëllime të ndryshme (p.sh. kuadri ligjor, të dhëna historike për hartimin e politikave në fusha të tilla si decentralizimi fiskal etj.). Auditimi i brendshëm mbi përputhshmërinë ka rënë dhe përpjekjet janë përqendruar në adresimin e çështjeve sistematike ose të performancës. Auditimet e performancës janë prezantuar nga Kontrolli i Lartë i Shtetit, por ende nuk janë publikuar. Përmirësimi i menaxhimit të burimeve publike në Shqipëri është i dëmtuar nga një deficit i konsiderueshëm i transparencës. Qeveria e Shqipërisë u ofron publikut informata minimale buxhetore, në vitin 2015 Indeksi i Hapur i Buxhetit (OBI) për Shqipërinë ishte 38 pikë (më pak se minimumi i kërkuar 42 pikë). Kjo e bën jashtëzakonisht të vështirë për qytetarët që qeveria të mbajë përgjegjësi për menaxhimin e parave të publikut. Zbatimi i reformës së MFP-së tregon një përmirësim prej 31 dhjetorit 2016, qeveria shqiptare bën publike në internet shtatë nga tetë dokumentet kryesore të buxhetit në një afat kohor në përputhje me standardet ndërkombëtare. Kjo reflekton një përmirësim mbi gjetjet e Anketës së Buxhetit të Hapur në 2015, e cila vlerësoi disponueshmërinë e dokumenteve deri më 30 qershor 2014. Që nga ky vlerësim, Shqipëria ka publikuar Raportin Vjetor dhe Buxhetin e Qytetarëve.

Komponenët	Afati kohor
1. Zhvillimi i rutinave për dhe mbështetjen e TI-së për ndjekjen dhe monitorimin e projekteve të mëdha investuese (pjesë e SIMFQ). 2. Klasifikimi i qartë i projekteve për të shmangur shumëfishimin e panevojshëm të projekteve 3. Kontribuimi në Administratën Doganore të Shqipërisë për zbatimin e Sistemit të Integruar të Menaxhimit të Tarifave plotësisht në përputhje me BE-ITMS. 4. Prioritizimi dhe përzgjedhja e projekteve të mëdha investuese të bëhet në mënyrë sistematike. 5. Krijimi i kadastrës fiskale të pronave	2018
1. Implementimi i IPSAS 2. Krijimi i një sistemi statistikor të qëndrueshëm të administratës publike 3. Forcimi i kuadrit ligjor dhe institucional për prokurimin publik.	2019
1. Të mbahet një "Paketë Kombëtare e Projekteve Strategjike (PKPS)" dhe të sigurohet shtrirje në prioritetet e politikave strategjike, të cilat do të përmirësojnë identifikimin, përgatitjen dhe përzgjedhjen e projekteve të infrastrukturës. 2. Gradualisht SIFQ të vihet në dispozicion për të gjitha subjektet kryesore buxhetore.	2020

Duke iu referuar statusit të Strategjisë së MFP-së gjatë gjysmës së parë të vitit 2017, 11% e aktiviteteve janë përfunduar, 82% e aktiviteteve kanë rezultuar në progres dhe 7% nuk kanë filluar akoma. Aktivitetet e përfunduara deri në fund të qershorit konsistojnë në:

1. Ndryshimet legjislative si: Ligji për Financat Vendore, miratuar në Prill 2017, i cili ka për qëllim rritjen e autonomisë fiskale lokale dhe për të futur transparencën dhe mbikëqyrjen e buxhetit në nivelin e qeverisjes vendore; Ligji për Prokurimin Publik (2006), i ndryshuar në Prill 2017, i cili synon të forcojë pavarësinë e Komisionit të Prokurimit Publik; Kodi i ri Doganor, i miratuar në qershor 2017, i cili parashikon thjeshtësimin e rregullave doganore, qasjen e bazuar në rrezik të kontrolleve të Konsumit, gjenerimin kompjuterik të procedurave të zhdoganimit; Është hartuar një ligj i ri për tatimin në pronë; Draft-manual për përpilimin e Deklaratës së Risqeve Fiskale (FRS); Hartimi i udhëzimeve dhe kritereve që do të përdoren në vlerësimin teknik të MFE-së për projekte të mëdha; Paketa Kombëtare e Projekteve Strategjike (NSPP) 2016-2017, miratuar në Maj 2017, me 143 projekte.

2. Sistemet e TI si: INSTAT ka zhvilluar në vitin 2017 faqen Kombëtare Përmbledhëse të të Dhënave (NSDP), e cila ka për qëllim të shërbejë si një mjet i njëkohshëm për publikimin e të dhënave thelbësore makroekonomike; SIFQ u bë funksional në 15 subjekte buxhetore: Sistemi i Informacionit të Administratës Tatimore u finalizua në 2017, i cili shërben si protokoll komunikimi me Doganën Shqiptare, Ministrinë e Mirëqenies dhe Institutin e Sigurimeve Shëndetësore të Shtetit; Një Sistem Informacioni për Menaxhimin e Ndihmës së Huaj (SIMNH), i cili synon të mbështesë Qeverinë e Shqipërisë në menaxhimin efektiv të financave të zhvillimit dhe promovimin e përdorimit të përgjegjshëm dhe transparent të burimeve, është hartuar dhe është në fazën e testimit; Ndërfaqja e SIFQ-it me Sistemin e Informacionit Tatimor u finalizua, ndërkohë që vazhdon ndërfaqja me Sistemin Informativ të Menaxhimit Doganor, Sistemin e Agjencisë së Prokurimit Publik, Sistemin Informativ të Menaxhimit të Burimeve Njerëzore dhe Sistemin e Menaxhimit të Borxhit.

3. Ndryshimet në proceset dhe kulturën e menaxhimit: Një Asistence Teknike në kuadrin e MFP-së filloi në Prill 2017, synon të forcojë kapacitetin e palëve të interesuara për zbatimin e strategjisë së MFP-së, të sigurojë koordinim më të mirë dhe menaxhim të procesit të reformës, transparencës dhe proceset e llogaridhënies nëpërmjet dialogut të zgjeruar dhe disponueshmërisë së informacionit nëpërmjet Parlamentit; Gjithashtu, një tjetër Asistence Teknike po sigurohet nga Sekretariati Shtetëror për Çështjet Ekonomike (SECO)

për të forcuar kapacitetet në përpilimin dhe shpërndarjen e të dhënave të statistikave të financave qeveritare (GFS), Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë dhe INSTAT-it.

4. Ndërtimi i kapaciteteve është në fokusin e MFP-së, që po zhvillohet nëpërmjet trajnimeve, vizitave studimore dhe konferencave, të ofruara nga Shkolla Shqiptare e Administratës Publike (ASPA), Shkolla Rajonale e Administratës Publike (ReSPA), misionet e FMN-së, Instituti i Përbashkët i Vjenës (JVI), Qendra e Ekselencës në Financë (CEF), TAIEX.

2. Raportim mbi zbatimin e rekomandimeve të Maj 2017

Nga Dialogu Ekonomik dhe Financiar ndërmjet BE-së, Ballkanit Perëndimor dhe Turqisë më 23 maj 2017 rezultoi se rekomandimet të cilat duhet të zbatohen nën kuadrin e Menaxhimit të Financave Publike janë si më poshtë:

REK 1. Vazhdimi i ndjekjes së rregullimeve fiskale me qëllim përmbushjen e objektivave afatmesme të përcaktuara për reduktimin e borxhit publik/PBB. Futja e masave të mëtejshme të konsolidimit fiskal nëse zvogëlimi i borxhit rrezikohet të bjerë poshtë objektivit. Rekomandimi i parë zbatohet në Programin e Qeverisë 2017-2020. Prioritetet e Qeverisë të deklaruara përfshijnë konsolidimin e stabilitetit makroekonomik dhe do t'i kushtojnë vëmendje të veçantë politikave ekonomike dhe financiare që do të nxitin rritjen përmes industrializimit. Në këtë program qeveria rishikon angazhimin e saj për një reduktim gradual të borxhit publik në rreth 60 për qind të PBB-së deri në fund të mandatit. Në shkurt të vitit 2017, FMN, në përfundim të Marrëveshjes së zgjatur të mbështetur nga FMN në kuadrin e Fondit të Zgjeruar, përgëzoi reformat makroekonomike të qeverisë dhe përpjekjet për përshtatjen fiskale dhe inkurajoi një reduktim të borxhit publik në nivelin 60 përqind të PBB-së deri në fund të vitit 2019. Programi i Qeverisë po tregon një shtyrje të lehtë të kohës kur borxhi publik mund të pritët të jetë më pak se 60 për qind e PBB-së.

REK 2. Të vazhdohet përpjekjet e fundit të mobilizimit të ardhurave, në veçanti duke (i) forcuar më tej administratën tatimore; (ii) zgjerimi i bazës tatimore bazuar në një rishikim të shpenzimeve tatimore; dhe (iii) futjen e një tatimi në pronë bazuar në vlerë.

Për të zbatuar rekomandimin e dytë, Qeveria e Shqipërisë është e fokusuar duke synuar rritjen e bazës tatimore. Në këtë drejtim, një fazë e tretë e fushatës anti-informalitetit ka filluar në tetor 2017 dhe është planifikuar të zgjasë një vit. Kjo fushatë u ndërmor sërish përderisa ka rezultuar shumë efektive, veçanërisht në fazën e parë, kur numri i faturave tatimore, të cilat gjatë periudhës shtator-dhjetor 2015 janë rritur me 129% krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit të kaluar. Mes gushtit dhe tetorit 2015, numri i të punësuarve të regjistruar dhe të vetëpunësuarve është rritur me 14 përqind krahasuar me fundin e vitit 2014. Numri i bizneseve të regjistruara u rrit me 35 përqind krahasuar me fundin e vitit 2014. Përdorimi i regjistrave të kasave fiskale gjithashtu është rritur ndjeshëm. Shifrat më të fundit nga 2015 tregojnë se të ardhurat e brendshme janë rritur me 0.3 miliardë lekë krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë. Institucionet, si Drejtoritë e Përgjithshme të Tatimeve, Doganat dhe Inspektorati i Punës, të organizuara në grupe të përbashkëta, po organizohen përmes një kalendari të detajuar pune mbi inspektimin e biznesit nga zyra dhe në terren, me qëllim zgjerimin e bazës tatimore. Përveç kësaj, qeveria ka ndërmarrë reformën e derregullimit. Është një reformë transformuese e shërbimeve publike për qytetarët dhe sipërmarrjen, duke thjeshtuar autorizimet, licencat, lejet dhe duke bërë të mundur nëpërmjet reformimit të marrëdhënieve midis doganave dhe sipërmarrjes ose individëve; taksave dhe sipërmarrjes ose individët; por edhe përmes digjitalizimit të shërbimeve, synojnë të zvogëlojnë një numër të madh kërkesash për shërbime që natyrisht do të jenë më të thjeshta. Kjo reformë vazhdon iniciativën që Ministria e Financave dhe Ekonomisë kishte në fund të vitit 2016 me ligjin për thjeshtimin e procedurave tatimore. Po ashtu, është ndërmarrë një masë e re për të futur një tatim pronë të bazuar në vlerë, dhe në këtë drejtim është hartuar një ligj i ri mbi tatimin në pronë, ku përcaktohet një metodologji e re dhe është gati për miratim deri në fund të 2017.

REK 5. Të vazhdohet procesi i gartësimit të pronësisë së tokës bujqësore dhe regjistrimit të pronës, dhe të vendoset një kadastër gjithëpërfshirëse funksionale dhe një kadastër elektronike deri në vitin 2019.

Në ndjekje të rekomandimit të 5-të, Qeveria e Shqipërisë theksoi në programin e saj si prioritet vendosjen e një kadastrë fiskale. Përpjekjet lidhur me këtë prioritet po fokusohen fillimisht në katër bashki (Tiranë, Durrës, Fier, Korçë), pastaj për të zgjeruar kadastrën për të gjitha bashkitë (61). Në bashkëpunim të ngushtë me SIDA-n, parashikohet që kadastra fiskale për këto katër bashki të themelohet dhe të bëhet funksionale deri në fund të vitit 2018.

3. Planet e reformave parësore

Reforma 01: Krijimi i kadastrës fiskale

Një prioritet i ri qeveritar konsiston në krijimin e kadastrës fiskale. Në këtë kontekst, një ligj i ri për tatimin në pronë u përgatit dhe u konsultua me partnerët e jashtëm si: SIDA dhe BB. Karakteristika kryesore e këtij ligji të ri të tatimit në pronë përbëhet nga ndryshimet e metodologjisë, ku në ligjin e vjetër tatimi mbi ndërtesën llogaritej në metër katror, ndërsa në ligjin e ri konsiderohet një taksë mbi vlerën e tregut të pasurisë. Kjo metodologji ndryshon vetëm për tatimin mbi ndërtesën. Projektligji është dorëzuar në Parlament për miratim. Bashkëpunimi midis administratës tatimore suedeze, kosovare dhe shqiptare është përqendruar në ndërtimin e një sistemi kadastral fiskal (tatimin në pronë) për përdorimin e të ardhurave nga bashkitë, sipas përvojës së Kosovës. Bashkëpunimi me Suedinë përfshin ndërtimin e sistemit të TI-së për kadastrën fiskale pa pagesë nga ana suedeze.. Krijimi i kadastrës fiskale ka qenë një masë e planifikuar për të vazhduar që prej vitit 2015, por vetëm nga fundi i vitit 2016 u rishfaq si prioritet i qeverisë. Meqenëse shihej joreale që të përfundohej në një fazë, u ri-planifikua të krijohet kjo masë duke filluar në baza pilote në katër bashki vetëm për tatimin mbi ndërtesën dhe pastaj duke u zgjeruar në një databazë kombëtare për të gjitha llojet e tatimit në pronë si: tatimi mbi tokën bujqësore, tokën urbane dhe në ndërtesa. Baza e taksës mbi ndërtesat është vlera e ndërtesës, e llogaritur në përputhje me metodologjinë dhe procedurat që do të përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave pas miratimit të ligjit dhe tatimi i ri do të zbatohet në të gjithë vendin, sapo ligji të hyjë në fuqi. Ndërsa normat e taksave përcaktohen në projektligj në tre kategori; ndërtesa të përdorur për banim, për veprimtari ekonomike dhe për të gjithë sipërfaqen e ndërtesës për të cilën zhvilluesi është i pajisur me leje ndërtimi dhe nuk e ka plotësuar atë sipas afatit të përcaktuar në aktin që miraton kërkesën për leje ndërtimi.

Kohështrirja

Megjithëse aktivitetet e kësaj mase ishin planifikuar për periudhën 2016-2017, ato nuk u përmbushën sipas afatit të përcaktuar, kështu që ato janë në proces

2018

- Kryerja e një studimi fizibiliteti; përgatitja e Termave të Referencës (ToR) dhe përzgjedhja e kompanisë për të ngritur sistemin - ky aktivitet është pothuajse i përfunduar. Mbetet vetëm përzgjedhja e kompanisë, e cila është planifikuar për fillimin e vitit 2018.
- Rishikimi i kuadrit legjislativ nëse është i nevojshëm - është përgatitur një projektligj i ri për tatimin mbi pronë. Pritet të miratohet deri në fund të vitit 2017 ose në fillim të vitit 2018.

2019

- Fillimi i aplikimit të tatimit në pronë për ndërtesat në 4 bashkitë pilote- (Tiranë, Durrës, Fier, Korçë). Ky është një aktivitet i ri, i shtuar në vitin 2017, pasi dukej e vështirë krijimi i një kadastrë fiskale kombëtare vetëm në një fazë.

2020

- Fillimi i aplikimit të tatimit në pronë për të gjitha bashkitë (61) - Në bashkëpunim të ngushtë me SIDA, pas krijimit të kadastrës fiskale në baza pilote, do të zgjerohet në të gjithë vendin.

Kosto për aktivitet

Në Strategjinë e Menaxhimit të Financave Publike 2014-2020 kostoja e vlerësuar për këtë masë ishte 36 milion euro, e ndarë në një shumë prej 10 milion për çdo vit 2015, 2016, 2017 dhe nga 2 milion euro ishin parashikuar për çdo vit; 2018, 2019, 2020. Meqenëse kjo masë është vonuar, kostoja e parashikuar duhet të rishikohet.

Ndikimi buxhetor

Përmes kryerjes së një analize paraprake për të vlerësuar ndikimin e të ardhurave buxhetore rezultoi se kjo masë ka një ndikim pozitiv në të ardhurat e buxhetit. Nga vendosja e kadastrës fiskale pritet të mbledhë të ardhura shtesë në nivelin 0.3-0.5% të PBB-së, kur të bëhet funksionale. Ndërkohë që ndikimi buxhetor mbi shpenzimet duhet të rivlerësohet pasi nuk është zbatuar në kohën e synuar. Prandaj, duket e vështirë për të dhënë një pasqyrë të plotë të ndikimit buxhetor neto aktualisht. Përveç kësaj, MFE po konsideron të vlerësojë sërish koston për masën e "*Krijimit të kadastrës fiskale*".

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Pronësia e tokës mund të qartësohet nëpërmjet këtij mjeti. Qëllimi i kadastrës do të jetë konsolidimi i të gjitha të dhënave ekzistuese mbi tokën, ndërtesat dhe pronarët / banorët dhe për të llogaritur detyrimin vjetor tatimor të lidhur me çdo pronë. Çdo pronë do të caktohet një numër identifikimi unik i pronës dhe ose pronarit ligjor, nëse dihet, ose banuesit, së bashku me numrin kombëtar të ID-së për atë person ose entitet. Në perspektivë afatgjatë, kadastra fiskale mund të forcojë sektorin bujqësor dhe kështu ta bëjë atë konkurrues në rajon dhe të sigurojë mundësi punësimi. Gjithashtu, mund të ndikohen zhvillimi i sektorit të turizmit, përmirësimet infrastrukture dhe qasja në financa.

Risqet e mundshme

- (i) Ristrukturimi i gjithë administratës publike, që filloi pas zgjedhjeve të përgjithshme, që nga mesi i shtatorit 2017 deri në fund të vitit 2017, rrezikon të ndikojë në afatin kohor të planit të punës.
- (ii) Gatishmëria e grupit të punës për të ndjekur planin e punës dhe për të vazhduar forcimin e bashkëpunimit me SIDA.
- (iii) Dizajnimi i sistemit të TI-së i cili duket i ndërlikuar.

4.3.2. Reforma të tregut të energjisë dhe transportit

1. Situata aktuale dhe pengesat kryesore në konkurrueshmëri

Në kuadër të Procesit të Berlinit dhe Axsendës / Iniciativës të konektivitetit, KE dhe të gjitha vendet e WB6 janë të përkushtuara për të përmirësuar bashkëpunimin rajonal dhe njëkohësisht stabilitetin ekonomik të vendeve, duke synuar përputhjen e standardeve evropiane dhe përmbushjen e kriteret të pranimit në BE.

Reforma e sektorit të energjisë në Shqipëri është në proces, duke përfshirë liberalizimin e tregut të energjisë, në përputhje me angazhimet e Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit dhe Traktatit të Komunitetit të Energjisë, në kuadër të Paketës së Tretë të Energjisë.

Sektori i energjisë është një nga sektorët strategjikë dhe prioritet i qeverisë shqiptare duke pasur parasysh shumëllojshmërinë e burimeve të energjisë (uji, era, dielli, nafta, gaz, etj.) që vendi ynë posedon, të cilat deri më tani nuk janë shfrytëzuar plotësisht. Energjia ka potencial për të qenë një burim i qëndrueshëm i rritjes për vendin nga periudha afatshkurtër dhe deri tek ajo afatmesme dhe afatgjatë. Ajo gjithashtu ka potencialin e rritjes së vlerës së energjisë së prodhuar në vendin tonë dhe uljen e importeve të energjisë. 100% e energjisë elektrike në vend prodhohet nga burimet hidrike, ndërsa vetëm 35% e potencialit hidroenergjetik të Shqipërisë përdoret. Prodhimi i energjisë elektrike është shumë i varur nga paqëndrueshmëria e rrjedhës së ujit në kaskadën e lumit Drin. Aktualisht po vazhdon puna për të rritur kapacitetin e prodhimit përmes koncesioneve për ndërtimin e hidrocentraleve dhe masave për të mbështetur rritjen e kapaciteteve të energjisë së rinovueshme dhe për të shfrytëzuar potencialin e konsiderueshëm të burimeve të rinovueshme të energjisë, kryesisht ujë, biomasa, erë dhe energji diellore.

Me gjithë, potencialet e mëdha të vendit tonë dhe përmirësimi i performancës së sektorit të energjisë gjatë dy viteve të fundit, importet e energjisë mbeten ende të larta. Vendi ynë synon rritjen e prodhimit vendas dhe zvogëlimin e nivelit të humbjeve teknike dhe jo teknike të energjisë elektrike në rrjetin e shpërndarjes që ka ndikim të drejtpërdrejtë në uljen e sasisë së energjisë së importuar për përmbushjen e kërkesës për energji elektrike në vend.

Qeveria Shqiptare po punon për reformën e sektorit të energjisë në kontekstin e liberalizimit të tregut të energjisë. Deri tani, një numër i masash janë përfunduar, si më poshtë:

- Progres të rëndësishëm dhe konkret në përafrimin e legjislacionit të brendshëm me *acquis* në fushën e energjisë. Ligji i Energjisë Elektrike Nr. 43/2015 "Për Sektorin e Energjisë Elektrike" është plotësisht i përafëruar me Direktivën 2009/72 / EC të Parlamentit Evropian dhe Këshillit të datës 13 korrik 2009 "Lidhur me rregullat e përbashkëta dhe Paketën e Tretë të Tregut me Furnizim të Brendshëm të Energjisë Elektrike dhe shfuqizimi i Direktivës 2003/54 / KE".

Bazuar në këtë ligj, janë miratuar aktet nënligjore, ku më i rëndësishmi është Modeli i Tregut të Energjisë Elektrike i miratuar me VKM nr. 519, datë 13.07.2016 "Për miratimin e Modelit të Tregut të Energjisë Elektrike", i cili hyri në fuqi më 22.07.2016. Miratimi i Modelit Shqiptar të Tregut të Energjisë Elektrike është hapi i fundit për zhvillimin e tregut të energjisë elektrike në Shqipëri në një treg të energjisë plotësisht konkurrues, në përputhje me detyrimet e Traktatit të Komunitetit të Energjisë.

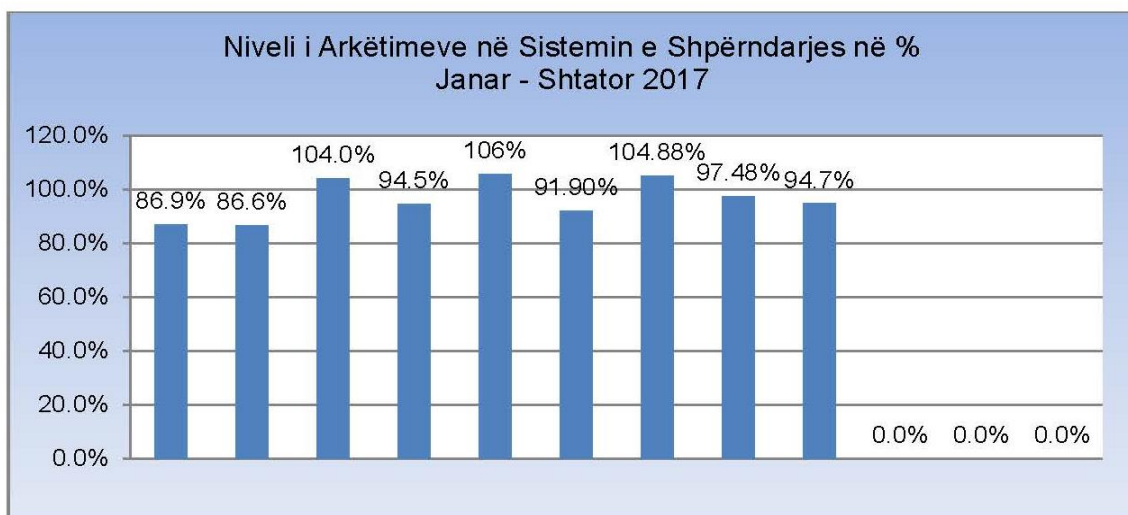
- Në sektorin e energjisë elektrike ka përfunduar plotësisht procesi i ndarjes së pronësisë së kompanisë shtetërore të transmetimit të energjisë elektrike OST sh.a, nga pronësia e KESH sh.a dhe OSHEE sh.a. VKM-ja Nr. 317, datë 27.04.2016 "Për përcaktimin e autoritetit publik që përfaqëson shtetin si pronar i aksioneve në kompanitë në sektorin e energjisë elektrike", përcakton MZHETTS (aktualisht MFE) si autoritetin publik pronar të aksioneve të OST sh.a dhe MEI (aktualisht MIE) si autoritetin publik, pronar të aksioneve të OSHEE sh.a dhe KESH sh.a.

- Në përputhje me Paketën e Tretë të Energjisë, detyrimi i furnizuesit publik me shumicë ka kaluar nga KESH sh.a. në OSHEE sh.a. me VKM nr. 244, datë 30.03.2016 "Për miratimin e kushteve për vendosjen e detyrimeve të shërbimit publik për të licencuarit në Sektorin e Energjisë Elektrike, të cilat veprojnë në prodhimin, bartjen, shpërndarjen dhe furnizimin me energji elektrike". Bazuar në këtë VKM, që nga 1 korriku 2016, KESH sh.a nuk ushtron më funksionin e Furnizuesit Publik me Shumicë dhe nuk është i detyruar të blejë energji elektrike të prodhuar nga Prodhuesit me Prioritet të Energjisë Elektrike. KESH sh.a. vepron vetëm si operator publik i prodhimit të energjisë elektrike.

- Në përputhje me nenin 54 (6) të ligjit Nr. 43/2015 "Për Sektorin e Energjisë Elektrike", dhe pas marrjes së mendimit të Sekretariatit të Komunitetit të Energjisë, Enti Rregullator i Energjisë (ERE) ka miratuar certifikimin e OST si Operatori i Sistemit të Transmetimit.

Çertifikimi përfundimtar i OST sh.a. nga ERE si Operator i Sistemit të Transmetimit dhe plotësimi i kushteve të nevojshme, i hapi rrugë anëtarësimit me të drejta të plota të OST sh.a. në ENTSO-E. Më 30 mars 2017, asambleja e ENTSO-E votoi dhe pranoi OST si anëtar me të drejta të plota në ENTSO-E.

Shqipëria ka bërë përparim në eliminimin e rreziqeve të larta fiskale të paraqitura në sektorin e energjisë elektrike duke zvogëluar humbjet e shpërndarjes dhe duke përmirësuar normën e mbledhjes së faturave:

Në furnizimin e produkteve të energjisë sipas bilancit energjetik të vendit (referuar 2016), energjia elektrike është 28.8%, ndërsa 59.5% përbëhet nga produktet e karburantit, kryesisht nafta dhe nënproduktet e saj, gjë që konsiderohet domosdoshmëri strategjike për të diversifikuar furnizimin me energji burimet përmes lidhjes së Shqipërisë me rrjetet rajonale të gazit dhe gazifikimin e vendit.

Reforma në sektorin e energjisë është në progres të shpejtë duke përfshirë liberalizimin e tregtisë së energjisë në përputhje me kërkesat dhe objektivat e Paketës së Tretë të Energjisë të BE. Shqipëria ka bërë përparim konkret dhe shumë të rëndësishëm në drejtim të përafrimit të legjislacionit shqiptar me acquis të BE-së në fushën e energjisë, në lidhje me Paketën e Tretë të Energjisë të BE-së, nëpërmjet miratimit të ligjit nr. 43/2015, datë 30.04.2015 "Për Sektorin e Energjisë Elektrike", si dhe ligjit nr. 102/2015, datë 23.09.2015 "Për sektorin e gazit natyror", si dhe përgatitjen dhe miratimin e akteve nënligjore për zbatimin e këtyre ligjeve. I cili është një proces i vazhdueshëm.

Me gjithë potencialin e madh të vendit dhe përmirësimin e performancës së sektorit të energjisë gjatë viteve të fundit, importet e energjisë mbeten të larta. Qëllimi është rritja e prodhimit vendas dhe zvogëlimi i nivelit të humbjeve teknike dhe jo teknike në gjithë rrjetin e shpërndarjes, që ka një ndikim të drejtpërdrejtë në reduktimin e sasisë së energjisë së importuar për të plotësuar kërkesën për energji elektrike në vend.

Korridori Adriatik-Jonian është një projekt strategjik i destinuar për rajonin e Evropës Juglindore dhe Ballkanit. Realizimi i tij do të sigurojë një korridor me kapacitet dhe cilësi të lartë që do të lidhë Evropën Qendrore dhe Italinë Veriore me gadishullin e Jonit nëpërmjet Sllovenisë, Kroacisë, Bosnjës dhe Hercegovinës, Malit të Zi, Shqipërisë dhe Greqisë. Korridori Adriatik-Jonian përfshihet në shtojcën indikative të Rrjetit Qendror të TEN-T bazuar në rrjetin gjithëpërfshirës të SEETO, që përfshin Korridorin Rrugor Veri-Jug të Shqipërisë që lidh kufirin me malazez me kufirin grek, nëpërmjet territorit shqiptar (Rruga 2).

Sikurse është raportuar tek Nënkomiteti i 8-të për Çështjet Ekonomike dhe Financiare dhe Statistikat, Komiteti Drejtues i WBIF-it miratoi në Dhjetor 2015 një grant prej 4 milion euro (2.5 milion Euro për Shqipërinë dhe 1.5 milion Euro për Malin e Zi) për Studimin e Fizibilitetit për Autostradën Adriatik-Jonian midis dy vendeve. Termat e referencës për këtë projekt u përgatitën nga IFICO pas konsultimeve me Bankën Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim (BERZH), Autoriteti Rrugor Shqiptar dhe ish Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës. Drafti përfundimtar i termave të referencës u shpërnda në 13.03.2017 tek aktorët kombëtarë dhe institucionet financiare ndërkombëtare kryesore. Ish Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës Shqiptare dha "miratimin" e saj për ToR më 11 prill 2017.

Statusi i progresit të projektit është si më vijon:

Korridori i Fierit (Pjesa e Korridorit Adriatik-Jonian) është në ndërtim e sipër. Projekti do të rishqyrtohet për pjesën e mbetur të projektit. Projekti realizohet në 58%.

Hapat e mëtejshëm për vitet e ardhshme, për të përfunduar këtë masë reforme, do të fokusohen në:

- Përgatitja e ToR për studimin e fizibilitetit; Faza fillestare e studimit të fizibilitetit dhe studimit të fizibilitetit

Të gjitha procedurat lidhur me masat e mësipërme, janë planifikuar dhe zbatuar nga WBIF.

Qëllimi i krijimit të sistemit të transportit konkurrues, të besueshëm dhe të sigurt, i cili e pozicionon Shqipërinë në tregun evropian të hekurudhave si një lojtar në korridoret e transportit të Evropës Juglindore dhe korridoret e mallrave hekurudhore RFC dhe rrit konkurrueshmërinë dhe dukshmërinë e zgjerimeve të korridoreve TEN-T dhe Korridoreve SEETO, përfshin edhe rehabilitimin dhe ndërtimin e segmentit hekurudhor Durrës-TIA-Tiranë.

Kjo reformë është në përputhje me politikën aktuale të Qeverisë Shqiptare, me Strategjinë e Sektorit të Transportit dhe Planin e Veprimit 2016-2020 dhe konsiderohet si një projekt prioritar në Tubacionin e Vetëm të Projektit.

2. Raportim mbi zbatimin e rekomandimeve të Maj 2017

Deri më tani janë ndërmarrë disa masa të rëndësishme për liberalizimin e tregut të energjisë, pasuar nga procesi i vazhdueshëm për përgatitjen dhe miratimin e legjislacionit dytësor të gazit, së bashku me përgatitjen dhe miratimin e Master Planit të Gazit dhe Planin e Identifikimit të Projekteve, një aktivitet zhvilluar në bashkëpunim me konsulentët COWI-IPF. Një proces i rëndësishëm është përfundimi i krijimit të kompanisë së gazit "Albgaz sha" si rezultat i heqjes së aktiviteteve të transmetimit dhe shpërndarjes së gazit nga "Albepetrol sha"

Këshilli i Ministrave miratoi një vendim për themelimin e "Albgaz sha" dhe emërimin e autoritetit publik që përfaqëson shtetin si zotëues të aksioneve të "Albpetrol sha" dhe "Albgaz sha". Aktualisht, "Albgaz sha" ka marrë certifikimin nga Enti Rregullator i Energjisë (ERE) për të operuar si Operator i Transmisionit të Gazit; për më tepër, ERE ka miratuar tarifën e përkohshme që do të zbatohet nga "Albgaz sha" për transmetimin e gazit.

Ndërkohë, ERE:

- ka miratuar vendimin nr. 153, datë 28.09.2017 "për fillimin e procedurave për miratimin e licencimit të transmetimit të gazit natyror" dhe vendimet e Bordit nr. 161 (12.10.2017); nr. 162 (12.10.2017); dhe nr. 163 (12.10.2017) për të filluar procedurat për licencimin e aktiviteteve që lidhen me shpërndarjen, furnizimin dhe tregtinë e gazit, respektivisht.

3. Planet e reformave parësore

Reforma 02: Liberalizimi i mëtejshëm i tregut të energjisë

Në përputhje me masat e parashikuara në ERP-in e mëparshëm dhe duke pasur parasysh objektivat e përfunduara tashmë, Programi i Reformës Ekonomike 2018-2020 do të përqendrohet në veprimet e mëposhtme:

- Krijimi i Bursës Shqiptare të Energjisë

VKM nr. 519, datë 13.07.2016 "Për miratimin e Modelit të Tregut të Energjisë Elektrike" autorizon MIE dhe OST sh.a. të përgatisin aktet e nevojshme për krijimin e Bursës Shqiptare të Energjisë. Bazuar në VKM-në nr. 519, datë 13.07.2016, Ministri i Infrastrukturës dhe Energjisë do të vendosë brenda datës 31 dhjetor 2017 mbi fillimin e operimit mbi fillimin e operimit të Bursës Shqiptare të Energjisë.

Për këtë qëllim në grup pune u krijua me urdhër të Ministrit të Infrastrukturës dhe Energjisë.

Grupi i Punës, bazuar në vlerësimin ligjor të ekspertëve dhe diskutimet e takimeve, doli në përfundimin se opsioni i identifikuar për të mundësuar krijimin e Bursës Shqiptare të Energjisë, kërkon ndryshimin e dispozitave të caktuara të Ligjit nr. 43/2015, datë 30.04.2015 "Për Sektorin e Energjisë Elektrike". Për këtë qëllim, është hartuar projektligji "Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 43/2015 të datës 30.04.2015" Për Sektorin e Energjisë Elektrike", me qëllim të ndryshimit të Nenit 3, 57 dhe 99 të Ligjit nr. 43/2015" Për Sektorin e Energjisë Elektrike". Projektligji është paraqitur për mendim në ministritë e linjës dhe institucionet e tjera përgjegjëse. Komentet janë marrë nga disa institucione. Krijimi i Bursës Shqiptare të Energjisë varet nga miratimi dhe hyrja në fuqi e ndryshimeve të Ligjit nr. 43/2015, datë 30.04.2015 "Për Sektorin e Energjisë Elektrike".

- Liberalizimi i tregut të energjisë dhe ndarja e Opeatorit të Sistemit të Shpërndarjes (OSHEE)
- Ligji nr. 43/2015, datë 30.04.2015 "Për sektorin e Energjisë Elektrike", në nenin 72, parashikon ndarjen ligjore dhe funksionale e Operatorit të Sistemit të Shpërndarjes (OSHEE), i cili ka për qëllim ndarjen e aktivitetit të shpërndarjes nga aktiviteti i furnizimit. OSHEE sh.a. ka përgatitur planin e ndarjes dhe ka zgjedhur COM METODI S.P.A si një kompani konsulente për këtë proces. Modeli i ndarjes u miratua nga Këshilli Mbikëqyrës i OSHEE sh.a. dhe gjithashtu nga Ministri i Infrastrukturës dhe Energjisë në cilësinë e Asamblesë së Përgjithshme të Kompanisë. Ndarja funksionale e aktivitetit të shpërndarjes nga furnizimi është në vazhdim.
- Ndërtimi i linjës së Interkoneksionit 400 kV (Shqipëri) - (Maqedoni) që lidh Shqipërinë me Ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë (IRJM) do të fillojë së shpejti. Linja e Interkoneksionit 400 kV (Shqipëri) - (Maqedoni) është përfshirë në listën e Projekteve të Interesit të Komunitetit të Energjisë (PECI). Ky projekt është pjesë e iniciativës së KE-së për të krijuar një korridor të transmetimit të energjisë elektrike Lindje-Perëndim midis Bullgarisë, Maqedonisë, Shqipërisë, Malit të Zi dhe Italisë. Në Shqipëri, një linjë transmetimi 400 kV do të lidhë Fierin me Elbasanin dhe prej aty deri në kufirin me Maqedoninë. Rezultati i përgjithshëm do të jetë integrimi i sistemit shqiptar të transmetimit të energjisë në tregun evropian të energjisë. Si rezultat, transmetimi rajonal i energjisë midis Shqipërisë dhe Republikës së Maqedonisë dhe vendeve të tjera të Ballkanit Perëndimor do të përmirësohet, duke çuar në zgjerimin e tregut të furnizimit. Projekti krijon mundësi tregtare rajonale. Zgjerimi i nënstacionit Elbasan 400 kV do të rrisë besueshmërinë e funksionimit të sistemit energjetik shqiptar dhe do të mundësojë mbajtjen e niveleve të tensionit në rrjetin 400 kV në vlera optimale.

Kohështrirja

2018

- Ndjekja e procedurave për krijimin e Bursës Shqiptare të Energjisë
- Ndarja ligjore dhe funksional e OSHEE sh.a.
- Zhvillimi i projektimit të detajuar (faza 1) për linjën 400 kV të Interkonjeksionit (Shqipëri) - (Maqedoni);
- Zbatimi i projektit për linjën 400 kV të Interkonjeksionit (Shqipëri) - (Maqedoni): Zbatimi i Lotit 1;

2019

- Ndjekja e procedurave për krijimin e Bursës Shqiptare të Energjisë
- Zbatimi i projektit për linjën 400 kV të Interkonjeksionit (Shqipëri) - (Maqedoni): Zbatimi i Lotit 1;
- Zbatimi i projektit për linjën 400 kV të Interkonjeksionit (Shqipëri) - (Maqedoni): Zbatimi i Lotit 2.

2020

- Zbatimi i projektit për linjën 400 kV të Interkonjeksionit (Shqipëri) - (Maqedoni): Zbatimi i Lotit 1;
- Zbatimi i projektit për linjën 400 kV të Interkonjeksionit (Shqipëri) - (Maqedoni): Zbatimi i Lotit 2.

Kosto për aktivitet

Kostoja totale e projektit "Linja interkoneksionit 400 kV (Shqipëri) - (Maqedoni), është 70 milion Euro, i financuar 50 milion Euro nga KfW (kredi), 15 milion Euro nga WBIF (grant) dhe 5 milion Euro nga OST sh.a (duke përfshirë TVSH)

Ndikimi buxhetor

Nuk ka impakt në buxhet.

Projekti "Linja e interkoneksionit 400 kV Shqipëri-Maqedoni" është garantuar me garanci Qeveritare nga shteti shqiptar.

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Liberalizimi i mëtejshëm i tregut të energjisë, që do të çojë në decentralizimin e sistemit të energjisë, do të ketë ndikime të drejtpërdrejta pozitive në konkurrueshmëri duke mundësuar pjesëmarrjen e operatorëve privatë në tregun e energjisë elektrike dhe do të rrisë cilësinë e furnizimit. Kjo reformë do të rrisë në mënyrë të konsiderueshme investimet, do të kontribuojë në punësim si dhe mund të çojë në uljen e kostonë së energjisë elektrike për konsumatorët.

Risqet e mundshme

Procesi i liberalizimit të tregut të energjisë elektrike mund të ndeshet me pengesa teknike, në fazën e zbatimit të tij. Ndërtimi i linjës së interkoneksionit 400 kV Shqipëri- Maqedoni mund të hasë në pengesa në procedurat e shpronësimit, prokurimit dhe licencimit të nevojshme për implementimin e këtij projekti. Nisur nga natyra komplekse e projektit, gjatë fazës së implementimit të tij, mund të hasen vështirësi teknike.

Reforma 03: Diversifikimi burimeve të energjisë (gazifikimi)

Diversifikimi i burimeve të energjisë në sektorin e gazit konsiston në një sërë nismash rregulluese dhe projekte investuese me qëllim arritjen e sigurisë të konsiderueshme të energjisë dhe përfitimeve ekonomike në vend.

Kohështrirja

2018

- Miratimi i Master Planit të Gazit për Shqipërinë dhe Plani i Identifikimit të Projekteve, të cilat konsiderohen politika të zhvillimit territorial në përputhje me kërkesat e legjislacionit në fuqi për planifikimin dhe zhvillimin territorial;

- Finalizimi i përgatitjes dhe miratimit të studimit të fizibilitetit për tubacionin e gazit që lidh termocentralin e Vlorës me projektin e tubacionit TAP në stacionin e kompresimit në rajonin e Fierit. (projekti ka filluar në vitin 2017);
- Përgatitja e projektit teknik paraprak për pjesën shqiptare dhe malazeze të tubacionit IAP;
- Përgatitja e studimit paraprak për projektin ALKOGAP (Ndërlidhja e gazit Shqipëri-Kosovë).

2019

- Përgatitja e projektit teknik paraprak për pjesën shqiptare dhe malazeze të tubacionit IAP;
- Finalizimi i përgatitjes së projektit të detajuar teknik të tubacionit që lidh TEC-in e Vlorës me projektin TAP në stacionin e kompresimit në rajonin e Fierit.

2020

- Përgatitja dhe miratimi i projektit teknik paraprak për pjesën shqiptare dhe malazeze të tubacionit IAP;
- Përgatitja e studimit paraprak për projektin ALKOGAP (Ndërlidhja e gazit Shqipëri-Kosovë).

Kosto për aktivitetet

- Përgatitja dhe miratimi i Studimi të Fizibilitetit për gazsjellësin që do të lidhë projektin TAP me TEC-i Vlorë- kosto është 300.000 EUR Grant, financuar nga Konfederata e Zvicrës (SECO) në kuadër të Marrëveshjes për ngritjen e kapaciteteve në sektorin e gazit në Shqipëri;
- Plotësimi i legjislacionit dytësor të gazit në bazë të ligjit të ri të gazit - shpenzimet administrative;
- Përgatitja dhe miratimi i projektimit paraprak teknik për pjesën shqiptare dhe malazeze të projektit të gazsjellësit IAP - 2,5 milion Euro Grant, (në total, për pjesën shqiptare dhe malazeze të projektit IAP), financuar nga WBIF;
- Përgatitja dhe miratimi i Studimit të Parafizibilitetit për Projektin e gazsjellësit ALKOGAP - 0.3 milionë Euro, Grant, financuar nga WBIF;
- Përgatitja dhe miratimi i projektit teknik të detajuar për tubacionin që do të lidhë TEC-in e Vlorës me projektin TAP: 2 milionë euro. Një kërkesë për financimin me granteve do të bëhet gjatë raundit tjetër të WBIF në vitin 2018 (sipas kërkesës për kualifikim në SPP 2016);
- Përgatitja dhe miratimi i studimit të fizibilitetit dhe VNMS për projektin ALKOGAP: 1.45 milionë euro. Një kërkesë për financimin me grante do të bëhet gjatë raundit tjetër të WBIF në vitin 2018 (sipas aplikimit për kualifikim në SPP 2016).

Ndikimi buxhetor

Projektet që financohen nga WBIF janë të përjashtuara nga rimbursimi i TVSH, pasi janë projekte që menaxhohen direkt nga BE dhe zyrat përkatëse në rajon.

Ndërkohë për projektin e Studimit të Fizibilitetit për gazsjellësin që do të lidhë projektin TAP me TEC-i Vlorë – për financimin prej 300.000 EUR do të rimbursohet TVSH në vlerën 60000 Euro si kosto lokale, tashmë të përfshira në buxhetin e shtetit.

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Diversifikimi i burimeve të energjisë (gazifikimi) do të ketë ndikim të drejtpërdrejtë pozitiv në rritjen e konkurrueshmërisë duke bërë të mundur hyrjen e një burimi të ri të energjisë në tregun e energjisë së vendit, si dhe do të kontribuojë në rritjen e sigurisë së furnizimit me energji. Kjo reformë do të ketë një ndikim të drejtpërdrejtë social, duke përmirësuar mundësitë e punësimit

Risqet e mundshme

Realizimi i projekteve dhe studimeve në funksion të diversifikimit të burimeve të furnizimit me energji dhe konkretisht për gazifikimin e vendit dhe që lidhen me zhvillimin e rrjetit të gazit në Shqipëri dhe të linjave të interkoneksionit me rajonin dhe më gjerë, nuk parashikohet që të ketë risk pasi aktualisht financimet janë të miratuara dhe janë donacione nga struktura të ngritura në kuadër të BE

Reforma 04: Studim fizibiliteti për ndërtimin dhe përmirësimin e Korridorit Adriatik-Jonian
Superstrada Adriatik-Joniane është një projekt strategjik i destinuar për rajonin e Evropës Juglindore dhe Ballkanit. Përfundimi i saj do të sigurojë një korridor me kapacitet dhe cilësi të lartë që do të lidhë Evropën Qendrore dhe Italinë Veriore me gadishullin e Ballkanit Perëndimor, nëpërmjet Sllovenisë, Kroacisë, Bosnjës dhe Hercegovinës, Malit të Zi, Shqipërisë dhe Greqisë. Superstrada Adriatik-Jon përfshihet në zgjerimin e Rrjetit Qendror Evropian TEN-T bazuar në rrjetin gjithëpërfshirës të SEETO I cili përfshin Korridorin Rrugor të Shqipërisë Veri-Jug dhe që lidh kufirin e Malit të Zi me kufirin grek, nëpërmjet territorit shqiptar (Route2) .

Siç raportohet në Nënkomitetin e 8-të për Çështjet Ekonomiko-Financiare dhe Statistikat, Komiteti Drejtues i WBIF-it , miratoi në dhjetor 2015, një grant prej 4 milion euro (2.5 milion euro për Shqipërinë dhe 1.5 milion euro për Malin e Zi) për Studimin e Fizibilitetit të Superstradë Adriatik-Joniane që lidh këto dy vende. Termat e Referencës për këtë projekt u përgatitën nga IFICO pas konsultimeve me Bankën Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim (BERZH), Autoritetin Rrugor Shqiptar dhe Ministrinë e Transportit dhe Infrastrukturës. Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës Shqiptare dha "miratimin" e saj për ToR më 11 prill 2017.

Kjo reformë është në përputhje me politikën aktuale të Qeverisë Shqiptare, me Strategjinë e Sektorit të Transportit dhe Planin e Veprimit 2016-2020 si dhe konsiderohet projekt prioritar në Paketën Unike të Projekteve për Transportin (SSPP).

Statusi i progresit të këtij projekti është si më poshtë:

Unaza e Fierit (Pjesë e Korridorit Adriatik-Jonian) është në ndërtim e sipër. Projekti do të rishqyrtohet për pjesën e mbetur të projektit dhe sot rezulton i realizuar në masë 58%.

Kohështrirja

2018

- Faza fillestare e studimit të fizibilitetit dhe studimi i fizibilitetit (gjysma e parë e 2018). Kërkesa e grantit të dytë të financimit për fazën e ardhshme (e projektimit të detajuar).

2019

- Përgatitja e procedurave të tenderit për përzgjedhjen e kompanisë përgjegjëse për projektimin e detajuar.

Kosto për aktivitet

2.5 milion EUR grant, kontribut i WBIF, me përjashtim të TVSH-së.

Ndikimi buxhetor

20% TVSH e shumës së grantit (500,000 EUR) si kosto lokale, tashmë të përfshira në buxhetin e shtetit.

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Autostrada Adriatik-Joniane do të lejojë krijimin e një sistemi konkurrues, të besueshëm dhe të sigurt të transportit në vend, do të pakësojë pengesat e trafikut, aksidentet rrugore dhe nivelet e zhurmës e emisionet. Këto pritet të arrihen pas përfundimit të projektit. Nga ana tjetër, do të krijojë një lidhje më të mirë rrugore me vendet fqinje, do të rrisë në mënyrë të konsiderueshme shkëmbimet tregtare, ndjekur nga ulja e shpenzimeve operative të automjeteve dhe konsumit të energjisë.

Risqet e mundshme

Të gjitha procedurat janë të menaxhuara nga WBIF. Kjo mund të shkaktojë vështirësi në përcaktimin e afateve për zbatimin e masave, në veçanti për të siguruar fondet për fazën vijuese, projektimin e detajuar.

Reforma 05: Rehabilitimi dhe ndërtimi i segmentit hekurudhor Durrës-TIA-Tirana

Projekti konsiston në rehabilitimin linjës hekurudhore nga Terminalit të Transportit Publik (TTP) Tiranë – Durrës (34.7 km) si dhe në ndërtimin e një linje të re hekurudhore (5 km) që lidh Aeroportin i Rinasit me Tiranën.

Projekti është pjesë e (Route 2a) Rrjetit Bazë të Ballkanit Perëndimor dhe është zgjerim i Rrjetit Trans-Evropian të Transportit (TEN-T). Projekti është në përputhje me politikat kombëtare për sektorin hekurudhor dhe në veçanti me Programin e Qeverisë Shqiptare, me Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI II 2015-2020), me Planin Vjetor të Transportit Kombëtar, me Planin e Qëndrueshëm të Transportit, me Strategjinë e Transportit Sektorial 2016-2020 si dhe me Strategjinë Kombëtare për Zhvillimin e Hekurudhave 2014-2016. Më 21 mars 2016, projekti u miratua nga Komiteti Kombëtar i Investimeve (KKI) si prioritet i lartë për Qeverinë e Shqipërisë.

Projekti bashkëfinancohet nga një kredi e BERZH (Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim) në vlerë prej 36.87 milionë euro, si dhe një grant të WBIF në vlerë prej 35.435 milionë euro. I cili ndahet në grant investimi në vlerë prej 32.935 milionë euro dhe një grant i asistencës teknike në shumën prej 2.5 milionë euro për mbikëqyrjen e punëve dhe mbështetjen e zbatimit të projektit. Përveç kësaj, WBIF siguron një grant në shumën prej 2,75 milion euro për përgatitjen e projektit. Marrëveshja e kredisë midis Shqipërisë dhe BERZH-it u nënshkrua në dhjetor 2016, ndërsa Marrëveshja e Grantit midis Shqipërisë dhe BERZH-it për përdorimin e granteve të **WBIF prej 35.435 milionë euro pritet të nënshkruhet brenda janarit 2018.** Shpallja e procesit të prokurimit për, mallrat dhe shërbimet, si dhe procesi i prokurimit për kontratën e punimeve pritet të fillojë në fillim të vitit 2018. Proces i prokurimit për shërbimet e konsulencës për mbikëqyrjen e punëve, mbështetjen e implementimit, planin e menaxhimit të aseteve dhe metodologjinë e pagesave për aksione të pistave është në vazhdim.

Kohështrirja

2018

- Marrëveshja e Grantit midis Shqipërisë dhe BERZH-it për përdorimin e granteve të **WBIF prej 35.435 milionë euro pritet të nënshkruhet brenda janarit 2018.**
- Përfundimi i procesit të prokurimit për shërbimet e konsulencës për mbikëqyrjen e punëve, mbështetjen e implementimit, planin e menaxhimit të aseteve dhe metodologjinë e pagesave për aksione të pistave është në vazhdim.
- Shpallja e procesit të prokurimit për, mallrat dhe shërbimet, si dhe procesi i prokurimit për kontratën e punimeve
- Fillimi i Punimeve për rehabilitimin e segmentit ekzistues Durrës-Tiranë.

2019

- Rehabilitimi i segmentit ekzistues Durrës-Tiranë;
- Ndërtimi i segmentit të ri të aeroportit Rinas-Tiranë

2020

- Përfundimi i punimeve.

Kosto për aktivitet

Kostoja e vlerësuar për të gjithë projektin është 90.45 milion Euro:

* 36,65 milionë EUR, Grant, kontribut nga BE / WBIF

** 36,87 milionë EUR, Kredi, kontributi i BERZH (periudha e shlyerjes 15 vjet)

*** 0.87 milionë EUR, Grant kontribut nga BERZH

**** 16,06 milionë EUR, kontribut nga Përfituesi

Ndikimi buxhetor

16,06 milionë EUR, kontribut i përfituesit (15.06 milionë EUR TVSH dhe 1 milion EUR kosto të shpronësimit).

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Rehabilitimi dhe ndërtimi i segmentit hekurudhor Durrës - Aeroport i Rinasit-Tiranë do të lehtësojë transportin e mallrave dhe personave në arteriet kryesore të vendit. Kjo do të bëjë të mundur rritjen e shpejtësisë së udhëtimit për pasagjerët dhe mallrat nga 60 km/h në 120 km/h, si dhe ngarkesën e mallrave në 22.9 ton, gjatë gjithë aksit Tiranë - Durrës. Projekti pritet t'u shërbejë pothuajse 1,4 milionë pasagjerëve në vit dhe mbi 220.000 ton mallrave, që nga viti i parë i funksionimit.

Krijimi i punësimit do të jetë një nga rezultatet e para të projektit (priten më shumë se 1375 vende të reja pune të krijuara) pasuar nga reduktimi i kohës së udhëtimit (vlerësuar në 55 mil. EUR) dhe përmirësimi i kushteve të mjedisit.

Risqet e mundshme

Pengesa të veçanta mund të lindin gjatë zhvillimit të procedurës së shpronësimit, e nevojshme për zbatimin e projektit, dhe disa pengesa teknike, duke konsideruar vetë natyrën e projektit.

4.3.3. Zhvillime sektoriale

1. Situata aktuale dhe pengesat kryesore në konkurrueshmëri

Reforma e tokës që u zhvillua në vitin 1991, megjithëse solli një ndryshim thelbësor në të drejtën e pronësisë mbi tokën bujqësore, në dobi të popullsisë që jetonte në fshat, gjithashtu u shoqërua me shumë probleme. Aktualisht, problemi kryesor është fragmentimi i lartë i tokës bujqësore. Në shumë territore (fshatra) të Shqipërisë kjo reformë u krye, por toka ishte e shpërndarë pa plotësimin dhe formalizimin e titujve të pronësisë mbi tokën.

Mungesa e titujve të pronësisë mbi tokën bujqësore është një pengesë serioze për kryerjen e transaksioneve me tokën, blerjen, shitjen dhe shkëmbimet e pronave me sipërfaqe të ndryshme të tokës, në mënyrë që të zvogëlohet copëzimi i lartë i saj. Për plotësimin e titujve të pronësisë mbi tokën bujqësore janë aktualisht në fuqi dy ligje:

1. Ligji nr. 171/2014 "Për përfundimin e procedurave të kalimit të tokës bujqësore të ish-ndërmarrjeve bujqësore në pronësi të përfituesve", të ndryshuar.

2. Ligji nr. 9948, datë 07.07.2008 "Për shqyrtimin e vlefshmërisë ligjore të krijimit të titujve të pronësisë mbi tokën bujqësore", të ndryshuar.

Gjatë vitit 2017, janë bërë përpjekje për të përmirësuar zbatimin e këtyre ligjeve dhe akteve në zbatim të tyre, për të shtyrë afatin ligjor për këtë proces deri më 31 dhjetor 2018.

Një pengesë tjetër për procesin e konsolidimit të tokës, për zvogëlimin e copëzimit të lartë, është procesi i regjistrimit të pasurive të paluajtshme, toka bujqësore, në regjistrin publik të pasurive të paluajtshme. Për të lehtësuar pronarët e tokës bujqësore për të regjistruar pasuritë e tyre bujqësore, është punuar në bashkëpunim me Zyrën Qendrore të Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme dhe Ministrinë e Drejtësisë për të thjeshtuar këto procedura të parashikuara në Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 994, datë 09.12.2017 "Për regjistrimin e akteve të marrjes së tokës bujqësore në pronësi", të ndryshuar.

Industria e përpunimit në vitet e fundit të tranzicionit është fokusuar në sektorët tradicionalë si kromi dhe bakri. Megjithatë, si rezultat i rritjes së kërkesës për ndërtim (shtëpi, etj.), Sektori i përpunimit jo metalik ka përjetuar edhe një zhvillim (prodhimi i materialeve ndërtimore si çimento, tulla, gurë dekorativ etj.). Përkundër sfidave, ajo ka arritur të konkurrojë në tregjet e brendshme dhe rajonale dhe më tej.

Sektori i kromit, si rezultat i niveleve të depërtimit të depozitave të pasura minerale gjatë 2-3 viteve të fundit, do të përfitonte më shumë nga zhvendosja e vëmendjes drejt përpunimit në nivel kombëtar, në vend të pasurimit të mineraleve dhe shkrirjes, duke rritur kështu vlerën e saj në tregje.

Sektori i bakrit përdoret për të operuar ciklin e plotë për shumë vite. Megjithatë, pas vitit 1990 fokusi u zhvendos drejt përdorimit të skemave të caktuara për pasurimin e depozitave të caktuara të bakrit. Fragmentimi i sektorit, si rezultat i heqjes së shkrirjes, përpunimit dhe prodhimit të telave dhe kabllove, ka penguar performancën e saj në tregje. Ndryshe nga kromi, i cili mbështetet në Bursën e Bursës LME dhe gëzon fleksibilitet në veprimin në sajë të skemave që tashmë ekzistojnë; sektori i bakrit nuk e ka këtë mundësi.

Mineralet si nikelit-silikat ose kuarcit gjithashtu përjetojnë të meta të ngjashme në lidhje me përpunimin dhe tregtinë si rezultat i situatës në të cilën ndodhet industria e përpunimit.

Industria e këpucëve prej lëkure, e cila kontribuon në mënyrë të konsiderueshme në punësim dhe eksport, importon rreth 80% të lëndëve të para nga jashtë. Ndërkohë, Shqipëria eksporton lëndë të para të papërpunuara të lëkurës, duke ulur kështu vlerën e saj. Për të promovuar përpunimin e këtyre burimeve natyrore, vlerësimet e para-fizibilitetit dhe studimet tekniko-ekonomike duhet të kryhen nga institucione të specializuara kërkimore shkencore në sektorin publik apo privat për kuarcit, nikel-silikate dhe këpucë lëkure.

Një fushë tjetër me interes po rrit kapacitetin e riciklimit të mbeturinave të bakrit dhe lidhjeve të saj, pasi që në 25 vitet e fundit ajo u eksportua në formë të papërpunuar.

Në vitin 2014 dhe 2015 Ministria e Energjisë dhe Industrisë në bashkëpunim me Agjencinë Kombëtare të Burimeve Natyrore ka kryer një studim teknik dhe ekonomik në industrinë e bakrit për të krahasuar nivelin aktual të përpunimit me një proces të plotë të përpunimit që përfshin telat dhe kabllo të bakrit. Puna është duke u bërë për të përgatitur një ofertë teknike dhe ekonomike në këtë industri për të promovuar ndërtesat e përdorura.

Një studim mbi industrinë e këpucëve lëkure po zhvillohet në koordinim me MEDTTE dhe AIDA. Pritet të përfundojë në vitin 2016 dhe të promovohet gjatë vitit 2017.

Përkrahja financiare për dy studime të tjera, respektivisht në industrinë nikel-silikat dhe kuarcit, është parashikuar për vitin 2017, në bashkëpunim me institucionet kërkimore shkencore. Bazuar në gjetjet e studimeve, MEI do të punojë në koordinim me AIDA për promovimin e sektorëve me qëllim rritjen e potencialit të investimeve.

Menaxhimi i Integruar i ujit është një nga 6 prioritetet e Qeverisë. Ky sektor luan një rol të rëndësishëm në zhvillimin ekonomik social të vendit. Shqipëria i shfrytëzon burimet natyrore ujore jo vetëm për furnizim me ujë por edhe për prodhimin e energjisë, zhvillimin e bujqësisë, turizëm dhe aktivitete sportive-argëtuese. Duke pasur parasysh procesin e përafrimit me BE, që Shqipëria tashmë ka filluar, duhet kuptuar se arritja e objektivave të BE-së në fushën e ujësjellës kanalizimeve do të jetë një proces i gjatë dhe i kushtueshëm. Sektori është i fragmentuar nga pikëpamja institucionale dhe organizative, gjë që vështirëson arritjen e përmirësimeve të shpejta dhe eficiente. Gjatë 25 viteve të fundit ka pasur disa përpjekje për reforma të nxitura kryesisht nga pesha strategjike që ky sektor ka për vendin. Si rrjedhojë janë prodhuar disa dokumente strategjike, me qëllim rregullimin e sektorit, por qasja e tyre nuk ka qenë e integruar apo ndërsektoriale, ndërkohë që propozimet e bëra ngarkonin rëndë buxhetin e shtetit duke i bërë ato të pa arritshme.

Sa më sipër, theksojmë se burimet natyrore ujore luajnë rol të rëndësishëm në ekonominë e vendit. Për sa i përket ujit të pijshëm, mendohet që ka aftësi prodhuese deri në 8.700 m³ për person; shifër kjo, nga më të lartat në Evropë.

Rreth 80% e ujit të pijshëm në Shqipëri vjen nga burimet nëntokësore. Shërbimi i furnizimit me ujë është përgjegjësia e 58 shoqërive aksionere, me një prodhim mesatar prej 272 litra/banor/ditë dhe një shitje mesatare prej 109 litra/banor/ditë. Në 2015-tën, mbulimi kombëtar me shërbim për furnizimin me ujë ka qenë 80.8% ndërkohë që mbulimi me shërimin e kanalizimeve ka qenë 51%. Orët e mbulimit me shërbim në rang kombëtar janë 12.1 orë/ditë. Vlerësohet se duhet të ketë rreth 150.000 – 200.000 përdorues që përfitojnë shërbim pa kontratë. Pra sektori karakterizohet nga një nivel i lartë humbjesh, informaliteti dhe shërbimesh pa të ardhura. Bazuar në strategjinë sektoriale mbulimi me shërbimin e furnizimit me ujë në vitin 2014 ka qenë 89% në zonat urbane dhe 36% në zonat rurale. Ndërkohë, që mbulimi me shërbimin e kanalizimeve për të njëjtin vit ka qenë 63% në zonat urbane dhe 6% në zonat rurale. Shërbimi i trajtimit të ujërave të ndotura ka qenë 12% në zonat urbane dhe 0% në zonat rurale.

Vlen për tu përmendur edhe Reforma Administrativo-Territoriale e 2015, e cila ka një efekt rrënjësor për ofrimin e shërbimeve të ujësjellës kanalizimeve. Megjithatë, efekti i kësaj reforme do të jetë i ndjeshëm në përmirësimin e shërbimit të ofruar vetëm pasi të shoqërohet edhe me një reformë të mirë strukturuar sektoriale.

Lidhur me aktivitetin e parë të reformës për standardizimin e industrisë së turizmit, në nëntor 2016 hyri në fuqi VKM nr. 730, datë 20.10.2016 "Për miratimin e rregullores 'Për kushtet, kriteret, tarifat, afatet dhe procedurat për klasifikimin e objekteve të akomodimit". Doracaku për klasifikimin e strukturave akomoduese ka përfunduar. Gjithashtu, është krijuar sistemi online për aplikimin, klasifikimin dhe raportimin e strukturave të akomodimit dhe është testuar me disa struktura akomodimi. Në lidhje me grupin e vlerësuesve, në fillim të marsit 2017, përfundoi përzgjedhja e aplikantëve që kualifikoheshin për t'u trajnuar si vlerësues të objekteve të akomodimit. Hapi i ardhshëm do të jetë trajnimi i vlerësuesve, i planifikuar për t'u përfunduar deri në Dhjetor 2017.

Për të vendosur procesin e licencimit të Agjencisë Turistike dhe Operatorëve Turistik, janë bërë ndryshimet e nevojshme në kuadrin ligjor (VKM nr. 827, datë 23/11/2016, "Një shtojcë për VKM nr. 538, datë 26.05. 2009, "Për licencat dhe lejet, të trajtuara nga ose nëpërmjet Qendrës Kombëtare të Licencimit dhe rregulloret e tjera të përbashkëta" dhe Udhëzimi i ri i Ministrit të Turizmit nr. 179, datë 11.01.2017 "Për dokumentacionin e aplikimit për procedurat e licencimit dhe inspektimit dhe/ose shfuqizimin e licencës për veprimtarinë e Agjencisë Turistike dhe Operatorit Turistik "). Si rezultat i këtij procesi, Qendra Kombëtare e Biznesit ka licencuar 94 aplikantë si Agjenci Turistike dhe 31 aplikantë si Operatorë Turistik. Për zbatimin e Ligjit Nr. 93/2015 të datës 27.07.2015 "Për turizmin" lidhur me certifikimin e guidave turistike, pas plotësimit të kornizës së nevojshme ligjore (Udhëzimi dhe Urdhri i përbashkët i Ministrit të Turizmit dhe Ministri i Mirëqenies Sociale dhe Rinisë , respektivisht nr.517, datë 24.01.2017 "Për akreditimin e programeve të kualifikimit për udhëzues turistik dhe miratimin e kredive minimale për programet e arsimit profesional dhe të vazhdueshëm", nr. 4792, datë 15.05.2017 "Për ngritjen dhe funksionimin e Komisionit për akreditimi i programeve të kualifikimit të guidës turistike"), janë certifikuar 137 aplikantë si Udhëzues Turistik i Kategorisë Kombëtare, 61 aplikantë si Udhëzues Turistik i Kategorisë Lokale, 53 aplikantë si Udhëzues Turistik i Kategorisë me Interes të Veçantë dhe 1 aplikant si Turist Nderi Kategoria e Udhëzuesit (gjithsej 252 prej të cilëve 18 persona kanë dy licenca duke rritur numrin e certifikatave të lëshuara në 270).

Lidhur me aktivitetin e dytë, inspektimi i aktiviteteve turistike do të kryhet nga Inspektorati i Mbikëqyrjes së Tregut. Bazuar në Urdhrin e Kryeministrit nr. 86, datë 16 maj 2016 "Për miratimin e organogramit të Inspektoratit Shtetëror të Mbikëqyrjes së Tregut", një Drejtori plotësisht përgjegjës për monitorimin dhe inspektimin e shërbimeve të turizmit po vepron me 19 inspektorë. Kjo drejtori ka ndërmarrë aktivitete të tilla si: trajnime të ndryshme të brendshme me personelin si dhe ka organizuar aktivitete të ndryshme inspektuese në përputhje me Planin e Inspektimit për vitin 2017. Gjithashtu Drejtoria ka administruar bazën e të dhënave të Agjencisë Turistike të Licencuar dhe Operatorit të Turizmit, e guidave të certifikuar turistike dhe ka organizuar fushata sensibilizimi me operatorë të ndryshëm mbi legjislacionin e turizmit dhe detyrimet e tyre.

Të gjitha aktivitetet janë kryer brenda kufijve buxhetorë të planifikuar.

Reforma "Standardizimi i industrisë së turizmit" nuk do të përfshihet në ERP 2018-2020 pasi cilësohet pothuajse e përfunduar dhe është në drejtimin e duhur për pjesën tjetër. Për rrjedhojë, aktivitetet e reformës do të vazhdojnë rutinë pa prodhuar ndonjë reformë.

2. Raportim mbi zbatimin e rekomandimeve të Maj 2017

3. Planet e reformave parësore

Reforma 06: Konsolidimi dhe defragmentimi i tokës bujqësore

Objektivi kryesor i strategjisë është krijimi i fermave familjare ekonomiksht të suksesshme, konkurruese dhe të qëndrueshme që do të arrihen duke zhvilluar kushte për konsolidimin e

tokës, përmes një kuadri të përshtatshëm ligjor dhe zbatimin e projekteve të konsolidimit të tokës, të cilat do të jenë pjesë e Programit Kombëtar për konsolidimin e tokës.

Masat e mëposhtme parashihen të arrihen gjatë zbatimit të Strategjisë Kombëtare për Strategjinë e Konsolidimit të Tokës për periudhën 2018-2020.

1. Përgatitja e kuadrit ligjor (masat ligjore)

Gjatë vitit 2018, Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, në bashkëpunim me Ministrinë e Drejtësisë do të punojë për:

- Hartimin e ligjit "Për konsolidimin e tokës";
- Përmirësimin e ligjit "Për Regjistrimin e Pasurive të Paluajtshme" dhe aktet nënligjore për zbatimin e tij, që do të shërbejnë për procesin e konsolidimit të tokës,
- Përmirësimin e rregullave për zvogëlimin e pagesave dhe shërbimeve në Zyrën e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme, në shërbim të transaksioneve, me qëllim konsolidimin e tokës.

2. Përgatitja e programit vjetor të punës, sigurimi i stafit dhe fondet e nevojshme (masat institucionale, metodologjike dhe financiare)

Me qëllim të arritjes së objektivave të kësaj strategjie, parashikohet të ngrihet në Ministrinë e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Sektori i Konsolidimit të Tokës, zhvillimi i kornizës ligjore, trajnimi dhe ngritja e kapaciteteve, të cilat do të financohen nga MBZHR dhe Ministria e Ekonomisë dhe Financave. Fondet janë të parapara në buxhetin e Ministrisë.

Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural do të përgatisë një program pune çdo vit për forcimin e kapaciteteve të Sektorit të Konsolidimit të Tokës dhe institucioneve të tjera publike që kontribuojnë në këtë proces, si dhe zhvillimin dhe monitorimin e aktiviteteve të konsolidimit të tokës.

Fondet financiare për krijimin e sektorit të konsolidimit të tokës janë parashikuar për 2018-2020 në buxhetin e Ministrisë së Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural.

3. Programi "Menaxhimi i Qëndrueshëm i Tokës Bujqësore" do të vazhdojë gjatë gjithë vitit 2018, 2019 dhe 2020 dhe do të realizohet nga QTTB Fushë Krujë.

Përcaktimi i 63000 ha dhe 20 njësi administrative në vit kushtëzohet nga kapacitetet njerëzore dhe planifikimi i buxhetit për QTTB Fushë Krujë.

Kohështrirja

2018

- Sistemi Informativ i Tokës (LIS) do të krijohet për rreth 63 000 ha tokë bujqësore në fshatrat e Qarkut Gjirokastrë, Tiranë dhe Durrës, nga QTTB(Qendra e Transferimit të Teknologjive Bujqësore) Fushë Krujë.
- Krijimi i kuadrit ligjor institucional të Konsolidimit të Tokës, paralelisht me aktivitetet e ngritjes së fondeve për të siguruar fondet e nevojshme.
- Digjitalizimi i pjesshëm i regjistrit të tokës bujqësore për 20 njësi administrative të vendit.

2019

- Sistemi Informativ i Tokës (LIS) do të krijohet për rreth 63 000 ha tokë bujqësore në fshatrat e Qarqeve Lezhë, Shkodër dhe Dibër nga QTTB (Qendra e Transferimit të Teknologjive Bujqësore) Fushë Krujë.
- Zhvillimi i kapaciteteve.
- Digjitalizimi i pjesshëm i regjistrit të tokës bujqësore për 20 njësi administrative të vendit.

2020

- Sistemi Informativ i Tokës (LIS) do të krijohet për rreth 63 000 ha tokë bujqësore në fshatrat e Qarkut Gjirokastrë, Tiranë dhe Kukës, nga QTTB(Qendra e Transferimit të Teknologjive Bujqësore) Fushë Krujë.
- Ndërgjegjësimi publik. Fillon zbatimin e programit Konsolidimit të Tokës.
- Digjitalizimi i pjesshëm i regjistrit të tokës bujqësore për 20 njësi administrative të vendit.

Kosto për aktivitet

102,400 lekë nga buxheti i shtetit për "Regjistrimin dhe digjitalizimin e tokës bujqësore" (2018, 2019 dhe 2020).

Ndikimi buxhetor

- 36,400 euro për integrimin e Sistemit Informativ që përfshin 63,000 ha tokë bujqësore dhe digjitalizimin e parcelave kadastrale (2018). *
- 36,400 euro për integrimin e Sistemit Informativ që përfshin 63,000 ha tokë bujqësore dhe digjitalizimin e parcelave kadastrale (2019). **
- 14,000 euro për plotësimin e laboratorit të GIS në QTTB Fushe -Krujë (2019).
- 36,400 euro për integrimin e Sistemit Informativ që përfshin 63,000 ha tokë bujqësore dhe digjitalizimin e parcelave kadastrale (2020). ***

* Kostoja për vitin 2018, mbulohet nga programi buxhetor i MBZHR 05470 "Menaxhimi i qëndrueshëm i tokës".

** Kostoja për vitin 2019 / mbulohet nga programi buxhetor i MBZHR 05470 "Menaxhimi i qëndrueshëm i tokës"

*** Kostoja për 2020 është pjesërisht e mbuluar nga programi buxhetor i MBZHR 05470 "Menaxhimi i qëndrueshëm i tokës".

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Reforma e konsolidimit të tokës është komplekse dhe së pari bazohet në vendosjen e bazës ligjore dhe rregullimin e duhur, që lidhet fort me formalizimin e fermave bujqësore si dhe aktivitetin e tyre ekonomik, që do të thotë rritje e aksesit në subvencione dhe kredi rurale nga fermerët dhe agro-bizneset. Përveç kësaj, ajo do të rrisë investimet në bujqësi dhe zhvillimin e tregut formal të tokës. Konsolidimi i tokës do të çojë në rritjen e mekanizimit të bujqësisë, që do të thotë shtim i vendeve të reja të punës dhe përmirësim i cilësisë së jetës në zonat rurale.

Në fillim të zbatimit të këtij programi do të arrihen rezultatet e mëposhtme:

- a) Reduktimi i copëzimit të ngastrave të tokës bujqësore.
- b) Përmirësimin e kapacitetit për t'u marrë me menaxhimin dhe administrimin e tokës bujqësore.
- c) Rritja e përdorimit të tokës.

Risqet e mundshme

Konsolidimi i tokës i shërben transformimit të bujqësisë në një sektor produktiv dhe fitimprurës, por pronarët e tokave dhe komunitetet rurale janë skeptikë për konsolidimin e tokës.

Reforma 07: Politika për zhvillimin e industrisë jo-ushqimore

Inkurajimi dhe promovimi i zhvillimit të një ekonomie cirkulare (me cikël më të plotë përpunimi) për disa sektorë të industrisë nëpërmjet rritjes së nivelit të bashkëpunimit midis strukturave politkëbërëse, qarqeve akademike, institucioneve kërkimor- shkencor publike ose private dhe biznesit, duke i ofruar studime tekniko-ekonomike, që nxisin investime në skema përpunimi e prodhimi me cikël më të plotë, si një prej politikave industriale të BE-se me impakt në rritjen e eksportit, PBB, punësim etj.

Masa 1 e politikës:

Përgatitje e një oferte tekniko-tregtare për promovimin e objekteve të lira minerare dhe përpunuese për industrinë e bakrit dhe promovim në bashkëpunim me AIDA dhe institucione të tjera, për të stimuluar interesimin për investime me cikël të plotë të kësaj industrie.

Në vitin 2014-2015 MIE realizoi një studim vlerësimi tekniko-ekonomik për industrinë e bakrit duke vlerësuar dhe krahasuar efektivitetin midis dy varianteve:

- Shfrytëzim dhe përpunim të mineralit të bakrit me pasurim dhe eksport koncentrat bakri
- Shfrytëzim dhe përpunim të mineralit të bakrit, me pasurim, shkrirje koncentrat bakri, rafinim deri në prodhim bakri elektrolitik si një produkt efikas për eksport, madje edhe me finalizim të përpunimit deri në tela dhe kablo.

Studimi pasi ka kaluar për vlerësim oponent në qarqet akademike dhe institucione të tjera, dhe plotësimit me disa prej sugjerimeve e mendimeve, shërbeu si baze për përgatitjen e Ofertës Tekniko-Tregtare që do të promovojë të gjithë objektet e lira minerare dhe përpunuese, për të nxitur interesimin e investitorëve për të rritur shkallen e përpunimit në vend si një vlerë e shtuar në ekonomi, me rritje të ardhurash, rritje eksporti, nivel punësimi etj.

Masa 2 : Realizimi i tre studimeve tekniko-ekonomike për:

-Industrinë e Lëkurë Këpucëve; industrinë e Nikel-Silikateve; industrinë e kuarciteve, dhe promovimi i tyre tek biznesi për të rritur interesimin për investime në këto sektorë.

Në 2015 janë përgatitur termat e referencës për përgatitjen e një studimi tekniko-ekonomik për industrinë e Lëkurë këpucëve, me synim rritjen e vlerës së shtuar të lëndëve të para vendase.

Në bashkërendim me AIDA dhe ish MZHETTS u arrit të sigurohej mbështetja financiare nga UNDP dhe realizimi i studimi nga kjo e fundit. Brenda 2016 ishte programuar që studimi të ishte realizuar dhe të dorëzohej. Pas vlerësimit oponent në bazë të rezultateve të studimit, në bashkëpunim me ish MEI, (tani MIE) dhe AIDA dhe institucione të tjera, të promovojnë tek biznesi vendas dhe i huaj, me synim rritjen e shkallës së përpunimit në vend të lëkurës, e cila mbi 80 % e saj importohet ndërkohë që industria e lëkurë këpucëve dhe produkteve prej lëkure importon lëkurë të përpunuar. Ky do të maksimizojë vlerën e lëkurës së vendit, rrisë nivelin e punësimit etj. Studimi u dërgua në rrugë elektronike në fund të Maj 2017 dhe në Korrik 2017 u dërgua për vlerësim oponent në Universitetin Politeknik të Tiranës (Fakulteti Inxhinierisë Mekanike, Departamenti Tekstil-Modës). Vlerësimi oponent është dërguar në Tetor 2017 në MIE për të vijuar më tej. Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, me shkresë zyrtare në Tetor 2017 i ka kërkuar UNDP dhe AIDA të përmirësojë brenda një periudhe një-mujore studimin bazuar në termat e referencës dhe vërejtjet dhe sugjerimet e oponencës.

Termtat e referencës për dy studimet e tjera janë gati: industrinë e Nikel-Silikateve dhe industrinë e kuarciteve, të cilat pas mbështetjes financiare ishin programuar të ishin realizuar në vitin 2017. Megjithatë nuk u arrit mbështetja financiare për 2017, ministria ka parashikuar këtë për vitin 2018.

Referuar burimeve tona natyrore dhe situatës aktuale në eksportin e këtyre dy burimeve minerale, përballë tregut rajonal, me një konkurrencë të lartë, me anë të rritje shkalle përpunim i nëpërmjet pasurimit të tyre për rritjen e cilësisë së elementeve bazë (Nikelit dhe SiO_2), sigurohet një vlerë e shtuar në eksport dhe rritje të ardhurash në buxhet, punësim etj.

Kohështrirja

2018

- Ndjekje e realizimit të studimeve; vlerësimi oponencës nga struktura të pavarura dhe certifikim i tyre nga MIE.

2019

- Përgatitja e programit të bashkëpunimit midis MIE, AIDA dhe aktorë të tjerë për të nisur promovimin e studimeve, në varësi të rezultateve.

2020

- Ndjekja e procedurave ligjore deri në lidhje kontrate/marrëveshje, në varësi të interesit të treguar nga investitorët në fushat përkatëse.

Kosto për aktivitet

15,000 Euro për dy studime parafizibilitetit (nikel-silikat dhe kuarcit)

7,500 Euro për vlerësimin oponent dhe promovimin tek bizneset me qëllim nxitjen e interesit të këtyre të fundit për kryerjen e investimeve në këto industri

7,500 Euro janë programuar për realizimin e një studimi në industrinë qeramike

Ndikimi buxhetor

15,000 euro për 2018; 7,500 euro për 2019 dhe 7,500 euro për 2020.

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Strategjia për politikën e zhvillimit të industrisë jo-ushqimore parashikon: (i) rritjen me 6-7% të kontributit të industrisë jo-ushqimore në PBB deri në 2020; (ii) rritja e nivelit të punësimit në sektorët e industrisë jo-ushqimore në masën 2%-2.5% për vit; (iii) rritja e kontributeve në eksport me 1.5%-25 për vit; (iv) kontributin arritjen e objektivit për zbutjen e deficitit tregtar nga një tregues prej 24% ndaj PBB-së (2010) në 14% (2020), kjo referuar dokumentit për ecurinë e zhvillimit ekonomik për vendet e Evropës Juglindore deri në 2020 (SEE 2020). Për rrjedhojë, ky tregues i industrisë jo-ushqimore (si pjesë e integruar në ekonominë e vendit), nga -18.7% (2010), deficitit tregtar ndaj PBB-së synohet të arrijë rreth -14% (2020).

Risqet e mundshme

Vështirësi në bashkërendimin ndërinstitucional për të mundësuar ecurinë e zbatimit të këtyre masave për politikën zhvillimore në fushën e industrisë jo-ushqimore.

Vështirësi në drejtim të krijimit të një klime besimi tek investitorët strategjik e seriozë të huaj, për të mundësuar nisma të tilla për investime të mëdha e me kohëzgjatje projekti të paktën mbi 20 vjet.

Rritja e konkurrencës në treg, sidomos për produktet që lidhen me bursën e metaleve etj. për të cilat kërkohet një vlerësim i vazhdueshëm për t'i paraprirë situatave.

Ndërrhyrje dhe lëvizje të shpeshta të taksave etj. që doemos ndikojnë në parashikimet afatgjata për investime të tilla.

Mungesë e shtimit të rezervave (p.sh. bakër) nëpërmjet kërkim-zbulimit, kjo për faktin se në industrinë e bakrit, ende operohet me rezervat e zbuluara deri në 1990, ndërkohë që bota ka dyfishuar sasinë e tyre gjatë kësaj periudhe.

Këto faktorë kërkojnë një angazhim ndërinstitucional për një bashkërendim korrekt në lidhje me nxitjen e politikave zhvillimore në industri, veçanërisht atë përpunuese, promovimin e tyre nga të gjithë strukturat brenda e jashtë vendit, duke siguruar mbështetjen e plotë jo vetëm institucionale por edhe me lehtësira të ndryshme për avantazhe konkurruese në thithjen e investitorëve strategjikë. Rol efikas përveç ministrive e agjencive mbështetëse, kanë sidomos AIDA, DhTI, apo organizma të tjerë si Konfindustria, përfaqësitë diplomatike jashtë vendit etj.

Një pjesë e rentës minerare dhe burimeve natyrore krahas adresimit në rajonet ku janë pasuritë për politika mbështetëse të zonës dhe punonjësve që punojnë për këto të mira materiale me interes ekonomik për vendin, është domosdoshmëri të përdoret në mbështetjen e sektorëve përkatës me studime, kërkim zbulime, për të rritur jetëgjatësinë e projekteve nëpërmjet shtimit të rezervave etj.

Nevoja për mbështetje në nivelin arsimor profesional në fushën e gjeologjisë, minierave por edhe të përpunimit të burimeve natyrore e aseteve të tjera të vendit, pranë rajoneve respektive, janë vlerë e shtuar, sepse niveli profesional kontribuon direkt edhe në koston e produktit etj.

Reforma 08: Reforma e në sektorin e ujësjellës kanalizimeve

Reforma mbulon shërbimet e furnizimit me ujë, kanalizimeve dhe trajtimit të ujërave të ndotur, dhe do të mbështetet në tre shtylla kryesore për Qeverisjen e Mirë, Investime Efiçente dhe Aksionin Kundër Informalitetit.

Kohështrirja

2018

1. Qeverisje e Mirë

- Rishikim i kuadrit Rregullator, Institucional dhe Financiar.
- Përmirësimi i Menaxhimit të aseteve nga aspekti fizik dhe financiar
- Përmirësimi i Programeve të Menaxhimit të Burimeve Njerëzore
- Ndërtimi i Programeve për Rritjen e Ndërgjegjësimi

2. Investime Efiçente

- Përmirësimi i kuadrit kërkimor/studimor për projektet dhe prioritizimi i tyre
- Implementimi i projekteve sipas tipologjisë, territorit dhe performancës

3. Aksion Kundër Informalitetit

Kjo shtyllë filloi të zbatohet në 2017 me një fazë përgatitore, e cila riti ndërgjegjësimin për aksionin. Ndërkohë, gjatë tremujorit të parë të vitit 2018, fillon Faza e Kuptimit e cila nxit vetë-rregullimin. Kjo fazë pasohet nga Faza e Forcës (zbatim dhe kontroll), dhe Faza e Trurit (vazhdimi i monitorimit dhe rritjes së ndërgjegjësimit).

Njëkohësisht me zbatimin e fazave të aksionit, qeveria planifikon hartimin dhe zbatimin e skemave të ofrimit të ndihmës financiare për familjet në nevojë, dhënien e mbështetjes teknike dhënie kontributi të vazhdueshëm për ndërgjegjësim. Gjithashtu një skeme penalizmi do të zhvillohet për mungesën e performancës.

2019

- Do të punohet për përmirësimin e vazhdueshëm të reformës, duke analizuar edhe rezultatet e arritura.

2020

- Do të punohet për përmirësimin e vazhdueshëm të reformës, duke analizuar edhe rezultatet e arritura.

Kosto për aktivitet

Aktivitetet e shtyllës së parë mendohet të kenë vetëm kosto administrative. Ndërkohë që dy shtyllat e tjera do të kenë kosto të tjera të cilat janë në proces përlogaritjeje. Sipas dokumentit strategjik "UJË PËR NJERËZ - Politika Financiare dhe Masa Zbatuese, deri në vitin 2020, shuma e nevojitur për investimet në sektor mund të arrijë deri në 10 Milion Euro për vit (nga buxheti i shtetit dhe taksat), 18 Milion Euro për vit (nga grantet dhe transfertat ndërkombëtare), dhe 18 Milion Euro për vit (nga tarifat dhe borxhet ndërkombëtare). Duhet theksuar që këto shifra janë parashikime dhe nuk marrin parasysh kushtet e ndryshme të reformës.

Ndikimi buxhetor

Vlerat e sakta për impaktin buxhetor janë duke u përlogaritur.

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Qëllimi i reformës është rritja e mirëqenies së qytetarëve nëpërmjet ofrimit të shërbimeve të ujësjellës kanalizime dhe trajtimin e ujërave të ndotur, duke ju afruar standardeve të njohur ndërkombëtare. Ky aksion qeveritar përmban disa elementë social-ekonomik:

Qeveria do të përmbushë detyrimin e saj ndaj qytetarëve për:

- ofrimin e shërbimeve dinjitoze;
- mbështetjen ndaj shëndetit dhe sigurisë publike, dhe përgjegjësisë sociale për mirëqeverisje;
- mbështetjen për financa të qëndrueshme dhe efijente;
- mbështetjen për mbrojtje mjedisore;
- mbështetjen për zbatimin e ligjit në reduktimin e informalitetit;
- sigurimin e një klime të mirë për zhvillimin e turizmit;
- forcimin e parimit përdoruesi paguan.

Reforma synon reduktimin e informalitetit në 0% deri në Dhjetor 2018. Deri në 2020 veprimet nga reforma duhet të kenë arritur uljen e treguesit për ujin pa të ardhura nga 67% në 59%, rritjen e shërbimit të furnizimit me ujë në 92% në zona urbane dhe 40% në zonat rurale; rritja e mbulimit të shërbimit të kanalizimeve deri në 65% në zonat urbane dhe deri në 15% në zonat rurale, dhe rritjen e trajtimit të ujërave të ndotur deri në 50% mbulim në zonat urbane, dhe 15% mbulim në zonat rurale.

Risqet e mundshme

Reziqet e mundshme për zbatimin dhe efektivitetin e reformës përfshijnë vonesat për shkak të mungesës së fondeve, vonesa për shkak të ngarkesës. Këto vonesa do të mënjanoen duke përmirësuar procesin e planifikimit në nivel qendror. Puna ka filluar tashmë, për këtë planifikim, me një grup të dedikuar pranë ministrisë së linjës. Janë duke u zhvilluar takime

me komunitetin e donatorëve aktivë në këtë sektor për diskutimin e planit, si dhe aksioneve të ndryshme. Një nga rreziqet përfshin mungesën e vullnetit politik, por ky rrezik është mënjanuar tashmë duke përfshirë në procesin e reformës gjithë nivelet politike.

4.3.4. Mjedisi i biznesit dhe reduktimi i ekonomisë informale

1. *Situata aktuale dhe pengesat kryesore në konkurrueshmëri*

Shqipëria ka përmirësuar mjedisin rregullator të biznesit dhe lehtësinë e të bërit biznes në krahasim me vitin e kaluar. Kjo është reflektuar në shifrat e raportit të Biznesit 2018 për rajonin e Evropës dhe Azisë Qendrore, duke përfshirë Shqipërinë, sipas të cilit Shqipëria ka përmirësuar rregullat e biznesit gjatë vitit të kaluar.

Sipas raportit të Bankës Botërore "Të bësh biznes 2018", Shqipëria renditet e 65-të nga 189 ekonomitë. Lehtësia e të bërit biznes ka treguar luhatje në renditje (p.sh. DB 2016 në vendin e 98-të, DB 2017 në vendin e 58-të), pavarësisht shumë reformave të ndërmarra në disa fusha, si fillimi i një biznesi, pagesa e taksave, regjistrimi i pronës, leja e ndërtimit, marrja e energjisë etj.

Shqipëria, sipas Raportit "Konkurrueshmëria Globale" renditet në vendin e 75 nga 137 vende, me një përmirësim prej 5 vendeve krahasuar me raportin e mëparshëm, duke shënuar një trend pozitiv në disa tregues, si: Stabiliteti Makroekonomik nga 4.3 në 2016 në 4.6 pikë dhe Punës Efikasiteti i Tregut nga 3.9 në 2016 në 4.0 pikë.

Aksesi në financë për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme (NVM) është gjithashtu e kufizuar dhe kufizon zhvillimin e sektorit privat dhe integrimin e tij në tregjet rajonale dhe evropiane. Sektori i NVM-ve është përballur me kapacitete të dobëta financiare dhe mungesë të aftësive për qasje në burime të ndryshme të financimit. Bankat në Shqipëri ndajnë rreth 34.9% të portofolit të tyre për biznese të mëdha, 14.1% për bizneset e mesme, vetëm 9.4% për bizneset e vogla dhe 3.3% për mikro-bizneset, që nga Gusht 2017. Sektori bankar përbën 89.7% të sektorit financiar dhe Niveli i Kredive të Këqija në Gusht 2017 ishte në 15.1%.

Portofoli i kredisë u rrit me 0.9% në Gusht 2017 krahasuar me të njëjtnë periudhë të vitit të kaluar në nivelin 602.2 miliardë lekë. Kontabiliteti për shlyerje, 10.5 miliardë lekë gjatë gjithë vitit, kreditë do të rriteshin me 2.7%. Kreditimi i brendshëm i monedhës u rrit me 3.3 për qind ndërsa kredidhënia në valutë u zgjerua me 7 për qind y-o-y, mbështetur nga norma interesi të favorshme për huatë në monedhë vendase. Pjesa e kredive me valutë të huaj ka rënë ndjeshëm nga një nivel prej 73% deri në fund të vitit 2008, në 57.3% në gusht 2017. Pjesa e mbetur prej 42.7% i takon huave në monedhë vendase.

Kredia për sektorin privat ishte 1.1% më e ulët se një vit më parë, në një kohë kur kreditë për individët u rritën me 4.5%. Pjesa e kredive të sektorit privat ndaj totalit të portofolit të huave është 65.7% ndërsa familjet rreth 29.2%.

Në terma të strukturës së maturitetit, efekti kryesor në zgjerimin vjetor të kredive të papaguara u atribuohet kredisë afatmesme dhe afatgjatë, që u rrit me përkatësisht 5.3% dhe 3% (në terma vjetorë). Ekspozimi ndaj rrezikut indirekt të tregut nga huamarrja e pambuluar në valutë mbetet relativisht e lartë. Kreditë e tilla të pambrojtura në valutë përbëjnë rreth 25.7% të totalit të kredive.

Një shqetësim i madh për rritjen ekonomike, konkurrueshmërinë dhe financat publike është informaliteti. Formalizimi i ekonomisë joformale është një çështje serioze që duhet të zgjidhet nga vendi kundrejt evazionit fiskal dhe të promovimit të pagesës vullnetare të detyrimeve fiskale.

Për këtë qëllim, më 20 dhjetor 2016 është aprovuar një Plan Veprimi kundër informalitetit, i cili ka filluar të zbatohet më 1 nëntor 2017. Menaxhimi i rrezikut po zbatohet në mbledhjen e borxheve me qëllim rritjen e efikasitetit të burimeve njerëzore dhe të mbledhjes së detyrimeve tatimore. Në periudhën janar - qershor 2017, autoritetet tatimore kanë mbledhur nga 1.065 tatimpagues, gjithsej 1.9 miliardë lekë borxhe.

Për më tepër, gjatë tetorit të vitit 2017, Këshilli i Investimeve diskutoi në një tryezë të rrumbullakët gjetjet e studimit për Portalin e Lejeve Elektronike - Ndikimi i tij në Rritjen e Transparencës dhe Përmirësimin e Klimës së Investimeve në Vend, me qëllim të zgjidhjes së çështjeve praktike të mundshme lidhur me funksionimin e Portalit si shërbimi One-Stop-

Shop dhe në veçanti për: a) afatet për miratimin e lejeve të ndërtimit dhe zbatimin e tyre në praktikë; b) dokumentacionin e kërkuar; c) koordinimi institucional; d) aspektet teknike për mirëfunksionimin e Portalit. Janë mbajtur 2 takime të tjera, duke u përqendruar në përmirësimin e klimës së biznesit dhe promovimin e qeverisjes së mirë, duke përfshirë veçanërisht lehtësimin e procedurave doganore dhe gjetjen e aftësive profesionale.

2. Raportim mbi zbatimin e rekomandimeve të Maj 2017

Në vlerësimin e KE për ERP 2017-2019, ndër konkluzionet e tjera, thekson rëndësinë e thjeshtëzimit dhe eliminimit të barrës së panevojshme rregullatore ndaj biznesit për të inkurajuar hyrjen në treg dhe zbatimin e plotë të Planit Kombëtar për të reduktuar nivelin e kredive të këqija.

Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB) ka funksionuar plotësisht që nga 1 prilli 2016. Për të përmirësuar më tej procesin e regjistrimit të biznesit, gjatë vitit 2017 janë miratuar dy akte nënligjore: i) VKM Nr. 391, datë 3.05.2017 "Për procedurat e regjistrimit dhe publikimit në Qendrën Kombëtare të Biznesit". Ky akt synon të përmirësojë dhe thjeshtojë procedurat e disa proceseve të punës në QKB, duke lehtësuar qasjen në shërbimet e ofruara dhe duke reduktuar kohën e aplikimit; dhe ii) VKM Nr. 392, datë 3.05.2017 "Për disa ndryshime në Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 503, datë 1.08.2007" Për miratimin e tarifave për shërbimet funksionale të QKB", të ndryshuar. VKM eliminon tarifën për procedurat e kryera në dritaren e shërbimit elektronik të Qendrës Kombëtare të Biznesit (QKB), duke përfshirë regjistrimin e biznesit.

Reforma për autorizimet, licencat dhe lejet është rishqyrtuar për t'u zbatuar nën Reformën e Derregullimit, një iniciativë për të reduktuar burokracinë dhe për të rritur efikasitetin e institucioneve që u ofrojnë shërbime qytetarëve dhe sipërmarrësve. Gjatë vitit 2017 grupi i punës i udhëhequr nga MFE ka rishikuar kuadrin ligjor ekzistues për licencat dhe lejet e lëshuara nga QKB dhe të gjitha aktet e tjera të nxjerra nga agjencitë dhe institucionet nën MFE, me qëllim heqjen e kërkesave të panevojshme, duke përfshirë uljen e numrit të licencave, lehtësimin e procedurave dhe përmirësimin e afateve. Për shkak të ndryshimeve në legjislacionin sektorial, kjo reformë parashikohet të zbatohet në vitin 2018 si një mundësi për rritjen e investimeve.

Politikat që synojnë gratë sipërmarrëse mbeten një sfidë e vërtetë për qeverinë. Për të fuqizuar më tej përfshirjen e grave në Shqipëri, në bazë të planit të veprimit për gratë sipërmarrëse 2014-2020, në prill 2017 u mbajt një tryezë e rrumbullakët me grupin ndërinstitucional të punës dhe palët e interesit, duke u fokusuar në problemet me të cilat përballen dhe veprimet e mundshme për t'u ndërmarrë.

3. Planet e reformave parësore

Reforma 09: Reduktimi i pengesave rregullatore ndaj biznesit

Me gjithë përparimet e bëra kohët e fundit dhe shumë reforma të vazhdueshme në këtë fushë, reduktimi i koston rregullatore për biznesin, shfuqizimi i kërkesave procedurale të panevojshme, janë ende thelbësore për të mundësuar investime afatgjata dhe për të përmirësuar zhvillimin e biznesit. Kjo reformë synon reduktimin e licencimit dhe kërkesave dhe sigurimin e shërbimeve për biznesin përmes një dritareje të vetme. Bazuar në SKZHI 2015-2020, PKIE2016-2020, SZHBI 2014-2020 dhe PV DB 2016-2018, kjo masë e reformës parashihet aktivitetet e mëposhtme:

- Përmirësimi i procedurave të licencimit / lejeve / autorizimeve të biznesit dhe rishikimi i kuadrit ligjor përkatës.

Masa e propozuar do të kryhet paralelisht me reformat e tjera që ndikojnë në mjedisin e biznesit si zhvillimi i politikave industriale, mbështetja e kërkimit dhe inovacionit, zvogëlimi i nivelit të kredive të këqija dhe ndërtimi i kapaciteteve administrative etj. Prandaj, krijimi i instrumenteve të ngurta monitorimi për të lejuar në kohë kontrollet mbi ndryshimet e reja legjislative janë me rëndësi të madhe.

Kohështirja

2018

- Eliminimi i licencave të panevojshme të lëshuara nga institucionet qendrore dhe miratimi i ndryshimeve përkatëse legjislative
- Thjeshtimi i procedurave për licencat, lejet dhe autorizimet e lëshuara nga institucionet qendrore dhe miratimi i ndryshimeve legjislative përkatëse

2019

- Eliminimi i licencave të panevojshme të lëshuara nga institucionet qendrore dhe miratimi i ndryshimeve legjislative përkatëse.
- Thjeshtimi i procedurave për licencat, lejet dhe autorizimet e lëshuara nga institucionet qendrore dhe miratimi i ndryshimeve legjislative përkatëse

Kosto për aktivitet¹⁸

Eliminimi i licencave të panevojshme të lëshuara nga institucionet qendrore dhe thjeshtimi i procedurave për lejet dhe autorizimet e licencave: 37,000 EUR (kosto administrative)

- Miratimi i ndryshimeve legjislative mbi licencat dhe lejet: nuk parashikohet kosto shtesë / kosto buxhetore për këtë aktivitet

Ndikimi buxhetor

Impakti i përgjithshëm buxhetor është 37,000 euro për vitin 2018; EUR 37,000 për vitin 2019.

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Masat e parashikuara do të zvogëlojnë barrën administrative ndaj biznesit dhe do të përqendrohen në kufizimet e detyrueshme të rritjes dhe konkurrencës. Do të përmirësojnë renditjen e Shqipërisë në raportin "Doing Business", do të lehtësojë procedurat për operacionet e biznesit dhe do të zvogëlojnë kohën dhe kostot e procedurave administrative. Përveç kësaj, do të ndihmojnë në përcaktimin e procedurave që mund të thjeshtohen dhe rrjedhimisht do të ndihmojnë në reduktimin e procedurave administrative, shpenzimeve dhe kohës së funksionimit të sektorit të biznesit, veçanërisht me ndryshimet ligjore (pjesë e legjislacionit për lejet, licencat dhe autorizimet) parashikohet të heqë 10 licenca të panevojshme dhe 9 autorizime dhe 132 të tjera do të modernizohen përmes sistemit QKB. Kjo reformë lidhet drejtpërdrejt me mundësitë për rritjen e investimeve dhe krijimin e vendeve të reja të punës në Shqipëri.

Risqet e mundshme

Kjo reformë është gjithëpërfshirëse, e cila angazhon institucione të ndryshme të politikëbërjes dhe për palë të ndryshme të interesuara, ku nevoja për një bashkëpunim më të ngushtë midis të gjitha palëve të përfshira mund të konsiderohet një proces i rëndësishëm dhe kompleks. Zbatimi i disa masave (me natyrë legjislative) kërkon kohën e duhur në përgatitjen, dorëzimin dhe miratimin e akteve përkatëse. Ky rrezik mund të zbutet duke përgatitur projekt-aktet, me mbështetjen e të gjithë institucioneve të përfshira në proces

Reforma 10: Implementimi efektiv i planit kombëtar për uljen e kredive të këqija në sistemin bankar

Plani i Veprimit për uljen e kredive me probleme në sistemin bankar përfshin një serë veprimtarish (ndryshime legjislative dhe aktivitete zbatuese) dhe përbërë nga 12 masa që synojnë uljen e nivelit të kredive me probleme. Kjo reformë është pjesë e prioritetëve për të përmirësuar aksesin e kreditimit për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme.

¹⁸ Kostot mund të ndryshojnë gjatë periudhës në vazhdim, në rast se aktivitetet e sipërpërmendura do të mbështeten nga projekte specifike për tu miratuar në 2018. Lidhet me pikën B.3 të tabelës 10 të reformës në Aneksin 1.

Në muajin gusht 2017, raporti i kredive me probleme u ul në nivelin 15.1 për qind krahasuar me nivelin prej 18.4 përqind në muajin janar 2016. Ulja e kredive me probleme ka ndodhur kryesisht si rezultat i fshirjes së kredive të humbura nga bilanci i bankave si dhe ristrukturimi i kredive me probleme (NPL).

Masat e parashikuara në Planin e Veprimit, të cilat lidhen me ndryshimet përkatëse në Kodin Civil, Kodin e Procedurës Civile, ligjin për falimentimin dhe ligjin për barrët siguruese janë miratuar nga Parlamenti i Republikës së Shqipërisë gjatë vitit 2016.

Zbatimi i masave të ndryshme të parashikuara në planin kombëtar të veprimit përfshirë ndryshimet legjislativë pritet të kontribuoj në uljen e mëtejshme të stokut të NPL-ve në periudhën në vijim. Sa i përket ekzekutimit të kolateralit nga ana e bankave tregtare pritet një perspektivë më pozitive pas zbatimit të ndryshimeve ligjore që lidhen me ekzekutimin e kolateralit.

Aktualisht, Banka e Shqipërisë ka përfunduar disa ndryshime që konsistojnë në sqarimin e procesit të fshirjes së kredive me probleme nga bilanci i bankave, rishikimin e trajtimit të perspektivës mbikëqyrëse të kolateralit të ri-zotëruar si rezultat i proceseve gjyqësore, rishikimin e kuadrit rregullator për të lehtësuar shitjen e NPL-ve si dhe disa ndryshime të nevojshme në regjistrin e kredive për të përfshirë në regjistrë të dhënat përkatëse nga sistemi bankar mbi kreditë e dhëna që janë në proces gjyqësor.

Sa i përket kreditimit bazuar në deklaratat e taksave, një kërkesë e tillë është ende në fuqi dhe zbatohet për kredimarrësit e mëdhenj të bankave. Në nenin 11, paragrafi 6 të rregullores së Bankës së Shqipërisë nr.10, datë 26.02.2014 "Për administrimin e rrezikut nga ekspozimet e mëdha të bankave", të ndryshuar, parashikohet se "... bankat kryejnë analizën e rrezikut të ekspozimit ndaj kredimarrësve të mëdhenj në momentin e krijimit të ekspozimit dhe në vazhdimësi duke u bazuar në pasqyrat financiare të certifikuara/ audituara".

Zbatimi i kërkesave të tilla ndaj një grupi më të gjerë kredimarrësish kërkon një bashkërendim të veprimeve të qeverisë sikurse është deklaruar edhe përpara vitit 2018. Banka e Shqipërisë synon që brenda tremujorit të parë 2018, të zgjerojë gamën e kredimarrësve që duhet të zbatojnë këto kërkesa rregullatore, pavarësisht sfidave që paraqet zbatimi në praktikë. Efektet e mundshme të zbatimit të kërkesave rregullatore janë vlerësuar paraprakisht nga ana e Bankës së Shqipërisë gjatë vitit 2017.

Banka e Shqipërisë me mbështetjen e ekspertëve ndërkombëtar nga Banka Botërore dhe FMN pritet të finalizojë projektin e quajtur "Tirana Approach". Krahas udhëzimit për ristrukturimin e kredisë jashtë gjyqësorit, BSH gjatë vitit 2017 ka punuar për të plotësuar udhëzimin e jashtëgjyqësorit me një marrëveshje midis bankave si dhe trajtimin specifik mbikëqyrës të rasteve të suksesshme të ristrukturimit të lehtësive kredituese.

Ndër masat e tjera të ndërmarra nga Banka e Shqipërisë gjatë vitit 2017 përfshihen:

- Dorëzimi në Bankën e Shqipërisë i planeve individuale të Rimëkëmbjes dhe Zgjidhjes për kredimarrësit e mëdhenj sikurse përcaktohet në kuadrin rregullator;
- Formalizimi nga bankat tregtare i strategjive për uljen e kredive me probleme si dhe projeksioneve për impaktin e tyre në buxhetet përkatëse shoqëruar me kërkesën për raportim periodik pranë Bankës së Shqipërisë;

Dy çështje të tjera në planin e veprimit, nën përgjegjësinë e Bankës së Shqipërisë, lidhen me ristrukturimin jashtëgjyqësor të borxhit dhe trajtimin e 35 grupeve/kompanive me nivelin më të lartë të borxhit. Trajtimi i këtyre çështjeve është diskutuar gjerësisht me përfaqësuesit e Bankës Botërore me qëllim përfundimin e një ekspertize ndërkombëtare bazuar kryesisht në praktikën më të mira të juridiksionit ndërkombëtar. Përmes këtij bashkëpunimi pritet të përgatiten dy dokumente të rëndësishme; udhëzuesi për ristrukturimin e kredisë, i cili është një rishikim i udhëzuesit aktual në kuadër të harmonizimit me parimet më të mira ndërkombëtare; si dhe një marrëveshje për bashkëpunimin ndërmjet bankave me qëllim adresimin e problematikave të kredimarrësve të zakonshëm (e njohur ndryshe edhe si "Tirana Approach").

Paralelisht, që prej fundit të vitit 2016 dhe gjatë vitit 2017, Banka e Shqipërisë ka vijuar komunikimin intensiv me bankat për adresimin e çështjes së cilësisë së portofolit si në

drejtim të trajtimit të kredimarrësve me probleme ashtu edhe në fshirjen e kredive të kategorizuara si të humbura në përputhje me detyrimet e përcaktuara në kuadrin rregullator. Njëkohësisht, nga ana e bankave kërkohet të hartojnë dhe dorëzojnë pranë Bankës së Shqipërisë planet për rimëkëmbjen dhe zgjidhjen për kredimarrësit e mëdhenj sikurse përcaktohet në kuadrin rregullator përkatës.

Sikurse e trajtuam më sipër, pjesa e parë e masës që lidhet me përmirësimin e regjistrimit të kredive është përmbushur plotësisht. Për sa i përket pjesës së dytë të masës që lidhet me sistemin e pikësimit (*credit scoring*), në kuadër të lehtësimit dhe ngritjes së strukturës së përshtatshme, në kontekstin e vendosjes së një sistemi pikësimi po bashkëpunohet ngushtësisht me Bankën Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim. Paralelisht, Shoqata Shqiptare e Bankave do të mbështetet nga një shoqëri këshilluese për të përgatitur studimin e fizibilitetit.

Në mars 2017, u zhvillua një takim me përfaqësuesit e Shoqatës së Bankave për të prezantuar një nga opsionet e mundshme për zgjidhjet/modelin më të përshtatshëm me qëllim përzgjedhjen e modelit më të mirë. Vendimi përfundimtar pritet të ndërmerret nga ana e bankave mbi modelin e biznesit të propozuar dhe angazhimet e tyre. Nisur nga praktika dhe eksperiencia ndërkombëtare, përfshirja e bankës qendrore nuk këshillohet në ofrimin e shërbimeve të sistemit të pikësimit (*credit scoring*).

Për këtë arsye në kuadër të modelit më të përshtatshëm të biznesit, Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim po bashkëpunon ngushtësisht me Shoqatën Shqiptare të Bankave. Në të njëjtën kohë, Banka e Shqipërisë mbetet e përkushtuar për të lehtësuar mbarëvajtjen e këtij procesi.

Kohështrirja

2018

- Trajtimi i 35 grupeve/kompanive me përqindjen më të lartë të borxhit.
- Marrëveshja kuadër për ristrukturimin jashtëgjyqësor të borxhit.
- Dhënia e kredive vetëm në bazë të deklaratave tatimore.

2019

- Përmirësimi i regjistrimit të kredive (pjesa b – sistemi i pikësimit)

Kosto për aktivitetet

Kosto për aktivitetet e parashikuara për vitin 2017 nuk ka.

Ndikimi buxhetor

Aktualisht, nuk ka impakt buxhetor për zbatimin e planit të veprimit për uljen e kredive me probleme. Zbatimi i masave do të realizohet përmes ekspertëve të Bankës së Shqipërisë me asistencën e partnerëve tanë ndërkombëtare si : Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim, Banka Botërore dhe FMN.

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Përmirësimi i regjistrimit të kredive parashikohet të ndikojë mbi mënyrën se si bankat vlerësojnë kredimarrësit e tyre. Paralelisht, këto përmirësime do të rrisin cilësinë e informacionit përmes përmirësimit të procesit të përzgjedhjes së bankës nga ana e klientëve. Marrëveshja kuadër për ristrukturimin jashtëgjyqësor të borxhit do të ulë barrën administrative si për kredimarrësit ashtu edhe për bankat. Njëkohësisht, kjo marrëveshje pritet të ndikojë pozitivisht konkurrueshmërinë për financimin e bankave.

Trajtimi i 35 grupeve/kompanive me përqindjen më të lartë të borxhit synon në zgjidhjen efektive të kredive me probleme sipas mënyrave të parashikuara në ligj. Pritshmëria është që këto kompani të ristrukturohen në formatin më të përshtatshëm për të çliruar burimet e tyre potenciale dhe për tu rikthyer në aktivitetin normal të tregut. Në të dyja aspektet, konkurrueshmëria e tregut pritet të përfitojë nga prezenca e pjesëmarrësve më të qëndrueshëm në treg.

Dhënia e kredive bazuar vetëm në deklaratën tatimore ka një efekt të drejtpërdrejtë mbi konkurrueshmërinë për shkak se ajo përmirëson ndjeshëm transparencën dhe cilësinë e informacionit duke e bërë kështu më të vështirë për kredimarrësit me paaftësi paguese të kenë akses në financimin bankar dhe të deformojnë konkurrencën. Në termat e konsekuencave sociale, prezenca e pjesëmarrësve më eficient në treg përmirëson konkurrencën dhe aksesin në financimin bankar si dhe ka efekte pozitive për investimet private dhe punësimin.

Rritja e konkurrueshmërisë së tregut pritet të rrisë diversitetin e investimeve dhe nevojën për një forcë pune më të diversifikuar. Paralelisht, kjo qasje do të ketë impakt pozitiv veçanërisht në garantimin e rritjes së punësimit për të rinjtë dhe gratë me një edukim më të diversifikuar.

Risqet e mundshme

Nuk ka rreziqe potenciale të identifikuara për zbatimin e kësaj reforme.

4.3.5. Kërkim, zhvillim dhe inovacion (KZhI) dhe ekonomia dixhitale

1. Situata aktuale dhe pengesat kryesore në konkurrueshmëri

Në kuadrin e kërimit shkencor në Shqipëri, dy institucione kryesore të parashikuara nga ligji për arsimin e lartë janë Agjencia Kombëtare e Financimit në Arsimin e Lartë (AKFAL) dhe Agjencia Kombëtare për Kërkimin Shkencor dhe Inovacionin (AKKShI).

Në pajtim me ligjin e ri për arsimin e lartë, AKKShI është i ngarkuar me shpërndarjen e fondeve për programet e kërimit shkencor bazuar në projektet e paraqitura nga institucionet e arsimit të lartë. Ai identifikon fushat kryesore të kërimit shkencor, zhvillimit dhe inovacionit dhe vlerëson në nivel kombëtar programet kombëtare në fushat e lartpërmendura. Për më tepër, AKKShI është përgjegjëse për shpërndarjen e informacionit dhe për koordinimin teknik të aplikacioneve në programet evropiane dhe ndërkombëtare, duke përfshirë edhe programin kuadër të BE Horizon 2020. Mbështetur në detyrimet e ligjit për arsimin e lartë, AKKShI u transformua me anë të Vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 607, datë 31.08.2016 "Për krijimin, organizimin dhe funksionimin e Agjencisë Kombëtare të Kërimit Shkencor dhe Inovacionit (AKKShI)". Në këtë kuadër, forcimi i kapaciteteve të agjencisë është i një rëndësie vendimtare për një zhvillim të qëndrueshëm të kërimit shkencor në vend.

Bazuar në ligjin e ri për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor, AKFAL është përgjegjëse për shpërndarjen e fondeve publike në lidhje me mbështetjen e aktiviteteve të kryera nga institucionet e arsimit të lartë duke përfshirë edhe aktivitetet kërkimore shkencore. Shpenzimet dhe investimet në kërkime në Shqipëri kanë qenë shumë të ulëta. Strategjia Kombëtare për Shkencën, Teknologjinë dhe Inovacionin (SKShTI) 2009-2015 parashikoi trefishimin e PBB-së nga 0.2% në 0.6% gjatë periudhës 2009-2015. Ky prioritet është në përputhje me sfidat e parashikuara nga ligji aktual mbi Arsimin e Lartë dhe Kërkimin Shkencor, Strategjinë aktuale për Kërkimin Shkencor dhe Inovacionin 2009-2015.

Tregu i telekomit është një nga sektorët e rëndësishëm të ekonomisë në vend. Shqipëria, në këtë fazë, ka nevojë për përmirësimin e kuadrit ligjor dhe rregullator për të nxitur infrastrukturën e bandës së gjerë. Agjenda dixhitale 2020, në prioritetin strategjik të dytë, "Politika për zhvillimin e komunikimeve elektronike në të gjithë sektorët (shëndetësi, arsim, mjedis, bujqësi, turizëm, kulturë, energji, transport, etj.)", thekson se një nga drejtimet kryesore është zhvillimi i infrastrukturës së përparuar të komunikimeve elektronike së bashku me bandën e gjerë të shpejtë dhe super-të shpejtë. Kjo do të lehtësojë plotësimin e kërkesave për akses në rrjete të shpejta dhe shumë të shpejta për të gjithë sektorët e ekonomisë, për qytetarët, bizneset dhe vetë qeverinë, si një konsumator i gjerë i TIK. Depërtimit i bandës së gjerë fikse është shumë i ulët, me pak se 10%. Reformat për lidhjet e bandës së gjerë identifikohen si nevoja imediate për të siguruar rritjen ekonomike dhe konkurrueshmërinë dhe për të krijuar një mjedis miqësor investimesh për sektorin privat. Sipas të dhënave, ka katër operatorë celularë në treg, rreth 80 operatorë të telefonisë fikse, rreth 130 ofrues të shërbimit të internetit etj. Depërtimi i celularëve është 117%, me mbi 3.1

milion përdorues në bazë të numrit të kartave SIM aktive; abonimet e bandës së gjerë fikse janë 279,424, përdoruesit e internetit celular të bandës së gjerë janë mbi 1.8 milion. Shifrat për përdoruesit e internetit dhe bandës së gjerë janë rritur nga viti në vit, por penetrimi i bandës së gjerë fikse mbetet në nivele shumë të ulëta në krahasim me vendet e tjera të rajonit dhe me BE-në. Sidomos depërtimi i bandës së gjerë fikse, rreth 9.2%, është ndër më të ulëtat në rajon dhe BE. Raporti i Bashkimit Ndërkombëtar të Telekomunikacionit në matjen e Shoqërisë së Informacionit rendit Shqipërinë në nivelin e ulët të Indeksit të Zhvillimit TIK (IZHT). Telefonja fikse dhe banda e gjerë fikse janë treguesit më të ulët në indeksin e IZHT. Aktualisht situata e lidhjes me brez të gjerë në institucionet e edukimit publik është larg objektivit prej 30 Mbps. Kapaciteti maksimal i siguruar i broadband-it është deri në 8- 10 Mbps, ku gjysma e shkollave janë pa konektivitet ose me konektivitet shumë të kufizuar. E njëjta situatë ekziston edhe në institucionet e shëndetit publik, gjë e cila bën shumë të vështirë implementimin e shërbimit e-Health, veçanërisht në qytetet në zona të largëta.

Ligji i ri "Për zhvillimin e rrjeteve të komunikimeve elektronike të shpejtësisë së lartë dhe sigurimin e të drejtës së kalimit", (Ligji nr. 120/2016), u miratua në Kuvend më 24 nëntor 2016.

Në kuadër të zhvillimit të shërbimeve me brez të gjerë në rajon, Banka Botërore iniciojë në prill 2017 një studim në nivel rajonal "Autostrada Dishitale e Ballkanit", e cila do të identifikojë potencialin e përdorimit të përbashkët të infrastrukturës, midis sektorit të telekomunikacionit dhe sektorit të energjisë, me qëllim zhvillimin e infrastrukturës me brez të gjerë në rajon. Studimi mendohet të finalizohet në fund të janarit 2018. Studimi i Bankës Botërore do të fokusohet në tregun me shumicë dhe konektivitetin rajonal. Veç kësaj ne duhet të rrisim konektivitetin dixhital në nivel kombëtar, veçanërisht për të mundësuar broadband-in fiks me së paku 30 Mbit/s, në institucionet e edukimit publik, të shëndetësisë, njësitë e qeverisjes vendore dhe biznese. Me mbështetje të UNDP, është realizuar një studim para- fizibiliteti, i fokusuar në 13 Bashki, në katër rajone ndërkufitare. Si hap i mëtejshëm, për këtë qëllim, është i nevojshëm një studim i detajuar fizibiliteti.

2. Raportim mbi zbatimin e rekomandimeve të Maj 2017

3. Planet e reformave parësore

Reforma 11: Përmirësimi i kapaciteteve institucionale të sistemit të kërkim dhe inovacion
Masa: Forcimi i kapaciteteve të Agjencisë Kombëtare për Kërkim Shkencor dhe Inovacion dhe

Masa: Forcimi i kapaciteteve të Agjencisë për Financimin e Arsimit të Lartë

Kohështrirja

2018

- Forcimi i kapaciteteve të Agjencisë Kombëtare për Kërkim Shkencor dhe Inovacion
- Forcimi i kapaciteteve të Agjencië për Financimin e Arsimit të Lartë

2019

- Forcimi i kapaciteteve të Agjencisë Kombëtare për Kërkim Shkencor dhe Inovacion
- Forcimi i kapaciteteve të Agjencië për Financimin e Arsimit të Lartë

2020

- Forcimi i kapaciteteve të Agjencisë Kombëtare për Kërkim Shkencor dhe Inovacion
- Forcimi i kapaciteteve të Agjencië për Financimin e Arsimit të Lartë

Kosto për aktivitet

2018

Forcimi i kapaciteteve të AKKShI 500 Euro

Forcimi i kapaciteteve të AKFAL 500 Euro

2019

Forcimi i kapaciteteve të AKKShI 500

Forcimi i kapaciteteve të AKFAL 2000
2020

Forcimi i kapaciteteve të AKKShI NASRI 1000
Forcimi i kapaciteteve të AKFAL 1700

Ndikimi buxhetor

Impakti buxhetor I pritshëm do të jetë: 1000 EUR (2018); 2500 EUR (2019); and 2700 EUR (2020).

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Strategjia për kërkimin shkencor dhe inovacionin 2017-2020 u miratua në dhjetor 2017. Në këtë kuadër edhe masat e sipërpërmendura do të shërbejnë në vijimësi përsa i përket përmbushjes së një sërë qëllimesh të këtij dokumenti. Kështu përmes forcimit të kapacitetit institucional të dy institucioneve kryesore si AKKShI dhe Agjencia Komëbtare për Financimin e Arsimit të Lartë, do të mundësohet zbatimi i një sërë masash sikundër janë rritja e shpenzimeve për kërkim dhe zhvillim përmes përmirësimit të pjesëmarrjes në programin Evropian Horizon 2020 të aktorëve shqiptarë, forcimi i lidhjeve ndërmjet akademisë dhe biznesit dhe qeverisë në terma afatmesëm. Rritja e financimit për kërkimin shkencor dhe inovacionin mbetet një ndër sfidat kryesore të Shqipërisë. Gjithashtu, qeverisja e institucioneve ekëkrimore nevojitet të përmirësohet sipas qëllimit të ekselencës në kërkim shkencor. Qeverisja e mirë e fondeve për kërkim shkencor ka nevojë për meritokraci dhe transparencë në menaxhimin e granteve si dhe për praktika llogaridhënëse, vlerësuese dhe monitoruese, transparence dhe praktika vlerësimi të performancës të cilët mund të maksimizojnë kontributin drejt dijes, nevojave socio-ekonomik dhe lokale dhe rritjes ekonomike. Qeverisja e mirë do të thotë edhe pasja e një skeme të qartë përsa i përket financimeve institucionale të cilat sigurojnë stabilitet si dhe për financimet në bazë projekti. Në këtë kuadër AKKShI dhe AKFAL përfaqësojnë dy institucionet kryesore në sistemin e qeverisjes së kërkimit shkencor në Shqipëri. Forcimi i kapaciteteve të AKKShI do të mundësonte Shqipërisë të përfitonte më shumë orej projekteve të financuara nga BE dhe si rrjedhojë të zgjeronte financimin për kërkimin shkencor. Nga ana tjetër krijim dhe funksionimi i AKFAL do të mundësonte shpërndarjen e granteve kërkimore për IAL. Kjo do të kishte një ndikim pozitiv në kapacitetet për të zhvilluar kërkim shkencor dhe në ato për pjesëmarrje në aktivitete që lidhen me këtë të fundit. Krijimi i të dy agjencive do të kontribuonte në terma afatgjatë dhe afatmesëm pozitivisht sa i përket rritjes së konkurrueshmërisë dhe rritjes ekonomike përmes zhvillimit të sektorit të kërkim-zhvillimit në vend.

Risqet e mundshme

Pengesat për zbatimin e masave të sipërpërmendura në fushën e kërkimit shkencor dhe zhvillimit përfshijnë pengesa për shkak mos-koordinimi potencial ndërmjet institucioneve. Pavarësisht kësaj themelimi i gjithë institucioneve që parashikohen nga ligji për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor përmes akteve nënligjorë i cili tashmë është drejt përfundimit do të lehtësonte procesin e forcimit të kapaciteteve parashikuar në këtë dokument. Gjithashtu, strategjia e re për kërkim shkencor dhe inovacion 2017-2020 është dërguar në Këshill të Ministrave dhe pritet të aprovohet së shpejti. Të gjitha këto procese do të lehtësojnë dhe zbatimin e masave të ERP duke siguruar një koordinim më të mirë.

Reforma 12: Implementimi i kuadrit ligjor dhe rregullator për zhvillimin e infrastrukturës së bandës së gjerë (broadband)

Miratimi i ligjit të ri dhe akteve rregullatore përkatëse, lejon krijimin e kuadrit të duhur për zhvillimin e rrjeteve me shpejtësi të lartë të komunikimeve elektronike, duke promovuar përdorimin e përbashkët të infrastrukturës ekzistuese dhe zhvillimin e infrastrukturës së re fizike, me qëllim zvogëlimin e shpenzimeve përmes bashkëpunimit, shkëmbimit të infrastrukturës dhe sinergjive me shërbimet e tjera, koordinimin e punimeve civile dhe

krijimin e një pike të vetme informacioni. Gjithashtu, ligji i ri adreson çështjet lidhur me të drejtën e kalimit.

- Gjatë vitit të ardhshëm, pjesë e planit për zbatimin e kësaj reforme, do të jenë: Rishikimi i plan veprimit të Planit Kombëtar të Broadbandit (PKB); Studimi i fizibilitetit dhe analiza e kosto-përfitimeve, për zhvillimin e infrastrukturës me brez të gjerë në rajon

Kohështrirja

2018

- Rishikimi i planit të veprimit si pjesë e Planit Kombëtar të Broadband.

2019

- Studimi i fizibilitetit dhe analiza e kosto- përfitimit për zhvillimin e infrastrukturës me brez të gjerë në rajon

Kosto për aktivitet

5,292 Euro nga buxheti i shtetit për rishikimin e planit të veprimit, pjesë e Planit Kombëtar të Broadband.

500,000 Euro - ndihmë financiare nga WBIF, për studimin e fizibilitetit, për zhvillimin e infrastrukturës me brez të gjerë në rajon.

Ndikimi buxhetor

Impakti në buxhet, për rishikimin e Planit Kombëtar të Broadband-it, është në kuadër të kostove administrative për stafin. Kosto e studimit të fizibilitetit pritet të mbulohet nga WBIF

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Shoqëria Dixhitale është një nga dimensionet nën kolonën "Rritje e zgjuar" të Strategjisë së Evropës Juglindore (EJL)-2020. Zhvillimi i infrastrukturës kablore është një nga qëllimet e rëndësishme të kësaj strategjie rajonale. Janë parashikuar një sërë masash, në përputhje me objektivat e EJL-2020, me procesin e integritetit në BE dhe programin kombëtar. Masa e propozuar e reformës do të parashikohet për të rritur investimet në vend, për të përmirësuar depërtimin kablor, për të rritur efikasitetin e infrastrukturës ekzistuese, nëpërmjet ndarjes së infrastrukturës, si dhe rritjes së konkurrueshmërisë.

Disa nga përfitimet në kuadrin social dhe të mjedisit janë si: mbulim më i mirë me internet me brez të gjerë, që do të thotë kohezioni social dhe territorial, rritja e sinergjive në të gjithë sektorët p.sh. rrjetet e zgjuar dhe sisteme inteligjente transporti, më pak dyfishim të punimeve civile, më pak gërmime apo zhurmë, përmirësim i klimës së biznesit përmes procedurave transparente dhe të thjeshta për leje ndërtimi, etj.

Risqet e mundshme

Infrastruktura dixhitale dhe infrastruktura të tjera të tilla si projekti i transportit dhe energjisë duhet të koordinohen në mënyrë që të përfitojnë nga sinergjitë dhe investimet e përbashkëta. Mungesa e bashkëpunimit mes aktorëve të ndryshëm të përfshirë në këtë proces është një nga vështirësitë e identifikuara në këtë sektor. Si dhe pamundësia e financimit për studimin e fizibilitetit.

4.3.6. Reforma të tregtisë

1. Situata aktuale dhe pengesat kryesore në konkurrueshmëri

Regjimi tregtar shqiptar nuk i është nënshtruar ndryshimeve thelbësore dhe ka ruajtur nivelin e përgjithshëm të hapjes gjatë vitit të kaluar. Hapja e tregtisë për vitin 2016, si përqindje ndaj PBB-së, arriti në 54%, ndërsa koeficienti i mbulimit të eksportit/importit ka shënuar një rënie të lehtë. Shkëmbimi tregtar shqiptar tregoi një përmirësim të lehtë gjatë vitit 2016 duke pasur një rritje të eksportit në (0.13%) dhe një rritje të importit në (6.3%). Kjo tregon disa dobësi në shkëmbimin tregtar, më të rënda në eksport sesa në import. Modelet e partnerëve kryesorë tregtarë gjithashtu kanë ndryshuar dhe kjo është kryesisht për shkak të rritjes së eksportit shqiptar në BE me 3.7%, një partner tregtar që përfaqëson 78% të totalit të eksportit dhe 63% të importit total. Duhet të theksohet gjithashtu se tregtia me vendet e CEFTA-s gjatë

vitit 2016 tregoi një ulje prej 6.1%, më e lartë në import se eksport, respektivisht 7% dhe 4.4%. Megjithatë, vendet e CEFTA-s mbeten ndër partnerët më të rëndësishëm tregtar të Shqipërisë.

Shqipëria ka një regjim tregtar liberal shumë të hapur, duke patur një tarifë mesatare shumë të ulët në nivelin 1.30% në 2016. Megjithatë, liberalizimi ekzistues i tregut nuk po prodhon ende rezultatet e pritura dhe tregtia mbetet nën potencialet, megjithëse vihet re një rritje e vazhdueshme në vite. Ekzistenca e barrierave jo-tarifore mbetet një shqetësim, i njohur nga partnerët kryesorë tregtarë dhe siç konfirmohet nga të gjitha raportet ndërkombëtare, duke penguar potencialet e tregtisë. Ky shqetësim është adresuar nga qeveria shqiptare në shumë mënyra dhe janë ngritur instrumente për lehtësimin e tregtisë. Përmirësimi i qëndrueshëm i Shqipërisë në Doing Business 2017 (d.m.th. 32 vende të përmirësuara), duke pasur një përmirësim të lehtë siç është konfirmuar nga Raporti i Doing Business 2018, Raporti Ekonomik Botëror (d.m.th. 13 vende të përmirësuara) dhe raporte të tjera ndërkombëtare nxjerrin në pah përpjekjet e investuara në këtë drejtim.

Ndonëse Shqipëria ka një renditje të mirë në indikatorin e tregtisë përtej kufijve të raportit të Doing Business, koha dhe kostoja për import dhe eksport tregojnë dobësi. Përveç kësaj, indeksi i Indikatorit të Treguesit të Performancës së Logjistikës për vitin 2016 tregon se Shqipëria renditet në vendin e 117-të duke lënë prapa vetëm Malin e Zi nga vendet e rajonit. Sa i përket strukturës së eksportit, Shqipëria vuan nga një strukturë jo të diversifikuar, që ka kryesisht produkte në zinxhirin e vlerës së ulët, edhe pse eksportet po bëhen gjithnjë e më të larmishme çdo vit. Produkti kryesor i eksportuar në vitin 2016 ishte industria ushqimore (ushqim, pije, duhan) dhe industria prodhuese (tekstile dhe këpucë). Për më tepër, koeficienti i mbulimit të eksporteve nga importet po tregon dobësi. Rënia nga 46.3% në 2014 në 42% në 2016 përplotëson shqetësimin në lidhje me strukturën e eksportit dhe kufizimet e mundshme të aksesit të tregut të eksportit. Tregjet e eksportuara janë gjithashtu të kufizuara në numër. Shqipëria eksporton kryesisht drejt vendeve që kanë një marrëveshje të tregtisë së lirë dhe nevoja për diversifikim është kyçe.

Shqipëria mbetet e integruar pjesërisht në zinxhirët e vlerave rajonale, vuan nga lidhja e kufizuar dhe nevojat për të përmirësuar cilësinë e infrastrukturës është e lartë. Bashkëpunimi ndërinstitucional është ende i dobët edhe pse është nënshkruar Memorandumi i Mirëkuptimit për bashkëpunimin e agjencive kufitare. Ndërveprimi i bazave të të dhënave dhe sistemeve të agjencive kufitare ende nuk është i plotë. Nevojitet një bashkëpunim më i fuqishëm me sektorin privat dhe prandaj forcimi i kapaciteteve të Komitetit Kombëtar të Lehtësimit të Tregtisë është një domosdoshmëri.

2. Raportim mbi zbatimin e rekomandimeve të Maj 2017

Vlerësimi i KE-së për ERP 2017-2019 nuk ka rekomandim të qartë për masat tregtare, por thekson se masa e propozuar për reformën e lehtësimit të tregtisë është shumë relevante dhe në përputhje me nismën rajonale. Në veçanti, masa e reformës është në përputhje me aktivitetet dhe iniciativat e ndërmarra në kuadrin e Protokollit Shtesë 5 të CEFTA-s për lehtësimin e tregtisë.

Gjatë vitit 2017, Aksioni Kombëtar 2017-2020 mbi lehtësimin e tregtisë është zbatuar pa probleme. Masat e zbatuara deri tani mbulojnë:

- Lehtësimi i procedurave doganore; Kodi doganor hyri në fuqi plotësisht më 1 qershor 2017. Dispozitat zbatuese janë në fazën e miratimit. Me anë të këtij akti janë zbatuar disa masa të Planit Kombëtar, siç janë Informacioni i detyrueshëm tarifor, informacioni detyrueshëm i origjinës, thjeshtimi i dokumenteve etj.
- Rritja e transparencës për rregullat tregtare; Krijimi i faqes së internetit të Komitetit Kombëtar është krijuar duke siguruar një platformë online për të gjithë aktorët për rregullat tregtare dhe aktivitetet e lidhura me lehtësimin e tregtisë.
- Ulja e pengesave jo-tarifore për tregtinë; Është përgatitur një raport mbi "Barrierat në eksport për produktet bujqësore", ku vlerësohen barrierat në eksport dhe duke propozuar masa për eliminimin e tyre. Raporti i referohet në veçanti fushave të tilla si inspektimi i bazuar në rrezik të kryer nga Autoriteti Kombëtar i Ushqimit, bashkëpunimi ndërmjet agjencive kufitare, lehtësimi i tregtisë për vlerat e zinxhirëve të përzgjedhur dhe thjeshtimi

dhe standardizimi i të dhënave mbi tregtinë ndërkombëtare. Për më tepër, është përgatitur një raport mbi çështjet e konkurrencës CEFTA në tregjet e zinxhirit të vlerës së frutave dhe perimeve

me qëllim identifikimin e barrierave jo-tarifore (BJT) potenciale rajonale në zinxhirin e furnizimit. Përveç kësaj, për eliminimin e BJT-ve u organizua në Korrik 2017 një seminar me përfaqësues të qeverisë dhe të komunitetit biznesit me ndihmën e projektit të BE-së "Mbështetje për lehtësimin e tregtisë midis palëve të CEFTA-s", që zbatohet nga GIZ.

• Rritja e ndërgjegjësimit të komunitetit të biznesit për lehtësimin e tregtisë dhe doganave; Sekretariati Teknik i NTFC-së në bashkëpunim të ngushtë me Drejtorinë e Përgjithshme të Doganave më 24 korrik 2017 u organizua një seminar për të informuar anëtarët e NTFC-së dhe shoqatat e tjera të biznesit mbi dispozitën zbatuese të Kodit Doganor. Programi AEO ishte pjesë e axhendës dhe janë përpunuar plane për workshope shtesë në 2018.

3. Planet e reformave parësore

Shqipëria vazhdon të ketë në fokus lehtësimin e tregtisë dhe përmirësimin e kushteve për investimet e huaja, si fushë me interes të madh për rritjen dhe konkurrueshmërisë. Prandaj, ERP 2017 do të përqendrohet në agjendën kombëtare dhe rajonale të lehtësimit të tregtisë dhe tërheqjen dhe rritjen e nivelit të investimeve në vend. Masat e reformave të propozuara në këtë fushë do të plotësohen nga masat e tjera prioritare të reformës në mjedisin e biznesit, arsimin, R & D dhe inovacionin, masat e reformës sektoriale, në veçanti transporti dhe energjia etj.

Reforma 13: Lehtësimi i tregtisë dhe arritja e sinergjisë më të madhe në implementimin e masave kombëtare lehtësuese për tregtinë dhe MAP REA

Integrimi më i mirë dhe më i madh në tregun rajonal, me synimin për të rritur eksportet në rajon dhe për të adresuar më mirë pengesat në tregti, do të kenë një qasje gjithëpërfshirëse në zbatimin e masave të njëkohshme kombëtare dhe rajonale në fushën e lehtësimit të tregtisë. Megjithatë masat sipas REA MAP, për të lehtësuar tregtinë, janë kryesisht rajonale dhe Plani Kombëtar për Lehtësimin e Tregtisë është një instrument plotësues për të përmbushur objektivat.

Masa e reformës do të vazhdojë të përqendrohet në zbatimin e planit kombëtar me një vëmendje të veçantë në shkëmbimin elektronik të të dhënave, zbatimin efektiv të dispozitave të Protokollit Shtesë CEFTA (PSH) 5 dhe bashkëpunimin më të ngushtë me sektorin privat. Protokollit 5 shtesë i CEFTA-s është miratuar dhe është në proces ratifikimi. Përveç kësaj, vëmendje e veçantë i është kushtuar angazhimit të Marrëveshjes së Lehtësimit të Tregtisë të OBT-së për të siguruar sinergji në zbatimin e të gjitha angazhimeve, kombëtare, rajonale dhe multilaterale, në fushën e lehtësimit të tregtisë.

ERP 2018 do të bazohet në rezultatet e masave të zbatuara gjatë vitit 2017 dhe do të vazhdojë me masat e tjera të parashikuara në Planin Kombëtar 2017-2020. Përveç kësaj, duke qenë se PSH 5 pritet të hyjë në fuqi nga mesi i vitit 2018 dhe SEED + fillon zbatimin efektiv në mesin e vitit 2018, fokusi do të jetë në zbatimin e masave në lidhje me shkëmbimin elektronik të të dhënave kombëtare. Masat e propozuara dhe të prezantuara në ERP 2016-2018 do të vazhdojnë të jenë në këtë ERP dhe do të zbatohen gjatë periudhës 2018-2019. Veçanërisht:

- Zbatimi efektiv i dispozitave zbatuese të Kodit Doganor, duke përfshirë zbatimin e programit AEO. Ky aktivitet është një veprim përgatitor për efektivitetin e dispozitave përkatëse të PSH 5.
- Nxitja e konceptit AEO me sektorin privat përmes një sërë takimesh B2B. Njohja reciproke e programeve të AEO sipas PSH5 do të promovohet gjerësisht ndërmjet sektorit privat për të lejuar njohuri më të mirë midis operatorëve ekonomikë.
- Zbatimi efektiv i MM (Memorandumi i Mirëkuptimit) ndërmjet agjencive kufitare të përfshira në procedurat e importit dhe eksportit përmes institucionalizimit të rrjetit të personave të kontaktit në secilën agjenci, siç parashikohet nga MM. Institucionalizimi i rrjetit kërkohet për të lejuar bashkëpunim e frytshëm ndërmjet agjencive kufitare.

Përveç kësaj, bazuar në dispozitat e aktiviteteve të MM, do të parashikohen aktivitete për të lejuar shkëmbimin elektronik të të dhënave. Baza e të dhënave të doganave duhet të ndërveprojë me bazën e të dhënave të Autoritetit të Ushqimit dhe agjencitë e tjera kufitare, me qëllim thjeshtësimin e procedurave kufitare të verifikimit.

- Thjeshtimi i kërkesave dokumentare sanitare dhe fitosanitare, në veçanti nëpërmjet zbatimit të rekomandimeve të raporteve të përgatitura gjatë vitit 2017. Në këtë drejtim, një grup pune teknik i posaçëm, i kryesuar nga Ministria e Bujqësisë dhe nën mbikëqyrjen e KKLt, do të mandatohet të zbatojë të gjitha thjeshtësimet e propozuara.
- Forcimi i kapaciteteve të Komitetit Kombëtar për Koordinimin dhe Lehtësimin e Politikave Tregtare me qëllim zbatimin e agjendës së lehtësimit të tregtisë, si një aktivitet i përhershëm. Kapacitetet e Sekretariatit Teknik duhet të forcohen më tej. Një ekspert me kohë të pjesshme nga sektori privat i bashkëngjitet Sekretariatit për të lejuar përcjelljen më të mirë të nevojave të biznesit në aktivitetet e KKLt-së.

Masat e lehtësimit të tregtisë të propozuara janë gjithashtu pjesë e REA MAP. Agjenda kombëtare është e ndërlidhur me veprimet rajonale të REA MAP. Në veçanti, masat lidhur me njohjen e programit AEO, heqja e barrierave jo-tarifore në tregti si pjesë e një mekanizmi funksional të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve në CEFTA, shkëmbimi elektronik i të dhënave si pjesë e SEED + etj., do të ndikojë në efektivitetin e kësaj reforme. Ratifikimi i PSH 5 është i rëndësishëm për zbatimin e shumë masave të lehtësimit të tregtisë, si në nivel kombëtar ashtu dhe rajonal.

Përveç kësaj, lehtësimi tregtar është tejet i lidhur me masat e tjera të reformave të propozuara, në veçanti masat që lidhen me reformat e konektivitetit, pjesë e fushës sektoriale përkatëse (psh: transporti dhe energjia).

Kohështrirja

2018

- Zbatimi efektiv i dispozitave zbatuese të Kodit Doganor, duke përfshirë zbatimin e programit AEO. Promovimi i konceptit të AEO dhe njohjes reciproke të programeve të AEO, sipas PSH5, me sektorin privat; Fillimi i zbatimit të rekomandimeve në lidhje me pengesat që lidhen me PSH5. Forcimi i kapaciteteve të KKLt-së

2019

- Zbatimi efektiv i Memorandumit të Mirëkuptimit, Thjeshtimi i kërkesave dokumentare sanitare dhe fitosanitare dhe zbatimi i rekomandimeve lidhur me pengesat që lidhen me PSH5, Forcimi i kapaciteteve të KKLt-së.

2020

- Zbatimi efektiv i Memorandumit të Mirëkuptimit; Forcimi i kapaciteteve të KKLt-së.

Kosto për aktivitetet

Ndikimi buxhetor

Ndikimi buxhetor nga buxheti i shtetit është i lidhur vetëm me koston administrative të stafit.

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Reformat e propozuara do të kenë një ndikim të drejtpërdrejtë në uljen e kohës dhe koston të importit dhe eksportit, dhe do të ndikojnë pozitivisht tregtinë ndërkombëtare të Shqipërisë. Përveç kësaj, pritet që shkëmbimi elektronik i të dhënave në kuadrin e CEFTA-s do të zvogëlojë kohën e zhdoganimit me këto vende, me 1/3. Rritja e kapaciteteve të Agjencive të kufirit dhe sektorit privat, do të kontribuojë në zbatimin e qetë të praktikave të reja të tilla si OEA, etj. Hapja e tregtisë pritet të rritet në 60% në 2017 nga 58% në vitin 2015. Reforma e propozuar do të ketë ndikim të tërthortë në punësim për shkak të rritjes së tregtisë dhe reduktimet përkatëse të kostove. Kjo reforma do të kontribuojë në uljen e çmimeve për konsumatorët me cilësinë e kërkuar dhe siguri.

Risqet e mundshme

Kjo reformë mund të pengohet nga kapacitetet administrative në institucionet publike të përfshira në këtë agjendë, si dhe kapacitetet e kufizuara të Sekretariatit Teknik të KKLT-së. Për më tepër, aftësitë e sektorit privat për të mbështetur dhe kontribuar me ekspertizë në agjendën e lehtësimit të tregtisë, mbeten një shqetësim që duhet të adresohet, gjithashtu të sigurohet vrull në agjendën e reformës.

4.3.7. Arsimi dhe aftësitë**1. Situata aktuale dhe pengesat kryesore në konkurrueshmëri**

Sistemi arsimor në Shqipëri përballet me sfida të vazhdueshme në thuajse të gjithë nivelet. Këto sfida pritet të jenë aktuale edhe gjatë periudhës 2018-2020. Një nga sfidat kryesore në këtë drejtim e cila është dhe objektivi kryesor I “Strategjisë për zhvillimin e arsimit parauniversitar”, lidhet me përmirësimin e kurrikulës në përgjithësi, cilësine e arsimit dhe cilësinë profesionale të mësuesve në të gjithë nivelet e arsimit.

Në kuadër të reformës kurrikulare në arsimin parauniversitar, zhvillimi dhe standardet e të nxëniet për fëmijët e grupmoshës 3-6 vjeç si dhe kuadri kurrikular për arsimin parashkollor janë përfunduar. Duke filluar që nga ky vit shkollor (2017-2018), këto arritje të reja po zbatohen në të gjithë shtetin parashkollor përfshirë dhe klasat përgatitore. Përmes kësaj synohet rritja e përfshirjes në arsimin parashkollor dhe që çdo fëmijë parashkollor të përfshihet në klasat përgatitore. Gjithashtu synohet që klasat përgatitore të jenë në të ardhmen pjesë e arsimit të detyrueshëm.

Gjatë vitit shkollor 2016-2017 kurrikula e re u zbatua në klasat 2 dhe 7 në rang kombëtar. Faza e pilotimit të paketës kurrikulare për klasat e 3 dhe 8 të arsimit të mesëm të ulët gjithashtu ka filluar. Programet dhe fushat e mësimi janë duke u pilotuar në 26 klasa të 3 dhe të 2. Gjatë këtij viti shkollor ka filluar gjithashtu edhe zbatimi i kurrikulës së re për klasën e 10-të.

Në arsimin e mesëm të ulët kurrikula bazuar në kompetenca është në vitin e fundit të pilotimit (Klasat IV, V dhe IX). Në Arsimin e Mesëm të Lartë, sistemi i vlerësimit bazuar në kurrikulën bazuar në kompetenca do të zbatohet plotësisht në maturën e vitit 2019. Sipas rezultateve të raportit për PISA 2015, për periudhën 2012-2015 Shqipëria tregon përmirësim të pikëve të PISA nga 394 (2012) në 427 (2015) në shkencë. Ky përmirësim influencohet [jesërisht edhe nga kurrikula e re.

Pavarësisht përmirësimeve në disa aspekte të arsimit ndër sfidat kryesore mbetet përputhja e kurrikulës së sistemit arsimor me tregun e punës. Përpërmirësimin e cilësisë së arsimit dhe për adresimin e mospërputhjes ndërmjet aftësive që nevojiten në treg dhe programeve të arsimit, po ndërmerret një reformë kurrikulare. Kjo reformë synon ri-organizimin e kurrikulës në mënyrë që të mund të sigurojë sinergji vertikale dhe horizontale ndërmjet lëndëve/moduleve për të mundësuar që nxënësit të integrohen më lehtë në shoqëri dhe që ata të jenë të aftë të zgjidhin probleme në situata komplekse. Reforma synon të zhvillojë kurrikulën bazuar në kompetenca kyce evropiane. Duke mundësuar kurrikulën e re bazuar në kompetenca, cilësia si dhe aksesin në arsim për çdo anëtar të shoqërisë të ndikohet në mënyrë pozitive. Aktualisht, reforma kurrikulare është pjesë e strategjisë për zhvillimin e arsimit parauniversitar 2015-2020 si dhe në përputhje me objektivat e SKZHI.

Gjatë vitit 2017, objektivat kryesore të politikave të zhvillimit të aftësive lidhen me sigurimin e mundësive më të mira për të gjithë, për punësim si dhe për të plotësuar nevojën e vazhdueshme të tregut të punës për punonjës të kualifikuar. Të dhënat nga Anketa e Forcave të Punës tregojnë se shkalla e punësimit të diplomuarve të arsimit të mesëm profesional është 64.5% krahasuar me 52.3% të atyre me arsim të mesëm të përgjithshëm. Pas një procesi konsultativ me të gjitha grupet e interesit, miratua nga Kuvendi i Shqipërisë Ligji 15/2017, datë 16.02.2017 “Për arsimin dhe formimin profesional në Republikën e Shqipërisë”

Miratimi i ligjit përfaqëson një hap thelbësor drejt reformimit të arsimit dhe aftësimit profesional, veçanërisht pasi trajton çështjet që lidhen me strukturën e sistemit, rëndësinë e tregut të punës për sigurimin e AFP-së, menaxhimin dhe financimin e AFP-së, si dhe

sigurimin e cilësisë. Më konkretisht, ligji përcakton funksionet dhe kompetencat e institucioneve publike qendrore në menaxhimin e sistemit të AFP-së. Një element themelor i ligjit është siguri i autonomisë financiare për ofruesit e AFP-së publike. Gjithashtu parashikon krijimin e procedurave për njohjen e të mësuarit paraprak për kualifikimet profesionale në nivelin 2-5 të KSHK, duke hapur kështu rrugën për validimin e mësimit informal dhe informel.

Grupi i punës (Urdhri Ministrit, Nr 102, datë 02.05.2017), në ish-Ministrinë e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë u ngarkua me hartimin e akteve nënligjore që do të mundësonin zbatimin e ligjit të AFP. Janë hartuar gjithsej 31 akte nënligjore (nga të cilat 21 të përcaktuara shprehimisht në ligj) dhe janë në faza të ndryshme të procesit të konsultimit dhe / ose miratimit.

Task Forca për zhvillimin dhe zbatimin e mëtejshëm të Kornizës Shqiptare të Kualifikimeve, krijuar me Urdhërin e Përbashkët me Ministrinë e Arsimit dhe Sportit, Nr.7340/1 Prot., datë 29.09.2015 dhe Nr. 4906 Prot., datë 29.09.ka përfunduar Projektligjin e KSHK dhe po punon për miratimin në Këshillin e Ministrave dhe Kuvendin e Shqipërisë. Gjithashtu në bashkëpunim me Fondacionin Evropian të Trainimit (ETF), Task Forca vazhdon punën për procesin e referencimit të Kornizës Shqiptare të Kualifikimeve (KSHK) me Kornizën Evropiane të Kualifikimeve (KEK).

Në vitin shkollor 2016 – 2017, në shkollat e mesme profesionale publike u diplomuan 3,162 nxënës, Bazuar në të dhënat e INSTAT, struktura e nxënësve në arsimin e mesëm ka ndryshuar gjatë viteve në favor të arsimit të mesëm profesional. Numri i studentëve të regjistruar në arsimin parauniversitar është ulur me 17.7 pikë përqindjeje në vitin mësimor 2016-17 krahasuar me vitin 2012-13, ndërsa numri i nxënësve në arsimin profesional është rritur me 4.1 pikë përqindjeje për të njëjtën periudhë (INSAT). Për më tepër, numri i të diplomuarve të AP në vitin 2016 është rritur 1.6 herë krahasuar me vitin 2012. Gjithashtu nga të dhënat e sistemit të gjurmimit për ofruesit e AFP-së tregojnë se 42.03% e të diplomuarve në shkollat e AP-së në vitin akademik 2014-2015 janë të punësuar.

Në vitin e ri shkollor 2017 – 2018, në shkollat e arsimit profesional publik janë regjistruar rreth 5,700 nxënës, ndërsa numri i përgjithshëm i nxënësve që ndjekin arsimin në shkollat profesionale publike për këtë vit ishte rreth 19,000 nxënës ose 1% më shumë se vitin e kaluar. Duke iu referuar të dhënave të Institutit Kombëtar të Statistikave, numri i përgjithshëm i nxënësve të regjistruar në shkollat e arsimit profesional (private dhe publike) është afërsisht 25,300 studentë ose 19.8% e totalit që ndjekin arsimin e mesëm në shkallë vëndi.

Përtej përpjekjeve të rritjes së imazhit dhe të promovimit të Arsimit dhe Formimit Profesional, rritja e pjesëmarrjes në AP mund t'i atribuohet gjithashtu stimujve siç janë bursat e dhëna në bazë të statusit ekonomik dhe vendbanimit. Kjo e fundit ka promovuar një qasje më të madhe në AP për të rinjtë që banojnë në zonat rurale, të cilat tani përbëjnë 40% të të gjithë nxënësve.

Përsa i përket ofrimit të kurseve të formimit profesional afatshkurtër përmes Drejtorive Rajonale të Trajnimit Profesional Publik, gjatë periudhës Janar – Dhjetor 2016, numri i personave të regjistruar ishte 19,483 persona, (nga të cilët 8,262 gra) dhe të certifikuar 17,524 persona. Ndërsa për periudhën Janar – Tetor 2017 janë regjistruar 14,004 persona, (nga të cilët 8,262 gra) dhe janë certifikuar 12,686 persona. Analiza e të dhënave të Sistemit të Gjurmimit tregon se afërsisht 46% e të certifikuar janë punësuar.

Per vitin 2017 finacimi buxhetor për shkollat e arsimit të mesëm profesional është rritur me 35% Me fonde të buxhetit të shtetit, po rikonstruksioni dhe ndertimi i bazave të reja prodhuese në 8 shkolla profesionale, blerja e paisjeve si për kabinetet profesionale ashtu edhe për kabinete të lëndeve të përgjithshme.

Gjat vitit 2017 është ka vazhduar punua për rritjen e imazhit të AFP-së, nëpërmjet organizimit të takimeve rajonale dhe panairove të aftësive. Në prill të vitit 2017, ish-Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë me mbështetjen e donatorëve konceptualizoi dhe organizoi një panair aftësish që synonte të nxiste arsimin dhe aftësimin profesional në vend. Ai synonte:

a) t'i ekspozonte të rinjtë (dhe prindërit e tyre) tek ofruesit publikë të AFP-së dhe ofertën e tyre; b) Organizimi i 8 garave të aftësive tematike ndërmjet ofruesve të AFP-së;

c) Thekson / shfaqë aftësitë e gjeneratës së re që ndjek VET;

d) Nxitja e konkurrencës midis ofruesve dhe studentëve të AFP-së duke theksuar elementët motivues siç janë vetëbesimi dhe angazhimi; dhe,

e) Ofroni mundësinë që përfaqësuesit e sektorit privat të takohen dhe ndoshta të rekrutojnë talente të reja. Me sloganin "Unë zgjedh Arsimin Profesional", Panairi i Shkathtësive mbledhi së bashku 32 shkolla profesionale, 10 qendra publike të formimit profesional, ofruesit privatë të AFP-së dhe 18,000 vizitorë

Lidhur me mbështetjen e donatorëve në funksion të nxitjes së punësimit dhe zhvillimit të aftësive, Delegacioni i BE-së dhe zyrat e bashkëpunimit për zhvillim të Swizerlanit, Gjermanisë, Austrisë dhe Italisë kanë qenë aktive. ETF, UNDP, GIZ, SwissContact, Helvetas këpunimi janë disa nga organizatat ndërkombëtare që mbështesin programin e punësimit dhe zhvillimin e aftësive në vend. Procesi i organizimit të ofruesve të AFP-së në qendrat multifunksionale të AFP vazhdon me mbështetjen e projektit IPA 2013.

Iniciativa e parë e prezantimit të skemave të mësimi me programin "Programet e punësimit të të rinjve për Shqipërinë", i financuar nga Programi Erasmus, përfundoi më 31 mars 2017. Në kuadër të projektit u hartua një Plan Udhëzues për zbatimin e trajnimit të dyfishtë bashkëpunues dhe u miratua me palët e interesuara.

Një studim i fizibilitetit mbi modelet e të nxënës të bazuar në punë u krye nga UNDP me qëllim të identifikimit të modeleve mësimore të bazuara në punë të prezantuara dhe zbatuara në mesin e ofruesve të AFP-së në Shqipëri në pesë vitet e fundit. Studimi identifikoi gjithsej 6 skema WBL në Shkollat e Arsimit Profesional dhe 3 skema WBL në Qendrat e Aftësimit Profesional, WBL në Shqipëri mbetet në një nivel relativisht të ulët ose të moderuar.

Zhvillimi i vazhduar profesional i mësuesve është një ndër shtyllat kryesore të garantimit të cilësisë në arsimin profesional. Në bazë të një analize të thellë të sistemit të kualifikimit fillestar (pre-service) dhe atij të vazhduar (in-service) të mësuesve dhe instruktorëve të teorisë dhe praktikës profesionale, janë hartuar dy dokumente strategjike:

- "Udhërrëfyesi për zhvillimin e burimeve njerëzore në AFP" dhe
- "Concept-Paper për kualifikimin fillestar dhe të vazhduar të mësimdhënësve në AFP". Të dy këto dokumente strategjike janë hartuar me mbështetjen e GIZ.

Aktualisht, janë trajnuar dhe janë në proces trajnimi nëpërmjet programit 24-ditor "Bazat e didaktikës në AFP", 342 mësues dhe instruktorë.

Gjatë vitit 2017, qeveria shqiptare, në bashkëpunim me Qeverinë Zvicerane, po promovon zhvillimin e marrëdhënieve të reja dhe të qëndrueshme me sektorin privat; në Hoteleri dhe Turizmi, Teknologjia e Komunikimit Informativ (TIK) dhe Tekstile. Aktualisht po punohet për ngritjen e një rrjeti shkollor-biznesi, duke inkurajuar bizneset që të kontribuojnë në përmbajtjen, trajnimin / trajnimin dhe vlerësimin në ofruesit e AFP-së.

Të nxënës gjatë gjithë jetës dhe trainimi, konsiderohen si instrumenta për të nxitur konkurrencën e ndërmarrjeve dhe për të rritur produktivitetin e punës, si dhe për të përmirësuar cilësinë e punës. Gjatë vitit 2017, qellimi kryesor i sistemit të të AFP për të rritur qasjen në AFP ka qenë identifikimi dhe trajtimi i mungesës së aftësive në të gjitha rajonet dhe grupet e popullsisë, për nxënës nga zonat rurale dhe grupet e marginalizuara gjatë vitit 2017, AKFPK ka zhvilluar dhe rishikuar 17, Skelet Kurikula të kualifikimeve profesionale (niveli II - IV i KSHK). Në të gjitha Skelet Kurikula, standardet e ofrimit për nxënës me aftësi të kufizuara janë një kërkesë e detyrueshme. Skelet Kurikula janë standardet kombëtare të zhvilluara në një gjuhë të ndjeshme gjinore. Megjithatë, nuk është bërë asnjë rishikim gjithëpërfshirës në këtë perspektivë. Të gjitha standardet profesionale, standardet e kualifikimeve, kurrikulat kornizë zbatohen në mënyrë të barabartë në mbarë vendin. AKFPK ka zhvilluar kualifikime dhe kurrikula kornizë në sektorët relevantë për zonat rurale, si bujqësia, agroturizmi etj. Kurrikulat e rishikuara synojnë të përfshijnë grupe të marginalizuara për të ndjekur arsimin profesional. Këto përfshijnë programe sensibilizuese, bursa për romët dhe egjiptianët për të ndjekur arsimin profesional dhe ndërhyrjet në ndërtesa për t'i bërë ato të aksesueshme për personat me aftësi ndryshe. Numri i nxënësve

R / E (në vitin mësimor 2016-2017) ishte 333 nxënës dhe 60 nxënës me aftësi ishte. Në vitin aktual këto shifra janë R / E 451 dhe PwD 91.

2. Raportim mbi zbatimin e rekomandimeve të Maj 2017

3. Planet e reformave parësore

Reforma 14: Hartimi dhe implementimi i kurikulave të bazuara në kompetenca dhe trajnimi i mësuesve

Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2015-2020 thekson se përmirësimi i cilësisë së arsimit përmes reformës kurrikulare është një ndër sfidat kryesore për sistemin arsimor. Në këtë kuadër nën objektivin B Arsimit Gjithëpërfshirës, strategjia mundëson hartimin e kurrikulës së re bazuar në kompetenca dhe të krahasueshme me standardet e BE-së për të gjithë nivelet e arsimit parauniversitar.

Kohështrirja

2018

- Hartimi i kurrikulës së re bazuar në kompetenca për arsimin e mesëm të lartë dhe për pjesën e mbetur të arsimit parauniversitar. Në vijim të asaj që parashikohet në “Strategjinë për zhvillimin e arsimit parauniversitar 2015-2021” dhe të reformës kurrikulare kurrikula bazuar në kompetenca do të hartohet për nivelin e mesëm të lartë dhe për pjesën e mbetur të arsimit parauniversitar.
- Trajnimi i mësuesve për kurrikulën e re.

2019

- Pilotimi i kurrikulës së re. Kurrikula e re do të pilotohet fillimisht në disa shkolla.
- Zbatimi i kurrikulës së re
- Trajnimi i mësuesve për kurrikulën e re. Kjo masë zhvillohet në nivel kombëtar për nivelet e sipërpërmendura.

2020

- Ofrimi i zhvillimit profesional bashkëohor për trajnimin e mësuesve përmes trajnimit dhe kualifikimit të mësuesve për kurrikulën e re.

Kosto për aktivitetet

2018

- Hartimi i kurrikulës së re bazuar në kompetenca për arsimin e mesëm të lartë dhe për pjesën e mbetur të arsimit parauniversitar. 2410
- Trajnimi i mësuesve për kurrikulën e re 800 000

2019

- Pilotimi i kurrikulës së re. Kurrikula e re do të pilotohet fillimisht në disa shkolla.
- Zbatimi i kurrikulës së re. 120 600
- Trajnimi i mësuesve për zbatimin e kurrikulës së re.. Kjo masë zhvillohet në nivel kombëtar për nivelet e sipërpërmendura. 900 000

2020

- Ofrimi i zhvillimit profesional bashkëohor për trajnimin e mësuesve përmes trajnimit dhe kualifikimit të mësuesve për kurrikulën e re .900 000

Ndikimi buxhetor

Impakti buxhetor është 1,000,410 EUR për 2018; 920,649 EUR për 2019 dhe 900,000 EUR për 2020.

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Reforma kërkon ri-organizimin e kurrikulës në mënyrë që të sigurojë sinergji horizontale dhe vertikale ndërmjet subjekteve/lëndëve për tju mundësuar nxënësve që të integrohen lehtësisht në shoqëri dhe për të qenë të aftë të zgjidhin probleme në situata komplekse. Reforma synon zhvillimin e kurrikulës bazuar në kompetencat kryesore evropiane të të

mësuarit. Duke mundësuar kurrikulën e re bazuar në kompetencat cilësia dhe aksesit tek arsimi për cdo anëtar të shoqërisë shqiptare ndikohet pozitivisht. Aktualisht kurrikula e re është pjesë e strategjisë për zhvillimin e arsimit parauniversitar 2015-2020.

Risqet e mundshme

Nuk ka risk potencial.

Reforma 15: Përmirësimi i cilësisë dhe mbulimit të AFP duke siguruar lidhjet me tregun e punës

Strategjia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi 2014 - 2020, është dokumenti kryesor politik që udhëzon zbatimin e veprimeve në lidhje me punësimin dhe zhvillimin e aftësive në vend, e cila ka në fokus punësimin dhe aftësitë. Objektivat do të arrihen përmes disa veprimtarive që lidhen me modernizimin e përfshirjes së AFP duke synuar zhvillimin e tregut të punës. Ofrimi i një arsimit cilësor profesional dhe trajnim për të rinjtë dhe të rriturit janë prioritetet strategjike të AFP, në Strategjinë Kombëtare për periudhën 2014-2020.

Objekti kryesor i reformës së sistemit të AFP është rritja e cilësisë së rezultateve të arsimit, zhvillimi i kualifikimeve, atraktiviteti dhe rëndësia e sistemit të arsimit profesional dhe parashikimi i aftësive për të korrigjuar mospërputhjet dhe për të përmirësuar njohjen e aftësive.

Raportet vjetore të monitorimit të Strategjisë Kombëtare të Punësimit dhe Aftësive 2014 - 2020, janë finalizuar për 2015 dhe 2016 dhe një rishikim afatmesëm i strategjisë do të finalizohet deri nga mesi i vitit 2018.

Strategjia ka patur patjetër ndikim pozitiv në punësimin dhe rritjen e pjesëmarrjes në AFP; megjithatë, më shumë përpjekje duhet të behen për një treg pune dhe AFP gjithëpërfshirëse.

Kohështrirja

2018

- Të përfundojë zhvillimin e kuadrit ligjor për AFP, hartimi dhe miratimi i akteve nënligjore në zbatimin e Ligjit për AFP, miratimi i Ligjit të KSHK dhe kornizën institucionale në fushën e AFP-së, rindërtimi i mjediseve të ofruesve publik të AFP, përmirësimi i pajisjeve të shkollave, zgjerimi dhe konsolidimi i partneritetit me biznesin, etj
- Ngritja e Agjencisë Kombëtare të Punësimit dhe Aftësive, përgjegjëse për menaxhimin e përditshëm të ofruesve të AFP-së dhe vlerësimin e nevojave për zhvillim të kapaciteteve në nivel qendror, rajonal dhe lokal;
- Zhvillimi i një plani optimizimi të ofertës së AFP në përputhje me nevojat për zhvillim të aftësive rajonale;
- Definimi i një koncepti për cilësinë e AFP në të gjitha nivelet (niveli qendror, institucional dhe ofrues) me qëllim të sigurimit të cilësisë së ofruesve të AFP-së dhe përmirësimit të cilësisë së inputeve të AFP-së (laboratorët dhe pajisjet, kurrikulat, kurrikulat mësimore), proceset dhe rezultatet ;
- Rritja e numrit të partneriteteve me biznesin dhe partnerët socialë, duke krijuar më shumë mundësi për punësim fitimprurës;
- Zhvillimi i kapaciteteve të mësimdhënësve dhe trajnerëve të AFP-së (duke hartuar politika për rekrutimin, zhvillimin profesional, vlerësimin e kompetencave dhe trajnimin e mësuesve dhe trajnerëve të AFP-së);
- Rritja e aksesit në AFP nga zonat rurale dhe grupet e marginalizuara.

2019

- Hartimi i planit të optimizimit të ofertës së AFP në përputhje me nevojat për zhvillim të aftësive rajonale dhe procesin e riorganizimit të ofruesve të AFP-së;
- Vazhdimi i krijimit të konceptit të cilësisë si në nivelin e sistemit ashtu edhe në nivelin e ofruesve.
- Të sigurohet që të gjithë ofruesit publikë të nënshtrohen një procesi vetëvlerësimi;

- Zhvillimi i aftësive për mësuesit dhe trajnuesit e AFP-së (duke hartuar politika për rekrutimin, zhvillimin profesional, vlerësimin e kompetencave dhe trajnimin e mësuesve dhe trajnerëve të AFP-së);
 - Rritja e aksesit në AFP nga zonat rurale dhe grupet e marginalizuara.
- 2020
- Përmirësimi i cilësisë së AFP përmes investimeve në infrastrukturë, programe dhe zhvillim profesional të mësuesve;
 - Zhvillimi i procesit të futjes së elementeve të sistemit të dyfishtë të arsimit profesional;
 - Zhvillimi i kompetencave të mësuesve të AFP-së, si dhe trajnerëve të mësuesve (trajnimi fillestar dhe i vazhdueshëm profesional).

Kosto për aktivitet

Shpenzimet për zbatimin e masave të AFP-së përfshihen në Programin Buxhetor Afatmesëm.

Për realizimin e objektivave në AFP, në buxhetin afatmesëm 2018-2020, janë planifikuar gjithsej 73.9 milion euro për periudhën 2018-2020. Për vitin 2018, planifikimi për AFP është gjithsej 23.4 milionë euro me një rritje prej 18% për AFP-në krahasuar me vitin e kaluar.

Kostot për zbatimin e masave të AFP janë:

Për Sigurimin e Cilësisë së Ofruesve të AFP-së dhe Përmirësimin e Cilësisë së AFP (Laboratori dhe Pajisjet, Kurrikula) inputet nga buxheti i shtetit janë 12.7 milion euro dhe nga donatorët rreth 6 milion €.

Aftësi për të zhvilluar përgatitjen profesionale të mësuesve dhe trajnerëve të AFP-së, vlerësimin e kompetencës dhe trajnimin e mësuesve dhe trajnerëve të AFP-së. Fondet e buxhetit të shtetit EUR 20.8 mijë dhe Financimi nga GIZ 108 mijë EUR.

Zhvillimi i kuadrit ligjor për AFP, hartimi dhe miratimi i akteve nënligjore në zbatimin e Ligjit të AFP-së dhe miratimi i Ligjit për AFP. Përafërsisht 10 mijë euro (kosto administrative). Kostoja e vlerësuar për masë dhe ndarja e buxhetit dhe / ose mbështetja e donatorëve (Buxheti i nevojshëm është planifikuar në Planin e Veprimit për Zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Punësim dhe Aftësi 2014-2020). Strategjia Kombëtare për Punësimin dhe Aftësitë (NESS) 2014-2020 do të mbështetet nga IPA 2015 "Kontrata për Reformën e Mbështetjes së Buxhetit Sektorial. Kontrata për Reformën Sektoriale për Punësim dhe Aftësi, financuar përmes IPA 2015 është 30 milion euro për periudhën 2016-2018. Ndikimi total buxhetor është 14.5 milionë euro për vitin 2016, 19.7 milionë euro për vitin 2017 dhe 23.4 milionë euro për vitin 2018.

Ndikimi buxhetor

Ndikimi total buxhetor është EUR 14.5 million for 2016, EUR 19.7 million for 2017 and EUR 23.4 million for 2018

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Reforma synon t'i pajisë të rinjtë me trajnimin dhe aftësitë dhe kualifikimet e nevojshme për të konkurruar në tregun e punës dhe për të rritur mundësitë e tyre të punësimit.

Risqet e mundshme

- Mungesa e trajnimit të vazhdueshëm për mësuesit me teknologjinë e re;
- Nivel i pamjaftueshëm i koordinimit me biznesin për mbështetje më të mirë të AFP;
- Mungesa e vlerësimit të veçantë rajonal për aftësitë e munguara në tregun e punës;
- Lidhje më të mira dhe përgjigjshmëri nga qeverisja lokale për administrimin e shkollës.

4.3.8. Punësimi dhe tregjet e punës

1. *Situata aktuale dhe pengesat kryesore në konkurrueshmëri*

Të dhënat e tregut të punës sugjerojnë se rritja ekonomike e përjetuar në Shqipëri gjatë katër viteve të fundit është përkthyer në përmirësime të rëndësishme të tregut të punës. Krijimi i vendeve të punës u rikuperua nga një rënie e lehtë në vitin 2013 dhe rritja dhe punësimi filluan të lëviznin së bashku. Raporti i punësimit në popullsi - pjesa e të punësuarve në popullsinë e përgjithshme të moshës së punës (personat e moshës 15-64 vjeç) - u rrit nga 50 përqind në fund të vitit 2013 në 56 përqind në vitin 2016, një nga raportet më të larta në Ballkanin Perëndimor. Normat e punësimit janë përmirësuar ndjeshëm, veçanërisht në mesin e grave (nga një e ulët prej 40% në 2013 në 50.6% në tremujorin e dytë të 2017. Më konkretisht, shkalla e punësimit u rrit me pothuajse 8 pikë përqindje midis 2013 dhe 2016 për gratë e moshës 30- 64) dhe me 7 pikë përqindjeje për gratë e reja (të moshës 15-29 vjeç). Megjithatë, mbeten pabarazitë gjinore, ku shkalla e punësimit të meshkujve është rreth 14 pikë përqindje më e lartë se ajo e femrave.

Rritja e vërejtur në punësim u shoqërua me një rritje të pjesëmarrjes në fuqinë punëtore. Pjesa e popullsisë aktive (punëkërkuesit dhe të punësuarit) u rikthye pas vitit 2014 dhe arriti 66.8 përqind të popullsisë në moshë pune deri në mes të vitit 2017. Gratë rrisin shkallën e pjesëmarrjes së tyre me 8 pikë përqindjeje gjatë katër viteve, nga 50 për qind në 2013 në gati 58 për qind në tremujorin e dytë të vitit 2017. Megjithatë, normat e pjesëmarrjes në fuqinë punëtore mbeten nën mesataret evropiane, ku përqindjet e pjesëmarrjes së grave janë dukshëm më të ulëta se meshkujt (57.7% për gratë dhe 75.7% për meshkujt).

Shkalla e pjesëmarrjes së të rinjve është shumë më e ulët se sa për pjesën tjetër të popullsisë (45.7% në përgjithësi, me hendekun gjinor mbi 15%). Shkalla e papunësisë së të rinjve në tremujorin e dytë të vitit 2017 ka rënë në 26.4%, niveli më i ulët që nga viti 2012 (femrat e reja më mire se të rinjtë meshkuj, përkatësisht 24.7% dhe 27.4%). Papunësia e regjistruar ka përjetuar gjithashtu një rënie shumë të mprehtë (39%), nga një lartësi prej mbi 152,000 në në tremujorin e tretë të vitit 2015 në nën 90,000 në tremujorin e dytë të vitit 2017.

Përkundër përmirësimeve, Shqipëria ende përballet me sfida të rëndësishme në drejtim të sigurimit të punësimit të sigurt dhe produktiv për popullsinë e saj, duke nxitur krijimin e vendeve të punës më të larta dhe më produktive dhe sigurimin e integritetit të grupeve vulnerabel në tregun e punës, sidomos të te varfërve, grave dhe të rinjve. Disa nga sfidat kryesore të tregut të punës përfshijnë:

- Ndërsa nivelet e papunësisë janë të ngjashme për burrat dhe gratë, nivelet e pasivitetit janë shumë më të larta për gratë. Më shumë se gjysma e të papunëve janë gra jo aktive, 28 përqind janë meshkuj joaktivë, 12 përqind janë burra të papunë dhe 7 përqind janë gra të papuna.
- Rreth një në tre të rinj janë joaktivë dhe në asnjë formë tjetër të arsimit dhe trajnimit. Grupi i të rinjve të papunë, të cilët janë ose të papunë ose joaktiv, por jo në shkollë (NEET) përbëjnë 30 përqind të grupmoshës 15-29 vjeç, më shumë se dyfishi i mesatares së BE-së prej 14.8 përqind.
- Papunësia afatgjatë e vazhdueshme - Gati tre nga katër të papunët kanë qenë të papunë për më shumë se një vit dhe më shumë se gjysma për më shumë se dy vjet. Gratë janë më të ekspozuara ndaj papunësisë afatgjatë sesa burrat - 47 përqind e grave kanë qenë të papunë për më shumë se katër vjet, krahasuar me 39 përqind për meshkujt.
- Papunësia e të rinjve mbetet e lartë, duke reflektuar sfidat specifike të hyrjes në tregun e punës për herë të parë. Në vitin 2017, shkalla e papunësisë së të rinjve është pothuajse dyfishi i të rriturve.
- Llojet e punëve të disponueshme karakterizohen ende nga produktiviteti i ulët, gjë që zvogëlon mundësinë për të ardhura më të larta. Shqipëria gjendet ndërmjet nivelit më të ulët të produktivitetit të punës (matur si produkti i brendshëm bruto (BPV) për person të punësuar) midis vendeve në Ballkanin Perëndimor dhe produktiviteti i punës ende nuk ka arritur të kapë ate me vendet e tjera në rajon me kalimin e kohës. Produktiviteti i ulët i punësimit pasqyron strukturën e fuqisë punëtore, e cila është kryesisht e angazhuar në bujqësi dhe shërbime tregtare.

Zbatimi i Strategjisë Kombëtare për Punësim dhe Aftësi (SKPA) 2014 - 2020 ka vazhduar që nga fundi i vitit 2014, sipas aktiviteteve të parashikuara në planin përkatës të veprimit. Raporti i dytë i progresit të SKZHI-së u përgatit nga Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë (MMSR) me qëllim të: (i) të rishikojë zbatimin e aktiviteteve të SKPA të planifikuara për vitin 2016, (ii) të vlerësojë nivelin e arritjeve sipas rezultateve të pritura dhe objektivat e SKPA, veçanërisht rezultatet dhe objektivat e lidhura me Kontratën e Reformës Sektoriale për Punësim dhe Aftësi (2016-2018).

Rezultatet përfshijnë:

- 48 nga 52 (92%) Aksione janë iniciuar
- Progresi i veprimeve të iniciuara arriti mesatarisht 66%
- Progresi zbatues prej 10% i arritur gjatë vitit 2016.

Veprimet që u identifikuan si përparime të limituara janë ato që kanë të bëjnë me shtyllën e tretë të strategjisë.

Zbatimi i Programit IPA të BE-së për Mbështetjen Buxhetore ka filluar dhe transhi i parë fiks i buxhetit të sektorit të BE-së është disbursuar në dhjetor 2016. SKPA afirmon qasjen sektoriale për arritjen e objektivave strategjike për punësim dhe aftësi më të mira, duke forcuar në të njëjtën kohë efikasitetin e kostos nëpërmjet qeverisjes më të mirë. 9 nga 10 treguesit për vitin 2016, sipas kontratës së Reformës Sektoriale janë arritur. Rezultatet përfshijnë:

1. Punësimi i të rinjve përmirësohet çdo vit me 2.6 pikë përqindje dhe qëndron më i lartë se punësimi i synuar;
2. Hendeku gjinor në punësim u ngushtua me 2.8% në vit dhe u përmirësua me 2% pikë përqindjeje krahasuar me hendekun gjinor të synuar në punësim;
3. Pjesa e punëkërkuarve të regjistruar të papunë që përfitojnë nga programet e nxitjes së punësimit arriti në 4.36%, në përputhje me rezultatet e synuara për vitin 2016.
4. Kapacitetet e 42 (6%) mësuesve / instruktorëve të arsimit dhe formimit profesional janë përmirësuar nëpërmjet "Programit të trajnimit të didaktikës bazë në AFP".
5. Sistemi i monitorimit (ROMALB) për pjesëmarrjen e komunitetit romë dhe egjiptianë në qendrat publike të formimit profesional dhe që përfitojnë nga programet e nxitjes së punësimit është në funksionim dhe raporti i parë pritët të lancohet në fund të vitit 2017.
6. Ligji i ri i Arsimit dhe Formimit Profesional (AFP) nr. 15/2017 u miratua nga parlamenti në shkurt 2017.
7. Është vendosur një sistem gjurmues për të gjithë të diplomuarit e AFP (shkolla dhe qendra).
8. 10 zyra të punësimit të riorganizuara me Sistemin e Ri të Shërbimeve.
9. Kodi i rishikuar i punës është miratuar nga Parlamenti.

Informacioni i mëposhtëm është sipas shtyllave kryesore të prioritetëve strategjike. Disa arritje janë si më poshtë:

21 zyra e punësimit janë rinovuar dhe janë të qasshme për publikun me modelin e ri të shërbimeve të punësimit. Gjatë vitit 2017 u rikonstruktua dhe një zyre tjetër punësimi sipas modelit evropian të shërbimeve të punësimit. Kjo e fundit do të zgjerohet në 15 zyra të tjera të punësimit deri në fund të vitit 2018. Sistemi Informativ i Shërbimit Kombëtar të Punësimit (SHKP) ka bërë përmirësime të konsiderueshme dhe paraqet një hap cilësor në modernizimin e institucionit. Në vitin 2016, sistemi bëhet më interaktiv, duke lejuar shkëmbimin e informacionit me Sistemin Informativ të Gjendjes Civile, Sistemin Tatimor, Sistemin e Kujdesit Shëndetësor dhe Sistemin e Ndihmës Ekonomike.

Ndryshimet e parashikuara legjislative kanë filluar që nga viti 2015, përfshirë hartimin e një ligji të ri "Për Nxitjen e Punësimit". Projektligji "Për Nxitjen e punësimit" është në proces të miratimit nga Këshilli i Ministrave dhe më pas do t'i nënshtrohet procesit të miratimit nga Parlamenti.

Sistemi Gjurmues për të diplomuarit / certifikuarit në sistemin e AFP është krijuar nga SHKP në bashkëpunim me projektin GIZ.

Ligji i ri për punëkërkuesit e papunë (Ligji nr. 145/2015), i aprovuar nga parlamenti në dhjetor 2015 dhe që është në zbatim që nga viti 2016, ka çuar në një reduktim të ndjeshëm të numrit të punëkërkuesve të papunë të regjistruar nga 145,147 në vitin 2015 në 85,953 në shtator 2017. Zbatimi i ligjit ka mundësuar që zyrat e punësimit të identifikojnë më mirë ata punëkërkues me nevoja reale të punësimit.

Që nga viti 2014 fondet për programet e nxitjes së punësimit kanë qenë në një trend të vazhdueshëm rritës nga 90 milionë lekë në vitin 2013, 270 milionë lekë në vitin 2014, 450 milionë lekë në 2015 dhe 490 milionë lekë në vitin 2016. Alokimi buxhetor për zbatimin e një portofoli të 7 programeve të nxitjes së punësimit (të listuara më poshtë) kanë mbetur të pandryshuara për vitin 2017, duke mbështetur punësimin e mbi 5,000 punëkërkuesve të papunë (dmth. 5% të totalit).

- Trajnimi në vendin e punës
- Punësimi i grave dhe vajzave kryefamiljare
- Punësimi i personave me aftësi të kufizuara
- Punësimi i grupeve vulnerabël
- Punësimi i të rinjve të diplomuar në arsimin e lartë universitar
- Praktika profesionale për të sapo diplomuarit
- Nxitje e punësimit për jetimët.

Disa nga karakteristikat e përfituesve të programeve të nxitjes së punësimit janë si më poshtë:

- 60% e pjesëmarrësve janë gra dhe vajza;
- 50% janë të rinj 15-30 vjeç;
- 2% janë persona me aftësi të kufizuara;
- 7% e totalit të pjesëmarrësve janë punëkërkues të papunë nga skemat e mbështetjes me të ardhura.
- Punëkërkuesit afatgjatë të përfshirë në programe janë 42% e numrit të përgjithshëm të pjesëmarrësve
- 4% janë punëkërkues të papunë nga komunitetet rome dhe egjiptiane
- 2% janë migrantë të kthyer
- 3% janë viktimë të trafikimit dhe
- 0.1% të punëkërkuesve të papunë jetimë.

Në zbatim të Ligjit Nr.70 / 2016 "Për Zejtarinë në Republikën e Shqipërisë", është në proces krijimi i Dhomës Kombëtare të Zejtarëve. Konsultimet rajonale të udhëhequra nga Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë shërbyen si për zgjedhjen e anëtarëve të bordit të përkohshëm i cili ka për detyrë të kryejë zgjedhjet e para të Asamblesë së Përgjithshme.

Situata e tregut të punës

Duke iu referuar të dhënave të Anketës së Fuqisë Punëtore nga TM2 2017, disa tregues kyç të tregut të punës janë si më poshtë:

- Norma e përgjithshme e papunësisë (popullsia e moshës 15-64 vjeç) është 14.3%, krahasuar me 15.2% në vitin 2016;
- Shkalla e papunësisë e të rinjve (15-29) është 26.4% krahasuar me 28.9% në vitin 2016;
- Shkalla e përgjithshme e punësimit (popullsia e moshës 15-64 vjeç) është 57.7%, krahasuar me 55.9% në vitin 2016;
- Shkalla e punësimit të të rinjve (15-29) është 33.6%, krahasuar me 32.5% në vitin 2016.

Të dhënat administrative nga Shërbimi Kombëtar i Punësimit (SHKP) për të papunët e regjistruar për periudhën janar-shtator 2017 janë si më poshtë:

- 85,953 persona janë të regjistruar si punëkërkues të papunë në Shërbimin Kombëtar të Punësimit, nga të cilat 53% janë gra:
- 48% e punëkërkuesve të papunë janë përfitues të ndihmës sociale;
- 2% janë përfitues nga pagesa e papunësisë;
- 53% janë të papunë afatgjatë;
- 19% janë punëkërkues të papunë të moshës 15-30 vjeç;
- 7% janë punëkërkuesve të papunë romë dhe egjiptianë.

2. Raportim mbi zbatimin e rekomandimeve të Maj 2017

Rekomandim lidhur me ERP 2016-2018

Politikat publike që promovojnë punësim cilësor, duke rritur kërkesën për punë, duke nxitur produktivitetin dhe punësueshmërinë përmes rritjes së funksionimit të tregjeve të punës me dialog efektiv social, shërbime publike të punësimit dhe inspektimit të punës dhe duke trajtuar papunësinë dhe pasivitetin e lartë, veçanërisht të të rinjve dhe grave.

Përmirësimi i qeverisjes së tregut të punës ka qenë vazhdimisht në qendër të vëmendjes së institucioneve qeveritare dhe partnerëve socialë. Për më tepër, u bënë përpjekje për të rritur punësimin duke i kushtuar vëmendje grupeve të të rinjve dhe grupeve vulnerabel, për të përmirësuar sistemin e AFP-së dhe për të forcuar sistemin e mbrojtjes sociale në një mënyrë të përgjegjshme gjinore.

3. Planet e reformave parësore

Reforma 16: Modernizimi i shërbimeve publike të punësimit, rritja e punësimit të grave, të rinjve dhe grupeve të pambrojtur

Reforma e propozuar, pjesë e prioritetëve të Qeverisë, SKZHI, NESS 2014-2020 dhe përfshirja sociale dhe politikat e barazisë gjinore, do të fokusohen në:

- Modernizimi dhe rritja e efikasitetit të shërbimeve publike të punësimit (PES);
- Futja e programeve të reja dhe më efektive të nxitjes së punësimit që rrisin punësimin e grave dhe rinisë;
- Rishikimi i kuadrit ligjor dhe institucional të tregut të punës.

Përveç kësaj, do të ofrohet këshillimi për regjistrimin, profilizimin dhe këshillimin e ndjeshëm gjinor për punëkërkuesit, kryesisht për grupet më vulnerabel (gratë e moshuara, të rinj me kualifikim të ulët, personat me aftësi të kufizuara, përfituesit nga skemat sociale dhe romët).

Një tjetër aspekt i rëndësishëm i kësaj mase reforme përfshin futjen e programeve të ndërmarrjeve të përshtatura, praktikave dhe mundësive të punësimit të synuara për gratë, të rinjtë dhe grupet e marginalizuara, si dhe hartimin dhe zbatimin e masave në lidhje me sipërmarrjen sociale.

Kohështrirja

2018

- Miratimi i Projektligjit për Nxitjen e Punësimit dhe hartimin e akteve nënligjore duke prezantuar: (i) programe të reja për krijimin e vendeve të punës ose përmirësim të atyre ekzistuese që do të përfshijnë përfshirjen e punëkërkuesve të papunë në skema të ndryshme të nxitjes së punësimit, punëve publike ose komunitare, programeve të sipërmarrjes, praktikave ose programeve të trajnimit me kosto të subvencionuar për punëdhënësit që synojnë grupet më vulnerabel etj., (ii) Modeli i Shërbimit të Ri për të përmirësuar performancën e shërbimeve.
- Ngritja e Agjencisë Kombëtare për Punësimin dhe Aftësitë (transformimi i Shërbimit Kombëtar të Punësimit), i cili do të jetë përgjegjës për shërbimin e punësimit dhe programet aktive të tregut të punës, por gjithashtu edhe menaxhimin e ofruesve të AFP-së.
- 15 zyra të punësimit do të rindërtohen deri në vitin 2018 sipas Modelit të Shërbimit të Ri.
- Pjesa e punëkërkuesve të papunë të regjistruar, që përfitojnë nga programet e nxitjes së punësimit do të arrijnë 5.2%. (bazë 2014: 2.6%)

2019

- Zbatimi i programeve të reja dhe të përmirësuara të nxitjes së punësimit me synim mbështetjen e grupeve më vulnerabel dhe pjesëmarrja e punëkërkuesve të papunë të regjistruar që përfitojnë nga programet e nxitjes së punësimit do të arrijnë 5.5%.
- Përmirësimi i lidhjes së ofruesve të AFP-së me tregun e punës dhe zgjerimin e aksesit të AFP-së për ata që banojnë në zonat rurale.
- Zbatimi i modelit të ri të shërbimit në të gjitha zyrat e punësimit dhe zgjerimi i mbulimit të shërbimeve në zonën rurale

2020

- Zbatimi i programeve të nxitjes së punësimit me qëllim mbështetjen e grupeve më vulnerabël dhe përqindja e punëkërkuësve të papunë të regjistruar që përfitojnë nga programet e nxitjes së punësimit do të arrijnë 5.7%.
- Zgjerimi i shërbimeve të punësimit në bashkite e tjera.

Kosto për aktivitet

Përafërsisht 51.6 milionë euro do të jenë në dispozicion në afat të mesëm për programet e tregut të punës dhe nxitjes së punësimit, si më poshtë:

Fondet Kombëtare - Buxheti i Shtetit 2018 - 2020: 51.6 milion Euro (PBA, Tregu i Punës);

Riorganizimi i zyrave të punësimit buxheti 2018 - 2020 është rreth 1 milion euro.

Programe për nxitjen e punësimit rreth 11 milion euro.

Mbështetja e Buxhetit Sektorial të BE 2016 - 2018: 30 milion EUR;

Marrëveshja e Bashkëpunimit Qeveritar Italian (pritet) 2016 - 2018: rreth 2.5 milion euro.

Kontribute të tjera: IPA IPA Mbështetje për VET 3.45 milionë euro (pritet 2016-2017);

Financimi i Qeverisë Zvicerane cca 5.9 milion euro në programet mbështetëse (UNDP, kontaktet zvicerane dhe implementimi i Helvetas);

Programi i Bashkëpunimit GIZ për AFP rreth EUR 8,02 milion (2010-2016).

Ndikimi buxhetor

Ndikimi total buxhetor është 16.3 milionë euro për vitin 2016, 15.4 milionë euro për vitin 2017 dhe 15.15 milionë euro për vitin 2018.

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Rritja e pjesëmarrjes në tregun e punës dhe ofrimi i mundësive për punësim për të gjithë. Rritja e cilësisë së arsimit dhe formimit profesional. Përmirësimi i cilësisë dhe efektivitetit të institucioneve dhe shërbimeve të tregut të punës. Si rezultat, njohuritë dhe shkathtësitë janë në qendër të këtij modeli të rritjes ekonomike gjithëpërfshirëse, si dhe përmirësimin e standardeve të kushteve të jetesës për grupet më vulnerabël të popullsisë, siç përcaktohet në NESS 2014-2020.

Risqet e mundshme

1. Koordinim i kufizuar midis aktorëve;
2. Kapacitete të kufizuara të burimeve njerëzore si në nivelin qendror, ashtu edhe në atë rajonal / lokal, duke çuar në vonesa në procesin e reformës.

4.3.9. Përfshirja sociale, ulja e varfërisë dhe shanseve të barabarta

1. Situata aktuale dhe pengesat kryesore në konkurrueshmëri

Mbrojtja sociale, përfshirja dhe reduktimi i varfërisë mbeten një prioritet i qeverisë shqiptare. Varfëria është shënjestruar nëpërmjet një qasje të koordinuar ndërsektoriale që synon të garantojë kohezionin social dhe rritjen e mirëqenies së popullatës. Qeveria shqiptare synon të krijojë një mjedis në të cilin qytetarët shqiptarë të kenë qasje të barabartë në mbrojtje dhe shërbime sociale për të mbështetur standardin e jetesës, rritje dhe zhvillim.

Mbrojtja sociale dhe ndërhyrjet e përfshirjes përqendrohen në ndihmën sociale dhe shërbimet për familjet / individët, gjithashtu pakicat dhe grupet vulnerabël, si të rinjtë, gratë në nevojë, Romët dhe egjiptianë, Persona me aftësi të kufizuara, viktimat e trafikimit, viktimat e dhunës në familje, komunitetin LGBTI, të moshuarit, jetimë e individë të cilët nuk sigurojnë nevojat jetësore bazë, për shkak të rrethanave të kufizuara ekonomike dhe sociale. Qasja e sistemit të mbrojtjes sociale dhe qeverisja më e mirë zvogëlon fragmentimin në politikën dhe rrit impaktin e politikave dhe programeve të mbrojtjes sociale. Shpenzimet totale të mbrojtjes sociale janë 9.1% në vitin 2017 krahasuar me 8.9% në vitin 2016. Në aspektin e sigurimeve shoqërore, rritja e kontributeve në përmirësimin e përqindjes së kontributit përfitues dhe reduktimin e mëtejshëm të deficitit në skemën e pensioneve.

Migracioni dhe ndryshimet demografike reflektohen në rezultatet e sondazhit të LSMS. Varfëria ra nga 25.4% në 12.5% në vitin 2008. Megjithatë, rënia e remitancave dhe

paqëndrueshmëria ekonomike shkaktuan rritjen e varfërisë në 14.3% në vitin 2012, ndërsa varfëria ekstreme arriti 2.2% në zonat urbane dhe 2.3% në zonat rurale. Një vlerësim i përgjithshëm nga anketat ka qenë se hendeku i varfërisë (thellësia e varfërisë) ndikon në zonat rurale dhe urbane dhe shoqërohet me rritje të varfërisë rajonale.

Niveli rajonal kaloi një riorganizim të gjerë territorial në vitin 2015, duke llogaritur kushtet socio-ekonomike të rajoneve. Të dhënat për varfërinë do të përditësohen me rezultatet e EU-SILC (Statistikat mbi të Ardhurat dhe Kushtet e Jetesës). Kjo do të zgjerojë bazën e të dhënave për varfërinë dhe përjashtimin social në mënyrë të konsiderueshme për të vlerësuar intensitetin, shkaqet dhe llojet e varfërisë.

Reforma e ndihmës sociale është në përputhje me SKZHI-në dhe Strategjinë për Mbrojtjen Sociale dhe Dokumentin e Politikave për Përfshirjen Sociale. Identifikimi i masës rezultoi nga analiza e politikave dhe fokusimi në targetimin më të mirë të ekonomive familjare dhe individëve. Reforma gjithashtu lidhet me synimet specifike të strategjive të tjera dhe planeve të veprimit, përkatësisht Strategjisë për Barazi Gjinore; Planin Kombëtar i Veprimit për të Rinin; Planin kombëtar i veprimit për Romët dhe Egjiptianët; Planin Kombëtar i Veprimit për Personat me Aftësi të Kufizuara; Agjeenda Kombëtare e të Drejtave për Fëmijët.

Regjistri Kombëtar i Shërbimeve Sociale dhe aftësisë së kufizuar do të garantojë një shpërndarje të drejtë duke pasur parasysh faktorët individualë dhe familjarë. Shqipëria ka përfunduar me infrastrukturën bazë për Regjistrin Kombëtar Elektronik të aplikantëve dhe përfituesve për të dy programet. Mungesa e një sistemi efektiv informacioni për menaxhimin (MIS) çon në mungesë efikasiteti në aplikimin dhe dhënien e përfitimeve. Rëndësia e procedurave për aplikantët dhe nevoja për kërkesat e kryqëzimit me agjenci të shumëfishta në nivele të ndryshme të administratës publike për të evituar mbivendosjen. Kjo do të garantojë një administrim efikas me rritjen e transparencës dhe përgjegjësi efektive dhe monitorimin dhe reduktimin e burokracive.

Mbështetja me ndihmën ekonomike do të zëvendësohet në perspektivë afatgjatë me "Mbështetjen për reintegrim" i cili ka të bëjë me kriteret dhe ndryshimin e pagesave në para dhe në programet dhe shërbimet e integruara. Kjo do të zhvillohet paralelisht me masat për ndërmarrjet sociale dhe punën në komunitet. Punëkërkuessit e papunë që përfitojnë nga ndihma ekonomike janë objekt i riintegrit social. Reintegrimi social synon punësimin ose krijimin e kushteve për punësim dhe vetëpunësim për përfituesit e Asistencës Ekonomike të aftë për punë, pasi qëndrimin në asistencë nuk përbë një alternativë të integritit shoqëror.

Në përputhje me legjislacionin e ri në fushën e shërbimeve sociale, Ligji 121/2016 "Për Shërbimet e Kujdesit Social" synon të rregullojë asistencën financiare dhe shërbimet për kushtet jetësore bazë nëpërmjet ofritit të shërbimeve adekuate. Aktet nënligjore aktuale do të shërbejnë për të rregulluar krijimin e një fondi social për kujdesin dhe shërbimet sociale të financuara nga buxheti i shtetit dhe buxhetit vendor, donacionet dhe burime të tjera. Pagesat në cash, shërbimet dhe një sistem referimi duhet të integrohen për të siguruar mbrojtjen sociale bazuar në planifikimit të një pakete të shërbimeve sociale, aktet nënligjore do të vazhdojnë në përputhje me situatën e përcaktuar të shërbimeve sociale. Paketa Standard i Shërbimeve është hartuar dhe është miratuar nga Strategjia Kombëtare e Mbrojtjes Sociale 2015-2020 për të ndihmuar komunat të planifikojnë dhe të ofrojnë shërbime të kujdesit buxhetor në nivel lokal për të adresuar nevojat e familjeve dhe fëmijëve vulnerabël.

Një objektivi është vlerësimi koherent i aftësisë së kufizuar dhe një sistem integral i sigurimit të cilësisë. Për 2018, 164,410 individë pritet të marrin pagesa për aftësinë e kufizuar (personat me aftësi të kufizuara, kujdestarët dhe personat me invaliditet). Pilotimi i modelit të ri social të aftësisë së kufizuar filloi më 1 korrik 2017, nëpërmjet përdorimit të Sistemit Informativ të Menaxhimit mbi përfituesit e aftësisë së kufizuar dhe një bazë të dhënash të plotë.

Rritja e transparencës dhe efikasitetit të sistemeve dhe qeverisjes së mirë është thelbësore për mbështetjen sociale dhe përdorimin efikas të financimit. Zhvillimi i shërbimeve të kujdesit shoqëror bazohet në parimet e decentralizimit dhe deinstitutionalizimit për përfshirjen e grupeve vulnerabël. Banka Botërore mbështet reformën e ndihmës së parave me anë të një kredie. Përmirësimi i cilësisë së jetës së personave me aftësi të kufizuara.

Roli i ndihmës është të ndërtojë kapacitetet për llogaritjen e shpenzimeve të programeve të asistencës sociale dhe njohuritë e varfërisë për të shmangur efektet negative.

Zhvillimet ka dhe me aktet nënligjore në ligjin 65/2016 "Për ndërmarrjet sociale" dhe ngritjen e vazhdueshme të kapaciteteve për profesionistët. Aktet nënligjore për ndërmarrjet sociale do të mundësojnë krijimin e bizneseve të vogla artizanale ku personat e grupeve të cënueshme do të punësohen, nëpërmjet mbështetjes financiare të shtetit në fillimet e tyre fillestare.

Të dhënat në strategjitë e synuara për grupet e prekshme kanë të bëjnë me përfshirjen sociale në arsim, punësim dhe trajnim profesional, shëndetësi, strehim etj. Thyerja e barrierave shoqërore do të fuqizojë dhe rrisë pjesëmarrjen e grupeve të marginalizuara në arsim dhe tregun e punës. Mbledhja e të dhënave do të përmirësohet me MIS, por më shumë duhet të bëhet drejt mbledhjes së të dhënave dhe lidhjes së treguesve të të dhënave me rezultatet dhe indikatorë specifike për varfërinë dhe standardin e jetesës. Shqipëria ka përfunduar një raport bazë me të dhënat për buxhetimin e romëve dhe priti konferencën rajonale mbi "Plotësimin e boshllëqeve buxhetore për Strategjitë e Romëve në 2017.

Të dhënat e barazisë gjinore nga INSTAT tregojnë se pabarazitë gjinore në tregun e punës, vendimmarrja dhe arsimi tregojnë se duhet të priorizohen mekanizmat, legjislacionin dhe mbikëqyrjen e zbatimit të Strategjisë Kombëtare Gjinore përmes buxhetimit gjinor dhe monitorimit të cilësisë.

Pjesëmarrja në fuqinë punëtore për gratë dhe burrat tregon hendekun gjinor të pagave në nivelet më të larta të menaxherëve / profesionistëve dhe operatorëve bimë / makina, ndërsa në vitin 2016 vetëm 26.8% e ndërmarrjeve aktive janë drejtuar nga gratë. Të dhënat nga Studime i përdorimit Kohës të të dhënave treguan si një rritje të punës së papaguar për gratë.

Mekanizmat për barazinë gjinore dhe referimin kanë përmirësuar saktësinë në raportimin e dhunës në familje. Në këtë fushë, vlen të përmendet se buxheti gjinor tashmë është reflektuar në disa Programe Buxhetore. Për të drejtat, mbrojtjen dhe mirëqenien e fëmijëve, janë në linjë me reformën territoriale në Ligjin e ri i cili po plotësohet me paketën ligjore dhe masat për zhvillimin e fëmijës janë pjesë e Axsendës Kombëtare për Fëmijët dhe Planit të Veprimit. Qeveria Shqiptare punon për rritjen e aksesit në shërbimet e fëmijërisë së hershme për fëmijët me prejardhje të pafavorshme.

Shpenzimet publike për mbrojtje sociale duhet të zvogëlojnë efektivisht vulnerabilitetin, rrezikun dhe ndikimin e varfërisë. Zbatimi i politikave dhe mekanizmat efikas duhet t'u përgjigjen nevojave në nivel lokal për të adresuar shkaqet themelore të pabarazisë dhe cënueshmërisë me angazhimin e shoqërisë civile, partnerëve socialë dhe sektorit privat. Strategjitë shoqërore që janë përgjegjëse për nivelin lokal inkurajojnë përfshirjen dhe barazinë dhe përmirësojnë qasjen në shërbimet e mbrojtjes sociale në zonat rurale, të largëta si dhe rritjen e vetëdijes për të drejtat.

2. Raportim mbi zbatimin e rekomandimeve të Maj 2017

- Mbrojtja sociale dhe targetimi i përfshirjes sociale është prioritet dhe trajtohet nwpwmjet MIS dhe Regjistrin Kombëtar të zgjeruar për të gjitha komunat.
 - o Rritja e qëndrueshmërisë financiare të skemës së pensioneve dhe sigurimeve shoqërore.
- Koordinimi ndër-sektorial dhe monitorimi ka vazhduar përmes IPMG për të monitoruar Planet Kombëtare të Veprimit.
- SIIG është themeluar me praninë e INSTAT në mënyrë që t'i përgjigjet natyrës shumëdimensionale të varfërisë dhe përjashtimit.

3. Planet e reformave parësore

Reforma 17: Forcimi i mbrojtjes sociale dhe masat e përfshirjes sociale

Kohështrirja

2018

- Miratimi i legjislacionit përkatës për të zbatuar reformën e ndihmës sociale
- Përqindja e njësive të qeverisjes vendore të përdorimit efikas të MIS të automatizuar për të procesuar regjistrimin e aplikantëve të NE, përzgjedhjen e përfituesve, regjistrimin e programeve dhe urdhërpagesat.
- Përqindja e familjeve që përfitojnë nga programi NE që janë shfaqur për kualifikim duke përdorur formulën e pikëzimit me 5%.
- Përqindja e familjeve në 10% më të varfër që mbulohen nga Programi i Ndihmës Ekonomike nga 21.6% nga mesi i vitit 2017 në 38% në vitin 2018.
- Adoptimi i modelit social për vlerësimin e përshtatshmërisë për vlerësimin e aftësisë së kufizuar.
- Përmirësim i raportimit dhe vlerësimit për të targetuar reduktimin e varfërisë, përfshirjen sociale dhe mundësitë e barabarta për grupet e rrezikuara nëpërmjet monitorimit të planeve të veprimit për përfshirjen sociale dhe barazinë gjinore.

2019

- Faza e tretë e MIS është zhvilluar dhe testuar, me funksione të zgjeruara që përfshijnë një modul të integruar të menaxhimit të rasteve dhe një lidhje për të mundësuar përputhjen automatike të pagesave elektronike.
- Rritja e qëndrueshmërisë financiare të skemës së pensioneve dhe sigurimeve shoqërore.
- shërbime të kujdesit social funksional dhe efektiv bazuar në parimin e diversifikimit
- Rritja e efikasitetit të skemës së ndihmës ekonomike, duke u zhvendosur nga një skemë aktive në skemë aktive përmes programeve të riintegritit dhe duke i ndryshuar ato me skemat e punësimit.
- Përmirësim i raportimit dhe vlerësimit për të synuar reduktimin e varfërisë, përfshirjen sociale dhe mundësitë e barabarta për grupet e rrezikuara nëpërmjet monitorimit të planeve të veprimit për përfshirjen sociale dhe barazinë gjinore.
- Aplikimi i modelit social si pjesë e vlerësimit të aftësisë së kufizuar.
- Treguesit e Statistikave dhe Grupi i Integritetit (SIIG) për të siguruar qëndrueshmëri në përkufizimin dhe përdorimin e treguesve.

2020

- Shfrytëzimi efikas dhe i plotë i evidencës së Regjistrat Kombëtar Elektronik në 100% rajone / qeveri lokale
- Rritja e qëndrueshmërisë financiare të skemës së pensioneve dhe sigurimeve shoqërore.
- Rritja e efikasitetit të skemës së ndihmës financiare, duke u zhvendosur nga një skemë aktive në skemë aktive përmes programeve të riintegritit dhe duke i ndryshuar ato me skemat e punësimit.
- Aplikimi i modelit të vlerësimit social me efikasitet dhe transparencë.
- Përmirësim i raportimit dhe vlerësimit për të synuar reduktimin e varfërisë, përfshirjen sociale dhe mundësitë e barabarta për grupet vulnerabël nëpërmjet monitorimit të planeve të veprimit për përfshirjen sociale dhe barazinë gjinore.

*Kosto për aktivitet**Ndikimi buxhetor*

Shpenzimet totale buxhetore për objektivat e kujdesit social për vitin 2018 - Buxheti afatmesëm.

LEK 21,587,250

Shpenzimet totale për qëllime të kujdesit social 2019 - Buxheti afatmesëm.

Lek 22,264,000

Shpenzimet totale buxhetore për Kujdesin Social për vitin 2020, Buxhetin Afatmesëm.

23,276,000 lekë

Buxheti për Mbrojtjen Sociale dhe Përfshirjen Sociale është parashikuar në Buxhetin Afatmesëm 2018-2020.

Buxheti për Strategjinë e Mbrojtjes Sociale 2015-2020:

Buxheti i shtetit: 514,213,850 lekë

Mbështetja e donatorëve: 180,944,790 lekë

Shuma totale e parashikuar për t'u disbursuar nga zbatimi i pesë treguesve është 11.24 milionë euro.

Buxheti për përfshirjen sociale shpërndahet në disa strategji sektoriale dhe ndërsektoriale dhe dokumente të politikave. Shpenzimet administrative janë 150,000 lekë.

Kuadri i monitorimit dhe vlerësimit për përfshirjen sociale është në dispozicion në Dokumentin e Politikave për Përfshirjen Sociale; Sondazhet Kombëtare.

Ndikimi i pritshëm në konkurrueshmëri dhe rezultatet sociale

Qeverisja e mirë, transparenca dhe efikasiteti i ndihmës ekonomike, rrjetet sociale të targetuara dhe të diversifikuara për të ndikuar në pjesën më të varfër të familjeve në nevojë. Përcaktimi më i mirë i përfituesve të ndihmës ekonomike do ta kthejë këtë skemë në një skemë aktive për të përfshirë përfituesit në tregun e punës nëpërmjet punësimit të qëndrueshëm të kryefamiljarëve të kualifikuar për skemën e ndihmës ekonomike. Aktet nënligjore të ndërmarrjes sociale do të rrisin mundësitë për individët me të ardhura të ulëta për të aplikuar dhe për të marrë pjesë në veprimtarinë ekonomike. Mekanizmat e përmirësuar për matjen e përfshirjes sociale dhe zbatimin e planeve të veprimit për grupet e marginalizuara në mënyrë që të vlerësohet dhe analizohet më mirë politika për përfshirjen sociale.

Risqet e mundshme

Përcaktimi i roleve dhe përgjegjësi në nivel lokal është i nevojshëm për përmirësimin e qeverisjes së mirë. Kapacitetet e pamjaftueshme në njësitë e qeverisjes vendore duhet të jenë të kualifikuara për të menaxhuar dhe ofruar tipologji të diversifikuara të shërbimeve sociale. Mbledhja e të dhënave me fokus në grupet vulnerabël, për të trajtuar shkaqet dhe efektet e varfërisë, duhet të drejtohen nga rezultatet. Kapacitetet teknike për matjen e përfshirjes sociale në fushat e politikave të reduktimit të varfërisë dhe mbrojtjes sociale, punësimit dhe shkathtësive, arsimit dhe trajnimit, shëndetit, kushteve minimale.

5. IMPLIKIMET BUXHETORE TË REFORMAVE STRUKTURE

Shpenzimet e planifikuara në buxhetin e Republikës së Shqipërisë përfshijnë dhe fonde për reformat kyçe strukturore për periudhën në vijim. Shpenzimet buxhetore janë të shpërndara përgjatë reformave strukturore të paraqitura në Programin e Reformave Ekonomike 2018-2020. Detajime të implikimeve buxhetore të reformave gjenden në tabelën 10 të Aneksit 1.

Në këtë dokument janë të përfshira implikimet që janë arritur të kuantifikohen deri tani. Kapacitetet për realizimin e kësaj analize, pavarësisht asistencës të mundësuar nga instrumenti TAIEX i Komisionit Evropian, janë ende të limituara prandaj nevojiten forcim i njohurive dhe kapaciteteve në mënyrë të vazhdueshme për vlerësimin e impaktit të ndryshimeve të politikave në buxhet.

6. ÇËSHTJE INSTITUCIONALE DHE ANGAZHIMI I GRUPEVE TË INTERESIT

Për hartimin dhe përgatitjen e dokumentit vjetor të Programit të Reformave Ekonomike 2018-2020 është krijuar një proces i gjerë pune ku janë përfshirë institucione të ndryshme: Ministria e Financave dhe Ekonomisë; Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë; Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë; Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural; Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale; Banka e Shqipërisë.

Procesi i hartimit dhe përgatitjes së Programit të Reformave Ekonomike 2018-2020, si pasojë e ndryshimeve në kabinetin qeveritar që pasuan zgjedhjet parlamentare në 2017, u koordinua në nivel kombëtar nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë. MFE, në bashkëpunim të ngushtë me institucionet e ndryshme të përfshira në këtë proces, është përpjekur të sigurojë përgatitjen dhe hartimin e një dokumenti cilësor ku paraqiten disa prej reformave strukturore prioritare dhe kuadri i politikave makroekonomike e fiskale të vendit për periudhën afatmesme 2018-2020. Procesi ka gëzuar mbështetjen politike të nevojshme për të ecur përpara falë angazhimit të koordinatorëve të nivelit të lartë të secilit institucion kontribuues.

Në Korrik 2017 u organizua takimi çelës për nisjen zyrtare të ciklit për hartimin dhe përgatitjen e ERP 2018-2020. Në takim pati pjesëmarrjen e gjerë të Komisionit Evropian, përfaqësuesve të OECD, institucioneve të ndryshme publike dhe organizatave donatorëve, shoqërisë civile, etj. Në takim u bë prezantimi i udhëzuesit të ri për ERP 18-20, gjithashtu u parashtuan objektivat dhe kalendar i punës për këtë cikël. OECD paraqiti format e asistencës që do t'i mundësojë qeverisë shqiptare në formën e workshopit gjatë fazës së parë të hartimit të ERP dhe ofrimit të komenteve lidhur me reformat strukturore në vazhdimësi. Komentet e OECD mbi reformat strukturore janë reflektuar nga institucionet përkatëse, sipas vlerësimeve të tyre, ose është ofruar argument për mosreflektimin.

Një risi ishte dhe përfshirja e një asistence nga ana e KE-së për rritjen e kapaciteteve për analizimin e kostove të aktiviteteve dhe impaktit buxhetor të reformave strukturore të institucioneve që kontribuojnë në hartimin e ERP-it. Asistenca u mundësua në formën e një misioni ekspert nga TAIX dhe u zhvillua gjatë muajit shtator 2017 në Tiranë.

Draft ERP 2018-2020 është shpërndarë në fillim të muajit Dhjetor për konsultime tek partnerët e ndryshëm të zhvillimit dhe integritetit. Komentet e këtyre të fundit janë marrë në konsideratë nga institucionet koordinuese të ERP dhe reflektuar plotësisht apo pjesërisht, sipas rastit.

ANEKSI I

Table 1a: Macroeconomic prospects

Percentages unless otherwise indicated	ESA Code	Year 2016	Year 2016	Year 2017	Year 2018	Year 2019	Year 2020
		Level (bn EUR)	Rate of change				
1. Real GDP at market prices	B1*g						
2. Current GDP at market prices	B1*g						
Components of real GDP							
3. Private consumption expenditure	P3						
4. Government consumption expenditure	P3						
5. Gross fixed capital formation	P51						
6. Changes in inventories and net acquisition of valuables (% of GDP)	P52+P53						
7. Exports of goods and services	P6						
8. Imports of goods and services	P7						
Contribution to real GDP growth							
9. Final domestic demand							
10. Change in inventories and net acquisition of valuables	P52+P53						
11. External balance of goods/services	B11						

Table 1b: Price developments

Percentage changes, annual averages		Year 2016	Year 2017	Year 2018	Year 2019	Year 2020
1. GDP deflator	%, yoy					
2. Private consumption deflator	%, yoy					
3. HICP	%, yoy					
4. National CPI change	%, yoy					
5. Public consumption deflator	%, yoy					
6. Investment deflator	%, yoy					
7. Export price deflator (goods & services)	%, yoy					
8. Import price deflator (goods & services)	%, yoy					

Table 1c: Labour markets developments

	ESA Code	Year 2016	Year 2016	Year 2017	Year 2018	Year 2019	Year 2020
		Level	Level/Rate of change				
1. Population (thousands)							
2. Population (growth rate in %)							
3. Working-age population (persons) ¹⁹							
4. Participation rate							
5. Employment, persons ²⁰							
6. Employment, hours worked ²¹							
7. Employment (growth rate in %)							
8. Public sector employment (persons)							
9. Public sector employment (growth in %)							
10. Unemployment rate ²²							
11. Labor productivity, persons ²³							
12. Labor productivity, hours worked ²⁴							
13. Compensation of employees	D1						

Table 1d: Sectorial balances

Percentages of GDP	ESA code	Year 2016	Year 2017	Year 2018	Year 2019	Year 2020
1. Net lending/borrowing vis-à-vis the rest of the world	B.9				optional	optional
<i>of which:</i>						
- Balance of goods and services						
- Balance of primary incomes and transfers						
- Capital account						
2. Net lending/borrowing of the private sector	B.9/ EDP B.9					
3. Net lending/borrowing of general government						
4. Statistical discrepancy			optional	optional	optional	optional

¹⁹ Age group of 15-64 years²⁰ Occupied population, domestic concept national accounts definition²¹ National accounts definition²² Harmonized definition, Eurostat; levels²³ Real GDP per person employed²⁴ Real GDP per hour worked

Table 1e: GDP, investment and gross value added

	ESA Code	Year 2016	Year 2017	Year 2018	Year 2019	Year 2020
GDP and investment						
GDP <i>level</i> at <i>current</i> market prices (in domestic currency)	B1g					
Investment ratio (% of GDP)						
Growth of Gross Value Added, percentage changes at constant prices						
1. Agriculture						
2. Industry (excluding construction)						
3. Construction						
4. Services						

Table 1f: External sector developments

Euro mill. unless otherwise indicated	Year 2016	Year 2017	Year 2018	Year 2019	Year 2020
1. Current account balance (% of GDP)					
2. Export of goods					
3. Import of goods					
4. Trade balance					
5. Export of services					
6. Import of services					
7. Service balance					
8. Net interest payments from abroad					
9. Other net factor income from abroad					
10. Current transfers					
11. <i>Of which</i> from EU					
12. Current account balance					
13. Foreign direct investment					
14. Foreign reserves					
15. Foreign debt					
16. <i>Of which</i> : public					
17. <i>O/w</i> : foreign currency denominated					
18. <i>O/w</i> : repayments due					
19. Exchange rate vis-à-vis EUR (end-year)					
20. Exchange rate vis-à-vis EUR (annual average)					
<i>p.m. Exchange rate vis-à-vis EUR (end-year)</i>					
21. Net foreign saving (lines 21-25: percentages of GDP)					
22. Domestic private saving					
23. Domestic private investment					
24. Domestic public saving					
25. Domestic public investment					

Table 1g: Sustainability indicators

	Dimension	Year 2013	Year 2014	Year 2015	Year 2016	Year 2017
1. Current Account Balance	% of GDP					
2. Net International Investment Position	% of GDP					
3. Export market shares	%, y-o-y					
4. Real Effective Exchange Rate ²⁵	%, y-o-y					
5. Nominal Unit Labor Costs	%, y-o-y					
6. Private sector credit flow	% of GDP					
7. Private sector debt	% of GDP					
8. General Government Debt	% of GDP					

Table 2a: General government budgetary prospects

	ESA code	Year 2015 Level (bn NCU)	Year 2016	Year 2017	Year 2018	Year 2019	Year 2020
Net lending (B9) by sub-sectors							
1. General government	S13						
2. Central government	S1311						
3. State government	S1312						
4. Local government	S1313						
5. Social security funds	S1314						
General government (S13)							
6. Total revenue	TR						
7. Total expenditure ²⁶	TE						
8. Net borrowing/lending	EDP.B9						
9. Interest expenditure	EDP.D4 1 incl. FISIM						
10. Primary balance ²⁷							
11. One-off and other temporary measures ²⁸							

²⁵ Please explain the methodology used (deflators, trade weighing, etc.)

²⁶ Adjusted for the next flow of swap-related flows, so the TR-TE = EDP.B9

²⁷ The primary balance is calculated as (EDP B.9, item 8) plus (EDP D.41, item 9)

Components of revenues							
12. Total taxes (12 = 12a+12b+12c)							
12a. Taxes on production and imports	D2						
12b. Current taxes on income and wealth	D5						
12c. Capital taxes	D91						
13. Social contributions	D61						
14. Property income	D4						
15. Other (15 = 16-(12+13+14)) ²⁹							
16 = 6. Total revenue	TR						
p.m.: Tax burden (D2+D5+D61+D91-D995) ³⁰							
Selected components of expenditures							
16. Collective consumption	P32						
17. Total social transfers	D62 + D63						
17a. Social transfers in kind	P31 = D63						
17b. Social transfers other than in kind	D62						
18 = 9. Interest expenditure (incl. FISIM)	EDP.D4 1 + FISIM						
19. Subsidies	D3						
20. Gross fixed capital formation	P51						
21. Other (21 = 22-(16+17+18+19+20)) ³¹							
22. Total expenditures	TE [1]						
p.m. compensation of employees	D1						

²⁸ A plus sign means deficit-reducing one-off measures

²⁹ P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (other than D.91)

³⁰ Including those collected by the EU and including an adjustment for uncollected taxes and social contributions (D995), if appropriate

³¹ D.29+D4 (other than D.41)+ D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8

Table 2b: General government budgetary prospects

	ESA code	Year 2016	Year 2017	Year 2018	Year 2019	Year 2020
bn NCU						
Net lending (B9) by sub-sectors						
1. General government	S13					
2. Central government	S1311					
3. State government	S1312					
4. Local government	S1313					
5. Social security funds	S1314					
General government (S13)						
6. Total revenue	TR					
7. Total expenditure ³²	TE					
8. Net borrowing/lending	EDP.B9					
9. Interest expenditure	EDP.D41 incl. FISIM					
10. Primary balance ³³						
11. One-off and other temporary measures ³⁴						
Components of revenues						
12. Total taxes (12 = 12a+12b+12c)						
12a. Taxes on production and imports	D2					
12b. Current taxes on income and wealth	D5					
12c. Capital taxes	D91					
13. Social contributions	D61					
14. Property income	D4					
15. Other (15 = 16-(12+13+14)) ³⁵						
16 = 6. Total revenue	TR					
p.m.: Tax burden (D2+D5+D61+D91-D995) ³⁶						

³² Adjusted for the next flow of swap-related flows, so the TR-TE = EDP.B9

³³ The primary balance is calculated as (EDP B.9, item 8) plus (EDP D.41, item 9)

³⁴ A plus sign means deficit-reducing one-off measures

³⁵ P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (other than D.91)

³⁶ Including those collected by the EU and including an adjustment for uncollected taxes and social

Selected components of expenditures						
16. Collective consumption	P32					
17. Total social transfers	D62 + D63					
17a. Social transfers in kind	P31 = D63					
17b. Social transfers other than in kind	D62					
18 = 9. Interest expenditure (incl. FISIM)	EDP.D41 + FISIM					
19. Subsidies	D3					
20. Gross fixed capital formation	P51					
21. Other (21 = 22-(16+17+18+19+20) ³⁷						
22. Total expenditures	TE [1]					
p.m. compensation of employees	D1					

Table 3: General government expenditure by function

% of GDP	COFOG Code	Year 2016	Year 2017	Year 2018	Year 2019	Year 2020
1. General public services	1					
2. Defense	2					
3. Public order and safety	3					
4. Economic affairs	4					
5. Environmental protection	5					
6. Housing and community amenities	6					
7. Health	7					
8. Recreation, culture and religion	8					
9. Education	9					
10. Social protection	10					
11. Total expenditure (item 7 = 23 in Table 2)	TE					

contributions (D995), if appropriate

³⁷ D.29+D4 (other than D.41)+ D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8

Table 4: General government debt developments

% of GDP	ESA code	Year 2016	Year 2017	Year 2018	Year 2019	Year 2020
1. Gross debt ³⁸						
2. Change in gross debt ratio						
Contributions to change in gross debt						
3. Primary balance ³⁹						
4. Interest expenditure ⁴⁰	EDP D.41					
5. Stock-flow adjustment						
<i>of which:</i>						
- Differences between cash and accruals ⁴¹						
- Net accumulation of financial assets ⁴²						
<i>of which:</i>						
- Privatization proceeds						
- Valuation effects and other ⁴³						
p.m. implicit interest rate on debt ⁴⁴						
Other relevant variables						
6. Liquid financial assets ⁴⁵		:	:	:	:	:
7. Net financial debt (7 = 1 - 6)		:	:	:	:	:

³⁸ As defined in Regulation 3605/93 (not an ESA concept)

³⁹ Cf. item 10 in Table 2

⁴⁰ Cf. item 9 in Table 2

⁴¹ The differences concerning interest expenditure, other expenditure and revenue could be distinguished when relevant

⁴² Liquid assets, assets on third countries, government controlled enterprises and the difference between quoted and non-quoted assets could be distinguished when relevant

⁴³ Changes due to exchange rate movement, and operation in secondary market could be distinguished when relevant

⁴⁴ Proxied by interest expenditure divided by debt level of the previous year

⁴⁵ AF1, AF2, AF3 (consolidated at market value, AF5 (if quoted in stock exchange; including mutual fund shares)

Table 5: Cyclical developments

% of GDP	ESA Code	Year 2016	Year 2017	Year 2018	Year 2019	Year 2020
1. Real GDP growth (% , y-o-y)	B1g					
2. Net lending of general government	EDP.B.9					
3. Interest expenditure	EDP.D.41					
4. One-off and other temporary measures ⁴⁶						
5. Potential GDP growth (%) ⁴⁷						
Contributions:						
- labour						
- capital						
- total factor productivity						
6. Output gap						
7. Cyclical budgetary component						
8. Cyclically-adjusted balance (2-7)						
9. Cyclically-adjusted primary balance (8+3)						
10. Structural balance (8-4)						

Table 6: Divergence from previous programme

	Year 2016	Year 2017	Year 2018	Year 2019	Year 2020
1. GDP growth (% , y-o-y)					
Previous programme					
Latest update					
Difference (percentage points)					
2. General government net lending (% of GDP)					
Previous programme					
Latest update					
Difference					
3. General government gross debt (% of GDP)					
Previous programme					
Latest update					
Difference					

⁴⁶ A plus sign means deficit-reducing one-off measures

⁴⁷ Until an agreement on the Production Function Method is reached, countries can use their own figures (SP)

Table 7: Long-term sustainability of public finances

Percentages of GDP	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Total expenditure							
<i>of which: age-related expenditures</i>							
- Pension expenditure							
- Social security pension							
- Old-age and early pensions							
- Other pensions (disability, survivors)							
- Occupational pensions (if in general government)							
- Health care							
- Long-term care (<i>this was earlier included in the health care</i>)							
Education expenditure							
Other age-related expenditures							
Interest expenditure							
Total revenues							
<i>of which: property income</i>							
<i>of which: from pensions contributions (or social contributions, if appropriate)</i>							
Pension reserve fund assets							
<i>of which: consolidated public pension fund assets (assets other than government liabilities)</i>							
Assumptions							
Labour productivity growth							
Real GDP growth							
Participation rate males (aged 20-64)							
Participation rates females (aged 20-64)							
Total participation rates (20-64)							
Unemployment rate							
Population aged 65+ over total population							

Table 7a: Contingent liabilities

% of GDP	2017	2018
Public guarantees		Optional
<i>Of which: linked to the financial</i>		optional

Table 8: Basic assumptions on the external economic environment underlying the programme framework

	Dimension	Year	Year	Year	Year	Year
		2016	2017	2018	2019	2020
Short-term interest rate ⁴⁸	Annual average					
Long-term interest rate	Annual average					
USD/EUR exchange rate	Annual average					
Nominal effective exchange rate	Annual average					
Exchange rate vis-à-vis the EUR	Annual average					
Global GDP growth, excluding EU	Annual average					
EU GDP growth	Annual average					
Growth of relevant foreign markets	Annual average					
World import volumes, excluding EU	Annual average					
Oil prices (Brent, USD/barrel)	Annual average					

Table 9: Selected employment and social indicators⁴⁹

	Data source ⁵⁰	Year	Year	Year	Year	Year
		X-2	X-1	X	X+1	X+2
Labour market participation rate (%) total (pls indicate age bracket)	e					
-male	e					
-female	e					
Employment rate (5) total (pls indicate age bracket)	e					
-male	e					
-female	e					
Unemployment rate (5) total (pls indicate age bracket)	e					
-male	e					
-female	e					
Long-term unemployment rate (%) total	e					
-male	e					

⁴⁸ If necessary, purely technical assumption⁴⁹ Given the disparate availability of data and variety of definitions used for indicators, countries should use EUROSTAT data when available. In case no data are available for an indicator, please see whether any data would be available for a similar indicator and explain so. It is recommended that year X=2015. In case that no data are available for the year 2015, the data for the previous years (2015, 2013) shall be introduced in the respective columns. For all indicators the values shall be inserted in the table, not the year-on-year change of the values as in some other tables.⁵⁰ For the indicators marked "e", Eurostat indicators should be available for all enlargement countries.

-female	e					
Youth unemployment (15-24 yrs) rate (5) total	e					
-male	e					
-female	e					
Youth people (please indicate the age bracket of the available figures) not in employment, education or training (NEET), in %	e					
Early school leavers, in % (Eurostat definition)	e					
Participants rate in early childhood education or care	e					
Gini coefficient	e					
Inequality of income distribution S80/S20	e					
Social protection expenditure in % of GDP	e					
Health expenditure in % of GDP	e					
At-risk-of-poverty before social transfers, % of the population	e					
Poverty rate (Please indicate which data are available for your country)	e					
Poverty gap (Please indicate which data are available for your country)	e					

Tabela 10: Matrica e angazhimeve

Reforma 1: Krijimi i kadastrës fiskale				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)				
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)	Nuk është vlerësuar	Nuk është vlerësuar	Nuk është vlerësuar	Nuk është vlerësuar
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)	10 milionë Euro	10 milionë Euro	10 milionë Euro	2 milionë euro dhe për 2 vitet e ardhshme
B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR)	Euro 1.25 milionë ⁵¹			
- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)	Euro 1.25 milionë			
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore	-	-	0.3-0.5% i PBB	0.3-0.5% i PBB
Impakti total në shpenzimet buxhetore	36 ⁵² Milion Euro			

Reforma 2: Liberalizimi i mëtejshëm i tregut të energjisë				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)		-	-	-
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)		-	-	-
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)		-	-	-
B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR) ⁵³		-	-	-
- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)		-	-	-
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore		-	-	-
Impakti total në shpenzimet buxhetore		-	-	-

⁵¹ Në qoftë se kjo masë do të finalizohet në kohë, Shqipëria do të marrë 1.25 milionë Euro nga fondet e Mbështetje buxhetore Sektoriale (nën kontratë Reformën e Sektorit të MFP), por aktualisht nuk mund të konsiderohet kjo shumë për ndikimin buxhetor neto pasi nuk e dimë nëse do të jemi të ligjshëm për të marrë fondet specifike.

⁵² Kostoja totale e vlerësuar për 2015-2020.

⁵³ Kostoja totale e projektit "Linja interkoneksionit 400 kV (Shqipëri) - (Maqedoni), është 70 milion Euro, i financuar 50 milion Euro nga KfV (kredi), 15 milion Euro nga WBIF (grant) dhe 5 milion Euro nga OST sh.a (duke përfshirë TVSH)

Reforma 3: Diversifikimi i burimeve të energjisë (gazifikimi)				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)				
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)				
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)				
B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR)	0.3 milion EUR	0.3 milion EUR 0.5 milion EUR	1 milion EUR	
- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)			1 milion EUR 0.45 milion EUR ⁵⁴ 1 milion EUR ⁵⁵	1 milion EUR 1 milion EUR
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore				
Impakti total në shpenzimet buxhetore				

Reforma 4: Studim fizibilitetit për ndërtimin dhe përmirësimin e Korridorit Adriatiko-Jonian				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)		0.25 mln EUR	0.25 mln EUR	
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)				
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)		0.25 mln EUR	0.25 mln EUR	
B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR)		1.25 mln EUR	1.25 mln EUR	
- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)		1.25 mln EUR	1.25 mln EUR	
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore				
Impakti total në shpenzimet buxhetore				

⁵⁴ Financimi është parashikuar të jetë në formë granti nga WBIF për përgatitjen e studimit të fizibilitetit për VNMS për projektin ALKOGAP.

⁵⁵ Financimi është parashikuar të jetë në formë granti nga WBIF për përgatitjen e projektit të detajuar teknik që do të lidhë TPP Vlorë me projektin TAP.

Reforma 5: Rehabilitimi dhe ndërtimi i segmentit hekurudhor Durrës-TIA-Tirana				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)				
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)				
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)		7.23 milion EUR	7.23 milion EUR	1.61 milion EUR
B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR)		33.48 milion EUR	33.48 milion EUR	7.44 milion EUR
- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)		16.49 milion EUR	16.49 milion EUR	3.67 milion EUR
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore				
Impakti total në shpenzimet buxhetore				

Reforma 6: Konsolidimi dhe defragmentimi i tokës bujqësore				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)		180,000	189,800	189,800
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)				
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)				
B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR)				
- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)				
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore				
Impakti total në shpenzimet buxhetore		180,000	189,800	189,800

Reforma 7: Politika për zhvillimin e industrisë jo-ushqimore				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)				
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)				
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)		15,000 EUR	7,500 EUR	7,500 EUR
B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR)				

- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)				
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore				
Impakti total në shpenzimet buxhetore		15,000 EUR	7,500 EUR	7,500 EUR

Reforma 8: Reforma e në sektorin e ujësjellës kanalizimeve				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)				
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)				
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)				
B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR)				
- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)				
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore				
Impakti total në shpenzimet buxhetore				

Reforma 9: Reduktimi i pengesave rregullatore ndaj biznesit				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)				
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)	n/a	n/a		
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)	57,000 EUR	37,000 EUR	37,000 EUR	
B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR)	98,807.20 EUR	-	-	
- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)	n/a	n/a		
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore				
Impakti total në shpenzimet buxhetore	155,807.20 EUR	37,000 EUR	37,000 EUR	

Reforma 10: Zbatimi efektiv i planit kombëtar për uljen e nivelit të kredive të këqija në sistemin bankar				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)	-	-	-	-
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)	-	-	-	-
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)	-	-	-	-
B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR)	-	-	-	-
- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)	-	-	-	-
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore	-	-	-	-
Impakti total në shpenzimet buxhetore	-	-	-	-

Reforma 11: Përmirësimi i kapaciteteve institucionale të sistemit të kërkimit dhe inovacionit				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)				
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)				
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)		1000 EUR	2500 EUR	2700 EUR
B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR)				
- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)				
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore				
Impakti total në shpenzimet buxhetore		1000 EUR	2500 EUR	2700 EUR

Reforma 12: Implementimi i kuadrit ligjor dhe rregullator për zhvillimin e infrastrukturës broadband				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)				
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)				
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)				

B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR)				
- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)				
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore				
Impakti total në shpenzimet buxhetore				

Reforma 13: Lehtësimi i tregtisë dhe krijimi i sinergjisë më të madhe për implementimin e masave për lehtësimin e tregtisë dhe MAP REA				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)				
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)				
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)				
B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR)				
- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)				
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore				
Impakti total në shpenzimet buxhetore				

Reforma 14: Hartimi dhe implementimi i kurikulave të bazuara në kompetenca dhe trajnimi i mësuesve				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)				
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)				
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)		1000410 EUR	920649 EUR	900000 EUR
B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR)				
- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)				
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore				
Impakti total në shpenzimet buxhetore		1000410 EUR	920649 EUR	900000 EUR

Reforma 15: Përmirësimi i cilësisë dhe mbulimit të AFP duke siguruar lidhjet me tregun e punës				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)				
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)				
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)		12,708,000	13,000,000	13,400,000
B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR)		6,000,000	9,000,000	11,000,000
- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)				
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore				
Impakti total në shpenzimet buxhetore				

Reforma 16: Modernizimi i shërbimeve publike të punësimit, rritja e punësimit të grave, të rinjve dhe të grupeve të pambrojtura				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)	13,715,556 EUR (buxheti i tregut të punës për 2017)			
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)	M1: 38,000 EUR M2: 3.6 milion EUR	M1: 617,000 EUR M2: 4.4 milion EUR		
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)				
B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR)				
- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)	M1: M2: 700,000 EUR	M1: 1.4 milion EUR M2: 700,000 EUR		
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore				
Impakti total në shpenzimet buxhetore				

Reforma 17: Forcimi i mbrojtjes sociale dhe masat e përfshirjes sociale				
A. Kohëzgjatja e reformës	2017	2018	2019	2020
B. Ndikimi direkt neto në buxhet (nëse ka) (në EUR)				
B.1 Impakti direkt tek të ardhurat e buxhetit (në EUR)				
B.2 Impakti direkt tek shpenzimet e buxhetit (në EUR)		161,574.93 EUR	166,492.38 EUR	174,226.04 EUR
B.3 Financimi i mundshëm jo buxhetor (në EUR)				
- B.3.1 Prej të cilave janë fonde IPA të angazhuara përfshirë dhe fonde WBIF (në EUR)				
Impakti total në buxhet				
Impakti total në të ardhurat buxhetore				
Impakti total në shpenzimet buxhetore		161,574.93 EUR	166,492.38 EUR	174,226.04 EUR

Tabela 11: Raportim mbi implementimin e masave të reformave strukturore të ERP 2016-2018 dhe ERP 2017-2019

Strategjia për menaxhimin e financave publike dhe reformat e kontrollit të brendshëm	
Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	- Kryerja e një studimi fizibiliteti - Përgatitja e Termave të Referencës dhe përzgjedhja e kompanisë për ngritjen e sistemit. - Rishikimi i kuadrit legjislativ nëse është e nevojshme - Fillim i aplikimit të tatimit në pronë për të gjitha bashkitë
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	Zbatimi i kësaj mase filloi nga fundi i vitit 2016
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	
Nëse Jo, shpjego pse jo	Në nëntor 2016 u krijua grupi i punës i udhëhequr nga zëvendësministri i Financave. Në janar të vitit 2017 u nënshkruan disa Memorandume Mirëkuptimi me 4 bashki dhe Kompaninë e Energjisë Elektrike dhe me Kosovën. Gjatë muajve Maj-Shtator puna u pezullua sepse qeveria ekzistuese u zëvendësua me qeverinë teknike, në këtë mënyrë u zëvendësua edhe kreu i grupit të punës. Në shtator 2017 qeveria e re rifilloi punën, dhe u hartua ligji i cili është gati për miratim. Hapa të mëtejshëm janë parashikuar në bashkëpunim me SIDA për të krijuar sistemin e IT
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	Kostot duhet të rivlerësohen. Ndikimi në të ardhurat buxhetore është parashikuar pozitiv në nivelin 0.3-0.5% të PBB-së

Liberalizimi i mëtejshëm i tregut të energjisë

Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	1) Përmirësim i mëtejshëm i kuadrit ligjor dhe rregullator të sektorit energjetik. 2) Procesi i plotë i ndarjes së aktivitetit të shpërndarjes nga furnizimi. Aktiviteti i shpërndarjes është ende funksionalisht i lidhur me furnizimin. Ligji i sektorit të energjisë kërkon ndarjen vetëm deri më 31 dhjetor 2017 në kundërshtim me paketën e tretë. OSSH (Operatori i Sistemit të Shpërndarjes) ka përgatitur planin e ndarjes dhe ka zgjedhur një kompani konsulente për këtë çështje 3) Përfundimi i projektit të sistemit të transmetimit: Ndërtimi i linjës së Interkoneksionit 400 kV (Shqipëri) - (Maqedoni), pjesa e Shqipërisë dhe përmirësimi i 400/220 kV Elbasan2 SS.
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për	1. Po 2. Pjesërisht

2016 dhe 2017?	3. Pjesërisht
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	1) Përmirësim i mëtejshëm i kuadrit ligjor dhe rregullator të sektorit. Shqipëria ka bërë përparim të rëndësishëm në përafrimin e legjislacionit të brendshëm me acquis në fushën e energjisë Ligji Nr. 43/2015, datë 30.04.2015 "Për sektorin e energjisë elektrike", perputhet plotësisht me Direktivën 2009/72 / KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit i datës 13 korrik 2009 lidhur me rregullat e përbashkëta dhe Paketën e Tretë të Tregut Furnizim të brendshëm të energjisë elektrike dhe shfuqizimin e Direktivës 2003/54 / EC. Për zbatimin e këtij ligji, janë miratuar aktet ligjore në vijim : - Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 244, datë 30.03.2016 "Për miratimin e kushteve për vendosjen e detyrimeve të shërbimit publik që zbatohen për personat e licencuar në sektorin e energjisë elektrike, të cilat veprojnë në prodhimin, transmetimin, shpërndarjen dhe furnizimin me energji elektrike"; - Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 317, datë 27.04.2016 "Për përcaktimin e autoritetit publik që përfaqëson shtetin si pronar i aksioneve në kompanitë në sektorin e energjisë elektrike" I miratuar. Vendimi hyri në fuqi më 5.05.2016; - Vendimi i Këshillit të Ministrave Nr. 449, datë 15.06.2016 "Për miratimin e afateve dhe procedurave për përcaktimin e furnizuesve fundorë të energjisë elektrike"; - Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 519 datë 13.07.2016 "Për miratimin e modelit të tregut të energjisë elektrike", i cili hyri në fuqi më 22.07.2016. Miratimi i Modelit Shqiptar të Tregut të Energjisë Elektrike është një hap drejt zhvillimit të tregut të energjisë elektrike në Shqipëri në një treg të energjisë plotësisht konkurruese, në përputhje me detyrimet e Traktatit të Komunitetit të Energjisë; - Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 16, datë 11.01.2017 "Për miratimin e procedurës për autorizimin e ndërtimit të interkonektorëve të rinj"; - Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 52, datë 25.01.2017 "Për miratimin e procedurës për autorizimin e ndërtimit e linjave direkte". 2) Procesi i plotë i ndarjes së aktivitetit të shpërndarjes nga furnizimi. Ndarja ligjore dhe funksionale e Operatorit të Sistemit të Shpërndarjes (OSHEE SA), që synon ndarjen e shpërndarjes nga aktiviteti i furnizimit, do të kryhet deri në dhjetor 2017, siç parashikohet në nenin 72 të Ligjit nr. 43/2015, datë 30.04.2015 "Për sektorin energjitik". OSHEE S.A. ka përgatitur planin e ndarjes dhe ka zgjedhur COM METODI S.P.A si një kompani konsulente për këtë proces. Modeli i ndarjes është miratuar nga Këshilli Mbikëqyrës i OSHEE S.A. dhe gjithashtu nga Ministri i Infrastrukturës dhe Energjetikës si Asambleja e Përgjithshme e Shoqërisë. Ndarja funksionale e aktivitetit të shpërndarjes nga furnizimi është në vazhdim

	3) Ndërtimi i linjës së Interkoneksionit 400 kV Elbasan (Shqipëri) – Bitola (Maqedoni) Ndërtimi i linjës interkonektive 400 kV Elbasan (Shqipëri) - Bitola (Maqedoni) parashikohet të kushtojë gjithsej 70 milionë euro. Këshilli i Ministrave miratoi Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 448, datë 15.06.2016 "Për miratimin në parim të marrëveshjes së Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës Federale të Gjermanisë për bashkëpunimin financiar 2010 për projektin "Linja e transmetimit 400 kV Shqipëri - Maqedoni". Marrëveshja është ratifikuar më tej nga Parlamenti Shqiptar me Ligjin Nr. 3/2017 të datës 26.01.2017 "Për ratifikimin e Marrëveshjes së Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës Federale të Gjermanisë për bashkëpunimin financiar 2010 për Projektin "Linja e transmetimit 400 kV Shqipëri - Maqedoni" dhe Ligji Nr. 4/2017, datë 26.01.2017 "Për ratifikimin e Marrëveshjes së Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës Federale të Gjermanisë për vitin 2010 bashkëpunimi financiar për projektin "Linja transmetuese 400 kV Shqipëri - Maqedoni" (vazhdim). Procedura e tenderimit për shërbimin e konsulencës teknike për përgatitjen e projekteve është në vazhdim. Ky projekt do të vazhdojë në 2018.
Nëse Jo, shpjego pse jo	
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	Asnjë shpenzim buxhetor.

Diversifikimi i burimeve të energjisë (gazifikimi)	
Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	2016 1. Hartimi dhe miratimi i Master Planit të Gazit për Shqipërinë dhe Planit i Identifikimit të Projekteve, i financuar nga një grant nga WBIF. 2. Përmirësimi dhe forcimi i kapaciteteve administrative në Sektorin Shqiptar të Gazit, i financuar nga një grant i Qeverisë Zvicerane. 2017 - Përgatitja dhe miratimi i Studimit të Fizibilitetit për gazsjellësin, që lidh termocentralin e Vlorës me projektin e gazsjellësit TAP në stacionin e kompresorit në rajonin e Fierit; - Përgatitja dhe miratimi i Master Planit të gazit për Shqipërinë dhe Planit të Identifikimit të Projektit; - Plotësimi i legjislacionit dytësor të gazit në bazë të ligjit të ri të gazit; - Përgatitja dhe miratimi i projektimit paraprak teknik për pjesën shqiptare dhe malazeze të projektit të gazsjellësit

	IAP; - Përgatitja dhe miratimi i Studimit të Parafizibilitetit për Projektin e gazsjellësit ALKOGAP (Ndërlidhësi i Gazit Shqipëri-Kosovë).
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	2016 1. Pjesërisht 2. Pjesërisht 2017 1. Pjesërisht 2. Po 3. Pjesërisht 4. Pjesërisht 5. Pjesërisht
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	2016 1. Kane përfunduar të gjitha raportet për Master Planin e Gazit. Ka mbetur studimi i Planit të Identifikimit të Projektit, dhe studimi i Ndikimit Strategjik Mjedisor 2. Kane përfunduar disa nga work stream të planifikuara për 2016. Nuk ka filluar nënprojekti për përgatitjen e rregullave teknike. 2017 1. Nga Konsulenti ka filluar përgatitja e studimit të fizibilitetit për gazsjellësin, që lidh projektin TAP në Zonën e Kompresorëve në Qarkun e Fierit, me Termocentralin e Vlorës. Reforma do të vazhdojë në 2018; 2. Kane përfunduar të gjitha raportet për Master Planin e Gazit. Përfundoi studimi i Planit të Identifikimit të Projektit dhe studimi i Ndikimit Strategjik Mjedisor; 3. Nuk janë përgatitur dhe miratuar i gjithë legjislacioni sekondar i gazit bazuar në ligjin e ri të gazit. Është miratuar vetëm një VKM. Reforma do të vazhdojë në 2018; 4. Nuk ka filluar ende përgatitja e studimit të dizajnit paraprak për pjesën shqiptare dhe malazeze të Projektit IAP. Vetëm nga Termat e Referencës janë përgatitur nga konsulenti. Reforma do të vazhdojë në 2018; 5. Nuk ka filluar akoma përgatitja dhe miratimi i studimit të parafizibilitetit për Projektin ALKOGAP (Ndërlidhësi i Gazit Shqiptar të Kosovës). Vetëm konceptet e referencave janë përgatitur nga konsulenti. Reforma do të vazhdojë në 2018.
Nëse Jo, shpjego pse jo	
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	2016 1. 1,1 milion €, granti nga WBIF për përgatitjen e masterplanit të gazit për Shqipërinë (financim total) 2. € 6,6 milion grant nga Qeveria e Vullnetit për Përmirësimin dhe përforcimin e kapaciteteve administrative në Sektorin Shqiptar të Gazit (Totali i financimit) 2017

	1. Përgatitja dhe miratimi i studimit të parafizibilitetit për tubacionin e gazit, i cili do të lidhë projektin TAP me termocentralin në Vlorë - 300,000 Euro grant i financuar nga Konfederata Zviceriane, në kuadër të marrëveshjes për ndërtimin e kapaciteteve në sektorin e gazit në Shqipëri. (Totali i financimit) 2. Përgatitja dhe miratimi i Master Planit të Gazit për Shqipërinë dhe Plani i Identifikimit të Projekteve - Granti EUR 1.1 milion, financuar nga WBIF. (Totali i financimit) 3. Finalizimi i legjislacionit dytësor për gazin bazuar në gazin e gazit - Shpenzimet administrative 4. Përgatitja dhe miratimi i dizajnit teknik paraprak të Projektit IAP të Shqipërisë dhe Malit të Zi - Granti EUR 2.5 milion, financuar nga WBIF (shuma e përgjithshme, për pjesën shqiptare dhe malazeze të Projektit IAP). 5. Përgatitja dhe miratimi i studimit të parafizibilitetit për Projektin ALKOGAP - EUR 0.3 milion, Granti, i financuar nga WBIF. (Financimi total)
--	---

Studim fizibiliteti për ndërtimin dhe përmirësimin e Korridorit Adriatik-Jonian	
Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	1. Përgatitja e Termave të Referencës 2. Ndërtimi i By Pass-it të Fierit.
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	1. Po 2. Pjesërisht.
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	1. Termat të Referencës për këtë projekt u miratuan nga Autoriteti Rrugor Shqiptar dhe Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës më 11 prill 2017. Zhvillimi i procedurave të tenderimit për kryerjen e studimit. 2. Ndërtimi i By Pass-it të Fierit. Punimet janë ndërprerë për shkak të problematikave financiare lidhur me kontraktorin e mëparshëm, shoqërinë Serenissima Costruzioni S.p.A. Aktualisht po përgatitet dokumentacioni përkatës, në mënyrë që më tej të fillojnë procedurat për përzgjedhjen e kontraktorit të ri. Gjithashtu ka edhe problematika që lidhen me humbjet e shkaktuara nga mosrealizimi i projektit dhe ndërprerja e kontratës, garancinë e kontratës, si dhe moskryerjen e pagesave përkatëse nga ana e shoqërisë Serenissima Costruzioni S.p.A, nënkontraktorëve të saj. Realizimi fizik 55.46%. Realizimi financiar 45%.
Nëse Jo, shpjego pse jo	
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	1. Ndërtimi i By Pass-it të Fierit. BERZH 35 milionë Euro (kredi), BEI 35 milionë Euro (kredi)

Rehabilitimi dhe ndërtimi i segmentit hekurudhor Durrës-TIA-Tiranë	
Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	1. Nënshkrimi i marrëveshjes së projektit ndërmjet Hekurudhës Shqiptare dhe BERZH-it, për të dy masat; 2. Nënshkrimi i marrëveshjes së kredisë ndërmjet Ministrisë së Financave dhe BERZH-it për të dy masat; 3. Nënshkrimi i marrëveshjeve suplementare ndërmjet

	Ministrisë së Financave dhe Hekurudhës Shqiptare; 4. General Procurement Notice and Calls for Proposals of technical assistance for: o Supervision works and project management o International consultant on implementing plan ESIA Environmental, social, health and safety Plan 5. Zhvillimi i procedurave të tenderimit për dhënien e kontratës.																																													
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	1. Po 2. Po 3. Po 4. Vazhdim 5. Vazhdim																																													
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018																																														
Nëse Jo, shpjego pse jo																																														
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	Ne marrëveshjen e huasë miratuar me ligj nr. 29/2017, datë 23.03.2017, nënshkruar me 29.12.2016 komponentet e proejktit janë përfunduar: <table><tr><th>Kostot e projektit & plani financimit (EURm)</th><th>BERZH Hua</th><th>BERZHBE/WBIF Grant</th><th>QSH</th><th>TOTALI</th></tr><tr><td>Punimve civile</td><td>36.87</td><td></td><td>32.935</td><td>69.8</td></tr><tr><td>Projektim i detajuar dhe dok tenderi</td><td></td><td></td><td>1.215</td><td>1.215</td></tr><tr><td>Mbikqyrje e punimeve</td><td></td><td></td><td>1.5</td><td>1.5</td></tr><tr><td>Mbeshtetje e zbatimit</td><td></td><td></td><td>1</td><td>1</td></tr><tr><td>FORcimi i kapaciteteve institucionale</td><td></td><td>0.87</td><td></td><td>0.87</td></tr><tr><td>Pervetesimi i tokes</td><td></td><td></td><td>1</td><td>1</td></tr><tr><td>TVSH</td><td></td><td></td><td>15.06</td><td>15.06</td></tr><tr><td>Totali</td><td>36.87</td><td>0.87</td><td>36.65</td><td>16.06 90.45</td></tr></table>	Kostot e projektit & plani financimit (EURm)	BERZH Hua	BERZHBE/WBIF Grant	QSH	TOTALI	Punimve civile	36.87		32.935	69.8	Projektim i detajuar dhe dok tenderi			1.215	1.215	Mbikqyrje e punimeve			1.5	1.5	Mbeshtetje e zbatimit			1	1	FORcimi i kapaciteteve institucionale		0.87		0.87	Pervetesimi i tokes			1	1	TVSH			15.06	15.06	Totali	36.87	0.87	36.65	16.06 90.45
Kostot e projektit & plani financimit (EURm)	BERZH Hua	BERZHBE/WBIF Grant	QSH	TOTALI																																										
Punimve civile	36.87		32.935	69.8																																										
Projektim i detajuar dhe dok tenderi			1.215	1.215																																										
Mbikqyrje e punimeve			1.5	1.5																																										
Mbeshtetje e zbatimit			1	1																																										
FORcimi i kapaciteteve institucionale		0.87		0.87																																										
Pervetesimi i tokes			1	1																																										
TVSH			15.06	15.06																																										
Totali	36.87	0.87	36.65	16.06 90.45																																										

Miratimi i kuadrit ligjor e rregullator për zhvillimin e infrastrukturës të bandës së gjerë

Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim	

- Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	
Nëse Jo, shpjego pse jo	
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	

Konsolidimi dhe defragmentimi i tokës bujqësore

Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	Përgatitja e ndryshimeve ligjore: 1. Ligji nr. 171/2014 "Për përfundimin e procedurave të kalimit të tokës bujqësore të ish-ndërmarrjeve bujqësore në pronësi të përfituesve", të ndryshuar. 2. Ligji nr. 9948, datë 07.07.2008 "Për shqyrtimin e vlefshmërisë ligjore të krijimit të titujve të pronësisë mbi tokën bujqësore", të ndryshuar. 3. Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 994, datë 09.12.2017 "Për regjistrimin e akteve të marrjes së tokës bujqësore në pronësi", të ndryshuar.
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	1. Po 2. Po
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	1. Zgjatja e afatit për funksionimin e ligjit nr. 171/2014 dhe ligji nr. 9948/2008. 2. Përmirësime në Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 994, datë 09.12.2015 "Për regjistrimin e akteve të marrjes së tokës bujqësore në pronësi", të ndryshuar. Afati ligjor për procesin e plotësimit të titujve të pronësisë do të jetë 31 dhjetor 2018. Vështirësitë dhe vonesat në zbatimin e këtyre ligjeve mund të shkaktohen nga organet e qeverisjes vendore dhe institucionet shtetërore të ngarkuara me zbatimin e tyre.
Nëse Jo, shpjego pse jo	
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	

Standardizimi i industrisë së turizmit

Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në	

implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	
Nëse Jo, shpjego pse jo	
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	

Prezantimi i politikave strategjike për industrinë jo-ushqimore	
Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	1. Pjesërisht sepse: a) nuk ka fonde në dispozicion për këto studime (nikel-silikat dhe kuarcite) në vitin 2017; b) Studimi i industrisë së këpucëve lëkure është vonuar nga UNDP dhe AIDA, duke e dorëzuar atë në fund të majit 2017; c) në mesin e tetorit 2017, një vlerësim i pavarur është bërë nga Universiteti Politeknik i Tiranës (Departamenti i Inxhinierisë Mekanike, modaliteti i Thellësisë Teknike) i cili ka krahasuar me ToR (termat e references) të Ministrisë për kërkesat e një studimi të tillë. Meqë vlerësimi i pavarur kërkon të përfundojë studimin në termat e referencës, MIE ka kërkuar zyrtarisht UNDP dhe AIDA që të përfundojnë studimin brenda një muaji.
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	a) Mbështetja e buxhetit për vitin 2018 për këto dy studime (nikel-silikat dhe kuarcite); b) Nëse studimi i këpucëve lëkure duhet të përfundojë, sipas vlerësimit të pavarur dhe TF-ve nga UNDP dhe AIDA preferohet më 2017, në vitin 2018 do të marrë këto masa për të mbështetur reformën. Është paraparë që promovimi i studimit që synon komunitetin e biznesit të rrisë interesin për investime në industrinë e përpunimit të lëkurë-kepucës. c) Paralelisht me këtë, do të vazhdojë promovimi i ofertës së industrisë së bakrit, duke tërhequr investitorë në sektorin e bakrit dhe degët / nënproduktet e tij. d) Brenda vitit 2018 është parashikuar të kryhen 2 studime për industrinë nikel-silikat dhe kuarcitin dhe vlerësimin e tyre nga një palë e tretë.
Nëse Jo, shpjego pse jo	
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	Mbështetja e buxhetit nuk ndryshon por ndryshohet nga 2017 dhe 2018 në 2018 dhe 2019 respektivisht.

Reduktimi i barrierave rregullatorë për biznesin	
Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	1. Bërja e QKB funksionale duke thjeshtuar procedurat dhe duke reduktuar kohën për shërbimet e ofruara nga QKB (2016); 2. Zbatimi i rekomandimeve të raportit mbi autorizimet (2016);

	3. Shqyrtimi i licencave ekzistuese dhe lejeve të lëshuara nga QKB (ish QKL) me qëllim heqjen e kërkesave të panevojshme (2016); 4. Lehtësimi i praktikave të lejeve të ndërtimit përmes thjeshtimit të procedurave (2016); 5. Përmirësimi i teknologjisë për të siguruar një shërbim efikas të lejeve përmes shërbimit one stop shop (2016); 6. Përmirësimi i procedurave të regjistrimit të biznesit dhe licencimit / lejeve përmes NBC (2017); 7. Konsultimi me palët e interesuara mbi rekomandimet që rrjedhin nga raporti mbi autorizimet (2017); 8. Shqyrtimi i kuadrit ligjor ekzistues për licencat dhe lejet e lëshuara nga NBC me qëllim heqjen e kërkesave të panevojshme (2017); 9. Futja e platformës elektronike për licencat e grupit III, lejet dhe autorizimi, aty ku është e mundur (2017); 10. Trajtimet për stafin e komunave në sistemin e e-ndërtimit (2017)
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	1. Po 2. Pjesërisht 3. Pjesërisht 4. Po 5. Po 6. Po 7. Pjesërisht 8. Pjesërisht 9. Po 10. Po
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	Reforma do të vazhdojë në 2018. 1. Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB) është themeluar me ligjin nr. 131, datë 26.11.2015, ofron shërbim one stop shop për regjistrimin dhe licencimin e biznesit dhe është plotësisht funksional; Ligji hyri në fuqi në prill 2016; Nuk janë hasur vështirësi për zbatimin e kësaj mase specifike; Kjo masë nuk do të vazhdojë në vitin 2017 duke marrë parasysh zbatimin e plotë të saj; 2. Mbahen konsultime me grupin punues ndërinstitucional. Procesi i reformës së autorizimit, për shkak të disa ndryshimeve në legjislacionin sektorial, po vazhdon. 3. Grupi punues institucional ka hartuar një hartë të detajuar të licencave dhe lejeve ekzistuese. Kjo reformë do të vazhdojë në vitin 2018 në procesin e liberalizimit duke propozuar që procedurat konkrete të hiqen dhe të miratohen ndryshimet ligjore përkatëse. 4. (Funksionalizimi i sistemit të e-ndërtimit) Sistemi u bë funksional në prill 2016; nuk kanë hasur vështirësi në zbatimin e kësaj mase; 5. Aktualisht, aplikimet për leje ndërtimi dorëzohen dhe shqyrtohen dhe lejet jepen përmes portalit e-Shqipëri, në https://www.e-albania.al/sherbimi.aspx?kodi=6093#; sistemi i e-ndërtimit u testua më 24 - 31 shkurt 2016 dhe sistemi u bë funksional në 20 prill 2016. Që nga 1 Shtatori 2016 të gjitha aplikacionet bëhen përmes

	sistemit online i cili është i detyrueshëm; ata nuk kishin probleme dhe nuk kishin vështirësi gjatë zbatimit; 6. Miratimi i Vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 391, datë 3.05.2017 "Për procedurat e regjistrimit dhe publikimit në Qendrën Kombëtare të Biznesit". Ky veprim përmirëson dhe thjeshton hapat e punës dhe afatet kohore përkatëse brenda QKB, duke zvogëluar barrierat e procedurave; Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 392, datë 3.05.2017 "Për disa ndryshime në Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 503, datë 1.08.2007" Për miratimin e tarifave për shërbimet funksionale të QKB "të ndryshuar. Ky Vendim eliminon tarifën për procedurat e kryera përmes dritares së shërbimit elektronik (e-dritare) të Qendrës Kombëtare të Biznesit (QKB), duke përfshirë regjistrimin e biznesit. 7. Rekomandimet janë rikrijuar për komente në ministrinë e linjës gjatë vitit 2017. Ky proces është në vazhdim për shkak të ndryshimeve strukturore. 8. Paketa ligjore është hartuar nga QKB. Kjo masë është integruar në reformën e përgjithshme të liberalizimit të filluar nga fundi i vitit 2017 nga Qeveria Shqiptare dhe do të vazhdojë nën një qasje më gjithëpërfshirëse në vitin 2018. 9. Të gjitha licencat dhe lejet janë kërkuar përmes e-portalit (e-Albania). 10. Trajnimet u organizuan në 4 seanca për të gjitha 61 njësitë e qeverisjes vendore: (faza 1: 6.4.2016 - 19.4.2016, faza 2: 25.4.2016 - 11.5.2016, faza 3: 25.4.2016 - 11.5.2016, faza 4: 25.4.2016 - 11.5.2016). http://www.azht.gov.al/al/e-leje/trajtime.
Nëse Jo, shpjego pse jo	-
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	-

Implementimi efektiv i planit kombëtar për reduktimin e kredive të këqija në sistemin bankar	
Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	1. Miratimi i ligjit të ri për falimentimin dhe udhëzuesit për ankimimin 2. Lehtësimi i ekzekutimit të kolateralit nëpërmjet realizimit të ndryshimeve përkatëse në Kodin e Procedurës Civile 3. Realizimi i ndryshimeve rregullatore nga Banka e Shqipërisë me qëllim rishikimin e terminologjisë mbi fshirjen nga bilanci i kredive të humbura 4. Përmirësimi i regjistrimit të kredive 5. Marrëveshja kuadër mbi ristrukturimin jashtë gjyqësor të borxhit 6. Trajtimi i 35 grupeve/kompanive me nivelin më të lartë të borxhit

A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	1. Miratimi i ligjit të ri për falimentimin dhe udhëzuesit për ankimimin Përshkrimi i hapave të ndjekura : Objektivi themelor i ligjit nr.10/2016, të datës 27.10.2016 “Për falimentimin” është vendosja e rregullave të detyrueshme dhe të barabarta me qëllim lehtësimin e zgjidhjes si dhe të ri-pagesave kolektive të detyrimeve të debitorëve në një procedure falimentimi. Paralelisht, ky ligj rregullon klasifikimin e kreditorëve dhe të drejtat e tyre në një procedure falimentimi si dhe të drejtën për të krijuar komitetin e kreditorëve. Njëkohësisht, përmes këtij ligji përcaktohen funksionet kryesore të komitetit të kreditorëve. 2. Lehtësimi i ekzekutimit të kolateralit nëpërmjet realizimit të ndryshimeve përkatëse në Kodin e Procedurës Civile. Përshkrimi i hapave të ndjekura : Objektivi themelor i ligjit nr.10/2016, të datës 27.10.2016 “Për falimentimin” është vendosja e rregullave të detyrueshme dhe të barabarta me qëllim lehtësimin e zgjidhjes si dhe të ri-pagesave kolektive të detyrimeve të debitorëve në një procedure falimentimi. Paralelisht, ky ligj rregullon klasifikimin e kreditorëve dhe të drejtat e tyre në një procedure falimentimi si dhe të drejtën për të krijuar komitetin e kreditorëve. Njëkohësisht, përmes këtij ligji përcaktohen funksionet kryesore të komitetit të kreditorëve. 3. Realizimi i ndryshimeve rregullatore nga Banka e Shqipërisë me qëllim rishikimin e terminologjisë mbi fshirjen nga bilanci i kredive të humbura. Përshkrimi i hapave të ndjekura: Përmes Vendimit nr.50 të Këshillit Mbikëqyrës së Bankës së Shqipërisë u realizuan disa ndryshime në rregulloren “Për administrimin e rrezikut të kredisë nga bankat dhe degët e bankave të huaja”. Këto ndryshime rregullojnë detyrimin e bankave tregtare për të fshirë nga bilanci i tyre kreditë me probleme. Në rregullore përcaktohet gjithashtu se të dhënat mbi kreditë me probleme do të ruhen për një periudhë gjashtë mujore dhe do të rishikohen minimalisht një herë në gjashtë muaj nga Bordi Drejtues. 4. Përmirësimi i regjistrimit të kredive Përshkrimi i hapave të ndërmarrë: Përgjatë vitit 2016 dhe 2017 janë zhvilluar komunikime paralele me bankat për adresimin e çështjes së cilësisë së portofolit. Në këtë kontekst, janë trajtuar çështjet e cilësisë së portofolit si në termat e trajtimit të kredimarrësve me probleme ashtu edhe në fshirjen e kredive të kategorizuara si të humbura në përputhje me kuadrin rregullator. Gjithashtu, bankave iu kërkohet të hartojnë dhe dorëzojnë pranë Bankës së Shqipërisë planet e zgjidhjes dhe rimëkëmbjes për kredimarrësit e mëdhenj.

Paralelisht, në vitin 2017 bankave iu kërkohet të formalizojnë strategjitë e tyre për uljen e kredive me probleme si dhe projeksionet për impaktin e tyre në buxhetin përkatës si dhe përmbushjen e kërkesës për raportim periodik pranë Bankës së Shqipërisë.

Sa i përket pjesës së dytë të rekomandimit mbi përmirësimin e regjistrimit të kredisë me qëllim lehtësimin dhe vendosjen e infrastrukturës së përshtatshme në kontekstin e pikësimit të kredisë (*credit scoring*), parashikohet të përftohet një asistencë teknike nga Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim. Njëkohësisht, Shoqata Shqiptare e Bankave do të mbështetet nga një shoqëri konsultuese për të hartuar një studim fizibiliteti.

Në mars 2017, u zhvillua një takim me përfaqësuesit e Shoqatës së Bankave për të prezantuar zgjidhjet/modelet e mundshme me synim përzgjedhjen e modelit më të përshtatshëm.

Vendimi përfundimtar pritet të ndërmerret nga ana e bankave mbi modelin e biznesit të propozuar dhe angazhimet e tyre. Nisur nga praktika dhe eksperiencia ndërkombëtare, përfshirja e bankës qendrore nuk këshillohet në ofrimin e shërbimit të sistemit të pikësimit (*credit scoring*).

Kjo masë do të zbatohet brenda vitit 2018.

5. Marrëveshja kuadër mbi ristrukturimin jashtë gjyqësor të borxhit

Banka e Shqipërisë me mbështetjen e ekspertëve ndërkombëtar të Bankës Botërore dhe Fondit Monetar Ndërkombëtar parashikohet të finalizojë të ashtuquajturin "Tirana Approach". Krahas udhëzimit për ristrukturimin e kredisë jashtë gjyqësorit, BSH gjatë vitit 2017 ka punuar për të plotësuar udhëzimin e jashtëgjyqësorit me një Marrëveshje midis bankave si dhe trajtimin specifik mbikëqyrës të rasteve të suksesshme të ristrukturimit të kreditorëve të mëdhenj.

Çështja e ristrukturimit jashtë gjyqësor të borxhit është diskutuar gjerësisht me përfaqësuesit e Bankës Botërore për të përfutur një ekspertizë të plotë ndërkombëtare mbështetur në legjislacionin ndërkombëtar.

Përmes këtij bashkëpunimi pritet të përgatiten dy dokumente të rëndësishme; udhëzuesi për ristrukturimin e kredisë, i cili është një rishikim i udhëzuesit aktual në kuadër të harmonizimit me parimet më të mira ndërkombëtare; si dhe një marrëveshje kuadër për bashkëpunimin ndërmjet bankave me qëllim adresimin e problematikave të kredimarrësve të zakonshëm (e njohur ndryshe edhe si "Tirana Approach").

Kjo masë parashikohet të zbatohet në vitin 2018.

6. Trajtimi i 35 grupeve/kompanive me nivelin më të lartë të borxhit.

Dy çështje të tjera në planin e veprimit, nën përgjegjësinë e Bankës së Shqipërisë, lidhen me ristrukturimin jashtëgjyqësor të borxhit dhe trajtimin e 35

	grupeve/kompanive me nivelin më të lartë të borxhit. Trajtimi i këtyre çështjeve është diskutuar gjerësisht me përfaqësuesit e Bankës Botërore me qëllim përfundimin e një ekspertize ndërkombëtare bazuar kryesisht në praktikën më të mirë të juridiksionit ndërkombëtar. Përmes këtij bashkëpunimi pritet të përgatiten dy dokumente të rëndësishme; udhëzuesi për ristrukturimin e kredisë, i cili është një rishikim i udhëzuesit aktual në kuadër të harmonizimit me parimet më të mira ndërkombëtare; si dhe një marrëveshje kuadër për bashkëpunimin ndërmjet bankave me qëllim adresimin e problematikave të kredimarrësve të zakonshëm (e njohur ndryshe edhe si "<i>Tirana Approach</i>"). Kjo masë parashikohet të zbatohet në vitin 2018.
Nëse Jo, shpjego pse jo	
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	

Mbështetje për zhvillimin e politikave inovative

Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	1.
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	
Nëse Jo, shpjego pse jo	
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	

Përmirësimi i kapaciteteve institucionale për kërkim shkencor dhe inovacion

Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	Për ERP 2016-2018 janë planifikuar aktivitetet e mëposhtme: 1. Krijimi i Agjencisë Kombëtare për Kërkime dhe Inovacione Shkencore. 2. Krijimi i Agjencisë Kombëtare për financim në arsimin e lartë. 3. Trajnime për ngritjen e kapaciteteve për Agjencinë Kombëtare për Financim në Arsimin e Lartë dhe NASSRI. Për ERP 2017-2019 ishin planifikuar aktivitetet e mëposhtme:
--	---

	1. Krijimi i Agjencisë Kombëtare për Financim në Arsimin e Lartë. 2. Trajnime për ngritjen e kapaciteteve për të dyja agjencitë.
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	Për ERP 2016-2018: 1. Po 2. Jo 3. Në vazhdimësi Për ERP 2017-2019 1. Po 2. Në vazhdimësi
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	Kjo është një masë e vazhdueshme, prandaj gjatë periudhës 2016-2017 janë krijuar dy agjencitë Agjencia Kombëtare për Hulumtime dhe Inovacione Shkencore (2016) dhe Agjencia Kombëtare për Financim në Arsimin e Lartë. Puna do të vazhdojë në lidhje me ndërtimin e kapaciteteve të tyre edhe gjatë vitit 2018.
Nëse Jo, shpjego pse jo	
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	Nuk parashikohen devijime

Lehtësimi i tregtisë nëpërmjet zbatimit efikas të Planit Kombëtar 2017-2020	
Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	
Nëse Jo, shpjego pse jo	
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	

Sigurimi i një regjimi të vetëm dhe transparent ligjor të investimeve në vend	
Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	
Nëse Jo, shpjego pse jo	
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	

Hartimi dhe implementimi i kurikulave bazuar në kompetenca dhe trajnimi i mësuesve	
Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	ERP 2016-2018 1. Hartimi dhe pilotimi I kurrikulës së re 2. Trajnimi i stafit nga institucionet qendrore dhe vendore për kurrikulën e re 3. Trajnimi i mësuesve për kurrikulën e re ERP 2017-2019 1. Hartimi i kurrikulës së re për klasat IV, V dhe VI 2. Trajnimi i mësuesve për kurrikulën e re
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	ERP 2016-2018 1. Në vijim 2. Në vijim 3. Në vijim ERP 2017-2019 1. Në vijim 2. Në vijim Të gjitha reformat janë në vijim prej 2016 siç shprehet edhe më lart.
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	Gjatë vitit 2016, MAS ka realizuar një sërë aktiviteteve lidhur me zbatimin e reformës kurrikulare dhe zhvillimin profesional të mësuesve. Që nga viti 2016 e në vijim kurrikula e re bazuar në kompetenca u zbatua fillimisht në klasat e para dhe të gjashta në të gjithë institucionet e arsimit bazë në nivel kombëtar. Gjithashtu kurrikula e re për arsimin e mesëm të përgjithshëm (klasat X-XIII) po zbatohet. Hartimi dhe zbatimi i kurrikulave në ciklet e tjerë do të vijojë gjatë periudhës. 2017-2019 2 dhe 3: Në zbatim të dokumenteve të rinj kurrikulare Instituti për Zhvillimin e Arsimit (IZhA) ka rritur ndërtimin e kapaciteteve dhe zhvillimin profesional për mësuesit përmes mundësisë së trajnimeve për mësuesit e klasave të dyta

	shtata dhe dhjeta. Gjatë periudhës maj-shtator 2016 janë trajnuar rreth 1200 mësues nga klasat e shtata dhe dyta. Trajnimet e mësuesve për kurrikulën do vijojnë edhe gjatë 2018. Për vitin 2017 Sa i përket zbatimit të kurrikulës së re për klasat 1-3 dhe 6-8, hartimit të kurrikulës së re për klasat e 4-ta dhe të 9-ta, përgatitjes të programeve kualifikuese, moduleve të trajnimit, testimeve të kurrikulës së re, trajnimit të mësuesve të klasave të 2-ta dhe të 7-ta për kurrikulën e re janë zhvilluar këto aktiviteteve gjatë periudhës 2017: • Reformimi i arsimit parauniversitar u përqendrua në rritjen e cilësisë së arsimit bazuar në kurrikulën e re që orienton procesin e formimit të nxënësve për të mësuarit gjatë gjithë jetës. Gjatë vitit shkollor 2016-2017 kurrikula e re u zbatua në të gjithë klasat e dyta dhe shtata si dhe po pilotohet në 26 klasa të treta dhe të teta në 13 DAR/ZA. • Pilotimi i paketës së re kurrikulare në klasat e treta të arsimit bazë dhe në klasat e teta të arsimit të mesëm të ulët ka filluar gjithashtu. Programet dhe fushat e të nxënësve po pilotohen në 26 klasa të treta dhe të teta. Gjatë këtij viti shkollor zbatimi i kurrikulës së re për klasat e 20 të gjimnazit ka filluar gjithashtu. • Në mars 2017, 1302 drejtorë shkollash nga të gjithë DAR/ZA e vendit janë trajnuar lidhur me standardet e performancës dhe kriteret e vlerësimit të drejtorit të shkollës. • Janë hartuar dy akte të rëndësishëm ligjorë konkretisht Urdhër Nr.1, datë 20.01.2017 "Për funksionimin e sistemit të zhvillimit të vazhdueshëm profesional të personelit arsimor" dhe urdhër Nr. 75, datë 16.02.2017 "Për themelimin e komisionit për akreditimin e programeve të trajnimit për personelin arsimor në sistemin arsimor parauniversitar". Sipas këtyre akteve është hartuar kërkesa nga MAS sa i përket nevojës për trajnim dhe kualifikim të stafit arsimor kundrejt operatorëve përkatës që do të konkurrojnë për këtë shërbim. Në përputhje me këto dy akte, MASR ka shpallur kërkesën për nevojën për trajnim dhe kualifikim të personelit arsimor, gjithashtu portali për aplikimin për programe trajnimi dhe kualifikimi nga operatorët përkatës që do të konkurrojnë për këtë shërbim është funksional.
Nëse Jo, shpjego pse jo	
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	Nuk parashikohen kosto.
Përmirësimi i cilësisë dhe mbulimit të AFP duke siguruar lidhje me tregun e punës	
Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	1- Hartimi dhe miratimi i akteve nënligjore për Ligjin e ri mbi AAP 2- Zbatimi i Kornizës Kombëtare të Kualifikimeve.

	3- Ngritja e kompetencave për mësuesit e institucioneve të AFP-së. 4- Investime në pajisje laboratorike dhe kabineti, rishikimi dhe zhvillimi i kurrikulave të reja 5- Lidhja me sektorin privat përmes skemave të mësimit. Sigurimi i arsimit profesional dhe trajnimit gjithëpërfshirës
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	1. Pjesërisht / në vazhdim 2. Pjesërisht / në vazhdim 3. Po / 4. Po / 5. Po 6. Pjesërisht / në vazhdim
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	1. Gjatë vitit 2017, u miratua Ligji 15/2017, datë 16.02.2017 "Për Arsimin dhe Aftësimin Profesional në Republikën e Shqipërisë". Grupi i punës ka hartuar akte nënligjore dhe vazhdon punën për finalizimin e akteve nënligjore në përputhje me ligjin e mësipërm. 2. Task Forca për zhvillimin dhe zbatimin e mëtejshëm të KSHF ka përfunduar Projektligjin për KSHH, i cili është në proces miratimi. Në bashkëpunim me ETF, Task Forca vazhdon të punojë në procesin e referencimit të KSHK me Kornizën Evropiane të Kualifikimeve. 3. Gjatë vitit 2016-2017, nga kualifikimi i vazhdueshëm i mësimeve janë trajnuar dhe janë në proces të trajnimit përmes programit 24-ditor "Bazat e Didaktikës së AFP-së", 342 mësues dhe instruktorë 4. Në periudhën kohore 2016-2017 është investuar në rindërtimin dhe ndërtimin e shkollave dhe bazën e prodhimit në 16 shkolla profesionale. Në 33 shkolla të arsimit dhe aftësimit profesional është investuar nga buxheti i shtetit në pajisje me laboratorë dhe kabinete profesionale. Kurrikula e rishikuar u përvijua dhe u hartua për t'u përshtatur në tregun e punës 5. Në periudhën 2016-2017 u implementua Projekti për Skemën e Punësimit, i cili përfundoi më 31 mars 2017. Projekti u pilotua në 2 profesione: receptionist dhe kuzhinier me 106 studentë të dy shkollave AFP (Tiranë dhe Kamzë). 6. Rritja e aksesit në AFP në zonat rurale dhe numri më i madh i nxënësve që ndjekin arsimin profesional në zonat rurale me 40% të numrit të përgjithshëm të nxënësve në aftësim profesional. 7-Kurrikula e rishikuar dhe qasja e përmirësuar në ndërtesa dhe ambiente synojnë të rrisin pjesëmarrjen në trajnimin e grupeve të marginalizuara në arsimin profesional. Në vitin aktual shkollor, 451 studentë të regjistruar janë romë dhe 91 studentë janë PwD.
Nëse Jo, shpjego pse jo	
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	11,000,000

Modernizimi i shërbimeve publike të punësimit, rritja e punësimit të grave, të rinjve dhe njerëzve të cënuar	
Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	• 19 zyra të punësimit janë rinovuar dhe janë bërë të arritshme për publikun e gjerë me modelin e ri të shërbimeve të punësimit. Modeli i shërbimit do të përdoret në të gjitha zyrat e punësimit. • Programe për promovimin e punësimit u zbatuan gjatë vitit 2016 dhe 5211 punëkërkues të papunë janë të angazhuar në këto programe. Programet e nxitjes së punësimit¹, që janë duke u zbatuar për vitin 2016 janë si më poshtë: 1. Promovimi i punësimit për grupet vulnerabël 2. Trajnimi në vendin e punës 3. Promovimi i punësimit të të diplomuarve të rinj (bachelor ose master) deri në 30 vjeç. 4. Promovimi i punësimit të grave kryefamiljare me fëmijë të varur dhe nënat e reja 5. Promovimi i punësimit të personave me aftësi të kufizuara 6. Praktika për të diplomuarit e rinj 7. Promovimi i punësimit për jetimët Në vitin 2016, buxheti i shtetit ishte 490 milionë lekë për programet e nxitjes së punësimit. Këto programe u zbatuan gjatë kësaj periudhe 2016 dhe deri më tani janë angazhuar 5211 punëkërkues të papunë në këto programe, të ndara sipas kategorive të ndryshme si më poshtë: • 469 studentë të diplomuar ndjekin praktika profesionale në 94 lëndë ku shumica janë institucione të administratës publike, arsimit, shëndetësisë etj • Të përfshirë në këto programe janë 53 persona me aftësi të kufizuara, kryesisht të moshës deri 40 vjeçare dhe arsim të mesëm². • Nga programi i ri për punësimin e të diplomuarve të rinj, zbatimi i ri i vitit 2016 ka përfituar 31 punëkërkues të papunë nga kjo kategori. • 394 programe janë të përfshira në skemat e të papunëve për punë të të ardhurave ose 9% nga pjesëmarrësit e plotë. • Personat e papunësuar afatgjatë të përfshirë në program janë 896 ose 19% e pjesëmarrësve të përgjithshëm. • Sa i përket objektivave të tjerë janë 152 të papunë përfshirë romët, emigrantët kanë kthyer 26 dhe 2 punëkërkues të papunë jetimë. Risi për këtë vit në programet e nxitjes së punësimit janë: • U prezantuan 3 programe të reja për t'u zbatuar për jetimët, për gratë dhe vajzat në vështirësi dhe për punësimin e punëtorëve të papunë me arsim të lartë. • Pika e re e PAK për personat me aftësi të kufizuara u zbatua gjatë kësaj periudhe; • Programi i ri për gratë dhe vajzat familjare me fëmijë nën 18 vjeç u zbatua gjatë kësaj periudhe (2016). • Programi i ri për nxitjen e punësimit të jetimëve të moshës 16-30 vjeç u zbatua gjatë vitit 2016. • Miratimi i Ligjit për Mjeshtëri (deri më 30 qershor 2016)

	krijon Odën e Zejtarëve dhe rregullon skemën e profesionit në këtë sektor në përputhje me modelin gjerman të trajnimit të dyfishitë profesional. • Projektligji për Promovimin e Punësimit vazhdon procedurat e aprovimit nga Këshilli i Ministrave dhe më pas në parlament. • Ligji për Zejtin Nr.70 / 2016 u miratua në parlament më 30 qershor 2016 • Zyrtat e punësimit kanë fshirë listat e punëkërkuesve të papunë, duke identifikuar ata punëkërkues të cilët janë të interesuar të gjejnë punë. Kështu numri i të papunëve u zvogëlua nga 145 147 në dhjetor 2015 deri në gusht 2016 në 115.548. • Raporti i parë i përparimit të Strategjisë Kombëtare të Punësimit dhe Aftësive 2014-2020 erdhi me rekomandimet dhe hapat që duhen marrë gjatë 2016-2017. • Rritja e numrit të të rinjve, ose personave që kanë përfunduar arsimin e lartë, që kërkojnë shërbime të reja në zyrtat e punësimit. 13.211 punëkërkues të papunë në nivel kombëtar janë punësuar nga zyrtat e punësimit.
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	Po/pjesërisht.
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	Ministria ka përmirësuar paketën e programeve për promovimin e punësimit është rishikuar dhe përmirësuar çdo vit, sipas rekomandimit të studimit. Këto përmirësime përfshijnë disa përshtatje për programet ekzistuese dhe tre programe të reja, që synojnë rritjen e transparencës, rritjen e efikasitetit të fondeve të përdorura dhe një përfshirje shumë më të madhe të aplikantëve dhe punëdhënësve të papunë. Programet e reja sjellin një targetim më të mirë të të papunëve, për t'iu përgjigjur nevojave që sot kanë më shumë treg të punës. Përgatitja e Raportit të Parë Vjetor të Progresit për zbatimin e NESS 2014-2020 u zhvillua në një bashkëpunim të ngushtë mes MMSR, institucionet kryesore publike përgjegjëse për ndërhyrjet në sektor dhe ministritë e tjera të linjës dhe partnerët zhvillimorë ndërkombëtarë që veprojnë në këtë fushë. Gjithashtu, paketa e përfitimit të papunësisë është shqyrtuar dhe përmirësuar në vitin 2016. 19 zyra të punës u riorganizuan duke u bazuar në modelin e shërbimit të ri të SHKP-së (ofrimi i shërbimeve me 3 nivele). Përmirësimi i ndërmjetësimit dhe menaxhimit të performancës për zyrtat rajonale të punësimit, sipas modelit të shërbimit të ri të SHKP është përqendruar në hartimin e një modeli praktik të menaxhimit dhe sistemit të përshtatshëm të punës për Zyrtat Rajonale të Punës. Faqja e internetit www.puna.gov.al është plotësisht operacionale, e përditësuar rregullisht dhe e qasshme për të gjithë. Një hap cilësor në modernizimin e Shërbimit Kombëtar të Punësimit (SHKP) ishte konceptimi i plotë dhe instalimi i Sistemit të Informacionit të Shërbimeve të Punësimit.

	Të gjitha reformat e ndërmarra në zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Punësim dhe Aftësi (NESS) 2014 - 2020) dhe që do të vazhdojnë për vitet 2017 deri 2018 do të çojnë në arritjen e këtyre qëllimeve: Riorganizimi i zyrave të punës dhe shërbimeve të punësimit; Miratimi i ligjit të ri "Për promovimin e punësimit" dhe hartimin e paketës së akteve nënligjore, të cilat i autorizon ky ligj. Zbatimi i programeve të promovimit të punësimit me përfshirjen e grupeve specifike në këto programe.
Nëse Jo, shpjego pse jo	
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	1,929,960,490 Lek (për vitin 2016)
Forcimi i mbrojtjes sociale dhe masat e përfshirjes sociale	
Aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017	1. Regjistri Kombëtar i Regjistrimit Elektronik për Menaxhimin e Ndihmës Ekonomike u shtri në qeverinë lokale gjatë vitit 2017. 2. Rritja e stabilitetit financiar për sigurimet shoqërore 2. Shndërrimi i skemës së ndihmës financiare nga një skemë pasive në një skemë aktive përmes programeve të riintegritit dhe alternimit me skemat e papunësisë 3. Në vitin 2017, mbi 5% e përfituesve në skemën e riintegritit social ishin pjesë e politikave aktive të tregut të punës, duke krijuar paketa me shërbime të integruara dhe mundësi punësimi; 3. Shërbime sociale funksionale dhe efektive të bazuara në parimin e diversitetit dhe decentralizimit. 4. IPMG monitoroi vazhdimisht strategjitë për statistikën dhe përdorimin e treguesve.
A janë implementuar aktivitetet e planifikuara për 2016 dhe 2017?	1.Po 2.Po 3.Pjesërisht/ Ne vazhdim 4.Po 5. 6. Pjesërisht/ Ne vazhdim
Nëse po/pjesërisht, përfshini: - Përshkrim të hapave të ndjekur - Afati kohor i veprimeve të implementuara - Vështirësi dhe vonesa në implementim - Nëse reforma do të vazhdojë në 2018	Reforma e ndihmës sociale është mbështetur me legjislationin për të shtyrë përpara zbatimin. Ligji 121/2016 "Për shërbimet e kujdesit social" 2. Regjistri Kombëtar i Regjistrimit Elektronik për Asistencën Ekonomike u shtri në infrastrukturën e qeverisjes vendore gjatë vitit 2017. 2. 90 për qind e njësive të qeverisjes vendore (bashkitë / komunat) përdorin MIS për ndihmë ekonomike për të procesuar regjistrimin e aplikantëve, përzgjedhjen e përfituesve; hyrjen në program dhe urdhërpagesat e NE. 3.MIS është zgjeruar për të mbuluar funksionet e nivelit të dytë, duke përfshirë modulën për monitorimin dhe vlerësimin dhe ndjekjen e treguesve kryesorë për të monitoruar performancën e të dy programeve. Në mënyrë të veçantë, këta tregues janë të lidhur ngushtë me zbatimin e skemës së re të NE në të gjithë vendin.

	4. Rastet abuzive zvogëlohen në vlerësimin e aftësisë së kufizuar 5. Plani i riintegritit social ka parashikuar hapat drejt kësaj mase dhe alternimi me skemat e papunësisë ka prodhuar tashmë rezultate fillestare. Për vitin 2016, 423 punëkërkues të papunë ishin përfshirë në programet e promovimit të punës nga skemat e mbështetjes së të ardhurave ose 8% nga pjesëmarrësit e përgjithshëm. Në 6 muajt e parë të vitit 2017, 294 punëkërkues të papunë, ose 7% të punëkërkuesve të përgjithshëm, janë të përfshirë në këto programe, përfituesit e shërbimeve sociale do të përcillen brenda këtij viti. 6. Shërbime sociale funksionale dhe efektive të bazuara në parimin e diversitetit; Ligji i ri për Shërbimet Sociale Nr. 44/2016, Dt.14.04.2016, "Për ndryshimet dhe plotësimet e Ligjit nr. 9355, dt. 10.3.2005, "Për ndihmën dhe shërbimet sociale", i ndryshuar, është miratuar për të përmirësuar qeverisjen për Shërbimet. Ligj nr. 121/2016 dt 24.11.2016 "Për shërbimet e kujdesit social në Republikën e Shqipërisë" 7. Në vitin 2017, mbi 5% e përfituesve në skemën e riintegritit social do të përfshihen në politikat aktive të tregut të punës, duke krijuar paketa me shërbime të integruara dhe mundësi punësimi; 8. Rritja e qëndrueshmërisë financiare për skemat e pensioneve dhe sigurimet shoqërore. 9. Një sërë treguesish dhe integriteti të statistikave për të siguruar qëndrueshmëri në përkufizimin dhe përdorimin e treguesve. Grupi i Statistikave po punon në metodologji specifike dhe përkufizime; Ministritë kanë përfshirë më shumë indikatorë në hartimin e politikave dhe buxhetimin: në bazë të raportit vjetor të meshkujve dhe femrave për romët dhe egjiptianët për treguesit e buxhetimit.
Nëse Jo, shpjego pse jo	
Kosto aktuale e implementimit dhe impakti në buxhetin vjetor (trego devijimin nga kostot e parashikuara, nëse ka)	EUR 120,000,000

ANEKSI II

KONTRIBUTET E JASHTME NË ERP 2018-2020

Programi i Reformave Ekonomike për përdhën 2018-2020 është dërguar për konsultime tek organizatat e ndryshme ndërkombëtare, partnerët e ndryshëm për zhvillim, përfaqësitë diplomatike e shteteve të huaja në Shqipëri etj. Procesi i grumbullimit, konsolidimit, reflektimit të rekomandimeve, komenteve dhe vlerësimeve të ardhura është shtrirë në kohë gjatë gjithë procesit të përgatitjes së dokumentit të ERP-it.

Në këtë kapitull janë përmbledhur komentet, rekomandimet etj. të aktorëve të ndryshëm me interes në proces që janë jashtë qeverisë si dhe reflektimet e dhëna, aty ku ka qenë e nevojshme, nga institucionet përgjegjëse.

Banka Botërore*Energjia*

Dokumenti me të drejtë prek shumicën e çështjeve kryesore: Shkëmbimi i energjisë; integrimi i energjisë së rinovueshme, përveç hidrocentraleve; diversifikimi i furnizimit me energji përmes përdorimit të gazit natyror; përpjekjet për përtëritje të reduktimit të humbjeve të shpërndarjes për të ulur varësinë nga importi ndarjen institucionale të sektorit të shpërndarjes; dhe integrimin e mëtejshëm rajonal sipas procesit të Berlinit.

Janë tre elementë që mungojnë, njëra është reforma qeverisë / institucionale në nivelin e NSH-ve dhe pavarësi më e madhe e agjencisë rregullatore, e cila mungon tek procesi i reformës. Siç është propozuar në ERP, shthurja e një kompanie në katër, përbën vetëm shumëfishim të funksioneve, të cilat në një sistem të vogël siç është sistemi shqiptar i energjisë, do të çojë në më shumë kosto dhe më pak përgjegjësi përballë alokimeve të transferimeve të çmimeve midis kompanive në zotërim. Qarkullimi vjetor i sektorit të energjisë elektrike është rreth 500 milionë euro në vit, megjithatë anëtarët e bordit mbikëqyrës të pavarur dhe themelor janë jo-ekzistues.

Ne e kemi njohur këtë si një çështje që duhet të adresohet gjatë projektimit (Projekti i Rimëkëmbjes së Sektorit) gjatë fazës së dytë të zbatimit, duke filluar me krijimin bursës së energjisë dhe tregut të balancimit, i cili do t'i detyrojë këto NSH-të të sillen në mënyrë më transparente. Sidoqoftë, më shumë punë duhet bërë së shpejti.

Së dyti, teksti nuk përmend ndjeshmërinë e sektorit ndaj ngjarjeve të motit, siç tregoi thatësira e vitit 2017, e cila e komplikuar nga ngadalësimi në programin e zvogëlimit të humbjeve paraqet edhe një herë rreziqe fiskale. Ekziston një urgjencë shtesë për të pasur një plan të përditësuar të rimëkëmbjes financiare të aprovuar nga Komitetet e Përbashkëta, kjo është më urgjente sesa programi i gazifikimit të theksuar në ERP.

Dhe së treti, plani i investimeve të sektorit duhet të renditet siç duhet mbi bazë kosto/përfitim, duke filluar me programin e reduktimit të humbjeve. Grafikët e paraqitur në dokument nuk tregojnë pamjen e plotë, sipas të cilave sistemi ende humb ose nuk mbledh gati një të tretën e energjisë elektrike që blen.

Sektori Financiar

Akresi në financë njihet tashmë me të drejtë si një pengesë e rëndësishme në ERP. Megjithatë, programi është i heshtur në reformat e nevojshme për rritjen e aksesit në financë për NVM-të dhe thellimin / diversifikimin e sektorit financiar.

Së dyti, ERP-i propozon një reformë (vazhdimësi) për reduktimin e NPL-ve. Megjithatë, nuk përmendet një plan veprimi "i ringjallur" ose një matricë e re veprimesh - punë që filloi Majin e kaluar.

Ambasada zvicerane

Komente të Përgjithshme

Në përgjithësi, është një dokument i zhvilluar mirë duke prioritetizuar gjithsej 17 reforma. Veprimet ambicioze të reformave janë në përputhje me objektivat e SKZHI-së. Zbatimi në kohë i axhendës së reformave në realitet do të ballafaqohet me sfida që lidhen me faktorë të ndryshëm të përkushtimit, mbështetjes, kapaciteteve dhe alokimit të burimeve financiare. Dokumenti do të përfitonte nga disa redaktime të kujdesshme për të përmirësuar numrin e veprimeve të reformës (Shembull: dikur ai flet për 17 veprime reformash dhe më vonë flet rreth 16 veprime reformash, një veprim specifik reformash nuk merr gjithnjë numrin e njëjtë). Ne mirëpresim që të bëhen përpjekje për të artikuluar ndikimin e pritshëm në rezultatet sociale (p.sh. : normat më të larta të punësimit, sfondin më të larmishëm të arsimit). Ne rekomandojmë që modernizimi dhe orientimi digjital i veprimeve të reformës janë mjaft të pranishme.

Menaxhimi i Financave Publike

- Pajtohemi me pengesat kryesore të identifikuar, që janë në përputhje me diagnostikimet e fundit (psh PEFA, FMN Neni IV).
- Ne jemi të mendimit se jo të gjitha këto pengesa mund të "trajtohen përmes reformës së MFP-së".
- Diskutimi mbi MFP-në nuk ka lidhje / referencë të qartë me statusin e implementimit të strategjisë së MFP-së.
- Si një plan reformash paraqitet vetëm krijimi i një kadaestre fiskale. Nuk është e qartë se çfarë përfaqësojnë elementët e tjerë të paraqitur në tabelën përkatëse. A janë ato veprime reformash, por jo pjesë e një plan reforme? ERP duhet të jetë më e qartë se cilat janë prioritetet e reformës së MFP.
- Tabela tek statusi aktual përmend "zbatimin e SNKSP", por nuk ka referencë tjetër në kontabilitetin aktual ose në SNKSP në tekst, gjë që është habitëse, sidomos për lexuesit të cilët nuk mund të njihen me kontekstin. Në këtë drejtim, mund të jetë më e saktë të përmendet "implementimi i SNKSP të përzgjedhur" në tabelë.
- Dokumenti përmend reformat në fushën e taksave dhe administratës doganore. Në kuadrin e ristrukturimit të qeverisë së fundit ka pasur idenë për bashkimin e taksave dhe administratës doganore (misioni i fundit Tatimor i FMN-së i financuar nga Zvicra këshilloi fuqishëm të mos bashkohej), por duket se asnjë vendim nuk është marrë ende. Kjo pasiguri, si dhe një bashkim i mundshëm është një rrezik i lartë për të reformuar zbatimin në të dy fushat, të cilat ERP duhet të marrë parasysh.
- Në Rekomandimet e BE-së (Dialogu Ekonomik dhe Financiar ndërmjet BE-së dhe Ballkanit Perëndimor, Maj 2017, fq.9), afati kohor për zbatimin e tyre duhet të qartësohet në dokument. Për më tepër, sa i përket numërimit, ajo shkon nga Rec.2 në Rec.5.

Reformat e tregut të energjisë dhe transportit / Zhvillimi sektorial

- Ne pranojmë një vull dinamik të reformave në sektorët e energjisë dhe ujit e ujërave të zeza. Ekziston një kombinim i mirë i veprimeve të reformave që përfshijnë përmirësime në politikat dhe kuadrin rregullator ligjor dhe institucional, qeverisjen e mirë, zbatimin kundër informalitetit dhe masat e investimeve në infrastrukturë, të cilat synojnë të arrijnë rezultate konkrete.

Mjedisi i biznesit

- Raporti nuk jep një analizë realiste përse Shqipëria renditet e ulët në raportin e fundit të DB-së krahasuar me atë të mëparshëm.
- Përsa i përket reformës 9: Zvogëlimi i barrës rregullatore për bizneset, një referencë mund të bëhet në mbështetjen e ofruar nëpërmjet IFC-së, me fondet zvicerane për përmirësimin e BE nëpërmjet lehtësimit të barrës administrative dhe rregullatore.

Arsimi dhe aftësitë

Veprimet e reformave janë mjaft të zhvilluara dhe të artikuluar mirë - me përjashtim të edukimit të përgjithshëm që janë mjaft të paqarta. Puna e Zvicrës në këto sektorë të veçantë përputhet mirë me planet prioritare të reformës dhe përmendet si një partner zhvillimor i Shqipërisë në AFP dhe arsim.

Delegacioni i Bashkimit Evropian në Shqipëri**Reforma 01: Krijimi i kadastrës fiskale**

Tatimi mbi bujqësinë - të qartësohet se prioritet duhet të vihet në zgjidhjen e çështjeve me të drejtat pronësore dhe regjistrimin e tokës bujqësore dhe se tatimi duhet të zbatohet në titujt tashmë të pastruar të pronësisë. Gjithashtu, do të duhej një debat publik mbi këtë çështje. (Ju lutemi shihni edhe komentet e OECD mbi këtë masë reformuese për reflektim të mundshëm). Kompetencat e qeverisjes vendore për menaxhimin e tatimit në pronë, mbledhjen si dhe parimet e decentralizimit duhet të merren në konsideratë.

Reforma 03: Diversifikimi i burimeve energjetike (gazifikimi)

Duhet të merret parasysh zhvillimi i burimeve të ripërtëritshme të energjisë (p.sh. diellore për të cilat janë ndërmarrë disa masa të kohëve të fundit) përveç gazifikimit, e cila është një masë afatgjatë, duke synuar reduktimin e ekspozimit ndaj hidrocentraleve.

Reforma 04: Studimi i fizibilitetit për ndërtimin dhe përmirësimin e Korridorit Adriatik-Jon

Studimi i fizibilitetit nuk është një reformë strukturore. Si ndërtimi i Bypassit të Fierit (pjesë e korridorit) është prezantuar si një aktivitet i vazhdueshëm brenda kësaj mase, përveç studimit të fizibilitetit në vazhdim (faqe 62), sugjerohet që informacioni të sigurohet edhe për këtë aktivitet seksioni Afati kohor, Kostoja për aktivitet dhe ndikimi buxhetor (faqe 66)

Reforma 05: Rehabilitimi dhe ndërtimi i segmentit hekurudhor Tiranë-TIA-Durrës

Ende një koment mbi afatin kohor, pasi kjo është planifikuar për vitin 2018 i cili nuk duket realist.

Reforma 06: Konsolidimi dhe defragmentimi i tokës bujqësore

Konsolidimi është i nevojshëm, megjithatë, për të qenë i suksesshëm duhet theksuar se problemet me titujt e pronësisë, kadastrën, digjitalizimin etj. Duhet të zgjidhen. Ministria duhet të krijojë strukturat e nevojshme dhe të sigurojë një buxhet (duhet theksuar se ka pasur një vonesë në këtë drejtim në vitet e mëparshme). E fundit por jo më pak e rëndësishme, për të pasur një konsolidim të suksesshëm, nevojitet funksionimi i tregut të tokës.

Reforma 08: Furnizimi me ujë dhe ujërat e ndotura

- fjalia e parë përmend "Reforma në këtë sektor mbulon shërbimin e furnizimit me ujë dhe trajtimin dhe asgjësimin e ujërave të ndotura urbane". Fjala Urban duhet të hiqet në këtë fjali. Teksti në këtë kapitull nuk e kufizon reformën në Urban. Në të vërtetë objektivat e sektorit që tregohen në tekstin për vitin 2020 mbulojnë mbulimin urban dhe rural të ujërave të ndotura.

- Për vetë reformën: reforma shkon në drejtimin e duhur në përputhje me qasjen e performancës të zbatuar në projektet komunale të financuara nga BE / KfV. Përmirësimi i performancës në sektor do të përmirësojë qëndrueshmërinë, veçanërisht për shërbimet komunale të ujërave dhe kanalizimeve të cilët në përgjithësi nuk janë në gjendje të mbulojnë kostot e operimit.

- koha e reformës (2018-20) përkon me implementimin e parashikuar të TA-së IPA2016 (GIZ si agjenci ekzekutive) duke filluar nga marsi 2018 për 3 vjet, gjë që është e mirë për qëndrueshmërinë dhe ndikimin e projektit.

- Koha është gjithashtu e mirë në funksion të veprimit IPA2018 (investime të orientuara) që pritet të fillojë pjesa e dytë e 2019 më parë. Përmirësimi i qeverisjes, rregulloreve dhe institucioneve duhet të përkthehet në një zbatim më të madh dhe qëndrueshmëri të investimeve.

Reforma 11: Përmirësimi i kapacitetit institucional të sistemit të kërkimit dhe inovacionit
 - Masa: Forcimi i kapaciteteve të Agjencisë Kombëtare të Kërkimit Shkencor dhe Inovacionit
 - Masa: Forcimi i kapaciteteve të Agjencisë Kombëtare të Financimit në Arsimin e Lartë
 - Ndikimi buxhetor; Ndikimi buxhetor i pritshëm do të jetë: 1000 EUR (2018); 2500 euro (2019); dhe 2700 EUR (2020)

komente:

? E mbështjellë nga ERP 2017-2019: masa "Përkrahja për zhvillimin e politikave të inovacionit" NUK është përfshirë në projektin 2018-2020

? Përmirësimi i kapacitetit institucional të Agjencisë (ve) nuk duket një reformë strukturore

? 6200 EUR në 3 vite nuk duket të jetë një buxhet për ndikim

Fokusi duhet të jetë në:

- Zbatimi i masave kyçe të Strategjisë Kombëtare për Kërkime, Teknologji dhe Inovacione Shkencore 2017-2022, miratuar më 01.12.2017.

- Rritja e shpenzimeve dhe investimeve në Kërkime dhe Zhvillime në sektorin publik dhe favorizimi i lidhjeve më të mira të akademisë-biznes-qeverisë.

- Pjesëmarrje më e madhe në programin e BE Horizon H2020 veçanërisht në fushat tematike si instrument i NVM-ve.

Reforma 15: Përmirësimi i cilësisë dhe mbulimit të AAP duke siguruar lidhjet me tregun e punës

- Më konkretisht mund të tregohet ligji për statutin dhe obligimet e agjencive private të punësimit (të parapara në NESS).

Reforma 16: Modernizimi i shërbimeve publike të punësimit, rritja e punësimit të të rinjve të grave dhe personave të prekshëm

- Këto janë shumë relevante dhe konkrete.

Reforma 17: Forcimi i masave të mbrojtjes sociale dhe përfshirjes sociale

- Të gjitha reformat e identifikuar për punësim, AAP dhe përfshirjen / mbrojtjen sociale janë relevante; në reformën 17 mund të ketë një identifikim më të saktë bazuar në strategjinë e miratuar për reformën e mbrojtjes sociale dhe decentralizimin e shërbimeve sociale.

Komisioni Evropian

Masa e reformës 9: zvogëlimi i barrës rregullatore ndaj biznesit, përshkruan aktivitete mjaft të gjera sipas afatit kohor për 2018 dhe 2019, ato janë të njëjta për çdo vit. Nëse është e mundur, do të ishte mirë të specifikoni këtu se cilat ndryshime të legjislacionit pritet të miratohen dhe si planifikohen procedurat për licencim të thjeshtuar. Rreziqet e mundshme dhe ndikimi i pritur në konkurrencën janë të përpunuara mirë. Nën ndikimin e pritshëm mbi konkurrencën, janë përmendur synime konkrete për heqjen e 10 licencave të panevojshme dhe 9 autorizimeve të cilat mund të përdoren për përshkrimin e aktiviteteve sipas afatit sipas çdo viti kur masat janë planifikuar të kryhen.

Masa e reformës 11 me të vërtetë nuk mund të qëndrojë kështu, ku për çdo vit aktiviteti i vetëm është: "Forcimi i kapaciteteve të Agjencisë Kombëtare për Kërkimin Shkencor dhe Inovacionin ...". Kjo është tepër e gjerë sipas mendimit tim.

Masa e reformës 13 për lehtësimin e tregtisë ende nuk ka shpjegim të shkurtër të ARM: Zona Rajonale Ekonomike në mënyrë që të jetë më e kuptueshme për lexuesit dhe informatat lidhur me ndikimin e pritur në konkurrencë mungojnë.

Për masën e reformës 14: Do të doja të rekomandoja përfshirjen e rreziqeve potenciale. Reforma është gjithëpërfshirëse dhe përfshin mësuesit, nxënësit dhe prindërit, ndoshta do të ketë disa pengesa për zbatimin e kësaj reforme

Masa e reformës 17 me aktivitetet e "Rritja e efikasitetit dhe përmirësimi i raportimit" ende mund të duket mjaft i gjerë. Aktivitetet janë përmirësuar dhe riformulohen dhe tashmë përmbajnë disa qëllime dhe shifra konkrete, prandaj formulimet e gjera mund të hiqen thjesht.

Do të doja të ndaja komentet e mia lidhur me masën e re të reformës nr. 8: sektori i ujit dhe i ujërave të zeza. Unë e konsideroj këtë masë të reformës si prioritet dhe duke shkuar në drejtimin e duhur për arritjen e qëllimeve kryesore të qëndrueshmërisë, rritjen e efikasitetit dhe përfshirjen sociale. Megjithatë, dëshiroj të tërheq vëmendjen tuaj në disa pika të munguara nën afatin kohor, i cili duhet të sigurojë të gjitha veprimet e detajuara dhe konkrete të planifikuara për secilën prej tre viteve veçmas dhe tani nuk është treguar ende për 2019 dhe 2020. Kostoja për aktivitet duhet të llogaritet gjithashtu në vit. Në të njëjtën kohë, seksioni "ndikimi i pritshëm mbi konkurrencën" siguron 7 rezultate konkrete dhe të arsyeshme për rritjen e konkurrueshmërisë dhe përfshirjes sociale. Midis tyre, 5. Zbatimi i ligjit duhet të jetë më specifikuar sipas mendimit tim se çfarë nënkuptohet këtu. Për më tepër, ky seksion gjithashtu siguron në fund edhe disa qëllime dhe shifra konkrete për vitin 2018 dhe 2020 (p.sh. 0% joformalitet deri në fund të vitit 2018, niveli i ujit jo të ardhur nga 67% në 59% deri në vitin 2020 ...) i cili duhet tregohet më mirë nën seksionin: "afati kohor" me përshkrimin e të gjitha arritjeve të planifikuara graduale për çdo vit. Atëherë do të ishte më e matshme dhe konkrete. Seksioni: ndikimi i pritshëm mbi konkurrencën duhet të fokusohet më shumë në rezultatet e mundshme për konkurrencën dhe rritjen inkluzive sesa qëllimet e drejtpërdrejta të vetë masës së reformës. Ndikimi buxhetor akoma duhet të përpunohet.

Meqenëse kjo është një masë e re reforme, do të ishte e vlefshme nëse mund të tregohet në përshkrimin e masës lidhjen e tij me dokumentin strategjik kombëtar ose strategjitë sektoriale.

Ambasada gjermane

Vetëm për të nxjerrë në pah sinergjitë e konsiderueshme me portofolin e përafërt të Bashkëpunimit Gjerman për Zhvillim (KfW dhe GIZ) dhe angazhimin e tij në sektorin e energjisë për mbeturinat dhe ujin, klimën e biznesit dhe investimeve si dhe AFP. Mund të jetë me vlerë të përmendet se ERP është e fortë në kornizën e përgjithshme të aktivitetit ekonomik (mbeturina, uji, energjia elektrike), megjithatë, më shumë përkrahje direkte në anën e ofertës në tregun e punës (siç janë mbështetja e investimeve, stimujt e sipërmarrjes, Këtu nuk mendojmë se dokumenti i ERP-së është mjaft i distancuar edhe nga mbështetja e ofruar nga partnerë të shumtë zhvillimi (GIZ, KfW për Gjermaninë - por edhe EBRD, Zvicër, UNDP) në këtë fushë. Kjo nuk është e qartë.

Zhvillimet Sektoriale

- Do të ishte mirë të reflektohemi për gjendjen në sektorët kryesorë ekonomikë, bujqësinë, turizmin, energjinë etj.
- Mbetet e paqartë, si janë zgjedhur temat e diskutuara në këtë kapitull. Kjo duhet të shpjegohet më tej së paku për hir të të kuptuarit. Për shembull, në mënyrë të qartë, menaxhimi i ujit është me rëndësi të madhe - por jo domosdoshmërisht për konkurrencë. Kjo mund të shpjegohet më mirë si Treguesit e Bërjes së Bizneseve të Bankës Botërore.
- Ju lutem kontrolloni përsëri nëse raporti i studimit në industrinë e këpucëve lëkure është ende relevante për këtë raport? Mund të përshkruani rezultatet e aktiviteteve të promovimit në vitin 2017.
- Në dritën e vonesës në zbatimin / udhëheqjen e studimeve - duket joreale të presësh ndikimet ekonomike deri në vitin 2020 të parashikuara nga reforma në zhvillimin e politikave të industrisë jo ushqimore.

Mjedis biznesi

- Do të ishte e dobishme të përmendim fushat ku Shqipëria po mbetet prapa. Financimi është gjithmonë një çështje - por duhet të theksohet se në "Doing Business" të Bankës Botërore renditet në rregull për "Marrjen e Kredive" - mjaft negativisht në "Ballafaqimin me Lejet e Ndërtimit", "Marrjen e Energjisë Elektrike", "Regjistrimin e Pronës", "Pagesa e Taksave dhe" Zbatimi i Kontratave ". Kjo duhet të diskutohet në këtë seksion dhe një punë e konsiderueshme është bërë për këto dhe të lidhura që janë nxjerrë në dy vitet e fundit.

- Si janë këto (ristrukturimi i jashtëm i borxhit) lidhur me gratë sipërmarrëse? Aktivitete të tjera kanë ndodhur, pjesërisht në nivel komunal dhe me mbështetjen e donatorëve, në të cilat gratë kanë luajtur një rol të konsiderueshëm. Këto mund të merren këtu.

Hulumtimi, zhvillimi dhe inovacioni dhe ekonomia dixhitale

- Vetëm për të qenë i qartë, çfarë mund të bëhet me 500 euro?

Edukimi dhe shkathtësitë

- A është e mundur të jepet një tregues, kur të përfundojë hartimi i akteve ligjore dhe nënligjore në mbështetje të zbatimit të ligjit për arsimin profesional?

- Për të vazhduar me rritjen e sasive të studentëve dhe imazhin e përmirësuar të AFP-së - do të jetë e nevojshme të rritet edhe cilësia e AFP-së. Kjo nënkupton vazhdimin e mëtejshëm të trajnimit të mësuesve, blerjen e pajisjeve të përditësuara etj.

Punësimi

- Do të ishte mirë të përmendet roli i Qendrave të Aftësimi Profesional / MFK pas reformave të vazhdueshme si një mjet për të arritur ato grupe të popullsisë / moshave që nuk kanë përfutur nga shkollat AFP.

- Programi GIZ ProSEED duke filluar nga 2017 ka gjithsej 16.5 milion euro dhe është fokusuar në përmirësimin e situatës së punësimit të të rinjve. Ajo mbulon si situatën e kërkesës dhe të furnizimit të tregut të punës.

Ambasada suedeze

Themelimi i një kadastrë fiskale është masa e reformës prioritare e përfshirë në ERP 2018-2020 dhe është rekomandimi nr.5 nga Dialogu Ekonomik dhe Financiar ndërmjet BE-së dhe Ballkanit Perëndimor dhe Turqisë, 23 maj 2017. Në dokument përmendet "sistemin e tatimit në pronë të vlerësimit", por shpresojmë se synimi është të vijë në një sistem të tregut të taksave të bazuara në vlerën e tregut. Dokumenti i referohet 4 pilot komunave si fillimin e kadastrës fiskale (Tiranë, Durrës, Korçë dhe Fier), ndërsa kuptimi është se vendimi i fundit nga Qeveria e Shqipërisë do të fillojë fillimisht me të gjitha 61 komunat. Nëse është kështu, duhet të pasqyrohet në dokument me shpjegimet e nevojshme për ndryshimin e qasjes.

Sa i përket konsultimeve me Agjencinë Tatimore Suedeze / Suedi, lidhur me ligjin e ri për tatimin në pronë, duhet të përmendet se kontributi i ofruar nga Suedia përqendrohet në metodologjinë e vlerësimit të vlerës së pasurisë, por nuk sugjeron ndonjë tatim përjashtime si për hotele 4-5 yje apo të tjerë. Këshilla suedeze është zbatuar vetëm në aspektin e metodologjisë, por jo në elementët e politikës tatimore.

Dënimi për përzgjedhjen e kompanisë nga Qeveria e Shqipërisë për ndërtimin e sistemit të TI-së (faqe 11) duhet të sqarohet ose fshihet, pasi bashkëpunimi me Suedinë përfshin ndërtimin e sistemit të TI-së për kadastrën fiskale pa pagesë nga pala suedeze. Qeveria do të duhet të sigurojë burime për mirëmbajtjen e sistemit pas disa vjetësh nga themelimi i saj dhe që do të kërkonte alokime financiare të reflektuara edhe në ERP.

Kostoja e aktivitetit që lidhet me kadastrën fiskale në strategjinë e MFP-së ishte rreth 36 MEURO. Me sistemin informatik të kadastrës fiskale që vjen si një ndihmë zhvillimore nga Suedia pa kosto për Shqipërinë, buxheti i përgjithshëm për këtë aktivitet do të kërkonte një rishikim drastik në rënie (faqe 11). Prandaj, rishikimi është i nevojshëm jo vetëm për shkak të vonësës në kohë të aktivitetit / masës, siç sugjerohet në dokumentin ERP.

Dokumenti përfshin shpërndarjen e një numri unik identifikimi për çdo pronë si diçka që do të krijohet përmes kadastrës fiskale. Në fakt që do të kërkohej vetëm për pronat e paregjistruara si ato të regjistruara në regjistrimin e pronës së paluajtshme Zyrat tashmë kanë numrin e identifikimit të pronës nga zyrat e regjistrimit të pronës.

Në përputhje me sa më sipër për të dhënat nga Suedia lidhur me krijimin e kadastrës fiskale, analiza e rreziqeve në faqen 12 duhet të rishikohet me rrezik (iii) "Dizajni i sistemit IT të jetë kompleks", duke qenë jo material, për shkak të fakti që sistemi IT do të sigurohet nga Suedia pasi që të jetë testuar si i suksesshëm në Kosovë.

UN Women

Rekomandimet e përgjithshme

ERP 2018 - 2020 bën disa referenca për dallimin e dukshëm në përfshirjen ekonomike të grave dhe burrave. Për shembull, në seksione përshkruese, përmendet shkalla e lartë e inaktivitetit të grave, sfidat në ofrimin efektiv të mbështetjes për sipërmarrjen e grave dhe buxhetimin me përgjegjësi gjinore. Megjithatë, masat e reformës nuk i pasqyrojnë ose i përgjigjen këtyre sfidave.

Rekomandimi i parë i përgjithshëm është, për rrjedhojë, të sigurojë që të paktën një masë reforme në çdo seksion adreson objektiva dhe rezultate përfundimtare të përgjegjësisë gjinore dhe përcakton veprime të qarta të përgjegjësisë gjinore, me synim (i) zhbllokimin e potencialit ekonomik dhe rrit produktivitetin, konkurrencën dhe rritjen; dhe (ii) të sigurojë që masat e reformave ekonomike përfitojnë gratë dhe vajzat. Fusha të veçanta, të tilla si menaxhimi i financave publike, informaliteti, mjedisi i biznesit, konsolidimi i tokës, qasja në kredi, punësimi / AFP, dhe mundësia e barabartë mundësojnë masa të drejtpërdrejta të përgjegjësisë gjinore.

Parakusht për planifikimin me përgjegjësi gjinore është përshkrimi i saktë i status quo-së. Prandaj, rekomandimi i dytë i përgjithshëm është që në mënyrë eksplicite dhe të vazhdueshme të sigurojnë të dhëna statistikore të ndara sipas seksit në të gjitha çështjet ku individët janë të interesuar, në përputhje me legjislacionin shqiptar të barazisë gjinore, dispozitën e SDG për treguesit, Komisionin Statistikor të ECOSOC (2013), Platformën e Kombeve të Bashkuara për Veprim, Neni 4, dhe Rekomandimet e Këshillit të Evropës.

Pa përjashtim, rekomandimet e bëra në draftin e ERP merren me përmbajtjen e politikave dhe planeve të veprimit të sektorit ekzistues; Kuadri ligjor dhe politik i Shqipërisë për barazinë gjinore; dhe standardet dhe detyrimet e BE-së dhe të barazisë gjinore ndërkombëtare që udhëheqin agjendën e reformave të Shqipërisë. Për më tepër, ato janë të përfshira në Axhendën e 2030 dhe vëmendjen e saj të shtuar ndaj barazisë gjinore, dhe mbështesin arritjen e grupeve të indikatorëve lokal të SDG për Shqipërinë.

4.3.1 Menaxhimi i Financave Publike

- Shto një referencë në Buxhetimin Përgjegjës Gjinor (GRB) në nivel qendror dhe komunal si një mjet konkret për rritjen e efektivitetit buxhetor. Përcaktimi i masave për të përmirësuar GRB në PBA dhe në reformën e MFP, si dhe për të krijuar një qasje të unifikuar për ndërmarrjen e GRB-së të standardizuar në të gjitha komunat.

4.3.3 Zhvillimi sektorial

- Shtimi i masave të përgjegjësisë gjinore në Reformën 06, Konsolidimi dhe defragmentimi i tokës bujqësore që siguron të drejtat e grave për tokën si një parakusht për rritjen e produktivitetit, performancës dhe konkurrencës. Mungesa e bashkëpronësisë / pronësisë së grave është gjithashtu një pengesë për t'u kualifikuar si "fermer" dhe rrjedhimisht të drejtat e aksesit dhe shërbimet si shtrirja, kredia dhe BDS. Shtimi i rezultatit përkatës të reformës: "Rritja e produktivitetit bujqësor si pasojë e rritjes së zotërimit të grave, të drejtat shoqëruese për qasjen në produktet financiare dhe shërbimet mbështetëse, dhe kështu përfshirjen ekonomike.

- Përfshirja e referencës në dimensionin gjinor në prodhim (faqe 22/104). Në Shqipëri, punësimi i femrave në prodhim është përqendruar pothuajse ekskluzivisht në disa industri të ulët të teknologjisë dhe me pagë të ulët, veçanërisht në industrinë e veshjeve. (UNIDO, 2017). Masat e reformave në këto industri duhet të ndërmerren së bashku me zbatimin efektiv të ligjit / rregulloreve të punës. Mbylli boshllëkun e ndjeshëm gjinor dhe aftësi me masat që rrisin pjesën e grave në industrinë e teknologjisë mesatare dhe të mesme.

4.3.4 Ambianti i biznesit dhe reduktimi i ekonomisë informale

- Sipërmarrja e grave: Page 30/104 i referohet Planit të Veprimit për Sipërmarrjen e Grave dhe përmend se "Politikat që synojnë gratë sipërmarrëse mbeten një sfidë në Shqipëri". Mbetet e paqartë se cila është sfida - dokumenti i politikave si i tillë, aktivitetet e parashikuara aty? Zbatimi? Në ERP, përfshijnë masa specifike që krijojnë mundësi të barabarta dhe ulin koston e mundësive për gratë sipërmarrëse. Vlerësoni dhe rishikoni Planin e Veprimit të Grave për Sipërmarrjen, adresoni bllokimet e dukshme dhe ndërmarrni veprime korigjuese. Specifikoni masat konkrete për mbështetjen e NVM-ve në pronësi / menaxhim të grave: krijoni qasje efektive për të mbështetur shërbimet dhe produktet financiare, duke përfshirë edhe ato jashtë qendrave urbane, të cilat janë thelbësore për rritjen e produktivitetit dhe konkurrencës.

4.3.8 Punësimi dhe tregu i punës

- Në përputhje me GEL, NSES, Eurostat dhe SDGs, sigurojnë koherencë të gjitha të dhënat e lidhura me shënjestrat e punës në një mënyrë të ndarë sipas seksit.
- Përfshirja e planeve / masave që janë në mënyrë eksplicite ndaj përgjegjësisë gjinore dhe synojnë përfshirjen ekonomike të grave, të tilla si masat për zvogëlimin e nivelit të lartë të inaktivitetit dhe informalitetit midis forcës punëtore femërore.

4.3.9 Përfshirja sociale, ulja e varfërisë dhe mundësitë e barabarta

- Faqe 53/104: Mekanizmi Kombëtar Gjinor dhe Mekanizmi i Referimit janë dy struktura / mekanizma të dallueshme. Makina Kombëtare Gjinore (NGM) është një strukturë e administratës publike që promovon dhe angazhohet në integrimin gjinor (sipas legjislacionit shqiptar, CEDAW, politikës së BE-së). NGM e Shqipërisë është aktualisht inerte. Mekanizmi i Referimit (RM) është një mekanizëm në nivel komunal për t'iu përgjigjur dhe parandaluar rastet e dhunës në familje në përputhje me Konventën e Stambollit. RM është vendosur gradualisht në të gjithë vendin. Për momentin, shumica dërrmuese e rasteve të dhunës në familje mbeten të pa raportuara.
- Reforma 17 fokusohet në mbrojtjen sociale dhe përfshirjen. Në këtë seksion (dhe pjesët relevante të tjera të ERP), përfshihen masat strategjike që synojnë krijimin e mundësive të barabarta për gratë dhe vajzat, si parakusht për përfshirjen ekonomike të popullsisë femërore shqiptare.
- Shtu një referencë në situatën e pafavorshme të vajzave në zonat rurale, për tu pasqyruar në masa të synuara.

4.3.9 Përfshirja sociale, ulja e varfërisë dhe mundësitë e barabarta

Rekomandohet rishikimi i përgjithshëm.

Në përshkrimin e situatës së lojës / pengesave, në përputhje me standardet e GEL, NSES, Eurostat dhe SDG, japin të dhëna për të gjitha çështjet ku individët merren në mënyrë të ndarë, sipas rastit, sipas të ardhurave, gjinisë, moshës, racës, përkatësisë etnike, statusin e migracionit, aftësinë e kufizuar dhe vendndodhjen gjeografike, ose karakteristika të tjera, për të siguruar një pasqyrë të fakteve dhe të provave në shkallën e sfidave.

Asnjë nga masat nuk është përgjegjëse për gjininë. Përfshirja e veprimeve që adresojnë heqjen e disavantazheve sistematike, siç është rasti në RM 7: konsolidimi i tokës / të drejtat e pronës së grave.

Strategjia Kombëtare për Barazi Gjinore (NSGE) 2016-2020 përmendet në kalimin dhe i referohet vetëm dhunës në familje. Megjithatë, Synimi Strategjik 1 i SKBGJ-së parashikon në mënyrë specifike një sërë veprimesh që mbështesin mundësitë e barabarta në ekonomi. Rekomandohet reflektimi i masave përkatëse në ERP.

Align këtë seksion me seksionet e tjera ERP dhe masat e tyre, dhe për të siguruar pabarazitë gjinore janë kapur në mënyrë adekuate dhe adresuar. Përmend kontributin thelbësor të standardeve të punës, inspektoriatit të punës, formalitetit dhe ofrimit të shërbimeve të kujdesit për fëmijët / pleqtë në përfshirjen e grave në tregun e punës / ekonomisë në mënyrë që të arrihet përfshirja sociale, të lehtësojë varfërinë dhe të sigurojë nivele të përshtatshme të pensionit të pleqërisë gratë.

Në këtë seksion, varfëria është portretizuar në varësi të të ardhurave, përfitimeve familjare dhe vetëm masave mbrojtëse. Megjithatë, varfëria është shumëdimensionale dhe konsiderohen konsideratat përkatëse se si të trajtohen disavantazhi sistematik, e drejta dhe qasja e pabarabartë dhe mungesa e mundësive.

Shtojini referencën situatës së pafavorshme të vajzave në zonat rurale, të pasqyrohen edhe në masat përkatëse.

Në listën e veprimeve të parashikuara për 2018 dhe 2019 (faqe 89) përfshihen: "Përpunimi i mëtejshëm dhe konsolidimi i treguesve të ndjeshëm gjinor dhe statistikave të barazisë sociale në nivel qendror dhe lokal".

UNDP

4.3.8 Punësimi dhe tregu i punës

1. Nuk ka informacion të përditësuar mbi veprimet e ndërmarra për të trajtuar boshllëkun gjinor në punësim, siç është theksuar më parë, duke treguar progres të kufizuar.
2. Mund të shtohen disa statistika të përditësuara 2017 mbi shkallën e papunësisë midis grave dhe vajzave të reja.
3. Ky është një rekomandim i përgjithshëm për të gjithë treguesit sipas masës së reformës lidhur me modernizimin e shërbimeve publike të punësimit, rritjen e punësimit të grave, të rinjve dhe personave të pambrojtur për të qenë të ndjeshëm ndaj gjinisë dhe të përfshijë tregues të veçantë lidhur me gratë dhe vajzat

4.3.9 Mbrojtja sociale dhe masat e përfshirjes sociale

SIIG nuk është themeluar zyrtarisht. Vepron në bazë të Urdhrit të ministrit përgjegjës për mbrojtjen sociale, duke përcaktuar objektivat, përbërjen dhe mandatin e tij specifik. Ky urdhër nuk është miratuar dhe lëshuar zyrtarisht ende. Pas ristrukturimit të Qeverisë, draft urdhri duhet të marrë parasysh të gjitha ndryshimet e reja në strukturat përkatëse.

	Formati 61x86/8
--	-----------------

Shtypshkronja e Qendrës së Botimeve Zyrtare
Tiranë, 2018

Adresa: Rr. "Nikolla Jorga", Tiranë
Tel./fax: +355 4 24 27 004 Tel.: +355 4 24 27 006

Çmimi 1134 lekë